

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE MİMARLIK ORTAMINDA KADIN MİMARLARIN
YARIŞMALAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Mina SEZGİN

1600006362

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU

OCAK 2022

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE MİMARLIK ORTAMINDA KADIN MİMARLARIN
YARIŞMALAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Mina SEZGİN

1600006362

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Yekta Özgüven (Maltepe Üniv.)

Doç. Dr. Yasemin Erkan Yazıcı

OCAK 2022

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince, tüm bilgi ve deneyimleri ile tezimin her aşamasında bana yol gösteren, her konuda manevi desteğini hissettiğim, akademik kariyerim için beni cesaretlendiren, tez danışmanım olduğu için kendimi her daim şanslı ve gururlu hissettiğim sevgili Prof. Dr. Neslihan Dostoğlu'na çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında desteklerini esirgemeyen, her zaman arkamda durduklarını bildiğim sevgili aileme, tez yazımım süresince motivasyon desteği aldığım arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Araştırma kapsamında görüşmeler yaptığım çok değerli kadın mimarlara bana vakit ayırdıkları ve sorularımı içtenlikle cevapladıkları için çok teşekkür ederim.

Son olarak, tezimin ana teması olan kadınlara sonsuz sevgiler ve selamlar...

Ocak 2022

Elif Mina Sezgin

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
KISALTMALAR.....	v
TABLO LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET.....	x
ABSTRACT.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problemin Tanımlanması.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	3
1.3. Araştırma Yöntemi ve Örneklem Seçiminin Belirlenmesi.....	4
2. TÜRKİYE MİMARLIK ORTAMINDA KADIN MİMARLAR VE MİMARİ PROJE YARIŞMALARI.....	6
2.1. Dünyada Kadın Mimarlar ve Meslek İlişkisi.....	6
2.2. Türkiye’de Kadın Mimarlar ve Meslek İlişkisi.....	18
2.3. Mimarlık Pratiğinde Yarışmaların Yeri ve Önemi.....	29
2.4. 1927-1950 Yılları Arasında Türkiye’de Mimari Yarışma Ortamı ve Kadın Mimarlar.....	32
2.5. 1950-1980 Yılları Arasında Türkiye Mimari Yarışma Ortamı ve Kadın Mimarlar	41
2.6. 1980-2000 Yılları Arasında Türkiye Mimari Yarışma Ortamı ve Kadın Mimarlar.....	48
2.7. 2000 Sonrasında Türkiye Mimari Yarışma Ortamı ve Kadın Mimarlar.....	56

3. KADIN MİMARLAR İLE YARIŞMALAR HAKKINDA GÖRÜŞMELER...	62
3.1. Görüşme Yapılacak Kadın Mimarların Belirlenmesi.....	62
3.2. Görüşme Sorularının Belirlenmesi.....	62
3.3. Görüşmeler ve Bulgular.....	65
3.3.1. Kişisel Bilgiler.....	65
3.3.2. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular.....	67
3.3.3. Mesleki Bilgiler.....	67
3.3.4 Mesleki Bilgilere İlişkin Bulgular.....	83
3.3.5. Yarışmalar ve Kadın Mimarlar.....	85
3.3.6 Yarışmalar ve Kadın Mimarlara İlişkin Bulgular.....	111
3.3.7. Yarışma Tecrübeleri.....	117
3.3.8. Yarışma Tecrübelerine İlişkin Bulgular.....	148
3.3.9. Yarışma Ekipleri.....	154
3.3.10. Yarışma Ekiplerine İlişkin Bulgular.....	166
4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	168
KAYNAKLAR.....	175
EKLER.....	186

KISALTMALAR

GRW: Alman Fiziksel Planlama Şehircilik ve Mimarlık Alanlarında Geçerli Yarışma İlke ve Yönergeleri

ACSA: Association of Collegiate Schools of Architecture

UIA: Uluslararası Mimarlar Birliği

MO: Mimarlar Odası

İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi

ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

MSGSÜ: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

KATÜ: Karadeniz Teknik Üniversitesi

KA.DER: Kadın Adayları Destekleme Derneği

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

UİB: Uludağ İhracatçı Birlikleri

OİB: Uludağ Otomotiv Endüstrisi İhracatçıları Birliği

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. Dünyada ilk kadın mimarlar arasından, mezun oldukları tarihlere göre bir seçki.....	11
Tablo 2.2. Dünyada tarih içinde isimleri duyulmuş önemli kadın mimarlar ve uygulamaları.....	14
Tablo 2.3. Tarihsel olarak Türkiye’de kadın mimarların uygulamaları ve başarıları..	25
Tablo 2.4. 1934-1950 yılları arasında açılan yarışmalarda dereceye girmiş kadın-erkek mimar sayıları.....	35
Tablo 2.5. 1950-1980 yılları arasında açılan yarışmalarda dereceye girmiş kadın-erkek mimar sayıları.....	42
Tablo 2.6. 1980-2000 yılları arasında açılan yarışmalarda dereceye girmiş kadın-erkek mimar sayıları.....	49
Tablo 2.7. 2000 yılı sonrası açılan yarışmalara katılmış kadın-erkek mimar sayıları...	57
Tablo 3.1. Görüşülen kişilerin kişisel bilgileri.....	66

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Julia Morgan, projesini üstlendiği Berkeley Kadınlar Şehri Kulübü'nün önünde.....	8
Şekil 2.2 Farklı ülkelerde kadın mezunlar ve meslek birliğine kayıtlı kadınlar arasındaki fark oranı	13
Şekil 2.3 1919'da Mihri Hanım ile İnas Sanayi-i Nefise Mektebi öğrencileri ve öğretmenleri.....	18
Şekil 2.4 1928 Güzel Sanatlar Akademisi kadın öğrencileri hatırası	19
Şekil 2.5 1928 Güzel Sanatlar Akademisi hatırası.....	19
Şekil 2.6 İlk dönem kadın mimarlara ilişkin bir karikatür	21
Şekil 2.7 Leman Cevat Tomsu akademi yıllarında stüdyoda, 1930'ların başı.....	21
Şekil 2.8 Leman Cevat Tomsu ve Münevver Belen, Kayseri Halkevi, 1937.....	22
Şekil 2.9 Leman Cevat Tomsu ve Münevver Belen, Karamürsel Halkevi, 1936.....	23
Şekil 2.10 Alman ve Türk Dostluk Vakfı Yarışması 1. Ödül Projesi Perspektifi, German Bestelmeyer.....	33
Şekil 2.11 Hermann Jansen'in Ankara Kent Planı önerisi, 1927.....	33
Şekil 2.12 Bursa Halkevi Yarışması birincilik ödülü, Münevver Belen.....	37
Şekil 2.13 Bursa Halkevi (günümüzde Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu) sokaktan görünüş.....	37
Şekil 2.14 Bursa Devlet Tiyatrosu'nun kullandığı Bursa Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu'nun mevcut hali.....	37
Şekil 2.15 Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü hava görüntüsü.....	38
Şekil 2.16 Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü	38
Şekil 2.17 Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü, 1942.....	39
Şekil 2.18 Çifteler Köy Enstitüsü.....	39
Şekil 2.19 İstanbul Adalet Binası perspektifi.....	40
Şekil 2.20 1954-1980 yılları arasında Mimarlar Odası'na kayıtlı kadın/erkek mimar üye sayısı ve yarışmalara katılmış kadın/erkek mimar sayısının karşılaştırılması.....	43
Şekil 2.21 1980-2000 yılları arasında Mimarlar Odası'na kayıtlı kadın/erkek mimar üye sayısı ve yarışmalara katılmış kadın/erkek mimar sayısının karşılaştırılması.....	50
Şekil 2.22 İstanbul Milli Reasürans Genel Müdürlüğü binası, 1987.....	54
Şekil 2.23 Ankara Esenboğa Havalimanı İç-Dış Hatlar Terminali Binası,2006.....	55

Şekil 2.24 Milas Bodrum Havalimanı Dış Hatlar Terminali binası, 2012.....	55
Şekil 2.25 2000-2020 yılları arasında mimarlar odasına kayıtlı kadın/erkek mimar üye sayısı, yarışmalara katılmış kadın/erkek mimar sayısı ve kadın/erkek yarışmacıların elde ettikleri derece sayılarının karşılaştırılması.....	58
Şekil 3.1 Görüşülen kişilerin kendilerini tanımlamak için kullandığı kişisel özellikleri.....	67
Şekil 3.2 Meslek seçimi tercihi.....	83
Şekil 3.3 Cam Tavan Sendromu dağılımı.....	85
Şekil 3.4 Duyuru yeterliliği grafiği.....	112
Şekil 3.5 Kadın mimarların şartnameleri tanımladıkları kavramlar.....	112
Şekil 3.6 Ödül miktarı yeterliliği.....	113
Şekil 3.7 Kadın mimarların güncel yarışmalara yönelik değerlendirmeleri.....	114
Şekil 3.8 Yarışmalara katılım durumu farkındalığı.....	114
Şekil 3.9 Mimarların yarışmalara katılmama durumunun olası sebepleri.....	115
Şekil 3.10 Tasarımlara olumlu etki yaratma durumu.....	116
Şekil 3.11 Avantaj/dezavantaj durumu.....	116
Şekil 3.12 Avantaj/dezavantaj gerekçeleri.....	117
Şekil 3.13 Kişilerin katıldığı yarışma sayıları.....	148
Şekil 3.14 Kişilere göre ulusal ve uluslararası yarışmalar arasındaki farklar.....	149
Şekil 3.15 Öğrenci yarışmalarına katılım durumu dağılımı.....	149
Şekil 3.16 Evli ve çocuk sahibi olmanın yarışmalara katılıma etkisi.....	153
Şekil 3.17 Müelliflik durumu dağılımı.....	167
Şekil Ek 2.1 OİB Teknik Lisesi Davetli Yarışması Dürrin Süer projesi.....	191
Şekil Ek 3.1 Uluslararası Taksim Kentsel Tasarım Yarışması Dilek Derman projesi.....	196
Şekil Ek 4.1 Tokyo Stadyumu Yarışması Melkan Gürsel projesi.....	196
Şekil Ek 5.1 Kayseri Kalesi Yeniden Düzenleme Yarışması Sevince Bayrak projesi.....	198
Şekil Ek 6.1 Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Tasarım Yarışması Ebru Yılmaz projesi.....	201
Şekil Ek 7.1 Khandama Kentsel Tasarım Yarışması Dicle Hökenek projesi.....	203
Şekil Ek 8.1 Kayseri İç Kalesi'nin Korunarak Kültür ve Sanat Ortamına Dönüştürülmesi İçin İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması Emel Birer projesi....	204
Şekil Ek 9.1 Rauf Denктаş Anıt Mezarı ve Müzesi Yarışması Oya Eskin Güvendi projesi.....	205

Şekil Ek 10.1 Akhisar Belediye Hizmet Binası Yarışması Erguvan Özgür Ünal projesi.....	207
Şekil Ek 11.1 Gazipaşa Belediyesi Hizmet Binası Yarışması Erguvan Özgür Ünal projesi.....	209
Şekil Ek 12.1 NEF Anaokulu Davetli Yarışması Erguvan Özgür Ünal projesi.....	210
Şekil Ek 13.1 Seul Robot Bilimi Müzesi Yarışması Melike Altınışik projesi.....	211
Şekil Ek 14.1 Roboski Müzesi Yarışması Derya Ekim Öztepe projesi.....	213
Şekil Ek 15.1 Caferağa Spor ve Kültür Merkezi Mimari Proje Yarışması Feride Önal projesi.....	215
Şekil Ek 16.1 Çevre Bakanlığı Hizmet Binası Ulusal Mimari Proje Yarışması Gülay Usta projesi.....	217
Şekil Ek 17.1 Atatürk Kültür Merkezi Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu ve Koro Çalışma Binaları Yarışması Semra Uygur projesi.....	218
Şekil Ek 18.1 Sivas Hükümet Konağı Yarışması Nesrin Yatman projesi.....	219
Şekil Ek 19.1 Başakşehir Kent Merkezi Ulusal Kentsel Mimari Tasarım Yarışması Banu Garip projesi.....	221

Enstitü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı : Mimarlık
Programı : Mimari Tasarım
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Ocak 2022

ÖZET

TÜRKİYE MİMARLIK ORTAMINDA KADIN MİMARLARIN YARIŞMALAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Dünyada ve Türkiye’de mimarlık öğrencilerinde ve mimarlarda kadınların oranı giderek artmaktadır. Ancak, bu artış mimarlık meslek pratiğine yansımamaktadır. Geçmişte yapılan çalışmalar, bu durumun oluşmasında, toplumda kadının sosyal ve kültürel kimliğinin, inşaat sektöründeki çalışma koşullarının, iş güvencesinin, rekabetin, toplumun kadına yüklediği sorumlulukların etkili olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada konu, mimarlık meslek pratiğinin önemli bir kısmını oluşturan mimari proje yarışmaları kapsamında ele alınmış ve günümüzde sayıları oldukça artmış olan kadın mimarların görünürlüğünün yarışmalarda az olmasının sebepleri irdelenmiştir. Özetle, 1923 yılından itibaren tarihin belli kırılma noktaları referans alınarak, Mimarlar Odası’na kayıt yaptıran kadın/erkek mimar sayıları ile yarışmalara katılmış kadın/erkek mimar sayıları karşılaştırılmış ve tanınmış Türk kadın mimarların proje müellifi olarak katıldıkları yarışmaların meslekteki varoluşlarına etkisi, profesyonel hayatta ve yarışmalarda kadın mimar olma durumu ve yarışma serüveni boyunca karşılaştıkları zorluklar ile verdikleri kararlar hakkında görüşmeler yapılarak konu nitel ve nicel olarak sorgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın mimarlar, mimari yarışma, mimarlık mesleği, mimarlık pratiği.

Institute : Institute of Graduate Studies
Department : Architecture
Programme : Architectural Design
Supervisor : Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU
Degree Awarded and Date : M.Sc. – January 2022

ABSTRACT

AN ANALYSIS OF WOMEN ARCHITECTS IN THE ARCHITECTURAL MILIEU IN TURKEY THROUGH COMPETITIONS

The proportion of women among architecture students and architects has been increasing in the world and in Turkey. However, this increase is not reflected in the professional practice of architecture. Studies carried out in the past demonstrate that the social and cultural identity of women in society, working conditions in the construction sector, job security, competition, and the responsibilities that society imposes on women are effective in this situation. In this study, the subject has been analyzed in the context of architectural project competitions, which constitute an important part of architectural professional practice, and the reasons for the low visibility of women architects in competitions even though their numbers have increased considerably, are examined. In summary, the number of female/male architects registered with the Chamber of Architects and the number of female/male architects who have participated in competitions have been compared with reference to certain breaking points in history since 1923. The subject has been analyzed qualitatively and quantitatively by means of interviews on the status of being a woman architect, the difficulties encountered during competition processes and the decisions made.

Keywords: Women architects, architectural competition, architectural profession, architectural practice.

1. GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı

Modernizmin toplumda yarattığı sosyal etkiler gerek Türkiye’de gerekse dünyanın farklı ülkelerinde mimarlığın toplumda bir erkek mesleği olarak algılanma eğiliminin azalmasına ve mimarlık öğrencileri ve mezunları arasında kadınların oranının giderek artmasına sebep olmuştur. Kadınların mimarlık okullarında eğitim hakkı elde edebilmeleri için verdikleri mücadele girişimleri hemen hemen tüm dünyada 19. yüzyıl sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Türkiye’de ise erken Cumhuriyet Dönemi’nde, kadınlara mimarlık okullarında eğitim alma fırsatı verilerek, ilk kadın mimarlar çalışma hayatına atılmıştır. Mimarlık okullarında sayılarının giderek artması ile 1990’ların sonlarına doğru kadın ve erkek mimarlık öğrencisi sayısının eşitlendiği, 2000 yılının başlarından itibaren ise kadın mimarlık öğrencilerinin sayısının erkeklere göre arttığı görülmektedir.

İlk Türk kadın mimarlar, sayılarının az olmasına karşın 1934’ten sonra Türk mimarisini etkilemiş ve yapıyı çevrenin tasarımında aktif rol almışlardır. O dönemlerde mezun olmuş kadın mimarların çoğu uzun yıllar kamu kurum ve kuruluşlarında veya serbest piyasada çalışmış ve birçok mimari proje yarışmasına katılıp çeşitli mansiyon ve derece ödüllerine sahip olmuşlardır.

Son yıllarda ise mimarlık okullarından mezun kadınların ve Mimarlar Odası’na kaydolun kadın mimarların sayısının erkeklere göre artmasına rağmen aynı artış meslek pratiğinde görülmemektedir. Günümüzde mimarlık alanında kadınlar kendi işini kurabilmekte ve işyeri sahibi kadınların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ancak, kadın mimarlar arasında ofisini açarak kendi adına iş yapan ve bu alanda adını duyuran mimarların sayısı erkek meslektaşlarına oranla oldukça azdır. Mimarlık meslek uygulamasında rekabetin yoğun olduğu alanlarda, örneğin büro sahipliğinde kadın mimarların ağırlığı sınırlı oranlardadır. Mimarlık meslek pratiğinde kadın sayısının artmasına rağmen kadının meslekte aktif olarak var olmadığı, tek başına özel sektörde iş kurma oranının giderek azaldığı ve son yıllarda Türkiye’de kendi bürolarını açarak hizmet veren erkek oranı %70 iken, kadın oranının %30’da kaldığı görülmektedir (Akyüz, 2016).

Bu durumun oluşmasında, kadın kimliği, kadının toplumdaki yeri gibi sosyal ve kültürel faktörlerin, pek çok alanda olduğu gibi, mimarlık alanında da etkili olduğu söylenebilir. İnşaat sektöründeki çalışma koşulları, iş güvencesi, rekabet, toplumun kadına yüklediği sorumluluklar ve kadının toplumsal rolü gibi nedenler kadını mimarlık mesleğinin dışına iten unsurlardır.

Mimarlık pratiğinin önemli bir kısmını kapsayan ve rekabetin yoğun olduğu başka bir alan ise mimari proje yarışmalarıdır. Mimari yarışmalar, kabul edilen yeni normların ya da fikir ayrılıklarının özgürlükçü bir zeminde anlaşılabilmesi, toplum-mimarlık bağının kurulmasına zemin hazırlaması, yaratıcı güçleri eş zamanlı olarak harekete geçirmesi, önerileri sınavan değer ve değerlendirme düzeneğini güncel tutması ve en önemlisi katılımcıların tüm koşul ve şartları öznel olarak değerlendirip özgürce söz söyleme hakkını elde etmeleri açısından mimarlık mesleğinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

Dünyada 18. yüzyıl sonlarından itibaren mimari projelerin bir kısmı, yarışmalar ile elde edilirken, Türkiye’de bu süreç 20. yüzyılda başlamıştır. Erken Cumhuriyet Dönemi’nde kadın mimarların birçoğu, mezun oldukları yıllarda mimarlık yarışmalarına duyulan ilgi nedeniyle, yarışmalar aracılığıyla mimari yaklaşımlarını paylaşabilmiş ve tasarımlarını gerçekleştirme imkanı elde etmişlerdir.

Buna karşılık, çalışmanın asıl problemi günümüzde sayıları fazlasıyla artmış olan kadın mimar sayısının yarışmalarda aktif olarak rol almış kadın mimarların sayısı ile doğru orantılı olmamasıdır. Mimarlık pratiğinin önemli bir kulvarı olan mimari yarışmalar aracılığıyla ortaya ürün koymuş kadın mimar sayısının azımsanamayacak derecede az olması ve bu durumun nedenleri araştırmanın problemini tanımlamaktadır.

Bu bağlamda, tezde kadın mimarların mimarlık mesleğindeki görünürlükleri mimari proje yarışmaları üzerinden ele alınarak, Türkiye’deki yarışmaların mimarlık mesleği içinde kadın mimarlar tarafından geçmişte ve günümüzde nasıl değerlendirildiği, onlara meslekte görünebilirlik ve aktif olarak çalışabilmeleri için hangi fırsatları sunduğu ve sunabileceği soruları üzerinde durulacaktır.

1.2 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada, kadın mimarların yarışmalardaki görünürlüğü, yarışmalara katılan kadın mimar sayılarının oransal ifadeleri ile kadınların mimar kimlikleriyle yarışmalardaki projeler üzerinden hayata geçirdikleri işleri ya da ödül alan projelerinin mimarlık camiasında bilinip bilinmemesi olarak değerlendirilecektir. Yapılan çalışmada kadın mimarların yarışmalardaki varlığı, mimari proje yarışmalarına katılan ve dereceye girmiş kadın mimarlar üzerinden görünürlüklerinin nitel ve nicel olarak ele alınmasıyla sorgulanacaktır.

Çalışmada tanınmış kadın mimarların proje müellifi olarak katıldıkları yarışmaların meslekteki varoluşlarına etkisi, profesyonel hayatta ve yarışmalarda kadın mimar olma durumu ve yarışma serüveni boyunca karşılaştıkları zorluklar, verdikleri kararlar gibi konular kadın mimarlarla yapılan görüşmeler sonucunda irdelenecektir.

Daha önce yapılmış kadın mimarlarla ilgili çalışmaların genelinde; tasarımcı ve kullanıcı olarak kadın, yapılı çevrede kadın, kadın-konut ilişkileri, kadın-tasarım etkileşimi, kadın mimarların mimarlık dergilerindeki görünürlüğü, kadın mimarların serbest piyasadaki görünürlüğü konularının ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmada ise, kadın mimarların mesleki gereklilikler ve kadın kimliği-mimarlık ilişkisi çerçevesinde, meslekte ne derece var oldukları, tartışmacı ve açıklayıcı bir bakış açısıyla, çok yönlü olarak ele alınarak, konunun mimari yarışmalar üzerinden okunması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, kadın mimarların mimari proje yarışmalarına katılımlarının az olmasının nedenleri ve sonuçları ortaya konulacaktır.

Yapılmış olan çalışmalardan Narin Temel'e göre, kadınların piyasada karşılaştığı cam tavan sendromunun*, kadın mimarların başarılarını kanıtlama ihtiyacını doğurduğu, yarışmaların Türkiye mimarlık ortamında, kadınların herhangi bir destek, aracı veya torpil gibi unsurlar olmaksızın en çok görünürlük kazandıkları alan olduğu vurgulanmıştır.

*Cam Tavan Sendromu: Cam tavan kavramı kurumlarda istihdam edilen kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği analiz etmek için kullanılan etkili bir metot olup kadın çalışanların bekledikleri terfileri karşılaştıkları engellerden dolayı alamaması olarak açıklanabilir (Büyükyaprak, 2015).

Temel'e göre kadın mimarlar piyasada yer edinemeyip, yarışma sonrası elde ettikleri başarıları referans olarak kullanıp, piyasada isimlerini bu şekilde duyurmayı hedeflemektedir (Temel, 2018). Yapılacak araştırma ise, günümüz Türkiye yarışma ortamında bu durumun kadın mimarlar için ne kadar mümkün olduğu ve kendilerini en rahat ifade edebilecekleri kulvarın yarışmalar olduğunu düşünen kadınların günümüzde neden hala aktif olarak yarışmalarda rol oynamadıkları sorusuna cevap aramaktadır.

Geçmiş yarışmalarda ödül almayı başarabilmiş bazı kadın mimarların yarışma tecrübelerini değerlendirerek ve yarışmalarda ödül alan projeleri hakkında tasarım parametrelerini göz önünde bulundurarak ayrıntılı bilgiler elde etmeyi hedefleyen bu çalışmanın, Türkiye mimarlık ortamında yarışmalar aracılığıyla ortaya ürün koymak isteyen kadın mimarlar için destekleyici bir rehber niteliğinde olması öngörülmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kadın mimarlar ve meslek ilişkileri, mimari yarışmalar kapsamında Cumhuriyet'in ilan edildiği 1923 yılından itibaren tarihin belli kırılma noktaları referans alınarak dönemlere ayrılmıştır. Bu dönemlerin ilki, yeni Türkiye'de düzenlenen ilk mimarlık yarışmasından itibaren 1927-1950 olarak belirlenmiştir. Devamında ise tek partili dönemden çok partili döneme geçişin başlangıcı olan 1950-1980 dönemi, postmodernizme koşut olan siyasal, ekonomik ve kültürel değişimlerin yaşandığı 1980-2000 dönemi ve 2000 sonrası dönem olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemler, mimarlık kültürü ve yarışmalar açısından çeşitli olayların etkisiyle, mimarlık mesleği ve yarışmalar ortamı kapsamında farklılıklar göstermektedir. Bu yüzden literatür bu zamansal zemin üzerinden taranmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Türkiye'de mimari yarışmalara katılmış ve dereceye girmiş kadın mimarlarla yapılan görüşmeler, görüşmelere ilişkin bulgular ve bulguların irdelenmesi yer almıştır.

1.3 Araştırma Yöntemi ve Örneklem Seçiminin Belirlenmesi

Bu tezde, ilk aşamada kadın mimarlar, meslek ilişkileri ve mimari yarışmalar konuları ile ilgili tez, makale, kitap ve web kaynakları üzerinde nitel araştırma tekniklerinden literatür taraması yapılmıştır. TMMOB Mimarlar Odası'ndan elektronik olarak elde edilen üye kayıt belgeleri doküman analizi yöntemi kullanılarak taranmıştır.

Araştırmada incelenen olgu veya olaylarla ilintili bilgiler içeren yazılı belgelerin ayrıntılı olarak taranması ve bu bilgilerden yeni bir bütünlük oluşturulması, doküman/metin analizi olarak adlandırılmaktadır (Creswell, 2002).

Çalışmada yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, Türkiye yarışmalar ortamındaki kadın mimarların varlığının erkeklere nazaran daha az olmasının nedenlerinin, yarışmalarda müellif olarak derece elde edebilmiş kadın mimarların meslek ve yarışma deneyimleri üzerinden açıklanabileceği düşünülmüştür.

Görüşme yapılacak kişiler belirlenirken, Mimarlar Odası Yarışmalar Dizini kaynağından taranan yarışmalar incelenmiş ve Türkiye mimari yarışmalarında en az 3 kez derece elde edebilmiş ve henüz hayatta olan 30 kadın mimar ile yapılandırılmış görüşme tekniğiyle görüşmeler hedeflenmiştir. Ancak bazı mimarlardan alınan olumsuz geri dönüşler sonucunda 21 kadın mimar ile görüşme yapılabilmektedir. Kişiler ile görüşmeler yapılmadan önce etik kuruldan izin alınmıştır.

Yapılandırılmış görüşmelerde kişinin güven ve rahatlık hissetmesi amacıyla izin alma koşulu ile dijital ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Yapılan görüşmelerde bir zaman sınırlaması getirilmemiştir. Görüşmeler kişinin tercihinine göre yüz yüze, telefon ya da çevrimiçi görüntülü arama araçları ile yapılmıştır. Daha sonra kaydedilen konuşmaların yazılı olarak sistemli bir şekilde değerlendirilmesi için dökümleri yapılmıştır. Konuşma çözümlemesi yapılarak alınan cevaplardan bulgular çıkarılmıştır.

Araştırma örnekleminde yer alan kişilerin, araştırma konusu hakkında bilgi, duygu ve düşüncelerini aktif olarak açıkladığı, yaşam öyküsünü anlattığı veri toplama tekniği, görüşme olarak adlandırılır. Görüşme, araştırılan konu hakkında kişinin deneyim, yaşamışlık, düşünce, tutum, yorum, zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyen bilgilerine ulaşılmasına olanak sağlar (Bengtsson, 2016; Seidman, 2006). Yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruların formunu hazırlar. Görüşülen kişi görüşme sırasında belli soruların cevaplarını başka soruların içerisinde vermiş ise araştırmacı bu soruları sormayabilir (Türnüklü,2000).

2.TÜRKİYE MİMARLIK ORTAMINDA KADIN MİMARLAR VE TÜRKİYE MİMARİ PROJE YARIŞMALARI

Dilimizde “kadın” kavramı, temelde cinsiyet adı altında insan bedeninin biyolojik farklılıklarına göre sınıflandırılması sonucunda ortaya çıkmıştır. ‘Gender’ kavramı ise dilimizde kelime olarak tam karşılığı bulunmayan bir cinsiyet kavramıdır. Gender, cinsiyet yoluyla yapılan kadın ve erkek sınıflandırmasına toplum tarafından sosyal olarak yüklenen beklentileri, davranış kurallarını ve ifade şekillerini de eklemektedir.

Mimarlıkta gender sorunsalı, kuramsal olarak mimarın cinsiyet kimliği ve ortaya çıkarılmış bir mimari ürünün fiziksel ve toplumsal olarak tasarımının cinsiyetler ile ilgili tüm ilişkileri kapsamında ele alınabilir. Bu bölümde mimarlıkta gender kavramı, toplumsal cinsiyet çerçevesinde kadın mimarların mesleki kimlikleri ve meslek ilişkilerini irdeleyen bir bakış açısı ile mimarlık eğitimi ve meslek serüvenleri irdelenerek ele alınacaktır.

2.1. Dünyada Kadın Mimarlar ve Meslek İlişkisi

20. yüzyıla kadar mimarlık tarihi ve teorileri ile ilgili sınırlı kaynaklar dışında yazılmış eserlerde kadının mimarlığa katkılarından söz edilmemiştir. Bu durum kadınların geçmişte yapı oluşturma eyleminde bulunmadığını düşündürse de, kadınlar tarihteki ilk yapı ustaları (builder) olarak bilinmektedir. Toplumda cinsiyetler arası ilk iş bölümü yapıldıktan sonra erkekler avcılık, kadınlar ise toplayıcılık ve tarım faaliyetlerinin denetimiyle uğraşmışlardır. Kadınlar, annelik süreçleri nedeniyle, mekânsal ve fonksiyonel olarak ilk barınaklara erkeklerden daha fazla bağlı kalmışlardır. Kültürün fonksiyonu olan mimarlığın, barınma ve hayatta kalabilmenin fonksiyonu olan inşaat yapımından farklılaşmasından dolayı, mimarlığın ortaya çıktığı dönemden beri kadınlara pasif, erkeklere ise aktif rol uygun görülmüştür (Dostoğlu, 2002).

Kadınların mimarlık mesleğinde aktif rol alabilmek için verdikleri mücadele girişimleri, hemen hemen tüm dünyada 19. yüzyıl sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Fakat Avrupa’nın bazı ülkelerinde kadınların mimarlığa kabulü diğer ülkelere göre daha erken ve daha kolay olmuştur. Örneğin, Finlandiya’da kadın mimarlar devletin ve okulların yeni özgürlükçü uygulamaları ve bağımsızlaşan belediyeler sayesinde, 1885 yılından itibaren Helsinki Politeknik Enstitüsü’nde eğitim görmeye başlamıştır.

Signe Hornborg, Wivi Lönn, Albertina Östman, Signe Lagerborg gibi isimler Avrupa'nın diplomalı ilk kadın mimarlarıdır. Finlandiyalı kadınlar, mezun olduktan sonra 19. yüzyıl süresince çeşitli kamusal binaların projesinde çalışmıştır (URL 1).

Fransa'da 1797 yılında resim, heykel ve mimarlık eğitimi için açılan Ecole des Beaux-Arts Okulu, 20. yüzyılın başlarına kadar pek çok ülkede mimarlık okullarındaki eğitim sisteminin ana prensiplerinin belirlenmesinde etkili olmuştur. Açılmasını takip eden yıllarda Ecole des Beaux-Arts yöneticileri birçok kadın öğrencinin başvurularını kabul etmeyerek onları Academie de Julian'da mimarlık dışındaki sanat dallarında eğitim almaları için yönlendirmede bulunmuştur (Weisberg ve Becker, 1999). Fransa'nın, 19. yüzyıl başında barındırdığı entelektüel ortamda, kendi ülkelerinde sahip olamadıkları özgürlükçü ve eşitlikçi atmosferi bulmaya çalışan pek çok kadın ressama kucak açmasına rağmen, mimarlık camiası kadınları kabullenmekte tereddüt etmiştir. Beaux-Arts Okulu'nun mimarlık bölümü, ilk kez 1898'de kamusal alanda var olma özgürlüğünü Paris'te arayan Amerikalı bir kadının uzun mücadeleleri sonucunda kendisini kabul etmiştir. 1892 doğumlu Julia Morgan, 1890 yılında liseden mezun olduktan sonra, 1894'te University of California'dan inşaat mühendisliği diploması alarak mezun olmuştur. Beaux Arts Okulu'nda mimarlık eğitimi almak için iki kez başvuruda bulunmuş, ancak ikisinde de sadece kadın olduğu için geri çevrilmiştir. En sonunda 1901'de kabul edilmiş ve "mimarlık yüksek lisans derecesi" unvanı ile mezun olmuştur (Wright, 1977). Kısacası, Ecole des Beaux-Arts Okulu'ndan sonra giderek yaygınlaşan mimarlık eğitimi sistemine kadınların kabul edilebilmeleri için yüz yıldan fazla bir süre geçmesi gerekmiştir (Dostoğlu ve Erkarıslan, 2013). Toplumun kadına dayattığı engelleyici normlardan sıyrılıp birçok kadın mimara örnek olacak bir kariyer sergileyen Julia Morgan, meslek hayatı boyunca aktif ve üretken olarak, içlerinde çoğunlukla müzeler, oteller, kiliseler, kulüpler, özel konutlar ve kadın dernekleri bulunan 700'den fazla bina tasarlamıştır. Ölümünden 57 yıl sonra Julia Morgan, Amerikan Mimarlar Enstitüsü tarafından mimari teori ve uygulamaları üzerine etkisi uzun süren, çoğunluk tarafından tanınmış mimari eserler ortaya koyması nedeniyle AIA Altın Madalyası'na layık görülen ilk kadın mimar olmuştur (Moonan, 2013). (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Julia Morgan, projesini üstlendiği Berkeley Kadınlar Şehir Kulübü'nün önünde (URL 2)

Avrupa'da Beaux Arts'tan sonra mimarlık eğitiminde en etkili okul şüphesiz Bauhaus'tur. Almanya'da 1919'da kurulan Bauhaus modern mimarlığın temellerin atıldığı yenilikçi bir ortam oluşturmuştur. Ancak bu okulda da kadınların mimarlık programlarına kabulü kolay olmamıştır. Sadece dokuma ve tekstil gibi, kadınlara mimarlıktan daha uygun görülen atölyelere katılmalarına izin verilmiştir. Sonrasında bu atölyelerde kadın öğrenci sayılarının artması üzerine giriş sınavında erkeklerden daha yüksek not barajı uygulamaları, yüksek harç ve kontenjan sınırı gibi ciddi bir cinsiyet ayrımcı politika izlenmiştir (Ray, 2001; Dostoğlu ve Erkarıslan, 2013).

Kadınların Almanya'da mimarlık üzerine yükseköğretim okullarında eğitim hakkı elde edebilmeleri uzun ve zorlu bir süreç sonucunda kazanılmıştır. Mimarlık, gemi mühendisliği, inşaat mühendisliği, makine ve kimya mühendisliği bölümlerinden oluşan Technische Hochschule (TH) okulunda, 1900'lü yılların başına kadar matrikülasyon**sürecini geçmiş ve önkoşulları sağlamış kadın öğrencilerin sadece genel kültür derslerine dinleyici statüsünde girmelerine izin verilmiştir. Ancak, teknik, mesleki ve uygulama alanlarındaki derslere kabulleri uygun görülmemiştir. Genel kültür derslerine giren ve başarılı olan kadınlar TH'deki teknik bölümlerde derslere katılabilmek için 1897-1899 yıllarında dilekçe yazarak imza toplamış fakat reddedilmişlerdir (Stratigakos, 2001).

**Matrikülasyon: Üniversiteye girmenin veya bir sınav gibi belirli akademik gereklilikleri yerine getirerek girmeye uygun olma sürecinin resmi bir standart test işlemidir (URL 3).

Almanya’da mimarlık eğitimi yapmak üzere başvurusu ilk kabul edilen kadın Karen Platau, öncesinde Oslo’da mimarlık eğitimini tamamlayarak oradaki hükümetin kadrolu mimarlarından birisi olmuştur. Almanya’da bulunan Hannover TH, Karen Platau’nun bu özel durumunu referans alarak kendisini derslere misafir öğrenci statüsünde kabul etmiştir. Bu duruma benzer olarak Emilie Winkelman (1875-1951), Bavyera TH’nin mimarlık bölümüne kaydolmak için başvuruda bulunduğunda, çok iyi bir marangoz olan babasının yanında yaptığı çizimlerden oluşan kapsamlı bir portfolyo sayesinde o dönemki eğitim bakanının özel onayı ile okula kabulünü sağlamıştır. Ancak Emilie Winkelman, bakana yazdığı dilekçede açık ismini kullanmayarak cinsiyetini gizlediği için diplomasını alamamıştır. Mimarlık arzusundan vazgeçmeyen Winkelman, diploması olmamasına rağmen kendine ait bir mimarlık ofisi kurduktan sonra aldığı işlerin projelerini diplomalı mimarlara imzalatarak birçok otel, konut ve fabrika projesi çizmiştir (Dostoğlu ve Erkarıslan, 2013).

Amerika Birleşik Devletleri’nde 1862 yılında çıkarılan Merrill Land-Grant Yasası kapsamında karma eğitime geçilen kolejlerin dokuz tanesinde karma mimarlık eğitimi verilmesi kararına rağmen, kolejler eşitlik yükümlülüğünü göz ardı ederek kadınları mimarlık eğitime kabul etmeyeceğini açıkça belirtmiştir. Okullarda ve ofislerde kadınlar o zamanki şartlar için uygunsuz, hatta sağlıksız bulunmuştur. Bu ayrımcı politikalar, 1915’te sadece kadınlar için Cambridge School of Architecture and Landscape okulunun açılmasına neden olmuştur. Bu okulda Avrupa ve Kanada’daki mimarlık okullarından farklı olarak, kadın öğrencilere mimarlık teorisi ve pratiği konuları çoğunlukla konutlar üzerinden, ev ortamlarına vurgu yapılarak işlenmiştir (Wright, 1977).

Cambridge School of Architecture and Landscape açılmadan önce Amerika’da mimarlık alanında formel eğitim almak isteyen kadınların tek seçeneği mühendislik okulları olmuştur. Örneğin American Institute of Architects’e üye olan ilk kadın Lois Lilley Howe, 1888 yılında Massachusetts Institute of Technology’den önlisans diploması ile mezun olarak ofislerde tekniker olarak çalışmıştır.

Amerika’da ilk kadın mimarlar arasında, mimarlık kariyer yolculuğunu farklı bir şekilde sürdüren kadınlar vardır. Bunlardan Louise Blanchard Bethune gibi birçok kadın mesleğe mimarlık ofislerinde çizim teknikeri olarak başlamıştır. Usta-çırak ilişkisine dayanan bu tecrübe ile eyaletlerin açtığı mimarlık sınavlarına girerek formel

eğitim almaksızın mimar olmuşlardır. Sonrasında eşi Robert Armour Bethune ile ortak bir mimarlık ofisi açan Loise Blanchard Bethune, 1888 yılında American Institute of Architects'e (AIA) üye olarak mimarlık meslek birliğine kabul edilmeyi başarmıştır (Grierson, 2008).

1899 yılında Gürcistan'da doğan Ellamae Ellis League, genç yaşta eşinden boşanıp çocuklarıyla beraber yalnız bir hayat yaşamayı tercih ettikten sonra gelir elde etmek için aile mesleği olan mimarlık alanında ilerlemeye karar vermiştir. Mesleğe ilk adımını Dunwody & Oliphant isimli bir şirkette çıraklık yaparak atmıştır. Fransız mimarlığına ilgi duyan Ellamae Ellis League, çocuklarını aile büyüklerine bırakarak 1927 yılında Fransa'da Ecole des Beaux-Arts'a girerek bir yıl eğitim almıştır (URL 1). League, 1933 yılında kendi ofisini açmış ve aynı yıl meslek birliğine katılmak amacıyla başvuruda bulunmuş ve sınava girmiştir. Sınavı verdikten 12 yıl sonra 1944 yılında American Institute of Architects'e (AIA) üye olmayı başarmıştır (Amerikan Mimarlar AIA Tarihi Dizini, 2017; URL 2).

Kadınların mimarlık mesleğine zor kabul edildiği bir diğer ülke ise Kanada'dır (Adams ve Tancred, 2000). Kanada'nın 1895 doğumlu ilk kadın mimarı Esther Marjorie Hill, University of Toronto'dan mezun olurken, törene o zamanki Mimarlık Bölüm Başkanı Prof. C.H.C. Wright'ı protesto etmek amacıyla katılmamıştır. Hill, mezun olduktan sonra meslek birliğine üye olmak için başvuruda bulunmuş ancak aynı esnada birliğin üyelik koşulları maddesine bir yıllık tecrübe zorunluluğu maddesi eklenmiştir (Grierson, 2008). Birliğe kabul edilemeyen Hill, geçimini sağlayabilmek için eldiven yapımcılığı, gazetecilik, dokumacılık, kartpostal tasarımcılığı yapmıştır. 1922 yılında Edmonton Kütüphanesi'nin ek binalarının tasarımını yapan Mac Donald and Magoon Architects ofisinde işe giren Hill üç yıl burada çalışmıştır. Hill, bu deneyim sayesinde nihayet meslek birliğine kabul edilmiştir (URL 3).

Amerika, Avrupa ve Kanada'daki kadınların mimarlık eğitimine giriş ve meslek birliklerine kabul süreçleri incelendiğinde, verdikleri mücadeleyi görmek mümkündür. Bu ülkelerde kadınlar mimarlık yapabilmek için erkeklere göre kendilerini kanıtlama, tecrübeli olma ve referans gösterme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmışlardır. Ayrıca, Amerika'daki ilk kadın mimarlara, konut tasarımı dışındaki diğer uygulama alanlarında çalışma hususunda kısıtlamalar getirilmiş olması, Amerika'da Kanada ve Avrupa ülkelerine kıyasla daha sert yaptırımlar uygulandığını göstermektedir. Öyle ki

1934 yılında Amerika’da kadınların mimarlık eğitim hakkı olmasına rağmen, kadın mimar sayısının toplam mimar sayısının sadece %2’sini oluşturması, Amerika’da kadınlara karşı gösterilen ayrımcı politikaların ve yaptırımların direncinin oldukça kuvvetli olduğunu göstermektedir (Kingsley, 1988).

Tablo 2.1. Dünyada ilk kadın mimarlar arasından, mezun oldukları tarihlere göre bir seçki

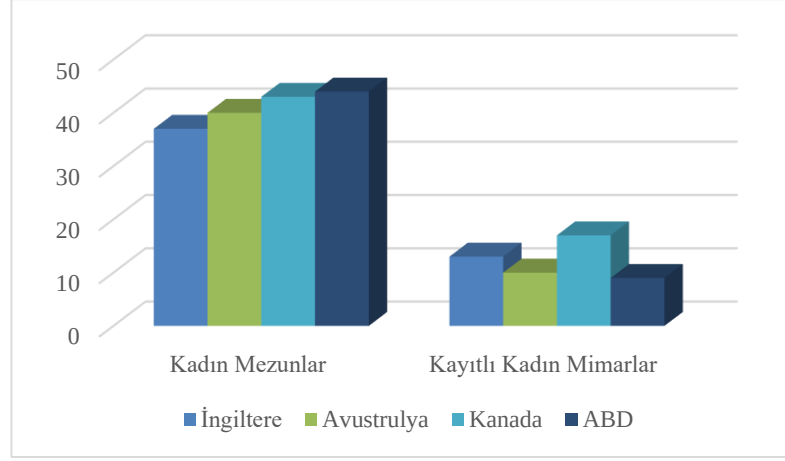
Louise Blanchard Bethune (Amerika-1888) 	Sophia Hayden (Amerika-1890) 	Julia Morgan (Amerika-1894)
Marion Mahony Griffin (Amerika-1894) 	Karen Platau (Norveç-1901) 	Margarete Schütte Lihotzky (Avusturya-1919)
Charlotte Perriand (Fransa-1927) 	Jane Drew (İngiltere-1934) 	

Dünyada kadın mimarlarla ilgili sorunların 21. yüzyıla kadar farklı şekillerde devam ettiğini görmekteyiz. Örneğin, 19. yüzyılın sonlarından bu yana mimarlık alanında genelde ön planda olan Amerika'nın, günümüzde kadın mimar ve meslek ilişkilerinin gelişimi konusunda tatmin edici bir noktaya ulaşabildiği söylenemez. 1970'lerde Amerika'daki mimarlık okullarında kadın öğrenci oranı %8,4 iken, bu oran 1990'larda neredeyse %33'e ulaşmıştır (Torre, 1977). 2020'de bu oran, okulların NAAB (National Architectural Accrediting Board) tarafından akredite edilmiş mimarlık programlarından mezun olan kadın mimarlar için %47, aktif çalışan kadın mimar sayısı olarak ise %24'tür. Kadın mimarların mimarlık mesleğini yapmama nedenleri arasında ise maaş eşitsizliği, iş hayatı ile sosyal hayat arasındaki dengenin sağlanamaması ve cam tavan sorunu gösterilmiştir (Nicholson, 2020).

Sayılar böyleyken, kadın mimarların mimarlık ortamındaki tanınırlıkları erkeklere göre sınırlı kalmıştır. Aynı şekilde, ABD'deki meslek birliklerine kaydolmuş kadın mimarların oranı tüm mimarların sadece %3,7'sini oluşturmaktadır. Bu oran Amerikalı mimar kadınlarının büyük çoğunluğunun mesleklerini uygulayamadıklarını göstermektedir. İş hayatında kadınlara erkeklerle eşit fırsatların verilmemesinin başlıca nedeni, kadınların eş ve annelik rollerinden dolayı mesleki açıdan gelişemeyecekleri düşüncesidir.

Amerika'da kadınların mimarlık pratiğinde olmayışları, akademik alanda da kendini göstermektedir. Association of Collegiate Schools of Architecture'a göre, 1990 yılında mimarlık eğitimi veren okullardaki kadın öğretim üyesi sayısı %15,7'dir (Kingsley, 1988). Bu oran 2020 yılına kadar %38'e çıkmıştır (Nicholson, 2020).

Dünyada kadın mimarların meslek birliklerine üyelikleri farklı koşullar altında gerçekleşmiştir. Örneğin, İngiltere'deki Royal Institute of British Architects'e üye olmak için Türkiye Mimarlar Odası'ndaki gibi sadece lisans diploması yeterli olmamaktadır. RIBA, üye adaylarını RIBA sınavını geçmiş olmaları ve belli bir süre ofis stajı yapmış olmaları gibi koşulları sağladığı takdirde kabul etmektedir.

Şekil 2.2. Farklı ülkelerde kadın mezunlar ve meslek birliğine kayıtlı kadınlar arasındaki fark oranı (Dostoğlu ve Erkarıslan, 2010)

Şekil 2.2'ye göre, İngiltere'deki mezun kadın mimar oranı %35, odaya kayıtlı kadın mimar oranı %10 olmak üzere arasındaki fark oranı %25'tir. Avustralya'daki mezun kadın mimar oranı %38, odaya kayıtlı kadın mimar oranı %8 olmak üzere fark oranı %30'dur. Kanada'daki mezun kadın mimar oranı %40, odaya kayıtlı kadın mimar oranı %13 olmak üzere arasındaki fark oranı %27'dir. Amerika'da ise oranlar sırası ile %42, %7 ve oran farkları %35 olarak görülmektedir. Bu veriler kadınların mimarlık eğitimine talepte bulunduklarını, mimarlık bölümünden başarı ile mezun olabildiklerini, ancak tüm ülkeler için meslekte etkin olarak yapı üretebilmenin bir gerekliliği olan meslek birliklerine üye olmadıklarını göstermektedir.

20. yüzyılın başlarında modern mimarlığın öncüleri olan kadınların kariyer yaşamları incelendiğinde, dönemin öncüleri olan Le Corbusier, Walter Gropius, Mies Van der Rohe, Frank Lloyd Wright, Louis Kahn, Robert Venturi ve Alvar Aalto gibi mimarlarla çalıştıkları görülmektedir. Örneğin, mimarlık teorileriyle bilinen İngiliz asıllı Prof. Dr. Anne Tyng, akademik hayatında tanıştığı Louis Kahn ile ortak çalışmıştır. Amerikalı mimar ve yazar Denise Scott Brown postmodernizmin öncülerinden Robert Venturi ile hem evli hem de ortak olmuştur. Scott Brown 2016 yılında AIA Altın Madalyası olan ilk kadındır. Ressam ve Amerika'nın ilk kadın mimarlarından Louise Blanchard Bethune, eşi Robert Armour Bethune ile ortak çalışmıştır. Almanya'nın ilk kadın mimarlarından Lilly Reich, Le Corbusier ve Mies Van der Rohe ile çalışmalar yapmıştır (URL 4). Dünyada tanınmış kadın mimarlar hakkında bilgiler Tablo 2.2.'de verilmiştir.

Tablo 2.2. Dünyada Tarih İçinde İsimleri Duyulmuş Önemli Kadın Mimarlar ve Uygulamaları

Louise Blanchard Bethune (1856-1915)		
	 Hotel Lafayette, Amerika (1904)	-Amerika'daki ilk profesyonel mimardır. -Eşi Robert A. Bethune ile ortak bir mimarlık ofisinde çalışmıştır. -Romanesk mimari tarzında, çoğunlukla endüstriyel ve kamu olarak 100'den fazla bina tasarımı vardır (URL 5).
Signe Hornborg (1862-1916)		
	 Signelinnä Konut Binası (1892)	- Dünyanın ilk resmi mimarlarından biridir. - Finli mimar Lars Sonck ile çalışmıştır (URL 6).
Elisabeth Scott (1898-1972)		
	 Kraliyet Shakespeare Tiyatrosu (1932)	-Shakespeare Tiyatrosu ile uluslararası mimari yarışmayı kazanmıştır. -George Gilbert Scott'un yeğenidir (URL 6). -Architectural Association School of Architecture'dan 1924 yılında mezun olan ilk öğrencilerdendir (URL 7).

Dame Jane Drew (1911-1996)		
	 Kenneth Onwuka Dike Üniversitesi, Nijerya Kütüphanesi	-Architectural Association School of Architecture'dan mezun olmuştur. -Eşi mimar Maxwell Fry ve Le Corbusier ile çalışmıştır. - Modern mimarlığın öncülerinden olmuştur. - 2. Dünya Savaşı'ndan sonra çok sayıda hastane, okul ve kamu binası inşa etmiştir (URL 8).
Charlotte Perriand (1903-1999)		
	 Le Bar sous le toit (1927)	-Le Corbusier ile çalışmış bir Fransız mimardır. - Mobilya, toplu konut, kayak merkezleri gibi çığır açıcı birçok tasarımı vardır (URL 9)
Florence Marguerite Knoll Bassett (1907-)		
	 Florence Knoll tasarımı mobilyalar	- Amerikalı mimar ve mobilya tasarımcısıdır. - Bir dönem Mies van der Rohe ve Eliel Saarinen ile çalışmıştır. - Eşi mimar Hans Knoll ile ortak mobilya tasarlamıştır. - Tasarımlarıyla dünyanın sayılı mobilya markalarından birine sahip olmuştur (URL 10).

Lina Bo Bardi (1914-1992)		
	 ESC Pompeia Fabrikası, Brezilya, 1986	- Kendi ofisini kurmuştur. - Mimarlığın yanında tasarım dergisinde dergi editörlüğü ve müdürlüğü yapmıştır. - Tasarımlarında modernizm ile popülarizmi birleştiren bir yaklaşım benimsemiştir (URL 11).
Norma Merrick Sklarek (1926-2012)		
	 ABD Tokyo Büyükelçiliği (1976)	- California ve New York'taki ilk Afrika kökenli Amerikalı mimardır. - Bir dönem Gruen Associates'in yöneticisi olmuştur. - AIA'ye üye olan ilk siyahi mimardır (URL 12).
Mary Jane Long (1939-2018)		
	 Ulusal İngiliz Kütüphanesi, Londra, 1973	- Yale'den dereceyle mezun olmuştur. - Öğretim görevlisi, yazar ve mimardır. - Mimar olan eşi Colin St John Wilson ile yapımı 15 yıl süren İngiliz Kütüphanesi'ni tasarlamıştır. - Long & Kentish Şirketi'nde uyguladığı birçok önemli yapısı vardır (URL 13).

Özetle, 19. yüzyılın ikinci yarısında endüstrileşmenin etkisiyle kadınlar yalnızca erkekler için kabul edilen mimarlık mesleğinde ön plana çıkmaya başlamışlardır. Ancak, mimarlık eğitimi ile başlayan bu süreçte, örneğin Amerika ve İngiltere gibi ülkelerde inşaat işlerinin endüstrileşmesi ve erkek işgücüne yönelik bir hal almasından dolayı kadın mimarlara, plan çizme, çizimleri revize etme ve rapor yazma gibi işlerde istihdam sağlandığı görülmektedir (Walker, 1989). Bunun bir başka açıklaması da, kadınların eş ve annelik durumları nedeniyle, inşaat gibi geleneksel olarak erkek işi olduğu düşünülen mesleğe girmelerinin çeşitli yollarla engellenmeye çalışılmasıdır. Bekar ve çocuğu olmayan kadınlar için bu işlerin üstesinden gelebilme potansiyelinin bir nebze olabileceği düşünülmekte, ancak genelde kadınlar için kısıtlamalar yapılmaktadır. Hatta önemli meslek birliklerinden RIBA, kadınların mimarlık pratiğinde var olmaları sürecinde cinsiyetçi bir tutum sergileyip, 2. Dünya Savaşı sonrasında kadın mimar sayısının artmasından dolayı mimarlık eğitiminde kız öğrenciler için kota sınırlaması getirilmesi fikrini ortaya atmıştır (Caven, 2006).

İlk kadın mimarlara, mimarlık ofislerinde konut mimarisi ve özellikle iç mekan tasarımı alanlarında uzmanlaşmaları için görevler tanımlanmıştır. Bunun nedeni, evin duygusal olan kadına, rekabete açık dış dünyanın ise erkeğe göre şekillendiğine duyulan inançtır. Ayrıca, konutların ve iç mekanların tüm kadınların gereksinimleriyle ilgili olduğu ve onları daha yakından ilgilendirdiği düşünülmektedir. Kumaş ve renk seçimlerinde kadınlara daha çok güvenilmekte, dolayısıyla konut tasarımında kadının daha uzman olduğu düşünülmektedir (Dostoğlu, 2002; Wright, 1977).

20. yüzyılın ortalarına kadar kadın mimarların meslekte yarışmacı, cesur ve aktif olmaları toplum tarafından benimsenemediği için bu kadınların mevcut düzene karşı örgütlenme eyleminde bulunmadıkları anlaşılmaktadır (Wright, 1977). Bu süreçte fiziksel çevrenin oluşumunda aktif olan erkekler fiziksel çevre ile ilgili oluşumlarda güçlü ve baskın rol üstlenmiştir. Toplum içerisinde, mimarlığın temelde erkek deneyimleri üzerine kurulu olma algısı bir norm olarak kabul görülmüştür. Kadın mimarlar ise meslek ilişkileriyle ilgili küçük ölçekte iyileştirme politikaları ile yetinmişlerdir.

2.2. Türkiye’de Kadın Mimarlar ve Meslek İlişkisi

29 Ekim 1923’te Mustafa Kemal Atatürk’ün Cumhuriyet rejimini ilan etmesi ile Türkiye’de her alanda önemli reformlar yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi kadınlara Türk Medeni Kanunu’nun vermiş olduğu eğitim, meslek edinebilme, seçme, seçilme ve boşanma hakkıdır. Medeni Kanun ile kadınlara eğitim hakkı veren bu politika, Erken Cumhuriyet Dönemi’nin yakın geçmişindeki İkinci Meşrutiyet politikası ile ilişkilendirilebilir (Erkarslan, 2002). Sultan Abdülmecid’in politik reformları ile başlayan ve 1908’de ilan edilen İkinci Meşrutiyet, kadınların eğitime ve toplumsal yaşamına önem veren bir sivil toplum hareketidir. O dönemki aydın kişilerin başı çektiği bu politika sayesinde kadınların toplumsal statüsü yükselmiş ve kamusal yaşama az da olsa dahil olabilmişlerdir. Bu dönemde Müslüman kadınların ilk kez tiyatrolara dahil olması, üniversitelerde karma eğitim görülebilmesi ve cinsiyet eşitliliğini savunan derneklerin açılması gibi gelişmeler yaşanmıştır. Kurallarda bazı gevşemeler olsa da halen toplu taşıma araçlarında, tiyatro ve sinemalarda, restoranlarda kadınların erkeklerden ayrı tutulması, çarşaf ve peçe ile sokağa çıkma zorunluluğu gibi kadının dış yaşamını kontrol etme ve cinslerin kamusal yaşamına kısıtlamalar getirilmeye devam edilmiştir (Göle, 1994; Dostoğlu, 2002).

İkinci Meşrutiyet’in ilanından sonra 1908’de Üsküdar Amerikan Kız Lisesi ve 1916’da Kandilli Kız Lisesi gibi okullar modern Türkiye’nin çağdaş kadınlarını yetiştirmek üzere eğitime başlamıştır. Kadınlar için ilk yüksek öğrenim olanağı ise 1914 yılında ressam Mihri Müşfik Hanım’ın girişimi sayesinde İnas Sanayi-i Nefise Mektebi’nin kurulması ile sağlanmıştır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 1919’da Mihri Hanım ile İnas Sanayi-i Nefise Mektebi öğrencileri ve öğretmenleri (URL 15).

Bugünkü ismi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, sadece kadın öğrencilere Batılı tarzda güzel sanatlar eğitimi veren (resim ve heykel), sanatçı ve entelektüel kimlikte kadın bireyler yetiştiren ilk resmi eğitim kurumudur. Sadece heykel ve resim eğitimi vererek başlamış olsa da, kadın mimarların yetiştirilmesi için Türkiye’deki eğitim kurumları içerisinde öncülük yapmıştır. Önceleri erkek öğrencilerden ayrı bir binada eğitim veren İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, 1926 yılında sadece erkeklere resim, heykeltıraşlık, mimarlık ve hakkaklık*** eğitimi veren Sanayi-i Nefise’nin Fındıklı’daki eski Meclis-i Mebusan binasına taşınmıştır. Okulda kız ile erkek öğrencilere aynı binada eğitim vermeye başlanmış ve 1928’de Güzel Sanatlar Akademisi adını almıştır (Erkarıslan, 2002; Uzun Aydın, 2013). (Şekil 2.3, 2.4, 2.5)

Şekil 2.4 1928 Güzel Sanatlar Akademisi Kadın Öğrencileri Hatırası (URL 16)

Şekil 2.5 1928 Güzel Sanatlar Akademisi Hatırası (URL 16)

***Hakkaklık: ‘Bir şeyi diğerine sürtmek, kaşımak, kazımak’ kökünden türetilen ve taş, maden, fildişi, ahşap gibi çeşitli sert maddeler üzerine oyma ve kazıma yapma sanatı (URL 17).

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında, erkekler için kurumsal anlamda mimarlık eğitimi vermek üzere 1880 yılında Sanâyi-i Hasene ve Fünûn-ı Âliye Mektebi adıyla bir yüksekokul açılmıştır. Bu okulda ders programlarında mimarlık eğitime geniş bir yer verilmiş, bununla birlikte madencilik, kimya bilimleri ve inşaat mühendisliği eğitimleri de verilmiştir (URL 16). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Sekreterliği'nde bulunan öğrenci kayıt defterlerinin taranması sonucunda o dönem öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun gayrimüslim olduğu ve bu öğrencilerin en çok mimarlık mesleği eğitimini tercih ettiği, Türk erkek öğrencilerinin ise sivil mimarlık eğitime ilgi göstermediği görülmektedir (Özgüven, 2002). O dönemlerde askeri mühendis yetiştiren ve bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi'nin kökeni olan Mühendishane-i Berri-i Hümayun'un içinde, 1883 yılında açılan Hendese-i Mülkiye Mektebi, mimar ve mühendis yetiştirmek üzere eğitim veren ilk sivil eğitim kurumudur. Askeri kökenli olan bu okul sadece Müslüman ve erkek öğrencilere eğitim vermiştir.

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında mimarlık eğitimi kapsamında yaşanan bu gelişmelerle birlikte sadece erkekler için olsa da, kurumsal olarak resmi mimarlık eğitimi verilmeye başlanmıştır. Ancak, kadınların kamusalda ve toplumda daima ikinci plana atılan sosyal statüsü nedeniyle henüz mimarlık ortamında görülmediği ve 'erkek mesleği' olarak tanımlanan mimarlık alanında kadın kimliği kavramının gündeme gelmediği açıkça görülmektedir.

19. yüzyıl süresince dünyada kadınların mimarlık ortamına dahil olmaları için yaşanan yenilikler ve mücadeleler ile kadınların diplomalı ya da diplomasız olarak meslek pratiğinde var olma çabaları söz konusu iken, Osmanlı'da kadınların diplomasız olarak serbest piyasada yer aldığına dair herhangi bir bilgiye ulaşılmamıştır. Ayrıca Osmanlı'da mimarlık yapmak için kadınlardan herhangi bir talep gelmemiş olması, kadınların geleneksel sosyal statüsü ile açıklanabilir.

Cumhuriyet Dönemi politikaları, kadınların meslek hayatına geçmeleri için eğitim alma koşulunu sağlamaları açısından önemli bir yere sahiptir. O dönemdeki kamu üst düzey yöneticileri kadınların eğitim almasını gelecekte ideal bir anne olabilmeleri açısından ele alırken, Mustafa Kemal Atatürk erkeklerin aldığı eğitime eşit eğitim hakkının kadınlara verilmesini ve bu yönde desteklenmeleri gerektiği fikrini telkin etmiştir. Fakat gerçek şudur ki, Atatürk'ün kafasındaki kadın modeli kişilikli, özgür

ve bağımsız bir birey olmasına rağmen rejimlerin uygulanış şekli Cumhuriyet kadınının daha çok ideal bir eş ve anne olarak ataerkil düzene katkıda bulunmasını olanaklı kılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında kadınların çoğu, özellikle kız enstitüsü mezunları, ebelik, öğretmenlik, hemşirelik gibi meslekleri tercih etmiştir, çünkü kız enstitüleri kadınları entelektüel ve üretim odaklı uğraşlara yöneltmemiştir (Arat, 1998). Ancak, ortaöğretimde görülen bu cinsiyet ayrımcı politikaya rağmen üniversitelerin mimarlık, mühendislik, fen bilimleri ve matematik bölümlerine girmeyi başarmış kadın sayısı küçümsenemez (Erkarslan, 2002).

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'deki kadınların mimarlık mesleğine katılmaları ilk olarak Münevver Belen ve Leman Cevat Tomsu'nun (Şekil 2.5,2.6,2.7) 1929'da Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık bölümüne kabul edilmeleriyle başlamıştır.

Şekil 2.6 İlk dönem kadın mimarlara ilişkin bir karikatür. (Kaynak: İTÜ 1963-64 Arı Yıllığı, İstanbul)

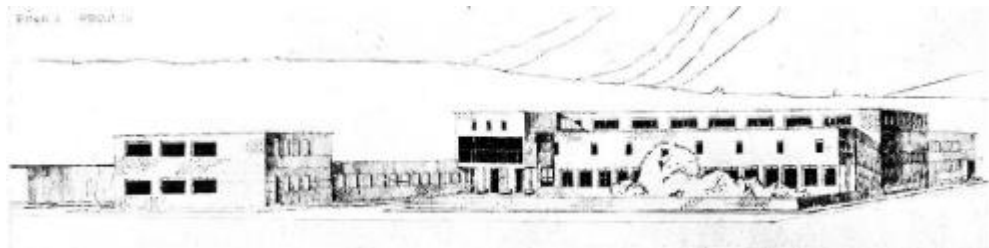
Şekil 2.7 Leman Cevat Tomsu Akademi yıllarında stüdyoda, 1930'ların başı (Dostoğlu ve Erkarslan, 2013).

Leman Tomsu ve Münevver Belen'den sonra, 1936'da Şekure Üçer Niltuna ve 1939'da Leyla Turgut, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olan ilk kadın mimarlardır (Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğrenci Kayıtları).

7 Haziran 1913'te dünyaya gelen Leman Tomsu, 1934 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Şubesi'ni bitiren iki kadın mimardan birisi olarak 1941 yılında Yüksek Mühendis Mektebi'ne (günümüzün İstanbul Teknik Üniversitesi) asistan olarak girmiş ve aynı yıl, Mimarlar Odası kurulmadan önceki mesleki örgütlenme olan Türk Yüksek Mimarlar Birliği üyesi olmuştur.

Leman Tomsu'nun erkeklerin egemen olduğu mimarlık mesleğine bir kadın olarak yönelmesini sağlayan birkaç unsurdan söz edilebilir. Öncelikle Tomsu'nun 5 yaşından 17 yaşına kadar ailesinden ayrı olarak eğitim gördüğü ve öncü kadınlar yetiştiren Erenköy Kız Lisesi'nde geçirdiği zaman dilimi onu kuşkusuz şekillendirmiş ve cesaretlendirmiştir. Ayrıca Tomsu'nun matematik ve fen bilimleri derslerinde gösterdiği üstün başarı, aynı zamanda sanata olan düşkünlüğü ve eğitimine destek veren aile büyükleri de onun mimarlığa yönelmesindeki nedenler arasındadır (Dostoğlu ve Erkarlan, 2013). Tomsu Akademi'den mezun olduktan hemen sonra mimarlık mesleğinde aktif olarak çalışmaya başlamıştır. Gerede ve Emirdağ Cumhuriyet Halk Partisi Evleri projeleri meslek hayatındaki ilk projeleridir. 1935 yılında İstanbul Belediyesi'nde mimar ve şehir planlamacı Martin Wagner'in yanında çalışmaya başlamıştır. Tomsu, 1938 itibari ile birçok mimari proje yarışmalarına katılmış ve ödül almıştır.

Başarılı bir mesleki hayat sergileyen Cumhuriyet'in ilk kadın mimarları, ulusçu bir mimarlık yaklaşımı ile üniter devlet rejimine önemli yapılar kazandırmıştır. Bu süreçte, dönemin mimari yarışmalarına yoğun katılım göstererek aldıkları dereceler sayesinde meslekteki başarılarını kanıtlamışlardır (Dostoğlu, 2002).

Şekil 2.8 Leman Cevat Tomsu ve Münevver Belen, Kayseri Halkevi, 1937
(Dostoğlu ve Erkarlan, 2013).

Şekil 2.9 Leman Cevat Tomsu ve Münevver Belen, Karamürsel Halkevi, 1936
(Dostoğlu ve Erkarıslan, 2013).

1934 ile 1950 yılları arasında Güzel Sanatlar Akademisi mezunları arasındaki kadın oranı %4 ile %6 arasındır. 1950’li yıllarda Türkiye’nin birçok yerinde mimarlık okullarının açılması ile kadın mimar sayısı giderek artmıştır. 1980’li yılların ikinci yarısında ise mimarlık bölümlerinden mezun kadınların sayısı neredeyse tüm mimarlık mezunlarının yarısını oluşturmuştur.

1980’lere kadar kadın mimar mezunların oranları göz önüne alındığında, o dönemki fiziksel çevre oluşumunda kadın mimarların etkisinin az olması doğal bir sonuçtur. 1930’lu yıllarda dönemin mimarlık dergisi Arkitekt’te kadın mimarların daha çok halkevi, poliklinik binası ve maliye binası projelerinde çalıştıkları görülmektedir. 2000’lerde ise kadın mimar mezun sayılarının büyük bir artış göstermesine rağmen kadınların fiziksel çevrenin oluşumuna katkıları sınırlı kalmıştır (Dostoğlu, 2002).

1934 ile 1980’li yılları arasındaki kadın mimarların meslek kariyerleri incelendiğinde, meslek yaşamlarını Ankara ve İstanbul merkezli kamu kurumlarında sürdürdükleri görülmektedir. Bunun nedeni, her ne kadar mimarlık okullarında kadınların eğitim görme sorunsalı aşılmış olsa da, mesleğin uygulama alanının problem haline getirilmesidir. Saha alanlarında çalışma şartlarının çizim bürolarındaki çalışma şartlarından daha zorlayıcı olduğunu düşünen kadınlar masa başı işleri tercih

etmişlerdir. Öyle ki İmar ve İskan Bakanlığı, İstanbul Belediyesi, İller Bankası, Bayındırlık Bakanlığı gibi kamu kuruluşlarında çalışmayı tercih eden kadın mimarların sayısı toplamın %80'ini oluşturmuştur. Bahsedilen kamu kuruluşlarında çalışmaya başlayan kadın mimarlar meslek hayatlarının tümünü burada geçirmiş ve serbest mimarlık pratiğinde varolamamışlardır. Kamu kurumlarından emekli olan kadın mimarlardan bazıları, emekli olduktan sonra yakın çevrelerindeki kişilere konut, apartman projeleri hazırlamak gibi sınırlı bir serbest çalışma ortamına girmişlerdir.

Bu dönemde, mezun olduktan sonra kendi ofisini açan ve serbest mimarlık pratiği yapmış kadın mimarların sayısı oldukça azdır. Eşleri de mimar olan kadın mimarlar ise kendi özel ofislerinde ortak olarak çalışmayı tercih etmişlerdir. Bu durumun muhtemel sebebi ise serbest mimarlık pratiğinin zorlukları ve bazı mesleki durumlarda karşılaşılan problemlerin çözümü için bir erkeğe ihtiyaç duymalarıdır (Kürkçüoğlu B., 2001, Kişisel Görüşme, İstanbul; Özgüven, 2002).

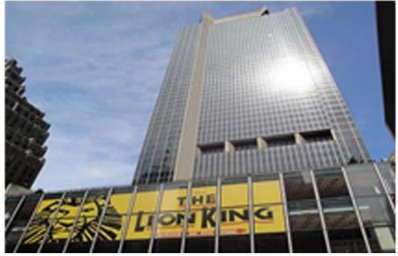
Türkiye'deki kadın mimarlar arasında mesleki eğitimini ve kariyerini yurtdışında yürütenler de vardır. Bu kadın mimarlar arasında ilk olan Celile Berk Butka (1915-1984), 1942 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra 1946 yılında Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'ne master yapmak üzere kabul edilmiştir. Burada öncü mimarlardan Alvar Aalto danışmanlığında master tezini yürütmüştür. Berk, 1959-1972 yılları arasında Amerika'da birçok farklı mimarlık firma ve ofislerinde mesleki pratiğini yürütmüştür (URL 18).

Celile Berk örneğine benzer olarak, yurtdışında mimarlık eğitimi görmüş bir diğer isim Ayşe Ayla Karacabey (1939-2012)'dir. Harvard Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde lisans ve master yapan Karacabey, 1971 yılında Harvard'ın yetiştirdiği en seçkin kadınlar arasından biri seçilmiştir. Karacabey'in konut projeleri, 1974 yılında AIA 'de yer edinmiş ve böylece ilk kez bir Türk mimarın projeleri bu kurumda yer almıştır. (URL 19).

Tablo 2.3., tarihsel dönemlere göre dört bölüme ayrılarak, bu dönemlerde mesleğinde başarılı olmuş kadın mimarların uygulamalarını ve başarılarını göstermek amacı ile oluşturulmuştur.

Tablo 2.3. Tarihsel Olarak Türkiye’de Kadın Mimarların Uygulamaları ve Başarıları

1950'lere Kadar Türkiye’deki Kadın Mimarların Uygulamaları ve Başarıları	Münevver Belen Gözeler (1913-1973)		
		 Bursa Halkevi, Bursa, 1938	-Türkiye’nin ilk iki kadın mimarından biridir. -Tasarımlarında modern tarzı benimsemiş, İkinci Ulusal Mimarlık Akımı’na yakınlaşmıştır. -Kariyeri boyunca kamu kurumlarında çalışmıştır. -Mimari yarışmalarda dereceye girmiştir (URL 20).
	Leman Cevat Tomsu (1913-1988)		
		 Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü, 1942	-Türkiye’nin ilk iki kadın mimarından biridir. -1936-1959 arasında 17 uygulama projesi yapan Tomsu, 1938-1954 arası katıldığı yarışmalarda 5’i birincilik olmak üzere 14 ödül almıştır (URL 21).
	Mualla Eyüboğlu Anhegger (1919-2009)		
		 Hasanoğlu Köy Enstitüsü, Ankara, 1942	-Yazar, restoratör ve mimardır. -Birçok köy enstitüsü ve restorasyon projelerinde görev almıştır (URL 22).

1950-1980 Yılları Arasında Türkiye'deki Kadın Mimarların Uygulamaları ve Başarıları	Leyla Asım Turgut (1911-1988)		
			-Güzel Sanatlar Akademisi'ne katılan ilk kadınlardan biri. -Türkiye'nin ilk kadın mimarlarından. - Profesyonel yüzücü kimliği de vardır (URL 23).
	Celile Berk Butka (1915-1984)		
			-1942'de İTÜ'den mezun olan ilk kadın mimardır. -MIT'de Alvar Aalto'nun yüksek lisans öğrencisi olmuştur. -Kahn ve Jacob Architects, John and Graham Company gibi şirketlerde çalışmıştır. -Eşi mimar Kemal Butka ile çeşitli yarışmalarda ödüller almıştır (URL 24).
	Cahide Tamer Aksel (1915-2005)		
			-Türkiye'nin ilk restoratör kadın mimaridir. -Türkiye'nin önemli mimarlarından ve DGSA öğretim üyelerinden Sedat Hakkı Eldem'in öğrencisi olmuştur. -Kariyeri boyunca kamu kurumlarında çalışmıştır (URL 25).

1980-2000 Yılları Arasında Türkiye'deki Kadın Mimarların Uygulamaları ve Başarıları	Sevinç Hadi (1934)		
		 Milli Reasürans Kompleksi, İstanbul (1992)	-İTÜ, 1959 mezunudur. -Yurtdışında çalışma deneyimi ile birlikte yurtiçinde çok sayıda yapısı vardır. -Eşi Şandor Hadi ve kızı Tülin Hadi ile birlikte çalışmıştır. -Ulusal ve uluslararası yarışmalarda çok sayıda ödülü vardır (URL 26).
	Şaziment Arolat (1935)		
		 Vakıfbank Ege Bölge Müdürlüğü (1991)	-İTÜ, 1959 mezunudur. -Yurtdışı çalışma deneyimi ile birlikte yurtiçinde çok sayıda yapısı vardır. -1988'de mimari başarı ödülü, 1992'de yapı dalı başarı ödülü almıştır. -Ulusal ve uluslararası çok sayıda yarışmada ödül almıştır (URL 27).
	Nesrin Yatman (1947)		
		 Taşbaşı Ticaret ve Kültür Merkezi, Eskişehir (1994)	-Türkiye, Rusya ve Tataristan'da restorasyon projeleri ve bunların uygulama denetimlerinin yanı sıra, konutlar, spor yapıları, idari binalar ve hastane yapılarının mimari proje tasarımında görev almıştır. -1972'den bu yana eşi Affan Yatman ile birlikte kurdukları bürolarında serbest mimarlık faaliyeti içinde olan ekip, katıldıkları yarışmalarda 25'in üzerinde ödül ve mansiyon kazanmıştır (URL 28).

2000 Yılı Sonrasında Türkiye’deki Kadın Mimarların Uygulamaları ve Başarıları	Tülin Hadi (1969)		
		 ODTÜ KKK Rektörlük ve Yönetim Binaları, 2005	-1992-1994 yılında Turgut Cansever’in bürosunda çalıştığı dönemden bu yana, mesleki faaliyetini Cem İlhan ile birlikte TeCe Mimarlık çatısı altında sürdürüyor. -Ulusal ve uluslararası mimari proje yarışmalarında ödüller almıştır. -2006 yılında Genç Mimar Ödülü’nü almıştır. -2019’dan beri İBB Kent Konseyi Başkanı’dır (URL 29).
	Melkan Gürsel (1970)		
		 Astana Arena, Kazakistan, 2009	-Urban Land Institute (ULI) üyesi olan Melkan Gürsel Tabanlıoğlu 2008 yılında "Europe 40 under 40" ödülüne layık görülmüştür. -UIA 2005 İstanbul Dünya Mimarlık Kongresi, Kongre Vadisi Tasarımı, Ulusal Proje Yarışması’nda danışman jüri üyesi olmuştur. -Hatje Cantz’ın kadın mimarların uluslararası başarılarına dikkat çekmek için hazırladığı “Frauen in der Architektur” isimli kitabında ismi geçen 36 kadın mimardan biridir (URL 30)
	Mehpare Evrenol		
		 Seapearl Ataköy, İstanbul, 2014	-1970 yılında Akademi’den yüksek mimar olarak mezun olmuştur. -1990 yılından beri eşi Alp Evrenol ile kendi ofislerinde çalışmalarını yürütmektedir. -Hayata geçirdiği toplu konut projeleri sayesinde dünya çapında ödüller almıştır (URL 30).

2.3 Mimarlık Pratiğinde Yarışmaların Yeri ve Önemi

Türkiye’de mimari proje yarışmaları, dünya genelinde olduğu gibi üzerinde çok tartışılmış ve tartışılmaya devam edilen bir konu olmuştur. Mimarlık pratiğinin önemli bir kulvarı olan yarışmalar, mimarlığı her yönden beslemektedir. Mimarlık pratiği ile yarışmaların birbirlerini desteklemesi, yarışmaların mimarlık kültürü ve toplum için yeri ve öneminin büyük olması, yarışmalar konusunu ve tarihini irdelemek için neden oluşturmaktadır.

Mimarlık yarışmaları üzerinden, belli zaman dilimlerinde mimarlık ortamı adına kimler tarafından ne söylendiği ile nasıl söylendiği okunabilir. Bu okumalar mimarlık pratiğiyle ve meslekten olan veya olmayanlar ile bağlantı kurmanın bir yoludur (Mimarlar Odası, 2013).

Genel olarak mimarlık pratiğinde, mimari ürün elde etmede üç alternatif yöntem bulunmaktadır. Bunlar:

1. İşverenin, tercih ettiği herhangi bir mimara işi vermesi,
2. İhale yolu ile işi almak isteyen mimarların ihaleye katılması,
3. Mimari hizmet almak isteyen kurumların yarışma açarak, önceden belirlenen şartname maddeleri çerçevesinde, jüri üyeleri ile projeleri değerlendirerek seçim yapması.

Kamu sektöründe ise, mimari ürün elde etmek için sadece ikinci ve üçüncü yollar kullanılmaktadır.

Bu tezde, mimari ürün elde etme yöntemlerinden yarışma kulvarı ele alınacaktır.

Mimari yarışmalar, mimarlık tarihinin bütününe bakıldığında, çok eskiye dayanmasa da ilk ortaya çıktığı günden bugüne dek dünya mimarlık ortamında nitelikli mimari ürünler elde etmek amacıyla tercih edilen, proje temelinde sürdürülen, seçme ve seçilmeye dayalı bir alan olmuştur.

Yarışma kulvarı, katılımcı mimarlara sağladığı özgün ve özgür üretim ortamı, içinde barındırdığı rekabet unsuru ve ödüllendirme esaslı bir mekanizmaya sahiptir. Yarışmalar mimarlara çeşitli alanlarda, farklı konularda ve ölçeklerde çalışabilme ve söz söyleme, bir bakıma deney yapma olanağı sağlaması açısından, mimarlık pratiğinde ayrıcalıklı ve önemli bir yere sahiptir. Yarışmaya katılan mimarlar,

kendilerine tasarımları için sına, yenileme ve geliştirme zemini hazırlamış olurlar. Öyle ki Helene Lipstad, mimari tasarım yarışmalarını “uzlaşmaz çözümlerin ve karşıt fikirlerin çarpıştığı savaşı alanları, sınırları görünmeyen dev tasarım stüdyoları” olarak tanımlamıştır (Lipstad, 1989). Yani yarışmalar, mimari ürün elde etme yönteminin ilerisinde, mimarlığı yaşama ve yaşatma fırsattır (Sayar, 2004).

Türkiye Mimarlar Odası Yarışmalar Yönetmeliği’ne göre, “Yarışmalar, mimari kaliteyi artıran, nitelikli fiziksel çevrelerin oluşmasına katkı sağlayan, rekabet ortamı yaratan; tartışma ve katılımcılıkla akılcı, uygulanabilir ve ekonomik çözümlerin elde edilmesine aracı olan bir süreçtir.” (TMMOB Yarışmalar Yönetmeliği, 2003) Alman Yarışma İlke ve Yönetmeliği’ne (GRW) göre ise “Yarışmalar yolu, karmaşıklıktan başlayarak gündeliğe kadar inen planlama görevlerini ekonomik ve yenilikçi çözümlere bağlayabilen en uygun yöntemdir. Uzmanlık dalları arasında eşgüdümü sağladığı ölçüde toplumdaki kalite bilincinin yükselmesine de katkıda bulunur.” (Meltem, 2010).

Dünyada ve Türkiye’de yarışmaların tarihsel geçmişi incelendiğinde, bu yöntemin geçmişten günümüze kadar mimari ürün elde etmek için sıklıkla tercih edilen bir kulvar olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum yarışmaların mimarlık alanında büyük bir öneme ve yere sahip olduğunun kanıtı sayılabilir. Yarışmaların önemi, yarışmaların topluma etkileri, yarışmayı düzenleyen kişi ile kurumlara etkileri, katılımcı olan mimarlar ile mevcut mimarlık ortamına etkileri açılarından ayrı ayrı incelenmelidir.

Mimari yarışmaların toplumsal bağlamda önemi irdelendiğinde, toplumda mimar olan veya olmayanların dahi yarışmalar sayesinde ortaya çıkarılan tasarımlarla ilişki kurabildiği görülür çünkü yarışmalar kamuya açık ve herkes tarafından ulaşılabilir bir alandır. Toplum, bu sayede mimarlık ile ilgili yeni ve güncel olan birçok oluşumu takip edebilir, fikir sahibi olabilir. Kullanıcılar, içinde bulundukları yapıyı çevreyi daha iyi tanıma olanağı bulur; ayrıca, belirli olanaklar ve koşullar çerçevesinde, yarışma süreçlerine dahil olabilir. Bu durum, mimari yarışmaların doğrudan toplum ile ilişki kurabileceğinin kanıtıdır.

Bulunduğu yer ile ilişki kurmayı amaçlayan ve kültürel içerik kaygısı taşıyan tasarımlar, toplumsal açıdan pek çok yansıma barındırır. Ortaya çıkan yapı, bulunduğu yerden ve kullanıcısı olan toplumdan izler taşır. Bu yapı, topluma ait kültürün bir aynasıdır aslında. Yarışmayı düzenleyen kurumlar, ortaya çıkarılan yapının belli bir

siyasi ideolojiyi ya da görüşü temsil etmesini isteyebilir. Bu sayede dönemlere ait siyasi düzeni ve iktidarların etkilerini mimari proje yarışmaları üzerinden irdelemek mümkündür (Yıldız, 2017).

Mimarlık yarışmasını açan kurum veya kişi, seçilen proje ile mimari hizmet elde etmeyi amaçlar (Pendl, 2012). İhale usulü ile aynı amaca hizmet eden yarışmaların işveren açısından yeri ve önemi irdelendiğinde, yarışmaların fayda açısından nihai bir mimari ürün elde etmenin çok ilerisinde olduğu anlaşılmaktadır. İşveren, elde etmek istediği mimari ürün için çeşitli mimarlar tarafından önerilen farklı alternatifleri bir arada görerek, belirlenen jüri ile birlikte seçenekler arasındaki en doğru çözümü bulma olanağı bulur. Alternatif projeler sayesinde, işveren oldukça düşük bir maliyet ile birçok farklı proje elde etmiş olur. Dolaylı da olsa, yarışmayı açan kurum, kişi ve destekleyici firmalar yarışma sayesinde reklam yapma fırsatı da elde etmiş olurlar.

Mimari yarışmalar, birçok mimarın eş zamanlı olarak düşünce ve fikirlerini dile getirebildiği ve önerilerini geliştirebildiği alanlardır. Yarışmacılar kendilerine önceden bildirilmiş şartlar ve istekler doğrultusunda, çözümlenmesi gereken mimari ürünün çözüm önerilerini ortaya koyarlar. Her mimarın yarışmaya katılma sebepleri farklı olabilir. Örneğin yeni mezun bir mimar mesleğinin ilk yıllarında iş alamama veya işe alınmama kaygısı yaşayabilir. Bu noktada yarışmalar, genç mimarlar için kendilerini mimarlık ortamına tanıtmaya ve mesleki niteliklerini kanıtlayabilme fırsatı yaratır.

Mimar, tecrübesini, bilgi ve becerilerini, yenilikçilik kabiliyetini mimarlık ortamında ve hatta toplum önünde ölçmek isteyebilir. Yarışmacı mimar, sonuçta başarılı veya başarısız da olsa, yarışmalara katılmakla kendisi ve ekipleri mesleklerinde mimari problem çözebilme, araştırma ve geliştirme olanağını elde etmiş olur. Yarışmalar, bir bakıma mimarlar için sürekli bir eğitim alanı yaratır. Tıpkı mimarlık eğitimindeki gibi, yarışmacı mimar jüriye projesini sunar ve aldığı geri dönüşler sonucunda sadece doğruları öğrenmez, yanlışları da görür. Arat (2013), bu konuyu “Mimarlık mesleğinin laboratuvarı yarışmalara katılan mimarlık bürolarıdır, mimarlar bu yarışmaları bütün dünyada para kazanmak için değil, sırf belli bir problemi en iyi şekilde çözmek hırsları ve şevki ile yapmaktadırlar. Yarışmalar mimarlar için adeta bir beyin sporudur” şeklinde açıklamaktadır.

Birçok mimar için yarışmalar iş alabilmek amacıyla alternatif bir yol olarak görülebilir, çünkü bu ortam iş almak için her katılımcıya eşit fırsat sunar. Yarışma

sonucunda kazanan mimar işi alır ve projesini hayata geçirebilme şansı yakalar. Yarışmalara katılan mimarlar bir bakıma işverenlerini kendileri seçmiş olur.

Yarışmacı mimar, her yarışmada kariyerini belirleyecek bir mimari ürün tasarlama şansı bulur. Bir başka deyişle, benimsemiş olduğu tasarım ideolojisinin kabul görmesi için kendine fırsat yaratır. Mimar arazi verileri, program ve kendi yaklaşımı doğrultusunda özgürce tasarım yapabilir, çünkü yarışmalar farklı tasarımsal yaklaşımlara ve fikirlere açık bir ortamdır (Uygur, 2017). Bu sayede mimarlık kültürü için, çeşitlendirici ve geliştirici etkiye sahip olur. Mevcut düzeni ve koşulları sorgular, sınırları zorlar. Yeni bir üretim önerisinde bulunur veya var olanın eksikliklerine yönelik düşünceleri ortaya çıkarır. Yarışma projeleri, yeni inşa teknikleri ve malzemeleri ya da var olanların alternatif kullanımlarının farklı olanakları konusunda ipuçları taşır (Yıldız, 2017).

2.4. 1950'lere Kadar Türkiye'de Mimari Yarışma Ortamı ve Kadın Mimarlar

Kadın mimarların yarışmalar sürecindeki konumu ve zaman içinde izlediği gelişim, genel olarak kadın mimarların mesleği uygulama ortamında etkinlik düzeyini yansıtan göstergelerden biridir. Bununla birlikte yarışmalar, dönemlerin mimari ortamı için belirleyici unsurlardır. Bu bağlamda, Türkiye'de dönemsel olarak mimari yarışma ortamlarında, kadın mimarların ne derece etkin oldukları irdelenecektir.

Türkiye'de mimari yarışmaların oluşumu, diğer ülkelere göre oldukça geç başlamıştır. Tarihteki ilk Türk yarışması, Osmanlı topraklarında 1. Dünya Savaşı esnasında 1916 yılında düzenlenen Uluslararası Alman ve Türk Dostluk Vakfı Yarışması olmuştur. Bu yarışmanın açılma amacı, savaş esnasında Almanya ve Osmanlı'yı birbirlerine yakınlaştırmak olmuştur. Yarışma sonucunda seçilen proje hayata geçirilmemiştir (Şekil 2.10) (Batur, 1984). Cumhuriyet'in ilanından sonra, yeni Türkiye'de açılan ilk yarışma 1927 yılında yapılmış olan Ankara Şehir Planı Kentsel Proje Yarışması olarak kabul edilmektedir. Davetli yarışma şeklinde olan bu yarışmanın kazananı Hermann Jansen olmuş ve proje hayata geçirilmiştir (Şekil 2.11) (Çilingir, 2000).

Yeni Türkiye'de duyurulu olarak yapılan ilk mimari yarışma ise 1931 yılında Elazığ Elaziz Belediyesi Sinema Projesi yarışması olmuştur.

Mimar Şevki Eşref'in birincilik ödülü aldığı bu yarışma, Cumhuriyet'in temellerinin atıldığı yıllarda düzenlenen ilk yarışma olduğu için, Türkiye yarışma geçmişinde önemli bir yer tutmaktadır (Uzun, 1999).

Şekil 2.10. Alman ve Türk Dostluk Vakfı Yarışması 1. Ödül Projesi Perspektifi, German Bestelmeyer (Zahra, 2009)

Şekil 2.11. Hermann Jansen'in Ankara Kent Planı önerisi, 1927 (Uzun, 1999)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yarışmaların uluslararası seviyede açılması ile Türk mimarların yabancı mimarlar ile haksız bir rekabet ortamına itilmesi, kamu binalarının projelendirilmesi işlerinin çoğunlukla yabancı mimarlara verilmesi nedenleriyle, Türk mimarlar mimari işlerin ulusal yarışmalar ile elde edilmesi konusunda yoğun bir baskı uygulamışlardır (Uzun, 1999). O dönemin mimarlık meslek birliği olan Güzel Sanatlar Birliği'nin Mimarlık Şubesi, Bayındırlık Bakanlığı ve İmar Müdürlükleri gibi kurumlar yarışmaların devamlılığının sağlanması için ciddi çalışmalar yapmıştır

(Mimar, 1931). Öyle ki, Cumhuriyet'in ilanından 1940'lı yıllara kadar süregelen zaman içerisinde, toplam 36 adet mimari proje yarışmasının düzenlenmiş olması proje yarışmalarına verilen önemin en belirgin göstergesi olarak kabul edilebilir (Özorhan, 2008).

Cumhuriyet'in kuruluşunu takip eden yıllarda hükümet, ülkenin arka arkaya geçirdiği savaşlar sonrası kentlerde oluşan hasarları onarmak, yenilikçi kentler yaratmak ve ülkenin ekonomik gücünü ilerletmeyi amaçlamıştır (Bozdoğan, 2002). Yapılaşma faaliyetlerinde yeni bir döneme geçilmesi ile 1930'lu yıllardan itibaren mimarlık ortamında yarışmaların giderek yaygınlaştığı ve Türk mimarlığının gelişiminin hızlandığı görülmektedir. Türk mimarlar, yarışma ortamının sağlanması sayesinde büyük işler almaya başlamışlardır. Bu dönemde açılan yarışmalarda çoğunlukla kamu binaları ve bu kapsamda halkevleri yarışmalar yoluyla hayata geçirilmiştir.

Mimarlığın akıllarda erkek mesleği olarak kodlandığı bir ortamda, yarışmalar kadın mimarlar için de büyük bir şans olmuştur. Yarışmalar, yöntemi sebebiyle yarışmacıların açık isimlerini kullanmayıp, kendilerinin belirlediği rumuzlar ile katılım sağladığı kulvarlardır. Cinsiyet kimliğinin kapıda bırakıldığı bu yarışmalar, ilk kadın mimarlar ve devamında gelecek tüm kadın mimarlar için mimarlık ortamında yer edinebilme ve yükselebileme fırsatı sunmuştur. Erkek mimarlar ile eşit şartlarda rekabet edebilme olanağı bulan erken Cumhuriyet dönemi kadın mimarları, yarışmalar sayesinde kendilerini meşrulaştırma olanağı bulmuşlardır (Erkarıslan, 2001).

Tablo 2.4'te, 1934-1950 yılları arasında Türkiye'de düzenlenen ulusal ve uluslararası yarışmalara katılıp, dereceye girmiş Türk kadın mimar ve Türk erkek mimar sayıları karşılaştırılmıştır. Türkiye'de kadınlar ilk kez 1934 yılında mimar olarak mezun olduğu için, 1934'ten itibaren düzenlenen yarışmalar incelenmiştir. Taranan yarışmalar, Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin yayınladığı Yarışmalar Dizini 1938-2004 verilerine göre tespit edilmiş, listede eksik olan yarışmalar ise Özlem Erdoğan Erkarıslan'ın 'Yarışmalarda Gündeme Geldiği Biçimiyle Türk Kadın Mimarların Etkinlikleri (1938-1969): Bir Kronolojik Döküm' makalesinden tamamlanmıştır. 1937-1950 yılları arasında yarışmalara katılmış kadın ve erkek mimar sayılarının tamamının arşivi bulunmadığı için ulaşılamamıştır. Sınırlı/davetli yarışmalarda duyuruların açık yapılma zorunluluğu olmadığı için bu tür yarışmaların sayısı net olarak belirlenememiştir.

Tablo 2.4. 1934-1950 yılları arasında açılan yarışmalarda dereceye girmiş kadın-erkek mimar sayıları (Yarışmalar Dizini, 2004)

Yıl	Açılan Yarışma Sayısı	Kadın Mimarların Yarışmalardaki Derece Sayısı	Erkek Mimarların Yarışmalardaki Derece Sayısı
1934	7	0	28
1935	7	0	26
1936	5	0	13
1937	6	2	9
1938	4	3	9
1939	1	1	3
1940	3	2	6
1941	1	0	4
1942	2	0	6
1943	7	3	11
1944	7	9	33
1945	9	3	49
1946	6	4	41
1947	6	3	27
1948	4	5	41
1949	6	4	62

Yapılan araştırmalar, 1950 yılına kadar mimar olabilmiş 38 kadın olduğunu göstermektedir (Özgüven, 2002). Tablo 2.4'ten çıkarılan sonuca göre, bu 38 kadın mimar arasından 16'sı yarışmalarda dereceye girmiş ve isimlerini duyurabilmiştir (Özgüven, 2002). %42'lik oranla yarışmalara katılım gösteren kadın mimarlar, erkek mimarlara göre oldukça azınlıkta olmalarına rağmen, yarışma ortamında varlıklarını gösterebilmişlerdir.

1937-1950 yılları arası yarışmalarda dereceye girmiş kadın mimarların isimleri incelendiğinde; Leman Cevat Tomsu 10 kez, Celile Berk 4 kez, Leyla Turgut 3 kez, Harika Söylemezoğlu 3 kez, Leyla Taylan 2 kez, Neriman Birce 2 kez, Şekure Niltuna 1 kez, Münevver Belen 1 kez, Nezahat Sugüder 1 kez, Melahat Filibe 1 kez ve Zehra Alagöz isimlerine 1 kez rastlanılmıştır. Bu durum Leman Cevat Tomsu dışında, sayılarının artmasına rağmen yarışmalara katılım devamlılığı gösteren kadın mimarların olmadığını göstermektedir.

Leman Tomsu'nun yarışmalardaki devamlılığı, akademisyen kimliğinin ön planda olması ile yarışmalara verdiği önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu dönemde İTÜ'de ders verirken aynı zamanda yarışmalara devamlı olarak katılım gösteren Tomsu'nun akademik alandaki başarı merdivenlerini hızlı bir şekilde çıkması bu durum ile ilişkilendirilebilir (Dostoğlu ve Erkarlan, 2013).

Yarışmalara eşleri ile katılım gösteren 2 kadın mimarın 5 kez isimlerine rastlanmıştır. Bu isimler; Harika Söylemezoğlu ile Kemali Söylemezoğlu ve Leyla Baydar ile Ferzan Baydar'dır. Bu dönemde yarışma yoluyla tasarımlarını uygulama şansı bulan kadın mimarlar ise Münevver Belen ve Leman Cevat Tomsu olmuştur.

Dönemin önemli mimari yarışmaları incelendiğinde, ulusal eğitimin ve Cumhuriyet ilkelerinin yaygınlaştırılması amacıyla yapılan halkevlerinin yarışma yöntemiyle elde edildiği görülmüştür (Gültaş, 2019). Bu süreçte düzenlenen 5 halkevi yarışmasına katılım gösteren 3 adet kadın mimara rastlanmıştır. Bunlar Leman Tomsu, Celile Berk ve Münevver Belen'dir.

1938 yılında düzenlenen Bursa Halkevi Yarışması'nda Yüksek Mimar Münevver Belen ile Yüksek Mimar Abidin Mortaş'ın birincilik ödülüne layık görülen projeleri arasından, Belen'in projesi hayata geçirilmiştir (Şekil 2.12). Projenin uygulama sürecinde bazı işlev değişiklikleri ve eklemeler yapılmıştır (Şekil 2.1 ve 2.14). Belen'in projesi, rasyonel uluslararası stil yaklaşımına yakınken, yapılan eklemeler sonrasında binanın 2. Ulusal Mimarlık Akımı'ndan izler taşıdığı, çeşitli araştırmacılar tarafından belirtilmektedir (Bozdoğan, 2002). Betonarme karkas taşıyıcı sistemi olan yapıda, dış sıvalar o dönemde sıkça kullanılan edelputzdan, duvarlar ise tuğla malzemeden yapılmıştır. Yapının cephesinde yalın ve çağdaş bir dil kullanılmıştır. Bina kütlesi zeminden yükseltilerek, modernizmin 5 ilkesinden biri olarak kabul edilen pilotis kullanımı benimsenmiştir. Yapıda uygulama aşamasında oluşan değişiklikler sonrası,

Belen'in düz olarak tasarladığı çatılar kiremit örtülü ahşap çatı ile kapatılmıştır (Sarıçelik, 2017).

Şekil 2.12 Bursa Halkevi Yarışması Birincilik Ödülü, Münevver Belen, 1938 (Arkitekt, 1938).

Şekil 2.13 Bursa Halkevi (günümüzde Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu) sokaktan görünüş (URL 32).

Şekil 2.14 Bursa Devlet Tiyatrosu'nun kullandığı Bursa Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu'nun mevcut hali (URL 32).

1937-1950 yılları arasında yarışmalar yoluyla tasarımını hayata geçirebilme fırsatı yakalayan bir diğer kadın mimar ise Leman Cevat Tomsu'dur. Tomsu, Kepirtepe ve Çifteler Köy Enstitüsü yarışmasına Emin Onat ile ekip olarak katılmış ve ekip birincilik ödülü almıştır. Bu projeler uygulanmıştır.

Cumhuriyet'in devrim niteliğindeki projeleri olarak kabul edilen köy enstitüleri, seküler ve karma eğitim modelini benimseyen yeni ulus devletin modernist kalkınma modellerinden bir tanesidir. Bu anlamda kadın ve mimarlık ilişkisi bağlamında önemli bir yere sahip olan köy enstitüsü yerleşkeleri, kadın mimarların yarışmalarda katılım gösterdiği ve inşasında görev aldığı modellerden olmuştur.

Kepirtepe ve Çifteler Köy Enstitüsü, iklime ve mevcut yapıyı çevreye uyumlu ve yöresel mimarlık yaklaşımına atıfta bulunan bir tasarıma sahiptir. Yığma sistem ile inşa edilen her iki enstitüde yapının kolay olması en önemli tasarım kriteridir (Şekil 2.15,2.16,2.17,2.18) (Sarıçelik, 2017).

Şekil 2.15 Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü Hava Görüntüsü, 1942 (URL 33).

Şekil 2.16 Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü (Neslihan Dostoğlu Arşivi, 2020).

Şekil 2.17 Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü, 1942 (URL 33).

Şekil 2.18 Çifteler Köy Enstitüsü (URL 33).

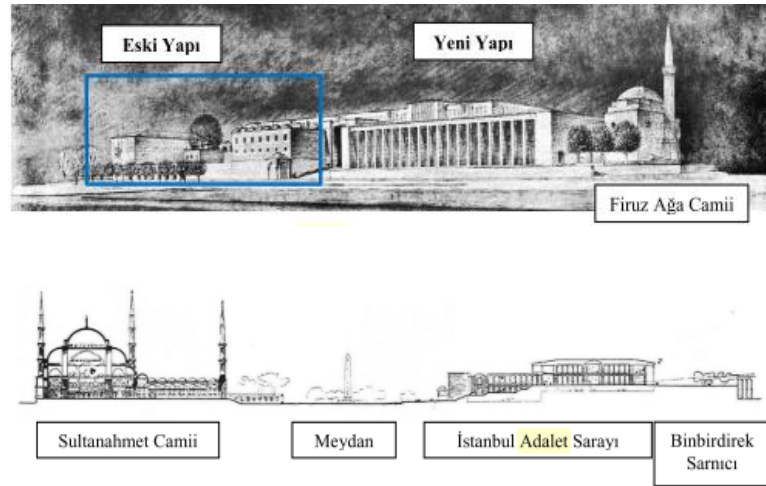
1930’lu yıllarda, Yeni Türkiye’nin modernleşmesi amacıyla inşa edilecek yapılar için, mimari yarışmalarda seküler, rasyonel, laik yaşam biçimini öngören mekan modelleri, kadın ile erkeğin birlikte bulunabileceği mekanların tasarımı ve devlet merkezli kamusal yapı paradigmalarının oluşturulması gerekmektedir. Laik olan yeni devletin benimsediği çağdaş mimarlık akımı, kadın mimarların yarışmalardaki projeleri üzerinden okunabilmektedir.

1940’lı yıllarda kadın mimarların yarışmalara katıldıkları projeler incelendiğinde, o dönemin tasarımlarında milliyetçiliğin ve anıtsallığın ön plana çıkması durumu kadın mimarların yarışma projelerinde de görülmüştür. 1944’te düzenlenen Çanakkale Zafer ve Meçhul Asker Anıtı Yarışması’na Leyla Turgut, Asım Mutlu ile katılmıştır. Bu yarışmada olduğu gibi kadın mimarlar da anıtsallığın ve milliyetçiliğin vurgulandığı projelerin üretiminde görev almışlardır. Ayrıca, yine bu dönemlerde kadın mimarların kentsel ölçekte yarışmalar ile mezarlık, tiyatro gibi kamusal nitelikte yarışmalara

katılım göstererek farklı ölçeklerde tasarımlar geliştirmeye başladıkları görülmektedir (Sarıçelik, 2017).

Erken Cumhuriyet dönemi süresince düzenlenen bazı mimarlık yarışmaları, mimarlık ortamında dönüm niteliğinde olmuştur. Yarışmalar incelendiğinde bazı kadın mimarların bu yarışmalarda isimlerinden söz ettirmeleri ve dereceye girebilmeleri, Cumhuriyet döneminde kadın mimarların yarışmalar ortamındaki önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

1940'lı yıllarda Türkiye mimari yarışma ortamında II. Ulusal mimarlık akımının etkileri ile üretilen projeler, 1949'da düzenlenen İstanbul Adalet Sarayı Proje Yarışması sürecinde yarışmacıların çoğunlukla anıtsal ve ağır kütleler tasarlaması ve işlevsel plan düzeni anlayışını benimsemesi ile ulusalcı mimarinin kalıplarından sıyrılması sonucunda, mimarlıkta benimsenen resmi ideolojinin sorgulanması sürecinde yön değiştirmiştir (Şekil 2.19). Uluslararası Mimari Üslubun ilk örneği olan İstanbul Adalet Binası için düzenlenen yarışmada, Harika Söylemezoğlu, eşi Kemali Söylemezoğlu ve Mukbil Gökdoğan ekibi mansiyon kazanmıştır. Yarışmaya katılan birçok proje gibi Harika Söylemezoğlu ve ekibinin yapısı da uluslararası stile yakın üslupta tasarlanmıştır (Sarıçelik 2017).

Şekil 2.19 İstanbul Adalet Binası perspektif (Söylemezoğlu, 1949; Sarıçelik, 2017)

Aynı dönemde, Türkiye yarışma ortamını etkileyen diğer bir önemli gelişme ise, 2. Dünya Savaşı'nın başlaması olmuştur. Türkiye bu süreçte tarafsız olmasına rağmen, savaşın etkilerini ciddi şekilde yaşamıştır. Türk mimarlığının geleceğini derinden etkileyen 2. Dünya Savaşı esnasında ülkede devam eden inşaat faaliyetleri

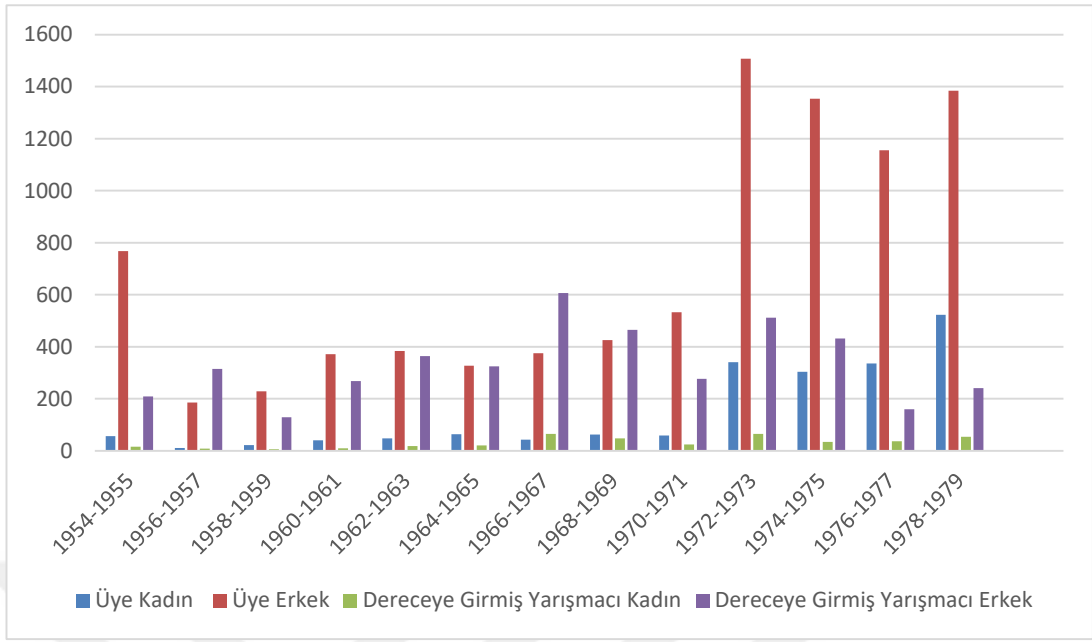
durdurulmuş ve proje yatırımları iptal edilmiştir. Ayrıca, yapı malzemelerinin fiyatlarında ciddi artışlar görülmüştür (Gencal, 2011). Tüm bu olumsuzluklar nedeniyle Türkiye’de proje yarışmalarının sayısında azalma olmuş, ancak düzenlenmesine devam edilmiştir. 1939 ile 1945 yılları arasında toplam 30 adet yarışma düzenlenmiştir. Buna paralel olarak kadın mimarların savaş sürecinde düzenlenen yarışmalara katılımlarının azaldığı görülmüştür. Kadın mimarların isimlerine, savaşın ortalarında (1941-1942) düzenlenen yarışmalarda hiç rastlanmamıştır.

2.5 1950-1980 Yılları Arasında Türkiye Mimari Yarışma Ortamı ve Kadın Mimarlar

Bu bölümde, 1950-1980 yılları arasında yarışmalara katılan kadın/erkek mimarların yıl bazlı olarak aldıkları derece sayıları belirlenmiştir (Tablo 2.5). Aynı dönemde Mimarlar Odası’na üye olan kadın/erkek mimar sayıları Mimarlar Odası Personel Sistemi’nden elde edilen veriler ile belirlenerek karşılaştırmalar yapılmıştır (Şekil 2.20). Mimarlar Odası 1954 yılında kurulduğu için bu veriler Mimarlar Odası’nın arşivinde 1954 yılından itibaren tutulmakta olup, karşılaştırmalar 1954 ve sonrası yıllar için yapılabilmektedir.

Tablo 2.5. 1950-1980 yılları arasında açılan yarışmalarda dereceye girmiş kadın-erkek mimar sayıları (Yarışmalar Dizini, 2004).

Yıl	Açılan Yarışma Sayısı	Kadın Mimarların Yarışmalardaki Derece Sayısı	Erkek Mimarların Yarışmalardaki Derece Sayısı
1950	6	3	43
1951	11	3	104
1952	5	3	29
1953	6	6	32
1954	-	-	-
1955	17	15	209
1956	6	3	106
1957	13	5	148
1958	11	2	78
1959	7	4	51
1960	10	1	77
1961	18	8	191
1962	20	4	110
1963	16	14	254
1964	9	6	130
1965	13	14	194
1966	10	21	189
1967	28	44	418
1968	22	31	277
1969	18	17	188
1970	11	10	120
1971	12	14	156
1972	15	23	222
1973	19	42	290
1974	9	9	107
1975	11	25	324
1976	4	4	37
1977	6	32	123
1978	6	30	101
1979	7	24	140

Şekil 2.20. 1954-1980 Yılları Arasında Mimarlar Odasına Kayıtlı Kadın/Erkek Mimar Üye Sayısı ve Yarışmalara Katılmış Kadın/Erkek Mimar Sayısının Karşılaştırılması (Yarışmalar Dizini 2004; Mimarlar Odası Arşivi)

Şekil 2.20 incelendiğinde, 1972 yılına dek meslek ortamına dahil olabilmış kadın mimarların yarısından fazlası yarışmalarda varlığını göstermiştir. 1972 sonrasında mesleğe adım atan kadın mimarların sayısında keskin bir artış görülürken, aynı artış yarışmalara katılımda görülmemiştir.

1950-1980 yılları arasında ismine en çok rastlanan kadın mimarlar; Şaziment Arolat (24 kez), Nuran Karaaslan (16 kez), Tülay Ardan Taşçıoğlu (16 kez), Filiz Erkal (14 kez), Seyhan Süzer (13 kez), Melahat Topaloğlu (10 kez) ve Sevinç Hadi (10 kez) olmuştur. Bu durum, 1950-1980 yılları arasında 361 kere açılan yarışmalarda dereceye girebilmiş 170 kadın mimar sayısından sadece 7'sinin yarışmalara katılım devamlılığı gösterdiğini gözler önüne sermektedir.

Yarışmalarda dereceye girebilmiş 170 kadın mimar arasında, eşleri ile birlikte katılım gösteren 53 kadın mimarın ismine rastlanmıştır. Bu isimler arasında yarışmalarda ön plana çıkan kadın mimarlardan Şaziment Arolat, Nuran Karaaslan, Tülay Ardan Taşçıoğlu, Filiz Erkal, Melahat Topaloğlu ve Sevinç Hadi katıldıkları yarışmaların birkaçı hariç, büyük çoğunluğuna eşleri ile ekip halinde katılmışlardır.

Yarışmalarda dereceye girebilmiş kadın mimarların eş durumları ile alakalı ilginç veriler saptanmıştır. Örneğin; Nuran Karaaslan, Vesile Gönül Aslaner, Tülay Taşçıoğlu, Sevinç Elmas birçok yarışmaya eşleri ile katılım göstermişlerdir. Ancak Nuran Karaaslan'ın eşi Merih Karaaslan, Vesile Gönül Aslaner'in eşi Aslan Aslaner, Tülay Taşçıoğlu'nun eşi Adnan Taşçıoğlu ve Sevinç Elmas'ın eşi Erdoğan Elmas birçok yarışmada eşleri olmadan farklı ekipler ile ya da tekil olarak yarışmalara katılım göstermişlerdir. Bu durumun yanı sıra, aynı yarışmaya farklı ekipler ile katılan eş mimarların isimlerine rastlanmıştır. Örneğin 1973'te düzenlenen Ankara Sarayköy Çocuk Bakım ve Yetiştirme Yurdu Yarışması'nda Sevinç Elmas Rezzan Önen ile yarışmaya katılıp birincilik ödülü alırken, eşi Erdoğan Elmas aynı yarışmaya tekil olarak katılıp beşincilik kazanmıştır. 1976 yılında açılan İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yarışması'nda Nuran ile Merih Karaaslan ayrı ekiplerde yarışmaya katılarak dereceye girmişlerdir.

Bu yıllarda açılan 361 yarışmanın 6'sı uluslararası, 38'i sınırlı olmuştur. Sınırlı yarışmalar kapalı duyuru şeklinde düzenlendiği için bu sayının doğruluğu kesin olmayabilir. Uluslararası yarışmalarda dereceye giren kadın mimar sayısı 5'tir. Bu kişiler; Hande Süher Çağlar, Melahat Topaloğlu, Harika Söylemezoğlu, Ayla Karacabey ile Sevinç Elmas olmuştur. Harika Söylemezoğlu, 1951 yılında düzenlenen Uluslararası İzmir Şehir Planı Yarışması'na eşi Kemali Söylemezoğlu ile katılarak 4. mansiyon kazanmıştır. 1955 yılında açılan Uluslararası Ankara Şehir İmar Planı Yarışması'nda Hande Süher Çağlar ve ekibi mansiyon ödülü almıştır. Yine aynı yarışmaya Melahat Topaloğlu eşi Ali Topaloğlu ile katılarak mansiyon ödülü kazanmıştır. 1968 yılında açılan Uluslararası Side Turistik Yerleşme Planı Yarışması'nda Ayla Karacabey ekibi ile satın alma ödülü kazanmıştır. Aynı yarışmada Sevinç Elmas eşi Erdoğan Elmas ve diğer ekip üyeleri ile 1. mansiyon kazanmışlardır.

38 kez açılan sınırlı yarışmalarda ise ismi görülen 6 kadın mimar vardır. Bunlar; Hande Süher Çağlar (2 kez), Şaziment Arolat (2 kez), Leman Tomsu (1 kez), Nuran Türkmen (1 kez), Gönül Aslaner (1 kez) ve Filiz Erkal (1 kez)'dir. Şaziment Arolat, Nuran Türkmen, Gönül Aslaner ve Filiz Erkal bu sınırlı yarışmalara eşleri ile katılmışlardır. Sınırlı/davetli yarışmalara kimlerin katılıp kimlerin katılmayacağına yarışmayı açan kurum veya kişi karar vermektedir. Davet edilen mimar reddetme ya da kabul etme tercihine sahiptir. Davetli yarışmaların açık ilan olarak duyurulma zorunluluğu olmadığı için kaynaklarda bu tür yarışmalara rastlanmamıştır.

Sınırlı yarışmalarda, ilgili kurum veya kişi tarafından, yarışma konusunun gerektirdiği uzmanlık ve deneyime sahip olanların seçilebilmesi için farklı ön koşullar getirilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında, sınırlı/davetli yarışmalarda kadın mimarların sayısının bu denli az olması, yarışmayı düzenleyen kurumların veya işveren kişilerin yarışma için erkek mimarları kadın mimarlardan daha fazla tercih ettiklerini göstermektedir. Eşleri ile yarışmalarda görünürlük kazanan kadın mimarların sınırlı yarışmalarda eşlerinin isimlerinin olmasına karşın kendilerinin olmaması, sınırlı yarışmalarda çoğunlukla erkek mimarların tercih edildiğini göstermektedir.

1950-1980 yılları arasında kadın mimarlara ait 1.'lik ödülü alan 48 adet projeye rastlanmıştır. Bu projelerin 31 adedi inşa edilmiştir. Bunlar;

- 1) Hande Süher (ekibi ile), Taksim Sheraton Oteli (1959)
- 2) Şaziment Arolat (Neşet Arolat ile), SSK Zonguldak Hastanesi (450 Yataklı) (1963)
- 3) Melahat Topaloğlu (eşi ve diğer ekip üyeleri ile), Adana Kent İmar Planı (1966)
- 4) Şaziment Arolat (Neşet Arolat ile), İstanbul Şişli Çocuk Hastanesi (1966)
- 5) Semra Dikel (Orhan Dikel ile), Ankara Ulus Meydanı Çarşısı ve Büro Binaları (1967)
- 6) Şaziment Arolat (Neşet Arolat ile), İzmir Devlet Hastanesi (1967)
- 7) Sevinç Elmas (Erdoğan Elmas ile), Muş Göğüs Hastalıkları Hastanesi (1968)
- 8) Vesile Gönül Aslaner (Mustafa Aslan Aslaner ile birlikte) Ankara Devlet Arşivi Sitesi (1971)
- 9) Filiz Erkal (Coşkun Erkal ile) İstanbul Bakırköy Ruh Sağlığı Sitesi (1170 Yataklı) (1971)
- 10) Mine İnceoğlu (Necati İnceoğlu ve Çınar Şahenk ile birlikte) Bursa Tıp Fakültesi (1972)
- 11) Şaziment Arolat (Neşet Arolat ile) Erzurum Atatürk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Yüksekokulu (1972)
- 12) Şaziment Arolat (Neşet Arolat ile) İzmir Hükümet Konağı (1972)
- 13) Müzeyyen Can, Ayşe Şenol (ekibi ile) Gaziantep Kent Bütünü İmar Planı (1973)

- 14) Vesile Gönül Aslaner, Süheyla Aykut (Mustafa A. Aslaner ile) Muş Malazgirt Zafer Anıtı (1973)
- 15) Sevinç Şahin (Vedat İşbilir ile), Samsun Diyanet Sitesi (1973)
- 16) Ayla Uyanık (Kılıç Uyanık ile), Samsun Subaşı Meydanı Yeraltı Çarşısı (1973)
- 17) Nesrin Erdem, Ahsen Mocan (ekibi ile), Sivas Hükümet Konağı (1973)
- 18) Tülay Taşçıoğlu (Adnan Taşçıoğlu ile), Ankara Onkoloji Hastanesi (500 Yataklı) (1973)
- 19) Nükhet Ünsal (ekibi ile), Antalya Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi (1974)
- 20) Nükhet Ünsal (ekibi ile), Bingöl Hükümet Konağı (1975)
- 21) Nuran Karaaslan, Çankırı Hükümet Konağı (1975)
- 22) Tülay Taşçıoğlu (Adnan Taşçıoğlu ve ekibi ile), Kütahya Devlet Hastanesi (200 Yataklı) (1975)
- 23) Filiz Erkal (Coşkun Erkal ile) T.C. Merkez Bankası Konya Şubesi (1976)
- 24) Tülay Üçok (ekibi ile) Ankara Emniyet Genel Müdürlüğü (1978)
- 25) Sibel Kılıç, Meral Doğan (ekibi ile) Aydın Devlet Hastanesi (1978)
- 26) Tülay Üçok (ekibi ile) Bayındırlık Bakanlığı Genel Müdürlükleri (1978)
- 27) Suzan Akgül (ekibi), Denizli Belediye Sarayı (1978)
- 28) Şaziment Arolat (Neşet Arolat ve Emre Arolat ile) Yapı Kredi Bankası Osmanbey Şubesi (1979)

1950'lere kadar mimari proje yarışmalarının düzenlenişi ile ilgili yasal bir yönetmeliğin oluşturulmamış olması ve dönemin meslek örgütü olan Türk Yüksek Mimarlar Birliği'nin henüz dernek statüsünde kalması, açılan yarışmaların yönetilmesinde eksikliklere neden olmuştur. 1954 yılında Türk Mühendis ve Mimarlar Odası Birliği'nin kurulması ve Türk mimarların gündeme getirdiği "Mimarlık ve Şehircilik Yarışmalarına Ait Yönetmelik" ile yeni yönetmeliklerin çıkarılması konuya dair sorunların giderilmesinde büyük katkı sağlamıştır.

Türkiye'nin 1950 yılındaki seçimlerden sonra tek partili sistemden çok partili sisteme geçmesi ve devletin özel sektörü geliştirici politikalar uygulamaya başlaması ile bu yıllarda özel sektörün yapı üretiminde etkisi artmıştır. Özel sektörün getirdiği ihtiyaçlar (ofis-büro binaları, çarşılar, fabrikalar, toplu konutlar vs.) ile artan yapı talepleri nedeniyle, mimarlık mesleği hem ekonomik hem de toplumsal açıdan önemli bir yere sahip olmuştur. 1950'li yıllarda mimaride "Batı" kavramı önemli bir değişime

uğramıştır. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'ye Amerika kaynaklı sermaye yardımları nedeniyle Türkiye'de "Batı" kavramını "Amerika" temsil etmiştir. Bu dönemde ülkemizdeki mimarlar tasarımlarında "Uluslararası Üslup" yaklaşımını benimseyerek, Amerika'da olduğu gibi cam kaplı yüzeylerden ve betonarme iskeletlerden oluşan birçok yapı tasarlamıştır (Bozdoğan, 1998).

Bu yıllarda ortaya çıkan diğer bir değişim ise, 1938-1950 yılları arasında kamu kurumlarında görev yapan mimarlar için gerçekleşemeyen serbest mimarlık kariyer ortamının oluşmaya başlamasıdır. Bu dönemde henüz yeni ortaya çıkmaya başlayan bağımsız mimarlık büroları için mesleki olarak temel etkinlik yarışmalar olmuştur.

Yönetmeliklerle ilgili yeni düzenlemeler ve ekonomi alanındaki liberal atılımlar sayesinde, düzenlenen yarışmalar etkin bir mesleki ortam oluşturmuş ve bağımsız mimarlık ofislerinin kurulup gelişmesine ve mimarların yarışmalara katılmasına ortam sağlamıştır (Tanyeli, 1998; Sözen, 1996). Tüm bu gelişmeler ışığında, 1950-1960 yılları arasında açılan yarışmaların sayısında artış gözlemlenmiştir. Ayrıca, 1954 yılında yarışma açılmaması 1955 yılında ise 15 adet yarışma düzenlenmesi ve kadın mimarların o yıl açılan yarışmalara diğer yıllara kıyasla daha fazla katılım göstermesi, yarışmalar ortamının düzenlenmesi için atılan adımların olumlu sonuçları olarak görülmektedir.

Bu dönemde mimarlık ortamı için gerçekleşen başka bir önemli gelişme ise 1963 yılında Mimarlar Odası tarafından Mimarlık Dergisi'nin çıkarılması olmuştur. Mimarlık Dergisi'ne, o dönem Mimarlar Odası ile oda üyeleri arasında iletişim sağlanması ve okul sonrası eğitimin dergi aracılığı ile sürdürülmesi misyonunun yüklenmesi amaçlanmıştır. Derginin içeriği ise; mimarlık gündemine dair haberler, yapı malzemeleri ve teknolojisi alanında gelişmeler, mesleki değerlendirmeler, proje uygulamaları ve yarışmalar olarak belirlenmiştir. Dergide yarışmalar ile ilgili olarak; açılan yarışmaların duyuruları, yarışma sonuçları, kolokyum tartışmaları, jüri raporları, ödül alan projelerin değerlendirilmesi ve yarışmalara yönelik eleştiri yazılarına yer verilmiştir (Evirgen, 2018).

Açılan yarışma sayısının en fazla olduğu yıllar 1967 ile 1968 olmuştur. 1961 Anayasası ile gelen sosyal devlet rejimi adı altında devletin sağlık hizmetlerine yaptığı yeni yatırımlar, bu dönemde hastane yapılarının çoğunluğunun yarışmalar yoluyla elde edilmesine yol açmıştır. Öte yandan 1960 İhtilali sonrasında devletin Birinci ve İkinci

Beş Yıllık Kalkınma Planı adı altında eğitimdeki sosyal ve coğrafi engellerin kaldırılması amacıyla gerçekleştirmeyi hedeflediği devlet yatırımları eğitim yapıları üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Bu yıllarda yeni eğitim yapıları çoğunlukla yarışmalar ile elde edilmiştir (Aytaç, 1967). Yarışma sayılarının artması ile doğru orantılı olarak yarışmalara katılan kadın mimar sayısında da artış görülmüştür.

1970’li yıllara kadar etkisini sürdüren Cumhuriyet döneminin kültür politikaları, mimari yarışmalar başta olmak üzere diğer sanat alanlarında da başarılı yarışma süreçlerinin yaşanmasını sağlamıştır.

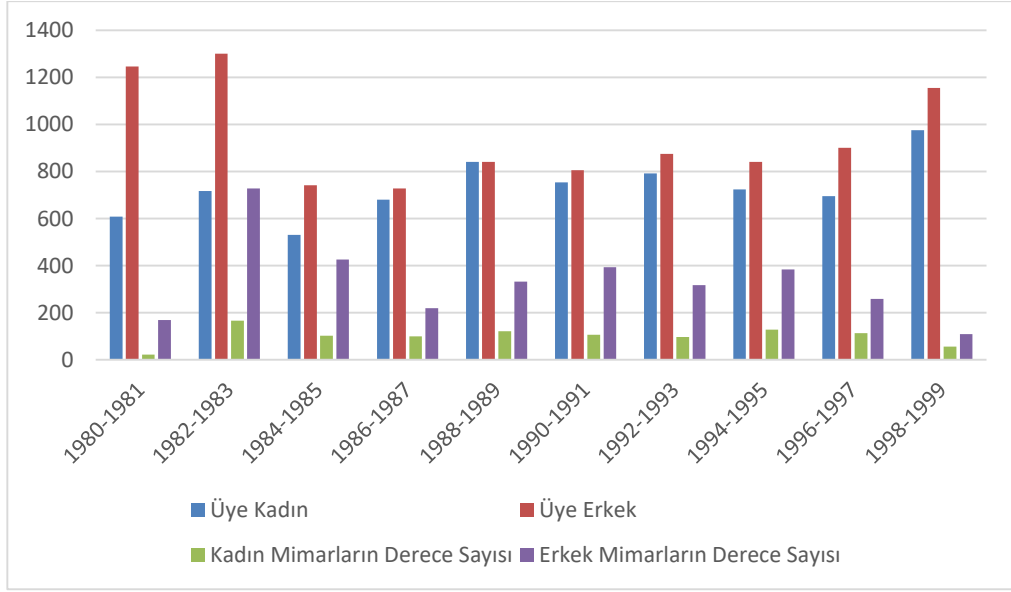
Bu dönemde düzenlenen yarışmaların mimarlık ortamına katkı sağladığı alanlar kentsel planlamalar ve kamu binaları (hastane, okul, hükümet binaları) olmuştur. İller Bankası tarafından büyük şehirler için düzenlenen kentsel planlama yarışmaları sayesinde kent planlamalarının bilimsel içeriklerinin büyük ölçüde geliştirilmesi sağlanmıştır (Tekeli, 1998; Sayar, 2004). Bu dönemde kadın mimarlar en çok kentsel planlama ve devlet eliyle kamu binaları elde etmek amacıyla düzenlenen yarışmalara katılmışlardır.

2.6. 1980-2000 Yılları Arasında Türkiye Mimari Yarışma Ortamı ve Kadın Mimarlar

Bu bölümde, 1981-2000 yılları arasında yarışmalara katılan kadın/erkek mimarların yıl bazlı olarak yarışmalarda aldıkları derece sayıları belirlenmiştir (Tablo 2.6). Aynı dönemde Mimarlar Odası’na üye olan kadın/erkek mimar sayıları Mimarlar Odası Personel Sistemi’nden elde edilen veriler ile belirlenerek karşılaştırmalar yapılmıştır (Şekil 2.21).

Tablo 2.6. 1980-2000 yılları arasında açılan yarışmalarda dereceye girmiş kadın-
erkek mimar sayıları

Yıl	Açılan Yarışma Sayısı	Kadın Mimarların Yarışmalardaki Derece Sayısı	Erkek Mimarların Yarışmalardaki Derece Sayısı
1980	21	3	49
1981	8	22	117
1982	3	1	52
1983	15	74	289
1984	21	92	439
1985	20	68	260
1986	10	35	167
1987	11	62	138
1988	7	38	82
1989	5	60	118
1990	13	62	214
1991	12	33	134
1992	25	74	260
1993	20	71	236
1994	7	26	82
1995	17	53	215
1996	15	75	169
1997	16	46	158
1998	18	68	101
1999	4	41	46

Şekil 2.21. 1980-2000 Yılları Arasında Mimarlar Odasına Kayıtlı Kadın/Erkek Mimar Üye Sayısı ve Yarışmalara Katılmış Kadın/Erkek Mimar Sayısının Karşılaştırılması

Tablo 2.21. incelendiğinde 1988 ve 1989 yılları bir eşik niteliğindedir. Bu yıllarda mimarlık meslek ortamına giriş yapan kadın ve erkek mimar sayısı eşittir. Ancak meslek odasına eşit sayıda kaydolmuş kadın ve erkek mimar oranı yarışmalar için söz konusu olamamıştır.

1980-2000 yılları arasında ismine en çok rastlanan kadın mimarlar; Nuran Karaaslan (28 kez), Semra Uygur (20 kez), Nesrin Yatman (17 kez), Çiçek Özmert (13 kez), Özlem Berk (13 kez), Dilek Derman (13 kez), Filiz Erkal (12 kez), Ece Tarım (11 kez), Almila Sağdıç (10 kez), Sevinç Hadi (6 kez), Şaziment Arolat (6 kez) olmuştur. Bu durum, 1980-2000 yılları arasında 253 kere açılan yarışmalarda 11 kadın mimarın yarışmalara katılım devamlılığını gösterdiğini gözler önüne sermektedir.

Yarışmalarda dereceye girebilmiş 1001 kadın mimar isminden, eşleri ile birlikte katılım gösteren 316 kadın mimarın ismine rastlanmıştır. Bu isimler arasında yarışmalarda ön plana çıkan kadın mimarlardan Nuran Karaaslan, Semra Uygur, Filiz Erkal, Ece Tarım, Almila Sağdıç, Sevinç Hadi ve Şaziment Arolat katıldıkları yarışmaların birkaçı hariç, büyük çoğunluğuna eşleri ile ekip halinde katılmışlardır.

Bu yıllarda açılan 253 yarışmanın 24'ü sınırlı, 6'sı uluslararası yarışmalardır. Uluslararası yarışmalarda dereceye girebilmiş Türk kadın mimarların ismine 44 kez

rastlanmıştır. Bu isimler; Tülin Hadi, Sevinç Hadi, Şaziment Arolat, Dilek Topuz Derman, Feride Önal, Zeynep Zarakol, Filiz Atay, Sevinç Elmas, Ayça Bilsel, Arzu Nuhoglu, Yasemen Say Özer, Nuray Togay, Mine İnceoğlu, Selda Çapraz, Çiğdem Öniz, Derya Akşit, Arzu Ünal, Almila Sağdıç, Fatma Ülke Aren, Ayla Karacabey, Nilgün Kıyak, Cemile Keçik, Şule İnankul, Nilgün Ergun, Yeşim Marulyalı olmuştur. Bu isimlerin 22'si 1987'de açılan İstanbul Taksim Meydanı Kentsel Tasarımı Uluslararası Yarışması'nda ödül alarak yüksek oranda başarı göstermişlerdir.

24 kez düzenlenen sınırlı yarışmalarda kadın mimarların isimlerine 16 kez rastlanmıştır. Taranan sınırlı yarışmalarda, ekip başı ya da tekil olarak derece alabilmiş çok sayıda erkek mimarın ismine rastlanırken, ekip başı ya da tekil olarak derece elde edebilmiş kadın mimar ismine yalnızca 2 kez rastlanmıştır.

Sınırlı yarışmalarda belirlenen bir başka durum ise, aynı yıllarda düzenlenen serbest yarışmalara çoğu zaman eşleri ile katılım gösteren erkek mimarların isimlerine, sınırlı yarışmalarda tekil olarak rastlanmış olmasıdır. Bu durum, 1950 ile 1980 yılları arasında rastlanan durum ile benzer olarak, eşleri ile yarışmalarda görünürlük kazanmış kadın mimarların sınırlı/davetli yarışmalarda eşlerinin isminin olmasına karşın kendilerinin olmaması, sınırlı/davetli yarışmalarda işverenin çoğunlukla erkek mimarları tercih ettiğini göstermektedir.

1950-1980 yılları arasında isimlerini sıkça gördüğümüz kadın mimarların 1980-2000 yılları arasında isimlerine nadiren rastlanmıştır. Ayrıca, 1950-1980 yıllarında yarışmalara eşleri ile katılım gösteren kadın mimarların, ileriki yıllarda yarışmalara katılımında devamlılık sağlamadığı, ancak eşlerinin isimlerinin yarışmalarda sıkça görüldüğü tespit edilmiştir. Bu durumun sebebinin, kadın mimarların çocuk sahibi olmalarından ötürü ev ve aile içerisinde artan sorumluluklarının, yarışmalara katılım hususunda engel yaratmış olabileceği düşünülmektedir. Öte yandan, yarışmaları meslek ortamında tanınma ve iş alma yöntemi olarak gören kadın mimarların, elde ettikleri dereceler sayesinde mesleki açıdan tatmin olmalarının ve düzenli gelir elde etmeye başlamalarının yarışmalara duyulan ilginin azalmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Öğrenci proje yarışmaları ilk kez 1983 yılında 'Cumalıkızık Köyü/2007 Yılı İçin Öneriler' Konulu Öğrenci Fikir Proje Yarışması olarak düzenlenmiştir. Bu dönemde

toplamda 29 kez düzenlenen öğrenci yarışmalarında 61 kez kadın mimarlık öğrencisine, 184 kez erkek mimarlık öğrencisi isimlerine rastlanmıştır.

1980-2000 yılları arasında kadın mimarlara ait 1'lik ödülü alan 77 adet projeye rastlanmıştır. Bu projelerden inşa edilenler;

1. Nesrin Yatman (ekibi ile), Ankara Kızılay Tesisleri (1981)
2. Filiz Erkal (ekibi ile), Ankara Atatürk Kültür Merkezi (1981)
3. Canan Erselçuk (ekibi ile), Eskişehir Fuarı ve Dinlence Eğlence Kültür Alanları Kentsel Tasarımı (1981)
4. Nuran Karaaslan (ekibi ile), İzmir Aliğa Hükümet Konağı (1983)
5. Jülide Dikmen, Özlem Çağl (ekibi ile), Mersin Otelcilik ve Turizm Lisesi (1984)
6. Nuran Karaaslan (ekibi ile), Zonguldak Hükümet Konağı (1984)
7. Nuran Karaaslan (ekibi ile), Büyük Tip-Bodrumsuz-İlçe Hükümet Konağı (1984)
8. Sevinç Hadi (ekibi ile), İstanbul Milli Reasürans Genel Müdürlüğü (1985)
9. Semra Uygur (ekibi ile), Giresun Hükümet Konağı (1986)
10. Çiçek Gedik (ekibi ile), Samsun Belediye Ticaret Merkezi (1986)
11. Nuran Karaaslan (ekibi ile), Altındağ Belediyesi Belediye Sarayı ve Çevre Düzenlemesi (1986)
12. Tülin Akman (ekibi ile), Ankara Kaleiçi Koruma Fikir Yarışması (1987)
13. Ayça Bilsel, Ayşen Maden (ekibi ile), Gaziantep 100. Yıl Atatürk Kültür Parkı Kentsel Tasarımı (1988)
14. Gülnur Özdağlar, Gülgün Selamoğlu (ekibi ile), Kuşadası Belediyesi Ticaret ve Sosyal Tesisleri (1989)
15. Nesrin Yatman (ekibi ile), Şanlıurfa Devlet Hastanesi (1990)
16. Nesrin Yatman (ekibi ile), Kayseri Melikgazi Belediye Hizmet Binası (1991)
17. Gülnur Meriç (ekibi ile), Fethiye Belediyesi Sosyal ve Kültür Tesisleri (1992)
18. Şaziment Arolat (ekibi ile), Mayadrome Çarşı ve Ofis Kompleksi (1993)
19. Ebru Kantaşı Behlil, Atatürk Hava Limanı Yeni Dış Hatlar Terminali (1996)
20. Şeyda Sağlıkova Tomruk (ekibi ile), Galatasaraylılar Yardımlaşma Vakfı Florya Huzurevi (1996)
21. Nuran Ünsal, Trabzon Belediyesi Hizmet Binası (1996)

22. Ayşe Sincanlı (ekibi ile), Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Bina Kompleksi (1997)
23. Özlem Berk (ekibi ile), Isparta Çarşamba Pazarı Kentsel Tasarımı (1997)
24. Gönül Aslaner, Fatmagül Aslaner, Nesrin Karaoğlu (ekibi ile), Konya Çifte Kümbetler Parkı ve Çevresi Kentsel Tasarımı (1997)
25. Semra Uygur (ekibi ile), T.B.M.M. Milletvekili Çalışma Binası (1998)
26. Semra Uygur (ekibi ile), TED Ankara Koleji Kampüsü (1998)
27. Suzan Esirgen (ekibi ile), Ankara-Esenboğa Havalimanı Yeni İç-Dış Hatlar Terminal Binası ve Katlı Otoparkı (1998)
28. Şaziment Arolat (ekibi ile), İTKİB Teknopark Projesi (1998)
29. Şeyda Ergüner (ekibi ile), Muğla/Milas-Bodrum Hava Limanı Dış Hatlar Terminali (1998)

Türkiye Cumhuriyeti'nde 1980'li yıllarda tarihsel olarak önemli kırılma noktaları yaşanmıştır. Toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel olarak yaşanan değişimler, dönemin mimarlık ve yarışma ortamında da etkisini göstermiştir. 12 Eylül 1980'de yapılan askeri darbe ve 80'lerin başında tüm dünyanın içinde bulunduğu ekonomik buhran, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla ilerleyen kentleşmenin doygunluk sürecine girmesi, 1981 ile 1982 yılında açılan yarışma sayısının son 20 yılın en düşük seviyesine düşmesinin temel nedenlerindendir.

Darbe sonrasında, 1982'de hazırlanan yeni Anayasa ile değişen siyasi döngüler ve ekonomi alanındaki tercihler sonucunda, Türkiye küreselleşme ve dışa açılma konusunda kritik hamleler yapmıştır. Dışa açılma adımlarında gerçekleştirilen telekomünikasyon yatırımlarının ve ithal edilen yapı malzemeleri ile ihraç edilen Türk yapı malzemelerinin artmasıyla, yapı sektöründe malzeme çeşitliliği ve kalite artışı, mimarlık alanında ise bilgisayar kullanımı yaygınlaşmıştır.

Tablo 2.9'a göre, mimari yarışmaların en çok düzenlendiği yıl olan 1984 yılında, yarışmaların sayısındaki artış ile doğru orantılı olarak kadın mimarların yarışmalara katılım oranı da artmıştır. Bu yıllarda bakanlıkların ve belediyelerin düzenlemiş olduğu yarışmaların yanı sıra büyük sermaye gruplarının Türkiye'ye yaptığı yatırımlar sonucunda düzenlenen yarışmalar mimarlık ortamına canlılık ve hareketlilik sağlamıştır. Bu dönemde yarışmacı mimarlar, özel sektörün dünyada gelişen teknoloji ve yapı uygulamaları doğrultusunda globalleşen 'prestij mimarisi' algısına ayak uydurmaya çalışma isteğiyle yarışmalarda 'uluslararası üslup'u terk ederek

‘postmodernizm’ yaklaşımını benimsemiştir (Çilingir, 2000). Bu dönemde Sevinç Hadi ve Şandor Hadi tarafından 1985 yılında düzenlenen yarışma sonucunda inşa edilen İstanbul Milli Reasürans Genel Müdürlüğü binası, dönemin en önemli yapılarındandır (Şekil 2.22).

Şekil 2.22 İstanbul Milli Reasürans Genel Müdürlüğü binası, 1987 (URL 27)

80’li yıllarda özel sektör mimarlık pratiğine katılarak çeşitliliği ve farklılaşmayı sağlasa da, düzenlenen yarışmaları açan kurum çoğunlukla devlet olmuştur. Kamu yarışmalarının büyük çoğunluğunu düzenleyen Bayındırlık Bakanlığı’nın jüri oluşturma yetkisini tamamen kendi üzerine alması, yarışma ortamını meslek ortamına tamamen kapatmıştır (Ay, 2010).

80’li yılların ikinci yarısında yarışma ortamında oluşan başka bir gelişme ise, öğrenci proje yarışmalarının düzenlenmesi olmuştur. Çoğunlukla Mimarlar Odası, üniversiteler ve özel şirketler tarafından düzenlenen öğrenci yarışmaları sayesinde, mimarlık öğrencileri yarışma süreçlerini deneyimleme ve yarışmaların eğitici tarafından faydalanma imkanına sahip olmuşlardır. Ayrıca mimarlık ortamı, genç mimar adaylarının ürettikleri cesurca farklı mimari eğilimler barındıran proje örnekleri üzerinden sınanabilmektedir.

90’lı yıllarda proje yarışmalarının sayısında azalma olması, kadın mimarların isimlerini daha az duyulur hale getirmiştir. 90’lı yılların mimarlık dergileri incelendiğinde, kadın mimarların yarışmalara katılmak yerine, yurt dışında projeler yapmaya ve dekorasyon alanına yöneldikleri görülmektedir (Erkarıslan, 2001).

Mimarlık dergilerinin 90'lı yıllardaki sayıları tarandığında, yarışmalara katılım göstermiş kadın mimarların havaalanı projelerinde ciddi başarılar elde ettiği görülmektedir. Suzan Esirgen'in ekibi ile 1998 yılında ilgili yarışmayı kazanması sonucunda inşa edilen Ankara Esenboğa Havalimanı Yeni İç-Dış Hatlar Terminali binası ve Şeyda Ergüner'in ekibi ile kazandığı Milas Bodrum Havalimanı Dış Hatlar Terminali binası 2000'li yılların sonuna doğru görülen yalın geometrik dili temsil eden projeler arasındadır (Şekil 2.23 ve 2.24).

Şekil 2.23 Ankara Esenboğa Havalimanı İç-Dış Hatlar Terminali Binası, 2006

Şekil 2.24 Milas Bodrum Havalimanı Dış Hatlar Terminali binası, 2012

2.7. 2000 Yılı Sonrasında Türkiye Mimari Yarışma Ortamı ve Kadın Mimarlar

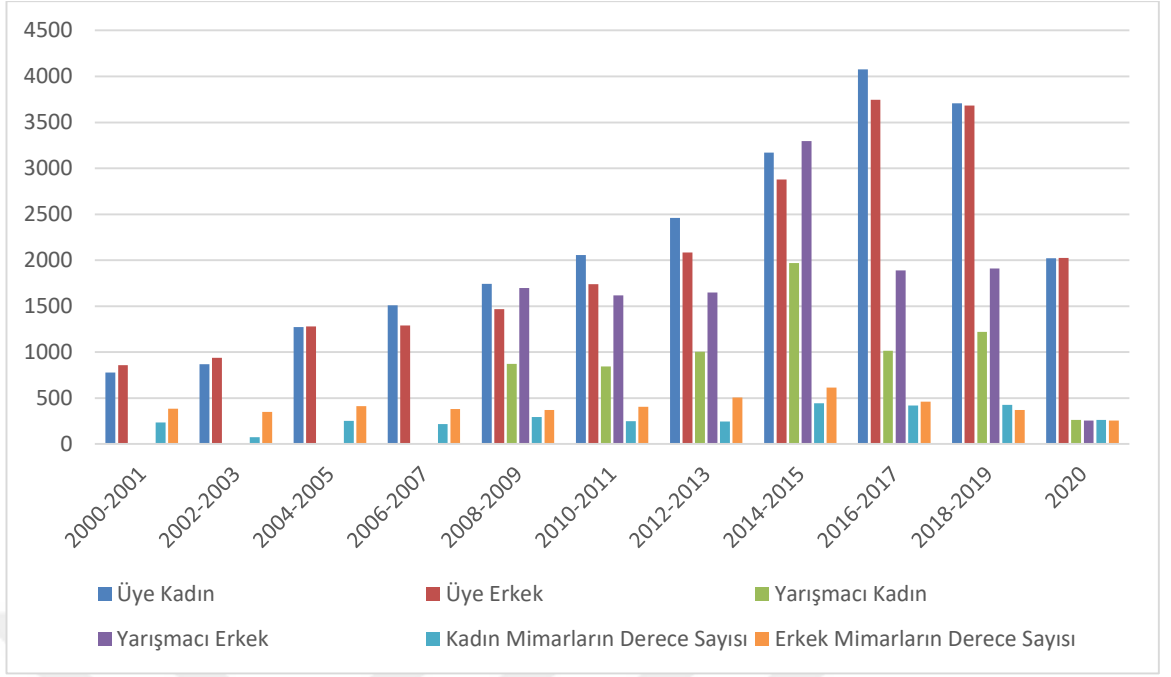
Tablo 2.6, 2008-2020 yılları arasında Türkiye’de açılan yarışmalara katılmış kadın-erkek mimar sayısını göstermektedir. Bu verilere TMMOB Mimarlar Odası Ankara Merkez Şubesi’nden elde edilen üye kayıt belgelerinin kadın/erkek mimarlar özelinde taranması ile ulaşılmıştır. Mimarlar Odası’nın 2008 yılı öncesinde bu konu üzerine arşivi bulunmamaktadır.

2000-2020 yılları arasında yarışmalarda dereceye girebilmiş kadın ve erkek yarışmacıların sayısı verilmiştir. Bazı yarışmalarda şartname gereği müellif kişinin mimar olması şartı ile ekipte mühendis, peyzaj mimari ya da şehir plancısı gibi meslek gruplarından kişilerin bulundurulması zorunlu tutulmuştur. TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi’nin oluşturmuş olduğu www.yarismo.org web sitesindeki yarışmalar arşivinde ekip üyelerine dair meslek bilgileri verilmediği için, Tablo 2.7’de verilen sayılar mimar olan ve mimarlık dışındaki mesleklerden olan kişileri kapsamaktadır.

Tablo 2.7. 2000 yılı sonrası açılan yarışmalara katılmış kadın-erkek mimar sayıları

Yıl	Açılan Yarışma Sayısı	Yarışmalara Katılan Kadın Mimar Sayısı	Yarışmalara Katılan Erkek Mimar Sayısı	Kadın Mimarların Yarışmalardaki Derece Sayısı	Erkek Mimarların Yarışmalardaki Derece Sayısı
2000	6	-	-	112	212
2001	11	-	-	121	171
2002	14	-	-	64	337
2003	3	-	-	10	14
2004	9	-	-	130	202
2005	20	-	-	122	211
2006	14	-	-	36	48
2007	12	-	-	182	294
2008	14	132	254	97	171
2009	11	492	915	188	202
2010	15	380	782	174	277
2011	25	516	1040	74	129
2012	16	330	578	154	247
2013	16	493	983	92	158
2014	23	512	667	245	324
2015	27	682	1109	198	291
2016	25	1287	2188	247	292
2017	23	807	1546	171	169
2018	9	208	344	190	162
2019	15	977	1506	235	207
2020	13	245	403	262	255

2000-2020 yılları arasında, mimarlar odasına yeni kayıt yaptıran kadın/erkek mimar sayıları, yarışmalara katılmış kadın/erkek sayıları ve kadın/erkek yarışmacıların elde ettikleri derece sayıları Şekil 2.25’de verilmiştir.

Şekil 2.25. 2000-2020 Yılları Arasında Mimarlar Odasına Kayıtlı Kadın/Erkek Mimar Üye Sayısı, Yarışmalara Katılmış Kadın/Erkek Mimar Sayısı ve Kadın\Erkek Yarışmacıların Elde Ettikleri Derece Sayılarının Karşılaştırılması.

Tablo 2.7'ye göre 2006 yılından itibaren Mimarlar Odası'na üye olan kadın mimar sayısı erkek mimar sayısını geçmiştir. Ancak, aynı artış yarışmalara katılım oranında görülmemektedir. 2020'ye kadar her yıl, erkek mimarlar kadın mimarlardan daha fazla yarışmalara katılmıştır.

Ancak, uluslararası yarışmalarda farklı bir durum söz konusudur. 2009-2020 yılları arasında dünyada açılan uluslararası yarışmalara katılan toplam 35 kadın mimara karşın 11 erkek mimara rastlanmıştır. Bu dönemde uluslararası yarışmalarda önemli başarılar elde edebilmiş Türk kadın mimarlar olmuştur.

2000-2020 yılları arasında toplam 312 yarışma düzenlenmiştir. Buna karşılık sadece 2015-2018 yılları arasında yaklaşık 1332 adet yapı projesi ihalesi düzenlenmiştir (Kuçak Toprak, 2020). Bu durum, kentsel dönüşümün hızla yaygınlaştığı, yeni yolların ve hızlı tren ağlarının yapıldığı, eğitim kampüslerinin ve şehir hastanelerinin projelerinin yoğun bir şekilde gündemde olduğu 2000'li yıllarda inşa edilen yapıların kabaca %25'inin yarışmalar yoluyla elde edildiğini göstermektedir. Bu gelişmeleri Kuçak Toprak şu şekilde yorumlamıştır;

“Bu rakamlara ve artan yapı yapım hızına bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti siyasi tarihinde 2000’li yıllar yeni ideolojilerin devreye girdiği fakat o ideolojilerin çoğunun mekanlarının doğrudan ihale yöntemiyle elde edildiğini görüyoruz. Bu, nitelikli projelerin yarıştığı bir ortamdan ziyade, projeye en az maddi değeri veren ya da kurum tarafından belirlenen eşik değere en yakın projelerin elde edildiği bir yöntemdir. Projenin niteliği değil, bedeli ve kurumun istekleri önem kazanmaktadır. Oysaki insanların bütün varlıklarını etkileyen kentsel düzenin oluşturulmasında en büyük paya sahip olan yapıların, özellikle toplumun bütününe ilgilendiren hizmet yapılarının öncelikli olarak niteliklerinin tartışılması gerekmektedir. Bu bağlamda mimari proje yarışmalarının yeniden etkili hale gelmesi önemsenmelidir.” (Kuşak Toprak, 2020).

Yarışma sayıları incelendiğinde, 2003 yılında açılan yarışma sayısının son 20 yıldaki en düşük sayı olmasının nedeni, 2003 yılında yarışmalarla ilgili yasal değişikliklerin yürürlüğe girmiş olmasına bağlanabilir. Yapılan yeni yasal düzenlemeler, yarışmalarda Mimarlar Odası’nın etkisini azaltmıştır. Yeni yönetmelik ile Mimarlar Odası Yarışmalar Komitesi, yarışma jürilerinin oluşturulmasına sadece bir üye ve bir yedek üye ile katılabilmektedir. Öte yandan önceki yönetmelikte birinci seçilen projenin uygulanabilirliği açık ve net olarak belirtilirken yeni yönetmelikte bu kesinlik kaldırılmıştır. Bu değişiklikler, yarışma yoluyla iş alma yöntemini kullanan tasarımcı mimarlar üzerinde caydırıcı etki oluşturmuştur. Bu yıllarda yukarıda bahsedilen proje tipleri arasında yarışmalara konu olabilmış tek tipoloji eğitim kampüsleri olmuştur. Bunun nedeni ise 2012 yılında ülke genelinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 33 adet ön seçimli eğitim kampüsleri yarışmalarının düzenlenmiş olmasıdır. Normal şartlarda yılda az sayıda düzenlenen ön seçimli/davetli yarışmaların tek seferde 33 adet düzenlenmiş olması, mimarlık ve yarışma ortamı için alışılmışın dışında bir durumdur. İlk açıldığı dönemlerde olumlu bulunan bu eğitim kampüsü yarışmaları, aşamalı olarak yapılması ve bu süreçte yarışmacılar ile jüri üyelerinin yer değiştirmesi, 33 adet yarışmanın tek seferde açılmış olması ve elde edilen projelerin uygulanması konusundaki belirsizliklerden ötürü mimarlık ortamında eleştirilerin hedefi olmuştur. Bu dönemde öğrenci ve fikir yarışmalarının sayısı oldukça artmıştır. Yarışma projelerinin kapsamı içinde eğitim, ticaret, sağlık, dini, kamu yapıları gibi mimari ölçekte konularla birlikte kentsel tasarım ölçeğinde konular da bulunmaktadır.

Bir fikrin tartişılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından önemli olan, öğrencilere ve mimarlara yönelik açılan fikir yarişmalarının sayısı 2010’lu yıllarda tüm yarişma türlerinin %57’sini oluşturmaktadır. Yeni eğitim, kamu ve sağlık yapılarının inşa edilmesi açısından önemli olan 2000’li yıllarda fikir yarişmalarının fazlaca düzenlenmesinin, yarişma yolu ile hayata geçirilecek yapıların oluşumunu azalttığı söylenebilir (Kuak Toprak, 2020).

Kadın ğrencilerin isimlerine 640 kez rastlanırken, erkek öğrencilerin isimlerine 628 kez rastlanmıştır. Mezun olup yarişmalara katılmış kadın/erkek mimar sayısı arasındaki oran farkı erkek mimarlardan yana fazla olurken, mimarlık eğitimi süresince yarişmalarda görünürlük elde edebilmiş kadın/erkek ğrenci neredeyse eşittir.

1980-2000 yılları arasında açılan toplam yarişma sayısı ile 2000 sonrasında açılan yarişma sayısı arasında belirgin bir fark olmamıştır. Ancak, sayıları git gide artan mimarlık okullarından mezun olan kadın mimarların sayısındaki artışa paralel olarak yarişmalara katılan kadın mimar sayısı da artmıştır. Öte yandan, 2000 öncesi yıllarda yarişmalarda ön plana çıkmış ve isimleri sıkça görülen, mesleki deneyimlerini uzun yıllar sürdürmüş belirgin kadın mimarların yerini isimleri daha önce görülmemiş, meslek ortamına henüz yeni adım atmış kadın mimarlar almıştır.

21. yüzyılda dünyada ve Türkiye’de değişen toplumsal, kültürel ve ekonomik yapılanmalar nedeniyle Türk mimarlığı da farklılaşmaktadır. Bu dönemde sürdürülebilirlik, sanal mimarlık, metropolleşme gibi kavramlar ne çıkmaktadır. nceki dönemlerde başlayan küreselleşmenin etkileri ile Türkiye mimarlığı sürekli olarak kendini yenilemektedir. Mimari proje yarişmalar ortamı da bu değişimlere paralel olarak ağdaş gelişimlerin özgürce tartişıldığı, mekana ve tasarıma dair tüm fikirlerin irdelendiği ve mimariyi teşvik eden dinamik bir platform olmuştur (Sayar, 2004).

Bu dönemde yarışmalar aracılığıyla tasarımlarını hayata geçirebilmiş bazı kadın mimarlar ve yapıları şunlardır;

- 1) Melike Altınışik (ekibi ile, yapım aşamasında), Seul Güney Kore Robot Bilimleri Müzesi (2019)
 - 2) Melike Altınışik (ekibi ile), İstanbul Televizyon ve Radyo Kulesi (2011)
 - 3) Hande Köksal (ekibi ile), İstanbul Deniz Müzesi (2013)
 - 4) Derya Ekim Öztepe (ekibi ile), Trabzon Belediye Binası (2010)
 - 5) Seden Cinasal Avcı (ekibi ile), Bornova Belediyesi Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi (2018)
 - 6) Derya Ekim Öztepe (ekibi ile), Adana Çukurova Hizmet Binası (2013)
 - 7) Berrin Yavuz (ekibi ile), Çanakkale Troya Müzesi (2018)
 - 8) Oya Eskin Güvendi (ekibi ile), Lüleburgaz Belediyesi Şehirlerarası Otobüs Terminali (2015)
 - 9) Seda Özçelik, Sevgi Çalı (ekipleri ile), Cumhuriyet Mahallesi Spor Kompleksi Binası ve Rekreasyon Alanı Düzenlenmesi (2013)
 - 10) Burcu Çeşmeli, Müge Erkılıç (ekipleri ile), Bodrum Ticaret Odası Yeni Hizmet Binası (2015)
 - 11) Özlem Atak Doğan (ekibi ile), Beylikdüzü Belediyesi Yaşam Vadisi, Köprü ve Bağlantıları (2015)
 - 12) Seden Cinasal Avcı (ekibi ile), Lüleburgaz Yıldızları Sanat Akademisi (2017)
 - 13) Müge Erkılıç (ekibi ile), Çaycuma Belediyesi Çaycuma Spor Merkezi (2016)
- Bölüm 2’de, dönemler kendi içinde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Her dönem, kadın mimarlar ve yarışma ortamları ile ilgili farklı durum ve olaylara şahitlik etmiştir. Bölüm 3’te ise görüşme soruları, cevapları ve cevapların çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesi yer almaktadır.

3. KADIN MİMARLAR İLE YARIŞMALAR HAKKINDA GÖRÜŞMELER

3.1 Görüşme Yapılacak Kadın Mimarların Belirlenmesi

Görüşme yapılacak kişiler belirlenirken, yarışmalarda derece elde edebilmiş Türk kadın mimarlar yaygın örnekleme içerisinde, seçilenlerin öncelikli olarak en az 3 kez mimari yarışma derecesi elde etmiş olma ve farklı dönemlerde aktivitelerini sürdürmüş olma özelliğine dikkat edilmiştir. Sonrasında, mimarlık mesleğinde aktif olarak çalışmaya devam eden veya geçmişte aktif olarak çalışmış fakat emekliliğe ayrılmış olan ve çoğunluğunun Türkiye mimari yarışmalar ortamında başarıları ile isminden söz ettirerek görünürlük kazanabilmiş olan 30 kadın mimar ismi belirlenmiştir. Ancak 30 kişinin 9'u görüşmeyi çeşitli nedenlerle kabul etmemiştir. Sonuç olarak 21 kadın mimar ile yapılandırılmış görüşme tekniği ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde kişinin güven ve rahatlık hissetmesi amacıyla izin alma koşulu ile dijital ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Yapılan görüşmelere bir zaman sınırlaması getirilmemiştir. Görüşmeler kişinin tercihinin göre yüz yüze, telefon ya da çevrimiçi görüntülü arama araçları ile yapılmıştır.

3.2 Görüşme Sorularının Belirlenmesi

Görüşme soruları, kadın mimarların yarışmalarda var olmamasının olası sebepleri üzerinden varsayımlar yapılarak oluşturulmuştur (Ek 1). Alınan cevaplar sayesinde varsayımların yarışmalarda var olabilmiş kadın mimarların gözünden irdelenmesi amaçlanmıştır. Varsayımların doğrulanıp doğrulanmayacağı sonuç kısmında ele alınacaktır. Belirlenen sorular ve varsayımlar şunlardır;

1) Kişisel Bilgiler

Yaş, medeni durum, eğitim, çocuk durumu ve kişisel özelliklerin belirlenmesi için sorulmuştur.

- ✓ 1. Varsayım: Çok genç olma ya da çok yaşlı olma durumu, eş durumu, anne olma durumu yarışmaya katılım kararı üzerinde olumsuz etki yaratabilir.
- ✓ 2. Varsayım: Kişilik özelliği olarak rekabetçi, hırslı, meraklı olmama durumları yarışmaya katılım konusunda olumsuz etki yaratabilir.

2) Meslek Durumu

Kişilerin mimar olmaya karar vermesindeki sebepler, çalıştıkları iş yerlerindeki sorumlulukları ve meslek hayatındaki çalışma devamlılığı sorulmuştur. Aynı zamanda meslekte kadın olma durumu ve meslek pratiğindeki cinsiyet eşitsizliği durumuna olan bakış açıları sorgulanmıştır.

- ✓ 3. Varsayım: Mevcut görevindeki iş yükünün fazla olması, çalışılan yerde mesai saatlerinin uzun olması gibi etkenler yarışmalara hazırlanma sürecinde zamansızlık yaratabilir.
- ✓ 4. Varsayım: Yeni mezunken kişi yarışmalara katılım konusunda kendini tecrübesiz görebilir.
- ✓ 5. Varsayım: Mimar olmaya karar verme esnasında yakın çevrenin baskısı, aileden birinin mimar veya inşaat sektöründen olması, toplum hafızasında mimarlık mesleğinin kadın mesleği olarak kodlanmış olması, gibi etkenler kişinin idealindeki mesleğin mimarlık olmamasına karşın mimar olmaya karar vermesinde yanıltıcı etki yaratmış olabilir.

3) Yarışmalar ve Kadın Mimarlar

Görüşülen kişilere, meslek pratiğini daha çok yarışmalar alanı üzerinden sürdüren mimarlar ile ilgili görüşleri ve Türkiye’deki mimarlık yarışmalarını genel olarak nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Türkiye’deki kadın mimarların yarışmalara katılım oranının azlığının farkında olup olmadıkları ve kadın yarışmacı olmanın avantaj ya da dezavantajlarının var olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

- ✓ 6. Varsayım: Yeterli sayıda yarışma düzenlenemediği düşünülüyor olabilir.
- ✓ 7. Varsayım: Yarışma duyurularının yeterli olarak yapılmaması, yarışmalardan haberdar olamama durumuna yol açabilir.
- ✓ 8. Varsayım: Yarışmacı adayların genel olarak şartnameleri niteliksiz ve özensiz hazırlanmış görmesi, yarışmaya katılım kararında olumsuz etki yaratabilir.
- ✓ 9. Varsayım: Yarışma ödülleri yeterli bulunmuyor olabilir.
- ✓ 10. Varsayım: Günümüzde düzenlenen yarışmalar kadın mimarları meslekte aktif ve girişimci olmaya teşvik etmiyor olabilir.

- ✓ 11. Varsayım: Yarışma ortamı erkek egemen görülüyor olabilir.
- ✓ 12. Varsayım: Mimarlık meslek pratiğinde yarışmalara katılmak kadın mimarlar için öncelikli tercih olmayabilir.
- ✓ 13. Varsayım: Geçmişte ödül almış yarışma projelerinin uygulama safhasına geçirilmemiş olması, yarışmaları iş alma yöntemi olarak gören yarışmacılar için olumsuz etki yaratmış olabilir.
- ✓ 14. Varsayım: Yarışmalara sıkça katılan mimarların meslek ortamında ‘yarışmacı mimar’ olarak kodlanması, yarışmalara katılım konusunda olumsuz etki yaratmış olabilir.

4) Yarışma Tecrübeleri

Bu başlıkta kişilerin yarışma serüvenlerinin öğrenilmesi ve müellif olarak katıldıkları yarışmalarda elde ettikleri başarılarının meslekteki varoluşlarına etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır. Yarışma tecrübelerinin detaylandırılması ve katılım sebepleri, eğer yaşandıysa yarışmanın zorluklarının irdelenmesi (iş durumu, evlilik durumu, maddi kaygılar, kazanamama kaygısı, zaman problemi vs.) amaçlanmıştır. Varsa eğer; öğrenci yarışması deneyiminin eğitim ve meslek hayatına etkisinin olup olmadığı sorulmuştur. Katılmış oldukları yarışmalarda kendilerini en çok etkileyen yarışmanın detaylı olarak anlatılması istenilmiştir. Sorulan soruların daha serbest bir şekilde anlatılması beklenilmiştir.

5) Yarışma Ekipleri

Kişilerin ekip üyeleri ile arasındaki ilişkilerin, eğer var ise eş durumu, akrabalık ilişkisi gibi yakınlık derecesi yüksek olan kişilerle ekip olma tercihinin sebeplerinin detaylı olarak anlatılması istenmiştir. Ekip başı olunan yarışmalarda bu kararı nasıl verdikleri, ekip üyelerini nelere göre seçtikleri ve ekip içerisindeki iş dağılımı konuları irdelenmiştir.

- ✓ 15. Varsayım: Kadın mimarların yarışmalara tekil olarak katılmaktan kaçınıp, ekip üyesi olarak katılmayı tercih ettikleri varsayılmıştır.
- ✓ 16. Varsayım: Eşleri meslektaş olan kadın mimarların yarışmalara eşleri ile ekip olarak katılmayı tercih ettikleri varsayılmıştır.

3.3. Görüşmeler ve Bulgular

Bu bölümde, konulara göre bölümlere ayırarak sorulan sorulara alınan cevaplar ve cevapların çözümlenmesi ile ortaya çıkarılan bulgular verilecektir. Sorulan sorular, cevaplar ve bulgular konu içeriklerine göre bölümlendirilerek gösterilmiştir.

3.3.1 Kişisel Bilgiler

Görüşülen kişilerin yaşadıkları ve eğitim gördükleri dönemlerin dinamiklerinin kolay anlaşılabilinmesi amacıyla kişisel bilgiler sorularından alınan cevaplar doğrultusunda Tablo 3.1. oluşturulmuştur.

Tablo 3.1. Görüşülen kişilerin kişisel bilgileri

KİŞİLER	DOĞUM YILI	MEDENİ HALİ	ÇOCUK DURUMU	EĞİTİM
Birsen Doruk	1936	Dul	Var	İTÜ-1958
Azize Ecevit	1945	Evli	Var	Gazi Üniversitesi-1972
Nesrin Yatman	1947	Dul	Var	Ankara Zafer Mimarlık ve Mühendislik Özel Yüksekokulu-1970
Semra Uygur	1956	Evli	Var	ODTÜ-1980
Feride Önal	1959	Bekar	Yok	MSGSÜ-1983
Çiçek Özmert	1960	Evli	Var	ODTÜ-1988
Gülşay Usta	1963	Evli	Var	KATÜ-1985
Dürin Süer	1965	Evli	Yok	Dokuz Eylül Üniversitesi-1987
Dilek Derman	1968	Evli	Var	YTÜ-1989
Melkan Gürsel	1970	Boşanmış	Var	İTÜ-1993
Erguvan Özgür Ünal	1971	Evli	Yok	İTÜ-1994
Emel Birer	1973	Evli	Var	YTÜ-1995
Ebru Yılmaz	1974	Bekar	Yok	Dokuz Eylül Üniversitesi-1995
Nur Yavuz	1974	Bekar	Var	ODTÜ-1998
Derya Ekim Öztepe	1976	Evli	Yok	YTÜ-200
Banu Garip	1977	Evli	Var	İTÜ-2000
Bilgen Dündar	1978	Evli	Var	Dokuz Eylül Üniversitesi-1995
Melike Altınışık	1980	Evli	Yok	İTÜ-2003
Dicle Hökenek	1982	Bekar	Yok	İstanbul Kültür Üniversitesi-2005
Oya Eskin Güvendi	1985	Evli	Var	KATÜ-2007
Sevince Bayrak	■	■	■	İTÜ-2005

3.3.2 Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

- ✓ Rekabetçi ve hırslı olma özelliği, görüşülen kadınların kendilerini tanımladıkları karakteristik özellikleri arasında bulunmamaktadır. Görüşülen kişilerin ortak kişisel özellikleri Şekil 3.1’de vurgulu olarak gösterilmiştir. Kişilere göre mimari yarışmalarda ‘rekabet etmek’, diğer yarışmacılara karşı değil, kişinin mesleki öz yeterliliğini sürekli olarak arttırmaya çalışarak kendisi ile yarışma halinde olmasıdır.

Şekil 3.1 Görüşülen kişilerin kendilerini tanımlamak için kullandığı kişisel özellikleri

3.3.3. Mesleki Bilgiler

6. Şu andaki göreviniz nedir?

Birsen DORUK: 1986 yılında kendi isteğim ile emekli oldum. 1987-2000 yılları arasında Amerika'daki S.C. Clemson Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalıştım. Şu an emekli Prof. Dr. olarak ilgili çalışmalara katılıyorum.

Azize ECEVİT: Emekliliğe ayrıldım.

Nesrin YATMAN: Mimarlık ofisimizde proje çalışmalarına devam ediyorum.

Semra UYGUR: Mimarlık büro sahibi olarak proje üretmeye devam ediyorum.

Feride ÖNAL: Bir vakıf üniversitesinde mimarlık bölüm başkanıyım. Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi'nde dekan vekiliyim.

Çiçek ÖZMERT: *Kendi Mimarlık Şirketimizde proje yöneticisiyim. Yarı zamanlı öğretim görevlisiyim.*

Gülay USTA: *Öğretim Üyesi, (Prof. Dr.) İstanbul Kültür Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü.*

Dürrin SÜER: *Kurucu ortağı olduğum M artı D Mimarlık' ta mimar olarak mimarlık hizmetleri veriyorum.*

Dilek TOPUZ DERMAN: *Şu anda 1995 yılında eşim Mimar Bünyamin Derman ile birlikte kurmuş olduğumuz DB Mimarlık ve Danışmanlık Ltd. Şti.'de idari yanı ağırlıklı olmakla birlikte mimari proje çalışmalarını da kapsayan bir üretimin içindeyim.*

Melkan GÜRSEL: *1995'te Tabanlıoğlu Mimarlık bünyesine kurucu ortak olarak katıldım. Halen aynı kurumda mesleğimi sürdürüyorum.*

Erguvan Özgür ÜNAL: *2005 yılı itibarı ile mesleki çalışmalarımı, kurucu ortağı olduğum Maer&Partners Mimarlık Ofisi'nde sürdürmekteyim.*

Emel BİRER: *İKÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde öğretim üyesiyim.*

Ebru YILMAZ: *Akademisyenim.*

Nur YAVUZ: *Serbest mimarım.*

Derya Ekim ÖZTEPE: *2007 Nisan ayında Ozan Öztepe ile kurmuş olduğumuz 'Mimari Tasarım Fikirleri' mimarlık ofisinde mesleğime devam etmekteyim.*

Banu GARİP: *Mimar, Akademisyen (İTÜ İç Mimarlık Bölümü, Doç. Dr.)*

Bilgen DÜNDAR: *Akademisyenim.*

Melike ALTINIŞIK: *MAA – Melike ALTINIŞIK Architects'te ofis sahibiyim.*

Dicle HÖKENEK: *Kendi ofisimde mimarım.*

Oya ESKİN GÜVENDİ: *Kolektif Mimarlar Ltd.'de ortaklardan biriyim.*

Sevince BAYRAK: *Mimar ve Dr. Öğr. Üyesiyim.*

7. Mimar olmaya nasıl karar verdiniz?

Birsen DORUK: *İstanbul Kız Lisesi'nin fen kolundan 1953 yılında mezun oldum. Bu yıllarda çeşitli sanat, resim alanları ile ilgileniyordum. Fırsat buldukça resim yapardım.*

Azize ECEVİT: *Mimar Cengiz Bektaş ve ailesini tanıyordum, onların çalışmalarını izlemek beni mimarlığa yönlendirdi. Ayrıca küçük yaşlardan beri el işlerine yeteneğimin olması neticesinde tasarım ve uygulama ağırlıklı bir bölüm seçtim.*

Nesrin YATMAN: *1964-1965 eğitim yılında aldığınız puanlara göre birkaç fakülteye ön kayıt yapılabilirdi. Puanlarım Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ni tutuyordu. ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nin imtihanı ayrı yapılıyordu. O sınava girmiştik fakat kazanamamıştım. Ankara dışında bir okula gitmeme ailem karşı çıkıyordu. ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi'ni de kazanmıştım, çok yeni bir bölüm idi. Nasıl bir meslek olduğunu bile bilmiyordum. Eczacılık ile hukuk bölümleri arasında bocalarken, hakim olan dedem nedeni ile hukuk bölümü ağır bastı ve hukuk bölümüne kesin kayıt yaptırdım. 1. dönem eleme imtihanlarından sonra Ankara'da bir ilk olarak Zafer Mimarlık ve Mühendislik Özel Yüksekokulu'nun açılması ile kaydımı oraya aldırđım. Okulumuz Ulus'ta, bir iş hanında idi. Ama hocalarımız olağanüstü kişiler idi. Çok şanslıydık.*

Semra UYGUR: *Tesadüfen karar verdim.*

Feride ÖNAL: *Matematik, geometri ve resim dersleri en sevdiğim derslerdi. Hepsinin ortalaması mimarlıkta karşılığını bulmuş olabilir diye düşünüyorum.*

Çiçek ÖZMERT: *Yakın arkadaşım mimarlık okuyordu.*

Gülay USTA: *Mimar olmaya lise yıllarımda karar verdim.*

Dürrin SÜER: *1982 yılında üniversite seçme sınavı sonucunda yaptığım tercihler içinden mimarlık bölümüne yerleştirilmem ile mimarlık eğitimine başladım. Aynı zamanda mimar olmaya karar vermiş oldum.*

Dilek TOPUZ DERMAN: Mimarlık mesleğini bilinçli olarak tercih ettiğimi söyleyemem. Lise yıllarında idealiniz olarak gördüğünüz bir meslek yoksa sınavda her alandan soru çözerek ve karma bir tercih listesi yaparak bilgisayarın belirlediği bir mesleğe yöneliyorsunuz. Benimki de böyle oldu. Tercihlerim arasında mimarlığı yazmamsa babamı kıramamamla ilgiliydi. Ona göre mimarlık bir kadın olarak gerektiğinde mesleğimi evimden çalışarak yapabileceğim ve böylelikle çocuklarımı da büyütebileceğim bir meslekti. Sanırım bu yaygın bir kanıydı; zira üniversite yıllarımda mimarlık bölümünde okuyan öğrencilerin çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturuyordu. Tabii bu cinsiyetçi yaklaşım özellikle ilk yıllarda (feminist eğilimleri olan biri için) benim mesleğe bir miktar mesafeli durmama neden oldu. Kısacası mimarlık geç benimsediğim ama sonrasında düşünsel olarak beni çok geliştiren ve insanların hayatına dokunma fırsatı sunarak yaparken anlam bulduğum bir meslek oldu.

Melkan GÜRSEL: Türkiye sınav sistemine tabi her genç gibi karardan önce aldığım puan neticesinde seçim yaptım ben de. Öncelikli tercihim tekstil idi o zamanlar. Ama tasarım odaklı bir hedefim vardı lise çağlarında. Sonuç mimarlık oldu ve çalışkan bir öğrenci olduğum için eğitim sürecinde sevdim ve kararlı bir şekilde mimarlık mesleğine sahip çıktım.

Erguvan Özgür ÜNAL: Çocukluğumdan beri maket yapmaya ilgi duymaktaydım. Resim yapmayı sevmemin ve sanata ilgi duymamın da etkisi olduğunu düşünüyorum. Üniversiteye hazırlanırken, farklı meslek guruplarından lisemizi ziyaret eden konuşmacıları dinlediğimde, mimar misafirimizin konuşmaları beni çok etkilemişti ve kararımı verdim.

Emel BİRER: Açıkçası mimarlık üniversite tercihlerim arasında ilk sırada değildi ancak lise yıllarındaki öğretmenlerim çok düzenli ve yaratıcı bir öğrenci olduğumu düşünüp mimarlık mesleğini de tercih edebileceğim önerisinde bulunmuştu.

Ebru YILMAZ: Etrafımda hiç rol modeli yoktu. Resim yapmaya ve matematiğe meraklı olduğum için seçtim.

Nur YAVUZ: Annem ile hem teknik hem de sanatsal olması nedeniyle bir kadın için uygundur diye düşünmüştük. Benimki biraz bilinçsiz bir tercih idi. Ama bir şeyler yapmayı ve ellerimi kullanmayı severdim.

Derya Ekim ÖZTEPE: Ortaokul yıllarında, halamın ve büyük kuzenlerimin mimar olması ve yaptıkları çizimlerden etkilenmem nedeniyle, mimarlığı düşünmeye başlamıştım.

Banu GARİP: Lisedeyken tasarım ve çizime olan ilgim nedeniyle mimar olmaya karar verdim.

Bilgen DÜNDAR: Ablam peyzaj mimarıydı. Bizden uzakta okumasına rağmen çizim süreçlerine tanık oldum. Bir şeyler ortaya koyma fikri hoşuma gitmişti.

Melike ALTINIŞIK: Çocukluk hayalim, 10'lu yaşlarımın başında aileme yaşayacakları evi resmedip çizimlerini yaparmışım. O çizimlerimi hala saklıyoruz.

Dicle HÖKENEK: Çocukluğumda ortaokul ve lise yıllarında tiyatro oyunculuğu geçmişim beni sanatla meşgul olmaya meraklı kıldı. Üniversite sınavlarında meslek tercih ederken de yalnızca mimarlık alternatiflerini sıralamıştım. Ailemde abimin inşaat mühendisliği lisans eğitimi almış olması da etkili olmuştu diyebilirim.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Bilinçli bir tercih değildi, puan sistemine ve mesleğe ilişkin birkaç bilgiye dayanarak seçtim.

Sevince BAYRAK: Üniversite sınavındaki 10 tercihimin hepsi farklıydı; matematik, endüstri ürünleri tasarımı, mimarlık, tıp, moda tasarım ve gazeteciliği içeren bir yelpazeden, mimarlığı kazanmam tamamen bir tesadüftü.

8. Mimar olmanızda sizi etkileyen kişiler veya yaşadığınız bir olay oldu mu? Anlatır mısınız?

Nesrin YATMAN: Niçin mimar oldum? Bu soruyu sık sık bende düşünürüm. Mimarlığın ne olduğunu bilmeden, çevremde bana mimarlığı sevdirecek bir mimar figürü yokken, bir çocuk neden mimar olmak ister? ODTÜ mimarlık sınavında başarılı olamayınca, İstanbul'da şansını denemeye izin verilmeyince niçin o kadar gözyaşı döker? Hiç ilgisi olmayan Hukuk Fakültesi'ne yazılınca, oraya devam etme gücünü nasıl bulur? Hala çözebilmiş değilim. Ankara'da o özel okul açılmasıydı ne olurdu, bir hukukçu olarak mı hayata devam ederdim bilemiyorum. Ben insanların anlar için programlanmış bir hayatı olduğunu ve o hayatı yaşadıklarına inanıyorum.

Semra UYGUR: *Lise son sınıfta ziyarete gittiğim bir evi çok beğendim ve evin sahibinin mimar olduğunu öğrendiğim zaman mimarlığı da tercihlerimin arasına koydum.*

Feride ÖNAL: *Babamın hukukçu ve serbest çalışıyor olması, kitaplarla dolu ofisi beni hep etkilemişti. Çocukluğumdan itibaren kendime ait bir mekanda, serbest çalışma fikri olmazsa olmazım olmuştu.*

Çiçek ÖZMERT: *Yakın arkadaşım mimar idi. Onunla konuşmalarımızdan etkilendim.*

Gülay USTA: *Üniversitenin ilk yılı mühendislik okudum, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde. O zamanlar mühendislik ve mimarlık fakültesi aynı binadaydı. Sonrasında yeniden sınava girerek mimarlık tercih ettim.*

Dürrin SÜER: *Hayır, beni mimar olarak etkileyen özel bir kişi yoktu. Ama mimarlık eğitimine başlamadan önce resime, tasarıma ilgim vardı. Mekanlar beni etkiler, onları düzenlemeyi, tefrişlerini değiştirmeyi sever ve yapardım.*

Dilek TOPUZ DERMAN: *Mimarlık okumam babamın, bu mesleği yapmayı sürdürmem de eşim Bünyamin Derman'ın sayesinde oldu. Burada söz ettiğim bir dayatma değil tabii ki. Mimarlığa ısınmam, onun insan hayatına değen bir yanı olduğunu kavramamla başladı. Bu da takriben üniversitenin son yıllarına denk gelir. Okul sonrası özellikle eşimle ve mimar arkadaşlarımızla katıldığımız yarışmaların da bunda etkisi büyük. Mimarlığın değiştirme, dönüştürme gücü beni heyecanlandırıyordu. Mimarlık hep ego tatminin ön planda olduğu bir meslek olarak düşünülür ama benim motivasyonum bu mesleğin az ya da çok toplumsal fayda sağlama imkanı sunmasıydı. Eşimin de mesleğine olan aşkı bunu fark etmemde etkili oldu tabii. Düşündüm, bu adam bu işte bu kadar aşkla bağlanılacak ne buluyor diye...*

Melkan GÜRSEL: *Babam her zaman evimizin daha etkin kullanımı ve estetiği konusunda çok duyarlıydı ve 'yapım süreci' her zaman bir parçamızdı, onun mekan algıma dair bir motivasyonu olduğunu düşünüyorum. Özünde ailenin, büyükbabam nedeniyle, devlet bürokrasisine ve siyasete yakın olması benim de politikaya, sosyal bilimlere ilgimi yüksek tutmuştur her zaman. Mimarlık insana dair her alanı kapsadığı için insan hallerini etkileyen durumlardan uzak kalmadım.*

Emel BİRER: Ailemde ya da çevremde mimar olarak tanıdığım birisi yoktu. Kişisel özelliklerimin beni mimar olmaya ittiğini söyleyebilirim.

Ebru YILMAZ: Babam bana Ayn Rand'ın Bir Pınar Ki romanını okumam için vermişti.

Nur YAVUZ: Hatırladığım kadarıyla olmadı. Daha çok ODTÜ'ye gitme hayalim vardı. Mahallemizde oturan birisi ODTÜ'de okuyordu. Ona özenirdik.

Derya Ekim ÖZTEPE: Çocukluk yıllarımda yakın akrabalarımın T cetvelini yukarı aşağı hareket ettirerek masa üzerinde çizim yapma biçimlerinin bana çok ilginç geldiğini ve heyecanlandığını hatırlıyorum.

Banu GARİP: Olmadı.

Bilgen DÜNDAR: Dediğim gibi, ablam etkili olmuştu.

Melike ALTINIŞIK: Tek bir kişi ya da olay değil, Hayatımdaki olayların toplamı ancak bu sorunun cevabı olabilir.

Dicle HÖKENEK: Edebiyat öğretmenim Teoman Tunçdoğan, sanata olan merakımı besleyecek şekilde çocukluğumda çeşitli okumalar ve tiyatro oyunlarında farklı roller vermişti. Ufkumu açtı diyebilirim. Sonrasında da yaratıcılığımı arttıracığına inandığım mimarlık mesleğini icra etmenin beni mutlu edeceğini düşünmem ve ailemin desteği ile kararım netleşmişti. Mimarlık, sanat tarihi ve mimarlığın üretim alanını hep merak etmiştim. Özellikle kadın birey olarak da bu sektörde var olabilmenin zorluğunu bilerek özellikle bununla baş etmeyi tercih ettim sanırım.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Olmadı.

Sevince BAYRAK: Bir komedi dizisindeki kadın mimar karakter beni etkilemişti.

9. Mimar olarak çalışma hayatınız ne zaman başladı? Hiç ara verdiniz mi? Neden?

Birsen DORUK: Lisans bitirme ödevinden en yüksek not ile mezun oldum. Bu sayede mezun olduktan sonra okulda asistan olarak devam ettim. Aynı yıl İtalya Kültür Bakanlığı'nın verdiği burs ile Roma'da master çalışmalarına başladım. 1965 yılında Doktor, 1971'de Doçent, 1979'da Profesör oldum.

5 yıllık öğrencilik hayatımda büro stajı yaptığım SİTE 'de (Sami Sisa ile Doğan Tekeli Mimarlık Ortaklığı) yarışma projelerine dahil oluyordum. Perspektif çizimim çok iyiydi. Mimarlık bürolarına para ile perspektif çiziyordum.

Azize ECEVİT: Mimar olarak değil ama teknik eleman olarak 2. sınıftan itibaren mimari bürolarda çalıştım. 4. sınıfta staj için Almanya'ya gittim, bu arada 2 yıl Numune Hastanesi ek binaları inşaatı sırasında şantiyede çalıştım. Mezun olduktan sonra tekrar Almanya'ya gittim. Önemli bir büroda çalışmaya başladım, evlendim ve ilk petrol krizi esnasında işsiz kaldıktan sonra yurda döndük. 1976 -1977 yılında yarışmalara katılmaya başladık.

Çiçek ÖZMERT: Mezun olduktan sonra bir ofiste çalışmaya başladım ve hiç ara vermedim.

Nesrin YATMAN: Talebeyken, 3. sınıftan itibaren hocalarımın ofislerinde çalışarak, birlikte yarışmalara girerek mimarlık hayatım başladı. Hiç ara vermedim, hala devam ediyorum. Ben onu bırakmaya niyetli değilim, ama görülüyor ki o beni bırakacak.

Semra UYGUR: 1980 yılında başladım. Hiç ara vermedim. Ara vermemi zorunlu kılacak bir durum olmadı.

Feride ÖNAL: Çalışma hayatım, öğrenciliğimin son yılında çok değerli hocam İlgi Yüce Aşkun ve Alpay Aşkun'un ofislerinde çalışarak başladı diyebilirim. Doktora çalışmaları için 6 aylığına gittiğim Kanada/Toronto'da bulunduğum süre dışında ara vermedim.

Gülay USTA: 1985 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden derece ile mezun oldum. Hocalarımın teşvikiyle mezun olduğum bölümde aynı yıl araştırma görevlisi olarak çalışmaya ve yüksek lisans eğitimime başladım.

Dürrin SÜER: 1987 yılında mimarlık lisans eğitimini tamamlayınca yüksek lisansla birlikte üniversitede araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladım. 2007 yılına kadar aynı kurumda öğretim üyesi olarak bulundum. Bu süreçte kurucu ortağı olduğum M artı D Mimarlık'taki mimarlık faaliyetlerini izliyor, bazı işlerde katkı koyuyordum. 2007 yılında profesyonel olarak üniversitedeki görevimden ayrılma kararı vererek tam zamanlı serbest mimarlık yapmaya başladım. Şimdi de zaman zaman üniversitelerdeki eğitim ortamına stüdyo yürütücüsü veya sunum amaçlı katkı veriyorum. Mimarlık lisans eğitimimi sürdürürken de fırsat bulduğumda yarı zamanlı olarak mimarlık

ofislerinde çalışmışım. Sözüün özü 1982 yılında mimarlığı öğrenmek, anlamak, düşünmek, üretmek üzerine başlayan yaşamım 38 yıldır kesintisiz olarak sürüyor.

Dilek TOPUZ DERMAN: Okulu bitirdikten kısa bir müddet sonra bir hocamızın ofisinde çalışmaya başladım. Bir süre sonra annemin geçirdiği ve nekahat dönemi uzun süren bir ameliyat nedeniyle ayrıldım. Yaklaşık altı ay sonra girdiğim özel bir şirkette üç yıl kadar mimar olarak çalıştım. Eşimle evlendikten bir süre sonra da kendi ofisimizi açtık. 1997 ve 2002 yıllarında çocuklarımız dünyaya geldiğinde belli süreler ara verdim. Şayet eşimle ve kendi ofisimizde sürdürdüğüm bir işim olmasaydı bunu yapabilir miydim bilmiyorum. Çocuklarımla ilgilenmek benim tercihimdi ve hiçbir zaman kayıp olarak görmedim.

Melkan GÜRSEL: Öğrenciliğim sırasında çalışmaya başladım. Arkitekt Dergisi'nde en genç yardımcı editör olarak çalışıyordum. Burak Boysan'ın ofisinde çalıştım ilk, Murat Tabanlıoğlu ile de o dönemde, Doğan Medya Merkezi Milliyet Gazetesi binası şantiyesinde tanıştık. 1995 yılında Tabanlıoğlu Mimarlık ofisinin başlangıcından itibaren hiç ara vermedim.

Erguvan Özgür ÜNAL: Mezun olduktan hemen sonra yüksek lisans eğitimime devam ettim. 1995 yılında yüksek lisansın tez aşamasında ise çalışmaya başladım. Hiç ara vermedim.

Emel BİRER: Mimar olarak çalışmaya 3. sınıf öğrencilik yıllarında başladım. Bir yakınımızın tanıdığı ve adalarda proje yapan bir mimarlık bürosunda yarı zamanlı olarak çalışmaya başladım. O yıllardan sonra hiç ara vermeden çeşitli ofislerde mimar olarak ve 1998 yılından itibaren öğretim üyesi olarak çalışmaya devam ettim.

Ebru YILMAZ: Lisanstan mezun olduktan hemen sonra yüksek lisans ve asistanlık başladı. Herhangi bir mimarlık ofisinde çalışmadım. Akademiye hiç ara vermedim.

Nur YAVUZ: İkinci sınıfın yazında başladı. Dönem dönem ara verdiğim zamanlar oldu. Üç kez ülke değiştirdim. Çocuk doğumu da var. 20 senede 6-7 sene çalışmamışımıdır. Bunda kişisel tercihler de var. Saat sabah 9 ile akşam 6 çalışmayı reddetmek gibi.

Derya Ekim ÖZTEPE: Mimarlık Bölümü'ne başlamadan evvel iki sene ön lisans Restorasyon Bölümü'nde okumuştum. Mimarlık Bölümünde okurken yaz aylarında ve üçüncü sınıftan itibaren de yarı zamanlı bir mimarlık ofisinde çalışmaya başlamıştım. Okul yıllarında başladığım çalışma hayatına yüksek lisans yaparken ara verdim ve daha sonra akademisyen olarak bir Mimarlık Fakültesi'nde göreve başladım. Üç sene tam zamanlı görev yaptığım akademisyenlik hayatımı bırakıp mimarlık ofisini açtım ve halen sürdürmekteyim.

Banu GARİP: 2001 yılında Kadıköy Meydanı ve Çevresi yarışmasına katılım ile başladı, ara vermeden devam etti.

Bilgen DÜNDAR: Lisanstan mezun olduktan sonra yüksek lisans ve arkasından hemen asistanlık başladı. Lisansın son yılında bir ofiste çalışmıştım. Akademinin bana daha uygun olduğunu düşündüm. Akademiye 2 yıl kadar ara verdim, bu dönemde bir ofiste çalıştım. Yarışma katılımlarımın da olduğu bir döneme denk geldi.

Melike ALTINIŞIK: 2003 yılından beri mimar olarak profesyonel çalışmalarımı kesintisiz sürdürmekteyim.

Dicle HÖKENEK: 2005 yılında mezun olur olmaz bir müteahhit firmada çalışmaya başlamıştım. Ancak gerek işlerin yalnızca bir inşaat faaliyeti olarak algılanması, gerekse tasarım konularında yalnız bırakılmam ve bana fayda sağlayamayacağı düşüncesi ile 6 ay sonra işten kendi isteğimle ayrılmıştım. Bitirme projemi Archiprix yarışmasına hazırlayarak Türkiye'deki tasarım ofislerinden birinde çalışmayı hedeflemiştim. Yarışmayı kazanmamla birlikte başvurduğum ve başvuru yapmadığım birçok ofis aradı ve içlerinde okuldan da proje yürütücülüğümü yapan Bünyamin Derman ile yola çıkmaya karar vermiştim. 6 sene aralıksız çalıştım. Bu süreçte yalnızca 1 aylık bir ücretsiz izin alarak ara verdiğim bir dönem söz konusu oldu. Onun da gerekçesi tamamen yorgunluktu. 1 aylık bir yurtdışı dil eğitimi programına kaydoldum ve Malta'da kaldım. Sonra aynı ofiste işe devam ettim.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Mezun olduğum yılın yazında çalışmaya başladım (2007). İlk oğlumun 6 aylıktan bir yaşına gelene kadarki 6 aylık dönem ve ikinci oğlumun 7 aylık olması ile ara vermek zorunda kaldığım süreç, pandemiyle beraber halen devam etmekte.

Sevince BAYRAK: Öğrenci iken başladı, iki çocuğumun doğumlarında çok kısa verdiğim aralar dışında hiç ara vermedim.

10. ‘Kadın Mimar’ ve ‘Cam Tavan’ kavramları sizin için ne ifade ediyor? (Cam Tavan Sendromu: Kurumlarda istihdam edilen kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliği analiz etmek için kullanılan etkili bir metot olup, kadın çalışanların bekledikleri terfileri, karşılaştıkları engellerden dolayı alamaması olarak açıklanabilir.)

Birsen DORUK: Bu kavramların benim hayatımda yeri yok. Gerek özel hayatımda gerekse meslek hayatımda bunu hiç hissetmedim. Kadın-erkek eşitliği ya da eşitsizliği bir anlam taşıyor benim için. Benim neslim Atatürk ilkeleri ile büyüdü. Üniversitemde çeşitli alanlarda kadın akademisyenler vardı. Benim kürsü şefim Leman Tomsu idi. Leman Tomsu’nun Erenköy Kız Lisesi’ndeki arkadaşları da farklı bölümlerde kürsü başkanı idi. Bunu duyduktan sonra hemen onlarla tanışmak istemiştım. Konuşmaları ve kıyafetleri beni çok etkilemişti. Bunlar hep Atatürk ilkelerinin bize kazandırdığı şeylerdi. 1953 yılında Mimarlık Fakültesi’ni kazanan öğrencilerin %14’ü kız öğrencilerdi ilk defa. Hocalarımın söylediğine göre bizim dönem bir reform gerçekleştirdi. Çok şaşırmışlardı. Her zaman söylüyorum, ailelerimizin Atatürk ilkelerine olan bağlılığı sayesinde bizim nesil böyle yetiştirildi. Eğitim gören genç kızlara saygı çok fazlaydı. Hatta bir gün evden okula elimde maket ile gidiyordum. Evimin yakınlarındaki bir taksici “Abla ben sizi biliyorum, siz Taşkıyla’nın öğrencisisiniz. Gelin sizi ben bırakayım.” dedi. Ve benden ücret almadı. Çok güzel günler yaşamıştık. Bu konu hakkında konuşmak istemiyorum fakat şunu da söyleyeyim; maalesef sonumuz güzel gelemedi!

Azize ECEVİT: 1982 yılında İmar ve İskan Bakanlığı’nda çalışmaya başladığımda bölümün baş mimarı (erkek) kendisinin yerini alırım korkusu ile epeyce uğraşmıştı benimle. Sonunda kendisi yerinden oldu ama başkası geldi onun yerine. Güzel yurdumuzda maalesef torpil olmadan işe başlamak mümkün olmasa da yine de liyakat aranıyordu, bugün ki gibi değildi neticede. Bizim genel müdürümüz kadındı mesela.

Nesrin YATMAN: Kadın-erkek ayrımının yüzyıllardır var olduğu dünyamızda, tabi ki kadın mimar olarak da payımızı düşeni alacaksınız. Ancak bu konuda kendimi şanslı görüyorum. Mezuniyet sonrası arkadaşlarla (3 erkek ve ben) katıldığımız ilk yarışmada birinci olmamız, hep birlikte mimari ofisimizi açabilmemiz, daha sonra eşim ile devam ettirmemiz, asistan ve öğretim görevlisi olarak eş zamanlı yaptığım çalışmalarda ‘cam tavan sendromu’ beni teğet geçti. Mağduriyetim olmadı. Ancak, mimarlığın tarifi yapılamayan, ne olduğu bilinmeyen, bir toplumda var olmaya çalışan kadın mimar ve erkek mimar da aynı sıkıntıları yaşadı diye düşünüyorum.

Semra UYGUR: Doğrusu hiçbir şey ifade etmiyor.

Feride ÖNAL: Mesleki yaşamım boyunca kendi adıma her iki tanımlama ile hiç karşılaşmadım.

Çiçek ÖZMERT: Hep serbest çalıştığım için bu tür bir sendrom yaşamadım.

Gülay USTA: Mimarı kadın, erkek mimar olarak cinsiyetçi bir tutum içinde hiç düşünmedim. Belki bu kavramın toplumda bir karşılığı vardır. Kendi bakış açımıla “iyi mimar”, “kötü mimar” sınıflamaları ya da başarılı, başarısız gibi sınıflandırmalar yapabiliyorum. Bence kadın ya da erkek ayrımından çok üretilen işe odaklanmak gerekir.

Cam tavan konusuna gelince, birçok alanda olduğu gibi mimarlık alanında, akademide vb. alanlarda “cam tavan” kavramına yönelik örneklerle rastlamak mümkün. Kadının yaşadığı belirli süreçler (hamilelik, annelik vb.) bahane edilerek işlerin aksamamasına yönelik istihdam edilmeleri konusunda engeller yaratılmış, yaratılmakta. Bu sadece alanımızın sorunu da değil.

Kendi açımdan baktığımda ise kadın olduğum için bu tür engellerle karşılaştığımı söyleyemem. Fakat çoğu sektörde hatta akademide bazı yöneticilerin kadro oluştururken pozitif ayrımcılığı erkeklerden yana kullanması sıklıkla karşılaşılan durumlar. Bu da yöneticilerin genellikle erkeklerden oluşması ile ilişkilendirilebilir.

Dürrin SÜER: Mesleklere cinsiyet ayrımcılığı ile yaklaşıyorum. Mimar mimardır benim için. Hatta pozitif ayrımcılık olarak tanımlanan kadın kontenjanı oluşturmak da sempatik bulduğum bir yaklaşım değil. Ancak toplumsal eğilim olarak büyük çoğunluğun cinsiyetçi bakış açısına sahip olduğunu izliyorum. Ailesini korumak ve

geçindirmek için iş erkeğin önceliği, ev ise kadının... Toplumda kadına biçilen rol, eve ve ailesine ait sorumlulukların öncelikli olması üzerine dayanıyor. Bu nedenle çalışan kadınlar aynı niteliklere sahip erkek meslektaşlarına göre başarılı olmak veya hak ettiklerini alabilmek için hep daha çok çaba göstermek zorundalar. Bununla birlikte toplumda mimarlığın "kadına uygun" bir meslek olarak görülmesi nedeniyle çalışma ortamlarında kadın olmanın olumsuz etkisinin başka mesleklere göre daha az olabileceğini sanıyorum. Özellikle ofis ortamı işler için. Ancak şantiyelerin erkek / kadın mimar ayrımının daha çok yaşandığı ortamlar olduğunu düşünüyorum.

Dilek TOPUZ DERMAN: *Kadın mimar, cam tavan kavramlarının dünya ölçeğinde irdelenmesi gerektiği düşüncesindeyim. Hatta konuyu meslekten ziyade kadın olmakla ilgili bir durum olarak görüp tartışmak gerekir. Genel anlamda işveren tutumu olarak kadınların eşit iş için eşit ücret ya da alınan sorumlulukla orantılı pozisyon gibi beklentilerinin karşılanmaması şüphesiz ki büyük sorun. Ne var ki konunun bir de farklı bir yönü var. Kadınların özellikle evlendikten ve tabii çocuk sahibi olduktan sonra artan ev içi sorumlulukları işteki verimini olumsuz etkiliyor genellikle. Kadınlar ya gelenekler nedeniyle ya da neolitik dönemden bu yana genlerine işlenmiş bir davranış kalıbı olmasından ötürü (istisnalar olmakla birlikte) yaptıkları seçimlerde çoğunlukla aileyi koruyan, önceleyen bir tavır içinde oluyorlar. Özetle, 'Cam Tavan' yalnızca sistemin kadınlara uyguladığı bir engel değil bu aynı zamanda kadınların kendi kendilerini altına soktukları bir çatı. Bu yalnızca kişisel tecrübelerimle yaptığım bir yorum değil. Geçtiğimiz yıl KA.DER'in (Kadın Adayları Destekleme Derneği) bir toplantısına katılmıştım. KA.DER, uzun yıllardır Türkiye'de kadınların siyasetteki temsiliyetini arttırma mücadelesi veren bir sivil toplum örgütü. Siyasi temsiliyet, toplum yaşantısında kadın erkek eşitliğinin sağlanması için önemli bir mücadele alanı. Malum değişim talebi ya halktan gelecek ya da siyaset, bu talepten önce çıkaracağı yasalarla sistemi oluşturup, sistemi koruyucu düzenlemeleri yapacak ve halkın düşünce ve alışkanlıklarını dönüştürecek. Bu toplantıda Türkiye'den üniversite rektörü bir kadın akademisyen, bir kadın belediye başkanı ve Norveç'in Türkiye başkonsolosu -o da kadındı- konuşmacı olarak yer almışlardı. Rektör, üniversite eğitimi alan genç nüfusta kadın oranı oldukça yüksek olduğu halde meslek icrasında karşılığının olmamasını açıklarken bunu kadınların hayat içinde üstlendikleri sorumlulukların yalnızca mesleki sorumlulukla sınırlı olmamasıyla ilişkilendirdi. "Bir kadın yaşamı içinde işine konsantre olurken aynı zamanda evin alışverişi, evdeki*

tamirat, çocuğun doktor muayenesi, okul toplantıları, kendi anne babası, eşinin anne babası gibi pek çok şeyle ilgilenmek durumunda kalıyor. Örneğin kadın akademisyenler aile içi sorumlulukları arttıkça işte daha az sorumluluk almayı tercih ediyor, dolayısıyla idari kademelerde daha az kadını görüyoruz'' demişti. Norveç konsolosu, ülkesinin başbakanının ve meclisteki milletvekillerinin %40'ının kadın olduğunu hatırlatarak başladığı konuşmasında kadın erkek eşitliğinin sağlanması için yasalar nezdinde ciddi düzenlemeler yapıldığını söyledikten sonra yaşam pratiğinde bunun karşılığının pek olmamasından yakındı. Kadınların üst düzey görevleri almayı tercih etmediklerini söyledi. Kendi deneyimini de samimiyetle paylaştı. Görev yeri Türkiye olunca kabul etmeden önce düşündüğünü, eşine danıştığını, eşinin işini ve kariyerini, iki oğlunun eğitimini dert edindiğini söyledi. Aynı durumda eşi ya da bir erkek meslektaşı olsa böyle olmayacağına vurgu yaptı. Aslında kadın yaklaşımı, bir başka deyişle sadece kendini değil çevresindeki insanları da düşünmek iyi bir şey değil. Belki bu bakışa bütün dünyanın ihtiyacı var. Diyeceğim daha iyi bir dünya için kadınların yaşamın her alanında daha etkin olabilmesini sağlamak gerek. Bunun için hem yasalara, hem diğer insanların desteğine, hem de kadınların bunu istemesine ve olabileceğine inanmasına ihtiyaç var.

Melkan GÜRSEL: Karakterimle mi, şansımla mı ilgili, prensip mi, doğru insanlara rastlamış olmanın avantajı mıdır bilemiyorum, ancak kadın olmakla ilgili olumsuz bir mesleki deneyimim olmadı şahsen. Tabii ki biraz cesaret ve meydan okuma da gerekliydi benim için; nihayetinde inşaat sektörü, hayal etmekten şantiyeye, geniş ve çok farklı karaktere ihtiyaç duyan bir süreç.

Güçlü iletişim becerileri, işbirlikçi içgüdü, duygusal zeka kadınların en güçlü yanları olarak, mimari üretim için belki bir çok meslekte olduğundan daha fazla önemli. Bu kadın karakteristiğini ustalık ve özgüvenle perçinlediğinizde ise etki, liderlik, nüfuz ve kontrol kavramları etkinleşiyor.

Erguvan Özgür ÜNAL: Meslek hayatım boyunca çalıştığım ofislerde, kadın olmamdan dolayı herhangi bir eşitsizlikle karşılaşmadım. Sadece bir ofiste, erkeklere daha fazla güven duyulduğunu ve kadınlara daha çok iç mimari konularda görev verildiğini fark etsem de, her zaman elimden gelenin en iyisini yapma gayretimde bir azalma olmadı ve her işe çok büyük önem vererek çalıştım. Daha çok zorlanarak da olsa hak ettiğim terfiyi aldım. Ancak, kadın veya erkek, mimarlık ofislerinde terfi etmek bence çok

büyük önem arz etmiyor çünkü Türkiye’de gerçek anlamıyla kurumsal bir mimari şirket (aile şirketi olmayan) bulunduğuna inanmıyorum. Yurtdışındaki dünyaca ünlü, önemli mimarlık ofisleriyle proje ortaklığı yaptığımız esnada gözlemlediğim ‘ortak olma’, ‘terfi ettikçe şirket hissesinden pay alma’ gibi sistemlerin, ülkemizdeki mimarlık ofislerinde de geçerli olmasını arzu ederdim. Bu arzu ile de kendi ofisimizi kurduğumuzda, ofisimizin ismini Maer & ‘Partners’ şeklinde belirlememizin amacı budur.

Emel BİRER: *Kadın mimar ve cam tavan kavramı arasındaki ilişki yarışma sürecinde kadın/erkek tüm mimarların elde ettiği tecrübeye bağlı olarak genelleşebilir düşüncesindeyim. İlk girdiğiniz yarışmadan itibaren elde ettiğiniz tecrübenin sizi bu sendromdan uzaklaştırdığına inanıyorum. Ben genç yaşlarımda girdiğim yarışmalarda bu sendromu yaşamış olmama rağmen, şu anda elde ettiğim tecrübenin bunu bana yaşatmayacağı düşüncesindeyim.*

Ebru YILMAZ: *Mesleğimin büyük bir bölümünü akademide geçirdiğim için bu tür durumlarla çok karşılaşmadım. Akademide “Cam Tavan Sendromu”nu yaşamadım açıkçası. Ancak, akademinin de tüm diğer alanlar gibi erkek egemen bir ortam olduğunu düşünürüm.*

Nur YAVUZ: *Uygulamaya geçmediğim sürece bir sorun yaşamadım. New York’ta desteklendiğimi söyleyebilirim. Ama son senelerde İzmir’de zorluklar oldu. Kadın mimar kodlaması, flört eden müşteriler gibi. Yani inşaat sektörüne yaklaştıkça sıkıntılar başladı. Ama çalıştığım ofislerde cam tavan sendromu hissetmedim.*

Derya Ekim ÖZTEPE: *Kendi deneyimimden yola çıkarak mimar olmanın bir cinsiyeti olmadığını, bulunduğum ortamlarda ve muhatap olduğum işverenlerle belli bir saygı ve güven çerçevesinde iletişim kurduğumu ve mesleğimi yürüttüğümü söyleyebilirim.*

Bunun ötesinde yakın çevremden tanık olduğum ve profesyonel hayatta çalışan kadın mimar çocuk sahibi olduğu durumda, mimarlık ofislerinde yaygınlaşmış ve kabul görmüş fazla mesai durumunda, şehir dışı seyahat ve benzeri durumlarda iş fırsatı edinmekte güçlükler yaşayabilmektedir. Yarışmalar özelinde düşündüğümüzde ise ‘kimliğin saklı’ tutulması durumu cinsiyet ayrımcılığına imkan vermemektedir. Bu anlamda yarışmalar ‘kimliksiz’dir.

Banu GARİP: Şu ana kadar kadın mimar olmam ile alakalı farklı olarak tanımlanabilecek bir deneyim yaşamadım; kendi deneyimlerimden ve bu konuda hırslı bir yapım olmadığı için bu konuyu çok düşündüğüm olmadı. Ama genel olarak kadın mimar olmanın dezavantajları olabileceği gibi avantajlarının da olabileceği fikrindeyim. Cam Tavan kavramını daha önce duymamıştım.

Bilgen DÜNDAR: Mesleğimin büyük bir bölümünü akademide geçirdiğim için bu tür durumlarla çok karşılaşmadım. Akademide “Cam Tavan Sendromu”nu yaşamadım açıkçası.

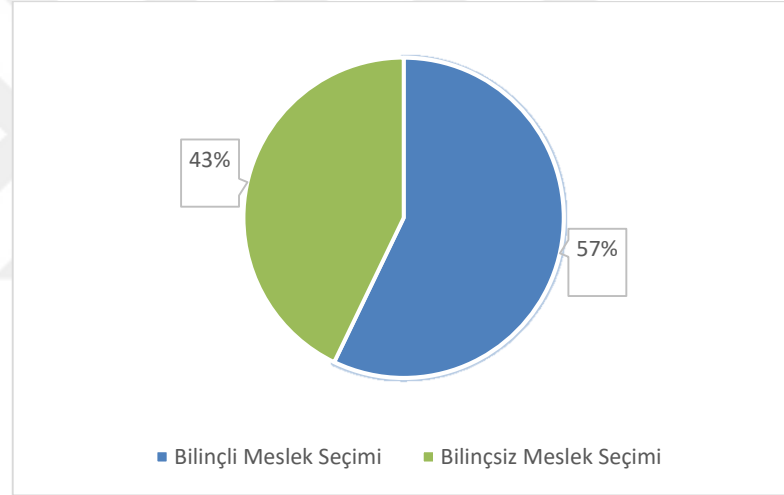
Melike ALTINIŞIK: Bu kavramlar ve engeller her ne kadar mevcut olsa da, kadın bir mimar olarak tek bir şeye inanıyorum o da ‘Bilginin Gücü’.

Dicle HÖKENEK: Kadın mimarların ülkemizde ve dünyada görünürlüğü ile ilgili sorunlar olduğunu düşünüyorum. Yapılan işi her ne kadar kadınlar üretmiş olsa da bir şekilde isimleri ikinci planda yer alıyor diye düşünüyorum. Cam tavan kavramına gelince örnekle açıklayayım; çalıştığım ofiste işe giriş için en önemli kriter öğrencilik dönemindeki başarınız ve öğrenci yarışmalarındaki derecelerinizi. Çalışmaya başladıktan sonra ofiste mimar ihtiyacına cevaben ödül aldığım yarışmadaki 2. olan mimar ile iletişime geçmiştim ve ofis bünyesine katılmasına aracı olmuşum. Çok sonradan öğrendim ki aynı sene mezun olduğum, katıldığımız yarışmada benim 1. olup onun 2. olduğu ve benim bulunduğum ofisteki 2 yıllık deneyimime rağmen benden çok daha yüksek bir maaş ile işe devam ettiği gerçeği idi. Bu durumda ilk sorguladığım konu cinsiyet ayrımcılığı oldu diyebilirim. Çünkü performans değerlendirmesi yapılırsa zaten gözle görünür bir fark olduğu açıktı. Aslında işten ayrılma talebimi de beraberinde getirmişti bu durum. Fakat ciddi bir revizyonla telafi edildi ve işe devam ettim. Bir diğer örnek de karşılaştığım zorluklar ile ilgili oldu. Aslında çok fazla var ama beni en çok rahatsız eden konu, ofiste erkeklerin tasarımcı, kadınların ise disiplinli ve titiz olmaları nedeniyle uygulamacı etiketleri ile mekansal bir ayırım yapılması olmuştu. Ben bu duruma tek başıma tepki göstermiş ve ‘beni iki etiketten herhangi biriyle tanımlayamazsınız!’ diyerek tek başıma nispeten ayrılmış bir bölümde çalışmaya başlamıştım. Bu durumda aynı mekanı paylaştığım 9 erkek mimarın rahatsızlık verecek düzeyde mobbinglerine maruz kalmıştım. Belki benim özelimde bir durumdu ama ben kadın olmamla da ilişkilendirmiştim. Çünkü kendi aralarındaki sohbetlerinde bile dikkat etmek durumunda kalmaktan rahatsız oluyorlardı.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Kurumsal olarak nitelendirebileceğim tek büyük ofiste çalıştım. Terfi süreçleri ve sorumluluk dağılımları konusunda herhangi bir eşitsizlikle karşılaşmadım. Tabii buna, yaşantımda işverenler tarafından 'engeller' olarak görülen gerekçeleri barındırmıyor olmam da sebep olmuş olabilir.

3.3.4 Meslek Bilgilerine İlişkin Bulgular

- ✓ Görüşme yapılan kadın mimarların, mimarlık mesleğini, güzel sanatlar ve tasarım, matematik, resim ve geometriye ilgi duyarak bilinçli şekilde seçtikleri belirlenmiştir. Bunun yanında aileden veya yakın çevreden mimar ya da mühendis rol modelleri de mesleği seçmelerinde etkili olmuştur.
- ✓ Kişilerin %57'si bilinçli olarak, %43'ü bilinçsiz olarak mimarlık mesleğini seçmiştir (Şekil 3.2). Bilinçsiz olarak mimarlık mesleğini tercih eden kişilerin çoğu puan sistemine göre ya da tesadüfen tercih ettiklerini söylemiştir.

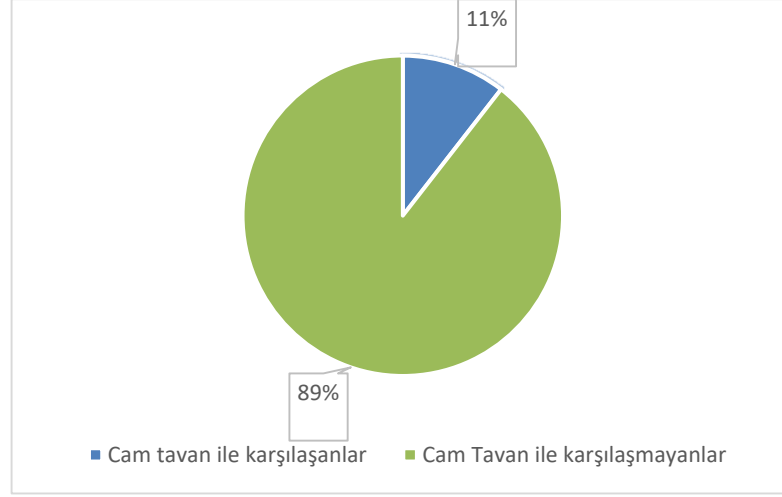
Şekil 3.2 Meslek Seçimi Tercihi

- ✓ Görüşülen kişilerin mesleğe başlama serüvenleri çoğunlukla öğrencilik yıllarına dayanmaktadır. Kişiler, lisans eğitimi süresince ders aldıkları hocaları aracılığıyla ya da kendileri bularak mimarlık bürolarında teknik eleman, stajyer, yarı zamanlı mimar, mimarlık dergisi yardımcı editörlüğü gibi farklı pozisyonlarda çalışmışlardır.
- ✓ Öğrencilik yıllarında staj yapılan mimarlık bürolarının ekipçe yarışmalara hazırlanıyor olması, birçoğunun yarışma ortamı ile tanışmasını sağlamıştır.
- ✓ Mezun olduktan sonra çalışmaya başlayan kişilerin mesleğe ara verme sebepleri çoğunlukla doğum öncesindeki sağlık sorunları ve sonrasında çocuklarıyla ilgilenme gereksinimi olarak belirlenmiştir. Kişiler arasında

yüksek lisans ya da doktora eğitimleri, ülke değiştirme süreci, çalışılan yerlerde uygulanan esnek çalışma saatleri ve pandemi sürecinden dolayı çalışmaya ara verenler de olmuştur.

- ✓ Kişilerin mesleğe başlama serüvenleri dinlendiğinde, yarışmada elde edilen bir başarının umulmadık bir anda birden fazla iş fırsatları sunabileceği, bu derecenin işveren için güçlü bir referans niteliğinde olabileceği belirlenmiştir.
- ✓ Kişilere meslek hayatlarında ‘kadın mimar’ olarak kodlanma ve ‘cam tavan’ olarak tanımlanan sendromu hissetmeleri ile ilgili soru sorulduğunda, %80’i iki kavram ile de karşılaşmadıklarını belirtmiştir (Şekil 3.3). Bunun nedenleri ise, görüşme sonuçlarına göre, aşağıda özetlenmektedir:

- ✓ Atatürk ilke ve inkılaplarına sıkı sıkıya bağlı olan bir ailede ve bir toplumda yetişmiş olunması,
- ✓ Türkiye’nin ilk kadın mimarlarından Leman Tomsu’nun rol model olarak alınması,
- ✓ Kendi karakter ve prensipleri doğrultusunda, cesaretli olarak ve meydan okuyarak sürdürülen bir meslek ortamı içerisinde bulunulması,
- ✓ Kadınların karakteristik olarak sahip olduğu, erkeklere göre daha güçlü iletişim becerileri, duygusal zeka ve işbirlikçi içgüdünün, mimari üretim için kendilerine avantaj sağlaması,
- ✓ Meslek hayatının erkek meslektaşlar ile ortak olarak ya da aynı meslekten olan eşler ile ortak olarak sürdürülmesi,
- ✓ Mimari proje yarışmalarından edinilen tecrübelerin, meslek hayatında kadın mimar/erkek mimar ayrımı yapmaksızın cam tavan sendromu ve buna benzer sendromlardan uzaklaştırması,
- ✓ İşverenler tarafından görece ‘engeller’ olarak tanımlanan durumların kendilerinde olmaması,
- ✓ Toplumun ve işverenlerin cinsiyetçi tutumlarına karşı bilginin ve tecrübenin gücüne inanılması

Şekil 3.3 Cam Tavan Sendromu Dağılımı

3.3.5 Yarışmalar ve Kadın Mimarlar

11. ‘Yarışmacı mimar’ terimi sizin için ne ifade ediyor?

Birsen DORUK: Bence anlamsız bir terim. Özel çalışma veya sadece yarışma yoluyla proje üretmek isteyen mimarlar anlamına gelebilir. Ayırım yapmak güç!

Azize ECEVİT: Yarışma yapılmasının nedeni hem iyi projeler elde etmek hem de yeni mezun mimarlara iş imkanı sağlamak diye açıklanabilir. (Almanya’da 5 yıl mimarlık yapmadan Oda’ya kayıt yapmıyorlar.) Birçok ünlü mimar yarışma kazanarak büro sahibi olmuştur.

Nesrin YATMAN: Yarışmacı mimar, tasarım yapma şansını yakalamış kişidir. Bir işveren olmadan tasarım yapabilmek az bir şey değildir. Katıldığımız yarışma sonrası bildiğiniz, çalıştığınız aynı konu için tasarlanmış pek çok projeyi bir arada görme şansını yakalarsınız ki bu çok önemlidir. Öğretilmeyecek pek çok doğrunun, yanlışın farkına varırsınız.

Semra UYGUR: Yalnızca yarışma yaparak mimarlık üretilmeyeceğini düşündüğüm için yarışmacı mimar terimi bir anlam ifade etmiyor.

Feride ÖNAL: Mesleki deneyim ve tecrübelerini, serbest ve özgür bir ortamda deneyimlemeyi tercih eden meslek insanı diyebilirim.

Çiçek ÖZMERT: Mimar olarak yarışmalar, yaratıcı ve bağımsız tasarım yapmanın çok önemli bir yolu ve özellikle mesleğe başlangıçta önemli bir aşamadır.

Gülay USTA: Benim için ‘yarışmacı mimar’ kavramı çok şey ifade ediyor. Bir yandan akademisyen kimliğimin yanı sıra Türkiye mimarlığında kendimi ifade ettiğim alan, yarışmalar.

Dürrin SÜER: Mesleki varlığını yarışmalar üzerinden kurmuş olan, yarışmaları takip ederek, neredeyse hiç kaçırmayarak, öneri sunan ve bu ortamda başarı sağlayan mimar olarak tanımlayabilirim.

Dilek TOPUZ DERMAN: Ben bu tanımlamayı pek anladığımı söyleyemem. Şüphesiz bu tanımlama açılan yarışmalara katılım gösteren isimlerin hep aynı kişiler olmasıyla ilintili, ama aslında yarışma dediğimiz şey bir iş yapma yöntemi. Özellikle genç mimarların fikirlerini sunma imkanı buldukları bir platform. İşverenlerin yapacakları projeyi çeşitli alternatifler içinden seçme imkanı buldukları bir sistem. Kamusal işlerde halkın süreci takip etmesine olanak yaratan bir alan. Dolayısıyla spor olsun diye ya da müptelası olup yapılan bir şey değil, ya da olmamalı. Bizim için yarışmalar, mesleğe başladığımız ilk yıllarda iş umudu olarak gördüğümüz, kendimizi -meslek içi eğitim gibi- geliştirmenin bir yolu olarak değerlendirdiğimiz ve ilerleyen yıllarda da mesleki birikimimizi kamusal faydaya dönüştürmek için katkı sağlamaya çalıştığımız bir yer oldu.

Melkan GÜRSEL: İcracı mimar, yarışmacı mimar gibi kategorik olarak farklı mimari yaklaşımlar gerektirmiyor. Ancak inşa edilmiş bir projesi olduğunda mimar kendini mimar hissediyor tabii ki. Mimar, kendiyle başta olmak üzere, sürekli yarış içinde, ondan değil mi son gecenin son dakikasına kadar fikir ve proje geliştiriyor olmamız?

Erguvan Özgür ÜNAL: Mimari bir problemin çözümünde söylemde bulunmak, mimar olduğumu hissetmek, olabilecek çok çeşitli yaklaşımları gözlemlemek ve başka mimarların getirdikleri çözümden öğrenmek, belirli bir sürede neyi ne kadar kalitede üretebileceğimi görmek (bu anlamıyla kendimle yarışmak), bir sporcu gibi idmanlı kalmak ve kendimi yenilemek / geliştirmek...

Emel BİRER: “Yarışmacı mimar” yarışmaları ve kolokyumlarını takip eden, tasarımlarıyla yarışmalara katılan veya katılamasa bile, yine de ne olabileceğini arayan, düşünen, yarışma sonucu üretilmiş tasarımlara merak duyan, okuyan ve mimarlık gündemini takip eden, özgün üretimler yapabilmek adına meraklı, araştırmacı mimardır.

Ebru YILMAZ: Meslek pratiğini daha çok yarışmalar üzerinden yapmaya çalışsan mimarları ifade ediyor.

Nur YAVUZ: Yarışma dinamiklerini çözmüş, şematik düşünen, jüri üyeleri hakkında bilgisi olan (negatif anlamda da şifreyi kırmış), sıklıkla yarışmalara giren kişileri ifade ediyor.

Derya Ekim ÖZTEPE: “Kadın Mimar” sözü gibi “Yarışmacı Mimar” sözünün de mimar özneyi ve mimarlık edimini indirgeyici tarifler içerdiğini düşünüyorum. Yine kendi deneyimim adına şunu söyleyebilirim ki yarışma fikir üretmek için bir araç olmuştur, gireceğim herhangi bir yarışmaya sonuç odaklı bir beklentiyle yaklaşmadım. Fakat projenin teslimine yaklaştığımızda sonuca ilişkin hisler taşıdığım anlar olmuştur. Mimarlık alanında fikir üretmek adına ne kadar fazla platform olursa ve ne kadar fazla dahil olursak o kadar gelişme imkanı ve bununla birlikte tatmin olma imkanımız artıyor, yarışma bu alanlardan biri olmuştur benim için.

Yarışmacı mimar olmamın ötesinde, Türkiye’de örneği çok olmayan bir durum diyebilirim. Hem akademisyen olup hem de mimarlık yarışmalarında önemli bir deneyim sahibi olmak. Aslında bir yandan kariyer yaparken, bir yandan da yarışmalara katılmak, ödüller kazanmak çok kolay başarılabilecek bir durum değil. Ama mimarlık pratiğinizi geliştirmenin en önemli ve en prestijli yolu diyebilirim. Ayrıca mimarlıkta problem çözme becerisini geliştirmek ve bu beceriyi eğitime aktarmak benim için çok önemli.

Banu GARİP: Düzenli olarak yarışmaları takip eden ve çok sayıda yarışmaya katılan mimarlar.

Bilgen DÜNDAR: Akademide olup mimarlık pratiği ile ilişkisini yarışmalar aracılığı ile kuran mimar olarak tanımlayabilirim kendi adıma. Genel olarak düşünersek, piyasada adını duyurabilmek için ya da piyasaya hızlı bir giriş yapmak için özellikle genç mimarların dahil olduğu bir tanım. Özellikle son yıllarda böyle olduğunu düşünüyorum.

Melike ALTINIŞIK: Bu terimde beni ‘cı’ takısı ile tariflenen ‘yarışmacı’ sıfatı rahatsız etmektedir. Çeşitli şekillerde mimarlar için iş elde etme yöntemleri vardır. Yarışmalar aracılığı ile proje elde etmek ise bu metotlardan sadece biridir.

Dicle HÖKENEK: Yarışmacı mimar, mücadele eden ve mimarlığın her başlığı ile ilgili merakını kaybetmemiş anlamına geliyor benim için. Açılan her yarışmaya katılmasam dahi süreci takip ediyor, konuyu araştırıyor ve sonuçlarını izliyorum.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Nitelikli iş kaygısı güden, tasarlamayı ve rekabeti seven meslektaş.

12. Yarışmalardan genel olarak nasıl haberiniz oluyor? Sizce ülkemizde yarışma duyuruları yeterli olarak yapılıyor mu?

Birsen DORUK: Yeterli değil. Genellikle yarışmalara ilgi duyan bürolar takip edip yarışmalara katılıyor. Ya da açılan yarışmalardan bürolara teklif geliyor.

Azize ECEVİT: 2002 yılından önce yarışma ilanları gazetede çıkardı veya Mimarlar Odası'ndan öğrenir, şartname satın alırdık. Şimdi çok az yarışma çıkıyor, yarışmacı bir arkadaşımız artık bisiklet yarışmalarına katılıyor.

Nesrin YATMAN: Yarışmalar, şartnameler gereği ilan edilmek zorundadır. Deli gibi bekler, deli gibi takip edersiniz. Zaten ilgliyseniz bir şekilde haberiniz olur. Duymadığım hiçbir yarışma olmadı.

Semra UYGUR: Meslektaşlardan, mimarlık sitelerinden haberdar oluyorum. Duyuruların yeterli olduğu görüşündeyim.

Feride ÖNAL: Mesleki yayın, meslek odalarının web sayfaları ve çevremden duyuruları takip ediyorum.

Çiçek ÖZMERT: İnternette, Mimarlar Odası duyurularından ya da mimarlık dergilerinden yeterince haber alınabiliyor.

Gülay USTA: Günümüzde yarışmalardan çeşitli mimarlık internet sitelerinden ve sosyal medya duyurularıyla haberdar oluyoruz. Yarışmaya başladığımız ilk yıllarda haberdar olmak çok zordu. Belediyelerin ya da Bayındırlık Bakanlığı'nın sayfalarından öğrenirdik.

Dürrin SÜER: Arkitera gibi mimarlık portallerinden veya Mimarlar Odası'nın bilgilendirme postalarından öğreniyorum. Duyuruların yeterli olduğunu düşünüyorum.

Dilek TOPUZ DERMAN: Eskiden Resmi Gazete ve günlük gazetelerde ilanlar olurdu. Mimarlar Odası'nın duyuruları olurdu. Şimdi dijital platformlar üzerinden dünya ölçeğinde haber alabildiğiniz bir sistem var.

Melkan GÜRSEL: Bustler, Archinect, RIBA Journal gibi enternasyonal yayınlarda ilan edilenler dışında davetli yarışmaları değerlendiriyoruz. Ülkemizde Arkitera ve diğer Mimarlar Odası yayınlarını da takip ediyoruz bu konuda. Bizim konuyu takip eden departmanlarımız olduğu için genelde vakitlice haberdar olabiliyoruz.

Erguvan Özgür ÜNAL: Arkitera'nın internet sitesinden takip ediyorum. Mimarlar Odası'ndan da bu konudan e-postalar alarak haberdar oluyorum. Son yıllarda, yarışma yapan meslektaşlarımın 'Facebook' paylaşımlarından da haberdar oluyorum.

Emel BİRER: Yarışmalardan genelde mimarlık portallerinden ve şahsıma Mimarlar Odası'ndan gelen maillerden haberdar oluyorum. Ülkemizde yeteri sayıda mimarlık yarışması açılmamakla beraber, yarışma haberi için Belediye ve Mimarlar Odası duyurularının yeterli olduğunu, ancak özel sektörün açtığı mimarlık yarışmalarının yeterli duyurularının yapılmadığını düşünüyorum.

Ebru YILMAZ: Arkitera ve Kolokyum gibi web portallerinden ya da Mimarlar Odası'nın duyurularından. Bence yapılıyor.

Nur YAVUZ: Kendimiz araştırıyoruz. Eski zamanlarda Arkitera'ya bakıyorduk. Ben 2 senedir Kaliforniya'da yaşıyorum.

Derya Ekim ÖZTEPE: Ulusal Mimarlık Yarışmaları'nı takip ettiğimiz ölçüde yeni açılan yarışmalardan haberdar olabiliyoruz. İlk kaynak olarak yıllardır 'Arkitera' kanalıyla yarışmalardan haberdar olduk. Uluslararası Mimarlık Yarışmaları'nı ise duyuran herhangi bir kaynağa rastlamadık ülkemizde.

Banu GARİP: Arkitera web sitesi ve sosyal medya üzerinden duyuruları takip ediyorum. Mimarlar Odası ve diğer web siteleri üzerinden de yeterince duyuru yapıldığını düşünüyorum.

Bilgen DÜNDAR: Arkitera ve Kolokyum gibi web portallerinden ya da Mimarlar Odası'nın duyurularından haberdar oluyorum. Bence yapılıyor.

Melike ALTINIŞIK: Yarışmaların hangi tipinden bahsettiğinize göre bu değişkenlik göstermektedir. Ulusal ve uluslararası tüm yarışmaları takip ediyoruz. Yarışmaların duyuruları zaten yapılmaktadır. Bunun yeterliliğinin mimarın araştırma ve ilgisi ile ilgili olduğunu düşünüyorum.

Dicle HÖKENEK: Genellikle Arkitera gibi yayınlardan takip ediyorum. Yalnızca Mimarlar Odası'nın açtığı yarışmalar mail yoluyla iletiliyor. Bence duyurular tüm mimarların olduğu bir havuzda her koşulda mail yoluyla iletmeli. Çünkü bazen de başka bir arkadaşımдан öğreniyorum.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Mimari yayın yapan portallerden. Maalesef ülkemizde yarışmalar o kadar sınırlı sayıda ki, çizmek isteyenler duyuruları tetikte bekliyor.

13. Ülkemizde yarışma şartnamelerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Birsen DORUK: Son yıllarda şartnameleri takip etmiyorum. Yorum yapamayacağım. Fakat benim zamanımdaki şartnamelerde süreyi yetersiz bulduğumuzu anımsıyorum.

Azize ECEVİT: Eski Türkiye'de 1. olan yarışmacı idare ile sözleşme aşamasında yapının kontrollüğü için uğraşır, aksi takdirde yüklenici bildiğini okuyabilirdi. Ayrıca mimar da kontrollük hizmeti parası alırdı. Yarışmaları genellikle Bayındırlık Bakanlığı çıkarırdı ve sözleşme aşamasında bu konular tartışılırdı.

Nesrin YATMAN: Yarışma şartnameleri, genelde birbirinin aynısı, neredeyse tekrarı gibidir. Tasarımı kısıtlayıcı bir sürü madde ile doludur. İstenilen şartlara uyulmazsa yarışma dışı bırakılma, değerlendirmeye alınmama korkusu tasarımınızı acımasızca engeller. Maliyet sınırını aşmama çabası ile de kısıtlanırsınız. Yani özgürce tasarım yapabilmeniz biraz zordur. Jüri üyesi olduğum birçok yarışmada şartnameler hazırlanırken bazı şartname maddelerini çok uğraşmamıza rağmen değiştirmeyi, hatta esnetmeyi bile ne yazık ki başaramadık.

Semra UYGUR: Şartnamelerde yoruma açık olmayan konuların çok net olarak açıklanmasının doğru olduğunu düşünüyorum. Yarışmalarda istenenler çok emek istediği için yarışma süreleri ile düşünüldüğünde fikir üretimini geride bırakıyor. İstenenlerin yoğunluğunu ekonomik olarak da yarışmacıyı zorlayıcı buluyorum.

Feride ÖNAL: Şartnameler, KİK ve TMMOB Yarışmalar Yönetmeliklerine göre belirlendiği için konu ve detayları yarışmayı açan kurum ve jüri üyelerince oluşturuluyor. Jüri üyeliğinin bu süreci yönetme ve yönlendirmede görev ve yükümlülüklerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Çiçek ÖZMERT: Tip şartnameler özellihsiz, standartları aşmaya çalışanlar da yetersiz kalıyor.

Gülay USTA: Yarışma şartnameleri mimari problemi ve mimardan beklentiye somut olarak ortaya koyan metinler olmalı. Fakat bakıldığında çoğunluğunun alelacele, yüzeysel hazırlandığını, uzman görüşlere başvurulmadığını, soruna ilişkin tanımlamaların yeterince yapılmadığını düşünüyorum.

Dürrin SÜER: Şartnameleri jürilerin niteliğinin göstergesi olarak görüyorum. Bir jürinin bu işe ne kadar önem ve zaman verdiğini, içerikle ilgisini ve bilgi düzeyinin derinliğini, yarışma süreçlerine yakınlığını yansıtıyor. Bu doğrultuda çok nitelikli şartnamelerin olduğu söyleyebilirim.

Dilek TOPUZ DERMAN: Yarışma şartnameleri bir süreç ürünüdür ve yarışmanın sonucunu belirlemenin ötesinde yarışmacı ve idarenin haklarını güvenceye alan hukuki bir belgedir. Bir şartname işverenin konuya yaklaşımını, jürinin niteliğini ve yeterliliğini, yer, program ve ihtiyaçların ne kadar doğru tanımlandığını gösterir. Ne yazık ki kişisel deneyimlerime göre ülkemizde şartnameler tek başına bir şey ifade etmiyor zira şartnameler ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun şayet işveren ve / veya jüri bu şartnamenin arkasında durmuyorsa, seçim, işin yapımı şartname dikkate alınmadan yapılıyorsa tek başına şartname bir şeyi çözmiyor.

Melkan GÜRSEL: Benzer şartnameler uyarlanıyor. Ama dünyada da çok farklı değil, özellikle İngilizler'in yönettiği Malcom Reading gibi yarışma programlarına, adlarına şartname düzenlemeleri için başvuruyor işveren ya da kurumlar.

Erguvan Özgür ÜNAL: Maalesef, şartnameler çok detaylı hazırlansa da jürinin değerlendirme yaparken istenen kriterlere uymayan projelere ödül verdiğini görmek, şartnamelere güvenimi sarsıyor ve beni ikilemde bırakıyor.

'Daha doğru bir çözüm olduğuna inandığım fakat şartnameye uymayan bir çözüme mi yönelmeliyim?' yoksa 'adil bir yarış olması için şartnameye her anlamıyla uymalı mıyım?' ikilemini yaşıyorum. Hele de şartnamede ucu açık, yarışmacıya bırakılan konular varsa, yarışmaya katılmayı riskli bulup katılmayabiliyorum. Örneğin, mevcut bir bina varsa ve bu binanın yıkılıp yıkılmaması kararı yarışmacıya bırakılmışsa vs.

Emel BİRER: *Benzer konularda açılan yarışmaların şartnamelerinin de benzer olduğunu, yere ve o projeye özgü detayların çok fazla yer almadığını görüyorum. Bu durum yapılan işleri aynılaştıran tasarımları da beraberinde getiriyor sanırım. Birçok yarışmada benzer ürünlerin teslim edilmesine de bu sebep olabilir diye düşünüyorum.*

Ebru YILMAZ: *Şartnameler genel olarak çok iyi hazırlanmıyor. Bunun en önemli sebebi kurumların verilerinin düzensiz olması ve şartname hazırlığı için yeterli zamanın ayırılmadan hemen yarışmaya çıkılmak istenmesi olduğunu düşünüyorum. Elbette istisnalar vardır.*

Nur YAVUZ: *Ödül aldığımız yarışmanın şartnamesini çok olumlu bulmuştuk. Mahalle tasarımı fikir yarışması idi. Aşamalı bir yarışmaydı. Onun dışında genel bir yaklaşım var. Program tanımları, paylaşılan dosyalar ve benzeri gibi. Şartnameleri standart buluyorum. Kötü diyemem, hatta eksiksiz ama standart. Bu durumun mimarlığı sadece bir program ve mekan ihtiyacı giderimi olarak görmekten kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Eskiden olan proje tanıtımından gelen yanlış anlaşılmanın da eskiye göre daha da azaldığını düşünüyorum. Biz şiirsel, provokatif, kavramsal yaklaşımların da olmasını olumlu bulurduk.*

Derya Ekim ÖZTEPE: *Yarışma içerikleri ve beklentileri birbirinden oldukça farklı yarışmaların dahi şartname oluşumunun birbirine çok benzer olduğunu ve şartname hazırlığına gereğinden az zaman harcadığını düşünüyorum.*

Diğer bir konu 'yer görme' konusu. Son yıllarda hazırlanan şartnamelerin genelinde 'yer görme' zorunluluğu aranmamakta, '...jüri tarafından tavsiye edilir.' notuyla yarışmacıya bırakılmıştır. Birçok sebepten ötürü şartnamelerde yer görmenin zorunlu olması gerektiğini düşünüyorum. Yarışma şartnamesinde zorunlu olmadığı halde gidip gördüğümüz pek çok yarışma alanı olmuştur.

Yer görmeyi sadece yarışmanın yapılacağı proje alanını görüp dönmek olarak görmemekteyim, aksine gittiğimiz yerin insanını, kültürünü ve yaşantısını deneyimlemek, ülkemizi tanımak adına kendime ve üretim yaptığım mimarlık alanına pek çok şey kattığı bir fırsat olarak görmekteyim.

Banu GARİP: *Şartnamelerin genellikle olması gerekenden daha fazla tanımlı ve sınırlandırıcı olduğunu düşünüyorum.*

Bilgen DÜNDAR: *Genel olarak sınırlayıcı olduklarını söyleyebilirim. Ama tabi ki de jüriye göre değişen ve çok iyi hazırlanmış şartnameler de yok değil.*

Melike ALTINIŞIK: *Yarışma konularına göre çeşitlenmesi ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.*

Dicle HÖKENEK: *Birkaç istisna dışında çok genel ifadelerle hazırlandığını düşünüyorum. Bazı yarışma şartnamelerinde başka yarışmanın ismine şahit olduğumuz bile oldu. Aslında hazırlayan kurumun ciddiyetine kalıyor gibi anlıyorum. Bu konuda da bir denetim mekanizmasına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Verilen bilgilerin çok daha anlaşılır ve ön araştırmaların yapılmış olması, hem yarışmayı düzenleyen ve değerlendirecek kuruma güven duyulması, hem de katılımcı mimarların süreyi değerlendirmesi açısından önemli diye düşünüyorum.*

Oya ESKİN GÜVENDİ: *Yarışma özelinde göreceli aslında, ancak genelleme yapmak gerekirse istenilen dokümanlar konusundaki hassasiyetin, jüri ve yarışmayı açan kurum arasındaki ilişkilerde gösterilmediğini düşünüyorum. Yarışmaların devamlılığı ve başarısı (bence başarı uygulanmış olması), şartnamenin aslında jüri ve işverenin taleplerinin harmanlandığı bir belge olmasından geçmekte.*

Sevince BAYRAK: *Yarışma şartnamelerini çoğu zaman ortak bir dille yazılmış, yazarı anonim metinler olarak görüyorum. Bir taraftan bu metinlerin yarışmaları açan idareler tarafından, özgün durumları, beklentileri, talepleri açıklayan nitelikli metinler olarak hazırlanması gerektiğini kabul ediyorum. Öte taraftan Kamu İhale Kanunu Yarışmalar Yönetmeliği de şartnamenin 'kesinleştirilmesi' görevini jüriye veriyor. Şu anki mevzuat göz önünde bulundurunca jürilerin de iyi yazılmış şartnameler konusunda sorumluluğu var. Bu noktada jürinin bir ekip olduğunu ve ekip olarak yazma işinin de zor olabileceğini hatırlatmak lazım.*

Tüm bunlardan yola çıkarak, şartnameyi iyi yazabilen bir ekip, değerlendirme sürecinde de dengeli ve titiz çalışabilir gibi bir çıkarsama yapabilirim.

14. Yarışma ödülleri yeterli buluyor musunuz?

Birsen DORUK: *Hayır, değildi. Ama biz yarışmaya katılmanın da bir tecrübe olduğunu düşünürdük.*

Azize ECEVİT: *Ödül ücreti her zaman yetersizdir, 3 veya 4 ayınızı yoğun biçimde veriyorsunuz.*

Nesrin YATMAN: *Ödül miktarından çok ödül sayısının yeterli olmadığını düşünüyorum. Mimar sayısının artması, çıkan yarışmaların azalması, son zamanlarda yarışmalara katılımı arttırmıştır. 80-100 projenin katıldığı bir yarışmada en az 250-300 mimarın emek verdiğini düşünürsek sadece 3 ödül, 5 mansiyon ödülü ve birkaç satın alma ile onca emeğin değerlendirilmesi yeterli gelmiyor bana. Büyük çabalar harcanarak üretilen, seçimler dışında kalmış projelerin işe yaramaz ve değersiz olmadığını bilmek, farklı jürilerle farklı ödüller seçilebileceği gerçeğini göz ardı etmemek gerekiyor.*

Semra UYGUR: *Ödülleri verilen emek ve zaman ile orantılı bulmuyorum. 1990' ların sonuna kadar yeterli idi. Ama şimdilerde kesinlikle yeterli değil.*

Feride ÖNAL: *Ödüller de şartnamelerin bir parçası olarak yarışmalar yönetmeliğine göre belirlendiğinden bu konuda yorum yapamıyorum. Buna karşılık şartnamelerin hazırlanma aşamasında jüri üyelerine büyük sorumluluk düştüğüne inanıyorum. Örneğin çoğunlukla 3 adet ödül ve 3 adet mansiyon ödülü verilen yarışmalarda jüri üyelerinin mansiyon sayısını arttırmak, yarışmacıları teşvik edici ve süreci kolaylaştırıcı yönde kurumu ikna etmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.*

Çiçek ÖZMERT: *Bulmuyorum.*

Gülay USTA: *Yurt dışındaki yarışmalarla karşılaştırıldığında yeterli olduğunu söyleyemem.*

Dürrin SÜER: *Genellikle yetersiz. Tüm tasarım süreçlerinde olduğu gibi yarışma süreçlerinde de çok emek veriliyor. Pek çok kişi çalışıyor. Ödüller daha yüksek olabilir.*

Dilek TOPUZ DERMAN: Yarışma ödülleri işin kapsamı ile orantılı olmalıdır. Tabii ki işin bedeli değildir. Önemli olan yarışma için yaptığınız masrafın karşılanması ve çabanızı destekleyici bir tatminkarlık sağlamasıdır.

Melkan GÜRSEL: Özellikle aşamalı yarışmalarda ikinci aşamaya davet edildiğinizde çalışmanız, diyelim ki maket vs. üretimi öngörülerek, bir meblağ ödeniyor. Bu çok anlamlı. Ya da PQ'da yeterlilik aranıyor ve bu aşamayı geçtiğiniz takdirde destek olarak devam ediyorsunuz. Bu tür yarışmalarda manevi değeri kadar maddi ödülün de teşvik edici olması ilgiyi arttıran, dolayısıyla katılan projelerin niteliğini iyileştirici yönde etkisi oluyor.

Erguvan Özgür ÜNAL: Yarışma süresince çalışma saatlerini, baskı ve maket masraflarını, kargo ambalaj ve gönderim masrafını hesapladığınızda neredeyse mansiyon veya 3.lük ödülü kadar masraf çıkabiliyor, hatta daha fazla masrafın çıktığı yarışma bile bulunuyor. Bu anlamda kesinlikle yetersiz buluyorum.

Emel BİRER: Benim için parasal değerinden öte yarışmada aldığımız derece her zaman ön planda oldu. Ama günümüz şartlarını düşündüğümüzde özellikle yarışmalar üzerinden geçimini sağlayan bürolar ve mimarlar için genel olarak ödülleri teşvik edici, ama yetersiz buluyorum.

Ebru YILMAZ: Kesinlikle yetersiz. Bu emeğin karşılığı çok daha fazla olmalı.

Nur YAVUZ: Her zaman daha çok olabilir, daha çok sayıda ödül de olabilir.

Derya Ekim ÖZTEPE: Özellikle mansiyon ödülünün üç yerine beş olması ve jürinin takdirine bırakılarak yeri geldiğinde verilmek üzere ayrılan 'satın alma' ödülünün olması, mimarı yarışmaya girme konusunda oldukça teşvik eden bir durum olduğunu düşünüyorum. Bu sebeple jüri olduğum yarışmalarda satın alma ödülünü destekler ve verilmesi yönünde fikrimi söylerim mutlaka.

Banu GARİP: Çoğunlukla yetersiz olduğunu düşünüyoruz.

Bilgen DÜNDAR: Daha fazla olabilir, sayısı da artabilir. Çünkü inanılmaz bir emek aslında bu süreç.

Melike ALTINIŞIK: Türkiye'de kesinlik ile yeterli bulmuyorum. 10 yıl önce de, bugün de ödül grubuna aynı ödül bütçeleri ayrılmaktadır.

Dicle HÖKENEK: Aslında 10 yıl öncesinden bu yana çok da değişen tutarlar söz konusu değil. Oysa ülkemizde ekonomik koşullar günden güne kötüye gidiyor. Bu anlamda en azından enflasyon oranında bir artış olması gerekirdi diye düşünüyorum. Yani yeterli olmadığını düşünüyorum.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Elbette hayır.

15. Türkiye'deki mimarlık yarışmalarını önce mimar gözüyle, sonra da kadın mimar gözüyle değerlendirebilir misiniz?

Birsen DORUK: Bence bir farkı yok. Konulara duyulan ilgiyle alakalı olduğunu düşünüyorum. 1960'lı yıllarda bina yapımı çok artmıştı. Kurumlar binaları yarışmalar ile hayata geçiriyordu çoğunlukla. Ben de o dönemlerde yarışmalara ilgi duyup katılıyordum.

Azize ECEVİT: Türkiye'de kadın mimarlar bizim zamanımızda devlet memuru olmak, belediyelerde çalışmak veya bankalarda çalışmak şeklinde görevler üstlenirdi. Zira serbest mimarlık erkeklere mahsusmuş gibi bir algı vardı. Ayrıca yarışma mimarlığı çok emek isteyen hem kafanızı hem de kolunuzu çalıştırmanız gereken bir iş. Teslim günü yaklaştıkça sabahlamalar başlar, kadın mimar olarak evli iseniz, bir de çocuğunuz varsa, işler iyice karışır. Bu nedenlerle kendi zamanımda yarışma yapan çok az kadın mimara rastladım, onlar da amatör olarak katıldılar.

Nesrin YATMAN: Bu soruyu kadın mimar ayrımı yapmadan mimar gözüyle değerlendirmek isterim. Proje elde etme yöntemi olarak yarışmaların en sağlıklı yol olduğu bence tartışılmaz. Bu nedenle ilk önce yarışmaların konusuna göre asli ve danışman jüri üyelerinin seçimine dikkat edilmeli, kriterler iyi değerlendirilmelidir.

Şartnameler hazırlanırken idarenin istekleri, ihtiyaçları yarışmaya çok iyi aktarılmalı ve tasarımı engelleyici veya belirleyici unsurlar içermemelidir.

Tüm jüri üyelerinin şartname hazırlığı çalışmalarında ve proje değerlendirme aşamalarında eksiksiz katılımı sağlanmalıdır. Jüri çalışma sürelerini kısıtlayıcı unsurlar olmamalıdır. Sergi mekanı seçiminde projelerin sergilenmesinde katılan yarışmacının emeğine saygı gösterilmelidir. Uygulama aşamasında, müelliflik haklarını yok sayan, idarenin keyfi davranışlarına olanak sağlayan düzenlemeler içermeyen şartnamelerle yarışma açılmalıdır.

Semra UYGUR: Ülkemizde yarışma sayısı çok yetersiz. Ayrıca çeşitlilik olarak da az. Toplumsal olarak paylaşılan tüm düzenlemelerin yapıların, nesnelerin yarışma ile elde edilmesi gerekir.

Feride ÖNAL: Türkiye'deki mimarlık yarışmalarının öncelikle sayı olarak çok yetersiz olduğunu düşünüyorum. Kanımca bunun nedeni, yarışmayı açacak kurumların yarışmanın nitelikli ürün elde etmek için en iyi yöntem olduğuna inanmıyor olmaları ya da başka tür yöntemleri tercih etmeleri olabilir.

Çiçek ÖZMERT: Türkiye'deki mimarlık yarışmalarını kadın ya da erkek mimar gözü diye ayırmak bana çok doğru gelmiyor. Yarışmaların kimlikler kapalı olarak yapıldığı göz önüne alındığında bu daha kolay anlaşılır bir durum olur. Tüm alanlarda cinsiyet ayrımı açık kimlikler üzerinden gelişmektedir. Bu açıdan yarışmalar cinsiyet ayrımcılığının en az hissedildiği alanlardır.

Cinsiyet ayrımcılığı dışında farklı konularda da mimar gözümlerle kadın mimar gözümü arasında önemli farklılıklar oluşmadı diyebilirim. Yarışmalara katılımda mimarlık kimliği dışında bir değişken etmen olmamaktadır ama yarışma jürileri oluşumunda yakın tanıdık ve benimsenen çevrelerin öne çıktığını, tüm cinsiyetler için aynı zorlukları içerdiğini, kendi adıma söyleyebilirim.

Gülay USTA: Aslında mimarlık pratiğine bakıldığında son yıllarda yarışmaların önemli bir yeri olduğunu ve mimarlık üretiminde niteliğin artması yönünde önemli girişimler olduğunu düşünüyorum. Bu konuda kadın olduğum için erkek mimarlardan farklı düşünebileceğimi sanmıyorum. Mimarlık yarışmalarının açılması önemli, fakat en önemlisi seçilen projenin uygulanma imkanının sağlanması. Yarışmalara bakıldığında çoğu yarışma projesinin üretime dönüşmediği de bir gerçek.

Dürrin SÜER: Türkiye'de yarışma yoluyla proje/yapı elde edilmesi son yıllara kadar oldukça sınırlıydı. Kamuda yarışma açılrsa bile projelerin uygulanma oranları çok düşük oluyor veya uzun süreler alıyordu. Bunun nedenleri, öncelikle Türkiye'de kurumsal sürekliliğin oldukça zayıf olması, her yeni yöneticinin kendinden öncekine sahip çıkmak istememesidir. Ayrıca, kurumlar yarışma mekanizmasını tanımamakta, bu nedenle süreç uzayabilmektedir. Bu da kurumların yarışmayı tercih etmemesine neden olmaktadır.

Ancak son dönemlerde bazı sivil oluşumlar (Yarışmayla Yap vb..) kurumları yarışma açmaya teşvik ederek, kılavuzluk ederek büyük çaba göstererek yarışma sayısının artmasını ve takibini yaparak büyük oranda inşa edilmesini de sağladı. Bunu olumlu bir çalışma olarak görüyorum. Bunun yanı sıra özel sektörün davetli yarışmalar yoluyla projelerini elde etmek istemeleri, yapı sektörünün, çeşitli sistem ve malzeme firmalarının fikir ve öğrenci proje yarışmaları açmalarıyla yarışmalar ortamı oldukça hareketlendi ve zenginleşti. Bu çeşitlenme ve artışın özellikle genç mimarların yarışmalara katılımını arttırdığını düşünüyorum.

Kadın mimar olarak ise ağırlıklı erkek mimarlardan oluşan jüri oluşumlarında kadın mimarlara daha çok yer verilmeye başlandığını, başarılı olan ekiplerde kadın mimarların arttığını gözlemliyor ve bu durumu olumlu olarak değerlendiriyorum.

Dilek TOPUZ DERMAN: *Türkiye'deki yarışmaları tek bir gözle değerlendireceğim; mimar olarak. Zira bu işin kadını erkeği yok bana göre.*

Melkan GÜRSEL: *Kadın mimar gözü ayrımı olamaz. Her mimarın kadın duyarlılığına ve mesleki yeterliliğe sahip olmasını beklerim. Tek bir görüşe değil çoğulcu fikirlere açık multidisipliner bir topluluk jüriyi oluşturmalı ve danışma kurulunda direkt kullanıcının da dahil edildiği sivil temsilcilere yer verilmelidir. Her zaman açı değiştirmek görüşü temiz tutar. Sadakat (yere ve öze), şefkat (kullanıcıya, topluma, çevreye) gibi kavramları kadına atfetmek haksızlık olur, ancak mimarlığın icrasında muhakkak yer almalı. Sonuçta, doğa ve çevreye uyum ön koşuluyla, her yapı ve alan insanların mutluluğu için olmalı.*

Erguvan Özgür ÜNAL: *Projelerin yarışma ile elde edilmesini destekliyorum. Yarışmaya katılmanın, katılımcı tüm mimarlara katkı sunduğuna inanıyorum. Kendimi 'kadın mimar' olarak değil, 'mimar' olarak görüyorum.*

Emel BİRER: *Yarışmalarda yapılan işleri hem mimar gözüyle, hem de kadın mimar gözüyle değerlendirmem arasında bir farlılık görmemekteyim ve şu alt başlıklar altında Türkiye'deki yarışmaları değerlendirebilirim.*

Yarışma jüri üyelerinin hep benzer isimlerden seçiliyor olması, yarışmada yer görme gibi hususların isteğe bağlı olması ve benzer konularda farklılık göstermesi, yarışma ekiplerinin kimi zaman benzer konularda sadece mimarlardan, kimi zamansa farklı meslek gruplarını da içine alması gibi farklılıkların yer alması, yarışmanın değerlendirilme aşamasında şartname şartlarına %100 sadık kalınmaması ve durumun açıkça ifade edilmemesi yarışmalarda gördüğüm problemler. Ancak Türkiye’de yarışmayla yapma konusunda teşviklerin artması ve buna bağlı olarak kent için önemli olan kamusal alanların yarışmayla yapılması için yarışma sayılarının artması ve buna bağlı olarak ödüllerin teşvik edici olması yarışmalarda bulunan olumlu yönler olarak görmekteyim.

Ebru YILMAZ: *Yarışmalar hala ülkemizde en demokratik proje elde etme yöntemi. Yarışmalarda yaş, tecrübe, okul, cinsiyet gibi kavramlardan bağımsız tasarım fikri ile öne çıkan bir süreç geçerlidir. Yerel yönetimler yarışma açma konusunda daha isteklidir ve ikna edilebilir kurumlar olarak görülebilir. Ancak, devlet kurumları bu alanda çok isteksiz ve hiç teşvik edici değildir. Aynı zamanda, açtıkları yarışmalarda da jüri karması konusunda tartışmalı durumlar yarattıklarını görüyoruz. Yarışmalardaki kadın yarışmacı katılımının sayısı hakkında bilğim yok, ancak bunu etkileyen faktörlerin sadece yarışma ile ilgili olmadığını düşünüyorum. Toplumsal yapımızla, kadının toplumdaki pozisyonu ile, meslek örgütü ve akademideki yeri ile daha çok ilintili.*

Nur YAVUZ: *Şu anda aşırı profesyonelleşme var. Bu iyi bir gelişme... Proje kalitesi artıyor. Ama aynı zamanda daha amatör ve küçük ofislere imkan sunmuyor. Yani büyük ofislerde 10 kişi 15 günde bir projeyi çıkarabilir, ama kadın mimarlar bu konuda dezavantajlı. Ünlü bir kadın mimarı bile olmayan bir toplumdan bahsediyoruz. Kadınların kendi ofisleri yok. Varsa da yüzdeler çok düşük.*

Derya Ekim ÖZTEPE: *Önceden de söz ettiğim gibi sade bir mimar olarak cevap verecek olursam Türkiye’deki mimarlık yarışmaları çoğunlukla Bakanlıklar ve yerel yönetimlerce açılıyor. 2005-2015 yılları arasında on yıl boyunca sayıca önceki yıllardan daha fazla ve niteliği iyi yarışmalar açıldı. Son beş yıldır bunların sayısı toplumsal ve ekonomik nedenlerden ötürü azalmaya başladı. Geçtiğimiz sene seçim sonrası yerel yönetimlerdeki yeni oluşumlar ile bir ivme kazanan yarışmalar var.*

Fakat bu projelerin yapılabilirliklerinin önemli olduğunu düşünüyorum, çünkü pek çok yarışma bir niyet olarak başlıyor ve sonrasında yapımı gerçekleştiremiyor. Türkiye'deki mimarlık gibi yarışmalar da kamuya yönelik toplumsal, ekonomik ve siyasi yapı ile doğrudan biçimleniyor. Bunun yerine yarışmalar ile tariflenen ve kent ile kullanıcı, yapı ile kullanıcı, kullanıcıların kendileri arasında yeni pek çok ilişkiye imkan veren, bireysellikler ile sosyallikler ağını kurabilen, doğa ile insanı buluşturan, dengeli ve kucaklayıcı bir mimarlık olabilir mi bunu sorgulayabiliriz.

Yarışmalar aracılığıyla yeni söz söyleyen projelere ihtiyacımız var, bu şekilde yaşadığımız kente dokunma imkanımız doğabilir. Bunun için kazanma odaklı 'şematik'leşen projelere benzer işleri çoğaltmak yerine, kendimizi sürekli yenileyen ve değişime açık bir yerde konumlandırarak yarışma mekanizmasını da değiştirebiliriz, kentlerimizi de.

Kamu kurumlarının açmış olduğu yarışmaların yanı sıra bağımsız, sivil toplum, dernek, eğitim, araştırma kurumları, meslek odaları ve özel sektörün de yarışma alanına dönük çalışmalarının pek ender olduğu veya neden olmadığı üzerine düşünülebiliriz.

Banu GARİP: *Türkiye'de mimarlık yarışmaları, belirli bir konu ve yer hakkında farklı fikirlerin gelişmesi, tartışma ortamının oluşturulması, nitelikli projelerin üretilmesi ve bazen de uygulanması için büyük önem taşımaktadır. Son dönemde yarışmalara katılımların sayısal olarak çok arttığını ve yarışmalara daha çok proje gönderildiğini gözlemlemekteyim. Bununla birlikte jüri üyelerinin de yarışmalardaki rolünün çok önemli olduğunu düşünmekteyim. Özellikle şartnamenin oluşturulması, ödül alan projelerin belirlenmesi ve uygulanacak olan projeye karar verilmesi, arkasında durulması, sağlıklı bir süreç ve bu sürecin sağlıklı bir şekilde tamamlanabilmesi için çok önemli.*

Bilgen DÜNDAR: *Dönem dönem genel mimarlık gündeminden etkilenip oluşan tipler var ve o dönemlerde bu tipleri görebiliyoruz. Daha çok bir form üretimi gözüyle bakıldığını düşünüyorum. Bir de tabi jüriye göre proje üretimi de söz konusu. Şu kişi şunu sever, bu kişi bunu sever üzerinden üretilen projeler de var. Fakat yarışmanın özü aslında fikir üretmek ve söylemsel anlamda da mimarlığı genel olarak sorgulamaktır. Seri üretime bağlanmış bir yarışma projesi üretimine de*

rastlayabiliyoruz. Yarışmaların demokratik katılım ortamları olduklarını düşündüğüm için cinsiyet, statü, yaş, deneyim gibi faktörlerin çok etkili olduğunu düşünmüyorum.

Melike ALTINIŞIK: *Türkiye’de düzenlenen yarışmaların sayılarının daha çok artması gerektiğini, hepsinin açık yarışma olarak düzenlenmek yerine, zorluk seviyelerine göre ön seçmeli, iki aşamalı ya da davetli olarak düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Yarışma katılımcısı olarak bir sorun görmesem de, jürilerde daha eşitlikçe şekilde kadın mimarlara yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum.*

Dicle HÖKENEK: *Dönem dönem yarışma sayısı özellikle yerel yönetimlerin teşvikiyle artabiliyor. Özellikle kamu yapılarının yarışma yoluyla yapılması çok önemli diye düşünüyorum. Çünkü böylelikle toplumun her kesiminden bireye mimarlık ve tasarım ile ilgili daha nitelikli bir hizmet veriliyor. Bir de jüri seçimleri konusu var ki, aynı jürilerin genellikle aynı şemaları tercih ettikleri bir kısır döngüyü de gözlemliyorum. Jürinin daha yenilikçi ve inovatif önerilere açık olması, en azından jüride genç mimarlara da yer verilmesi önemli bence.*

Kadın mimar olarak yarışmayı seçmek daha adil bir ortamda mesleği icra etme yöntemi olabilir belki. Yalnızca birlikte katıldığınız ekip arkadaşlarınızla kadın olmak ile ilgili bir ayrımcılık yaşarsanız bu konu gündeminize geliyor.

Oya ESKİN GÜVENDİ: *Sayıda yeterli olmadıklarını düşünüyorum. Jürilerin kendi hazırladığı şartnamede yer alan kurallara uymayan projeleri ödül grubuna almalarına tahammül edemiyorum. Yarışmaların özellikle yeni mezun olmuş ya da nitelikli iş kovalayan ancak ‘doğru’ bağlantıları olmayan mimarlar için önemli bir iş kapısı olduğunu ve bu sebeple de kurumların yarışmalara küstürülmemesi gerektiğini düşünüyorum. Özellikle kamunun iş verme sisteminin yarışma üzerinden olmasını da, daha nitelikli bir mimari çevrede yaşamak adına sadece ümit edebiliyorum. Yarışmaların mimar ya da kadın mimar gözünden farklı değerlendirilmesi fikri fazlasıyla cinsiyetçi bir kavram gibi geldi. Bence kendi içimizde dahi mimari görüşlerimizi kadın olgusu üzerinde ayırtırmayalım, şüphesiz ki meslek yaşantısı içindeki varlığımız, pozisyonlarımız ya da görünürlüğümüz tartışılabilir hatta dillendirilmelidir, ancak mesleğe dair fikirler cinsiyet gözetmez diye düşünüyorum.*

16. Sizce Türkiye’de kadın mimarlar yarışmalara yeterince katılıyor mu? Neden?

Birsen DORUK: Hayır, katılmıyorlar. Mimarlık mesleğinin bu zamanda çok zayıfladığını düşünüyorum. Gelişen yeni alanlar, mimarlığa olan ilgiyi azalttı. Bu tabirim için af buyurun fakat mimarlık okuyup, mimarlığı ‘modası geçmiş’ olarak düşünen öğrenciler dekorasyon, moda tasarım hatta mücevher tasarımcılığı gibi farklı alanlara yöneliyorlar. Bu da yarışmalara katılım oranlarını azaltıyor diye düşünüyorum. Maalesef mimarlık yapmak git gide katalog mesleği olmaya başladı. Türkiye’de yurtdışından kopyalanmış birçok mimari örnekler var. Çoğu yapının mimarı kimdir, nedir öğrenemezsiniz bile. Mimar sayısı artıkça, yaratıcı mimar sayısı azaldı. Hal böyleyken yarışmalara verilen önemin de az olmasını normal karşılıyorum.

Yarışmalar kadın mimarlar için macera aramak gibi bir şey aslında. Ben işim varken, yarışmaya neden gireyim diye düşünürdüm. Yarışmaya girmek bazı konulardan kendini soyutlamak gerektiriyor. Örneğin ben bir yarışmaya gireceğim zaman mevcut iş yükümlülüğümden kendimi soyutlardım. Aksi takdirde yarışmaya hazırlanacak zaman bulamazdım.

Bir diğer eklemek istediğim konu ise, özellikle kadın mimarın ‘background’ı, aile durumu çok önemli. Bu durumlar kadın mimara hem cesaret veriyor, hem de serbestlik alanı sağlıyor. Kadın mimar bir arkadaşımın eşi petrol mühendisi idi. Sadece bir kere yarışmaya katılabildi. Ben ve eşim konularımız ortak olduğu için, sadece konuşarak bile fikirlerimizi geliştirebiliyorduk. Onun için, ayrı meslekten evliliklerde yarışma işinin zorlayıcı olduğunu düşünüyorum. Yarışmalara katılacaksan eğer, yanındaki kişi çok önemli. Teoman ile evlenmeden önce de yarışmalara katılırdım. Fakat çok yoğun ve yorucu geçerdi. Eve geç saatlerde dönerdim, çoğu zaman Sami Sisa beni geç saatte evime bırakırdı.

Azize ECEVİT: 5 yıl oldu sanırım, Koleksiyon Mobilya mağazası önderliğinde mimari sergiler düzenlenmişti. Orada genç yarışmacı kadın mimarlar vardı ama çok az sayıdaydılar.

Nesrin YATMAN: Yarışmaya katılmak, maliyet ve zaman gerektiren bir çalışmadır. Ayrıca, bütün emeklerinizin boşa gitmesi her zaman ihtimal dahilindedir. Hele yeni mezunsanız maliyet unsuru ön plana çıkar. Maket yapımı istenen yarışmalar zorlar. Bu caydırıcı şartlar hem kadın mimar, hem erkek mimar için geçerlidir.

Yarışmalarda kadın mimarların adını sık sık duyuyorum. Yeterince olup olmadığını nasıl değerlendirmek gerekir bilemiyorum. Siz sorunca düşünüyorum, kadın mimarlar da isterlerse her yarışmaya katılabilirler. Cinsiyet ayrımı sebebi ile bir engelleme yaşanacağını düşünmüyorum. Yarışmalarda kimlikler kapalıdır, rumuzlarda kadın-erkek ayrımı yapılamaz. Her kadın mimar yeter ki istesin, her yarışmaya girebilir. Yarışmaya katılmayı engelleyici nedenler erkekler için de geçerlidir. Savaşçı bir kimliğiniz varsa kadın olarak da her türlü mimarlık ortamında başarılı olursunuz.

Semra UYGUR: *Mimarlık bölümlerinde öğrenim gören kadın öğrenci sayısı ve mezun kadın mimar sayısı ile yarışmaya giren kadın mimar sayısını kıyasladığımızda yarışmaya giren kadınların sayısının çok çok az olduğunu görüyoruz.*

Feride ÖNAL: *Hayır, katılmıyorlar. Bu konuda bir yorumda bulunamıyorum. Ödül aldığımız uluslararası yarışmaya 4 kadın mimar olarak katılmıştık.*

Çiçek ÖZMERT: *Bu anlamda istatistiki bir bilgin yok ama öğretim görevlisi olarak farketmiş bir gelişme var; son yıllarda başarılı kadın mezunlarımız giderek nicel anlamda erkek öğrencilerimizin sayısını çok geçmektedir. Bu katılımlara da yansiyacaktır.*

Gülray USTA: *Türkiye’de mimarlar yarışmalara katılmıyor, aslında. Böyle bir yapı üretimi kültürü oluşmamış. Mimarların çoğu yarışmaları fikir ya da yapı üretme aracı olarak görmüyor. Tabi bunun nedeni de uygulanma olasılığına ilişkin belirsizlikler. Örneğin, yurtdışında Almanya’ya baktığınızda yapı ve fikir üretiminin büyük bir çoğunluğunun yarışmalar yoluyla elde edildiğini görüyoruz.*

Dürriin SÜER: *Özellikle son yıllarda kadın mimarların yarışmalara daha çok katıldıklarını ve başarılı olduklarını düşünüyorum. Emin olmamakla birlikte mimarlık okullarını tercih edenler arasında kadın sayısında artış olduğunu sanıyorum; bu durumun bir sonucu olabilir yarışmaya katılanlar arasında kadın mimarların çoğalması.*

Melkan GÜRSEL: *Bence geniş katılım sağlanıyor. Ancak onlarca yıldır bildiğimiz ve kapısını yasal olarak açamadığımız AB merkezli yarışmalar gerçeği var; Türkiye ofisleri için ancak AB’de mesleği icra eden ofislerle birlikte girmek mümkün.*

Erguvan Özgür ÜNAL: *Evet katılıyorlar. Bina yapma şansı elde etmek ve mimarlık yapmak için önemli bir fırsat olduğunu düşünüyorum.*

Emel BİRER: Ben Türkiye’de yeterli sayıda kadın mimarın yarışmaya katıldığını düşünmüyorum. Aslında yarışma ekiplerinde kadın bir yarışmacı mimar olsa da, genellikle ekip başkanlarının erkek mimarlardan olması dikkat çekici. Karı-koca olarak girilen yarışmalarda bile ekip başının daha çok erkek olması bu durumu destekliyor. Bunu mimarlık ve erk sorunu olarak görüyorum.

Ebru YILMAZ: Muhtemelen sayıca az. Özellikle ekip başı olarak az olduklarını söyleyebilirim. Belki de ekiplerin oluşma biçimleri kadınları geri plana atıyor olabilir.

Nur YAVUZ: Katılmıyorlar, özellikle de ekip başı olarak. Çoğunlukla eşleri mimar olan kadınların yarışmalara katıldığını gözlemliyorum. Ekip başı olarak yarışmalara katılan kadın mimarlar da, genellikle eşleriyle birlikte katılıyorlar.

Derya Ekim ÖZTEPE: Kadın mimarların uzun yıllardır yarışmalara katıldığını biliyorum.

Banu GARİP: Evet, kadın mimarların yarışmalara katıldığını ve hem ulusal yarışmalarda hem de uluslararası yarışmalarda oldukça da başarılı kadın mimarlar olduğunu gözlemliyorum.

Bilgen DÜNDAR: Katıldıklarını düşünmüyorum. Özellikle ekip başı olarak katılmıyorlar. Yarışma işi bir ekip işi. Belki de ekiplerin oluşma biçimleri kadınları geri plana atıyor olabilir.

Melike ALTINIŞIK: Bu konuda bir cinsiyet ayrımı olduğunu düşünmüyorum. Dediğim gibi fikri ve bilgisi olan katılıp yarışır. Ve yeri gelir kazanır.

Dicle HÖKENEK: Hayır, katılmıyorlar. Türkiye’de özellikle evlendikten ve çocuk sahibi olduktan sonra erkeklerin yarışma ritmi bozulmazken kadınların katılımının azaldığını kendi çevremde bile gözlemliyorum. Genellikle usulen isimlerine de yer veriliyor ancak bence önemli olan sürecin parçası olmak. Kendi araştırma sürecinden geçebilmek ve kendini geliştirme yöntemlerini denemek öncelikli olmalı.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Katılmıyor. Çünkü toplumun kadına biçtiği görev, mesleki hazlarından ve başarısından daha ‘kutsal’. Kadının öncelikleri aile ve toplum tarafından daha bebekken işlenen eş ve anne olgusunun kutsallığı üzerine kurulu.

Bu sebeptendir ki kadınların iş hayatında varlıklarını, kurumlara bağlı çalışan ya da kamu personeli olarak sürdürmeleri, kazanılacak ‘düzenli gelir, ücretli izinler ve ebeveynlik sorumluluğu’ düşünüldüğünde hem toplum hem de kadınlar tarafından daha tercih edilebilir görülüyor.

17. Sizce günümüzde düzenlenen mimari yarışmalar kadın mimarları meslekte aktif ve girişimci olmaya teşvik ediyor mu? Etmiyorsa teşvik etmesi için ne yapılabilir?

Birsen DORUK: Yarışma konuları teşvik ediyor olabilir. Mesela ben yarışmaya gireceksem, ilgi duyduğum bir konu olmalıdır.

Azize ECEVİT: 14. soruda açıklamaya çalıştığım nedenlerle ve de en önemlisi Yeni Türkiye’ de yarışma sayısının çok azalması nedeniyle, bilemiyorum. Yarışmacı mimar olarak tanıdığım mimar Yeşim Hatırlı ile görüşürseniz daha sağlıklı bilgi alırsınız.

Nesrin YATMAN: Meslekte aktif ve girişimci olmanın, yarışmalara girip girmemekle ilgisi olduğunu düşünmüyorum. Yarışmalara katılmadan da mimarlık alanında aktif ve girişimci olmak mümkündür. Üstelik aktif ve girişimci bir ruh taşıyan kadınların önüne set çekemezsin, o ruhu taşımayan hiç kimseyi de aktif ve girişimci yapamazsın.

Semra UYGUR: Yarışma kişiyi nasıl teşvik edebilir? Yarışmaya girmeye niyet eden ancak kendini teşvik eder. Yarışmaya katılmak risk almayı gerektirir; zaman, emek, ekonomi... Ama girmeden de başarılamaz. Kişi, kendi kendisi ile yarışmayı hedef alır, teşvik kendiliğinden olur.

Feride ÖNAL: Süreci kadın-erkek ayrımı yapmadan meslek insanı olarak değerlendirdiğimde yarışmalar kişinin mesleki birikiminin yanı sıra aktif ve sosyal yaşamını da destekliyor diye düşünüyorum.

Çiçek ÖZMERT: Özellikle teşvik etmiyor ama mimar olarak yarışmalar yeterince teşvik edici etmenlerdir. Bu konuda pozitif bir ayrımcılık, kadının ikincil bir unsur olduğunu vurgulayıcı bir argüman olduğunu düşündürecektir.

Gülay USTA: Mimarlık yarışmaları genellikle proje üretme pratiğini seven mimarlar için teşvik edici. Bu durum kadın mimarlar için de geçerli.

Dürrin SÜER: Yarışmaların açılmasında, kurumların veya jürilerin yani yarışmayı düzenleyen aktörlerin böyle bir amaçları olduğunu düşünmüyor ve gerekli de görmüyorum.

Melkan GÜRSEL: Mimarlık eğitimi alan kadınların sayısı çok olmasına rağmen mimarlık icraatında, uygulamalarında köşe başını tutan, öne çıkan kadınların sayısı az. Her sektörde böyle bir durum var. Yarışmalara katılım hem pratik olarak deneyim kazandırması, hem de görünürlük sağlaması bağlamında etkin olabilir.

Erguvan Özgür ÜNAL: Evet, teşvik ediyor.

Emel BİRER: Günümüzde düzenlenen mimari yarışmaların böyle misyonu olduğunu düşünmüyorum. Yarışmalara girmeye teşvik sürecinin öğrencilik yıllarından itibaren başlaması gerektiğine inanıyorum. Özellikle öğrencilerin rol model alacağı kadın/erkek mimar öğretim üyelerinin bu konuda çok katkı sağlayacağını düşünüyorum.

Ebru YILMAZ: Sadece kadınlar için değil aslında, herkesi aktif ve girişimci olmaya teşvik ediyor. Özellikle kadınlara yönelik bir motivasyon olduğunu düşünmüyorum. Sadece yarışmalar tek başına böyle bir şeyi başaramaz. Bu genel bir sistem problemi. Kadınlar gündelik yaşamın yükünü biraz daha fazla taşıdıkları için yarışma gibi zaten fedakârlıklarla yapılan işlerde biraz geride kalıyor olabilirler.

Nur YAVUZ: Özel bir şekilde ettiğini düşünmüyorum. Zaten sanıyorum ki bunu yarışmalardan değil de Oda'dan, kamu kurum ve kuruluşlarından beklemek daha anlamlı. Yani çok amiyane şekliyle söyleyeceğim; çocuklara kreş hizmeti sunulsa bile kadınlar desteklenmiş olur. Oğlumun bir yarışma için sabahlarken ofiste uyuduğunu bilirim.

Derya Ekim ÖZTEPE: Mimari yarışmalar mimarın üretim yapabileceği bir alan, diğer alanlarda sıkışma olduğu vakit özellikle yeni mezun ve genç mimarlar için bir öğrenme ve deneyimleme alanı. Bu son derece önemli alanın her iki cins için de benzer imkanlar taşıdığını düşünüyorum. Bu anlamda yarışmalar vesilesiyle edinilen deneyimin meslekte girişimci ve teşvik edici olduğunu söyleyebilirim.

Banu GARİP: Evet, yarışmalar hem kadın mimarların hem de yeni mezun genç mimarların fikirlerini paylaştığı, üretim ve sunum yapabildiği, uygulama fırsatını bulduğu platformlardır.

Bilgen DÜNDAR: Sadece kadınlar için değil aslında herkesi aktif ve girişimci olmaya teşvik ediyor. Özellikle kadınlara yönelik bir motivasyon olduğunu düşünüyorum. Sadece yarışmalar tek başına böyle bir şeyi başaramaz. Bu genel bir sistem problemi. Kadınların iş hayatında tam performansla yer alabilmeleri için destek donatılarına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Kadınlar bunu şu anda aileleri ya da sosyal çevreleri ile yapmaya çalışıyorlar, özellikle çocuk konusunda.

Melike ALTINIŞIK: Özellikle açık yarışmaların bu bağlamda katkısı olduğunu düşünüyorum. Fikrini söylemekte özgür olduğunuz ve anonim bir katılım ortamında seçilme şansınızda Türkiye gibi coğrafyalarda daha öne çıkabiliyor.

Dicle HÖKENEK: Özellikle kadınları teşvik eden bir durumu gözlemlemedim. Bu olabilir mi ondan emin değilim. Ancak belki de bir yarışmada bile olsa pozitif ayrımcılık yapılarak müelliflik konusunda tek müellif yerine bir erkek ve bir kadın müellif gibi ütöpik bir talep gelse enteresan olabilirdi. En azından farkındalık yaratır ve erkeklerin gündemine taşınır.

Bunun dışında da müelliflik olmasa dahi ekipte en az bir kadın yer alacak ibaresi tüm yarışmalar için geçerli olabilir diye düşünüyorum.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Düzenlenen mimari yarışmaların kadın mimari teşvik gibi bir misyonu olamaz. Olmamalıdır da zaten. Kadının yaşamda nerde durmak istediğini irdeleyip, mücadelesini o platformda var olarak sürdürmesi gerektiğini düşünüyorum.

18. Sizce ‘kadın mimar’ olmanız projelerinizde tasarım adına olumlu bir katkı sağladı mı? (Fiziksel çevreyle ilişki, sosyal çevreyle ilişki, sunum vs.)

Birsen DORUK: Bence katkı sağladı. Özellikle fiziksel çevrenin tasarımı, ulaşım çözümlemesi ve çevreyle uyum konusunda katkı sağladığını düşünüyorum.

Azize ECEVİT: Sağlamıştır mutlaka.

Nesrin YATMAN: Kadın mimar olmak, tasarım adına olumlu ya da olumsuz nasıl bir katkı sağlayabilir ki? İyi bir proje tasarımının kadın veya erkek tarafından yapılmış olması nedeniyle olumlu veya olumsuz taraflarının değerlendirilmesini yapmak doğru mu?

Semra UYGUR: Bilmiyorum, önemli olduğunu da düşünüyorum. Olumlu katkı açısından kadın /erkek olmak olarak değerlendirilebileceğini sanmıyorum.

Feride ÖNAL: Sağladığını düşünüyorum.

Çiçek ÖZMERT: Kadın mimar olmaktan daha çok, titiz, detaycı ve takipçi karakterim, eğer kadın olma hassasiyetiyse, tasarımlarımda önemli bir katkı sağlamıştır.

Gülay USTA: Bir kadın mimar olmaktan öte, kişisel özelliklerimin yarışmalara olumlu yansıdığını düşünüyorum. Disiplinli, çalışkan olmak ve asla pes etmemek gibi. Bunu ekip arkadaşlarım da söylerler. Probleme yaklaşma konusunda ise daha analitik düşündüğüm ve detaycı yaklaştığımı söyleyebilirim.

Dürrin SÜER: Bir etkisi olduğunu düşünmüyorum.

Melkan GÜRSEL: Kadın olmakla doğrudan ilişkilendiremiyorum hiçbir eylemi, tabii ki arkasında kadın olmak da var, ama İstanbullu olmak da var, şu yaşta olmak, bu ortamda büyümek de var. Benim durumumda da böyle; büyük kız kardeş olmaktan tutun, annemin disipliner tavrı da kadın olmakla ilişkilendirilebilir istenirse.

Erguvan Özgür ÜNAL: Sadece kadınların daha yoğun kullandığı mekanların tasarımında, deneyimlerimden ötürü bir katkı sağlamış olabilir. Mimarlar; kadın veya erkek, zaten gözlem yaparak, bilmediği konularda kendini geliştirerek, duyarlı olarak ve kullanıcılarla empati kurarak her türlü sorunu çözümleyebilir düşüncesindeyim.

Emel BİRER: Aslında tasarım adına mimar olarak var olmak her türlü katkıyı sağlamaktadır. Ancak kadın mimar olmak, özellikle yarışma projelerimde grup halinde katılım olduğunda kimi zaman ortamı bir arada tutan, grubun moderatörlüğünü üstlenen bir görevi de beraberinde getirdi. Bu bakımdan sosyal çevreyle ilişki konusuna katkıda bulunduğunu söyleyebilirim.

Ebru YILMAZ: Zannetmiyorum.

Nur YAVUZ: Zor bir soru. Bilemiyorum.

Derya Ekim ÖZTEPE: Yarışma ekibinde yer alan bir kişinin kendine has özellik ve yaklaşımlarından ötürü bir diğer ekip arkadaşını tamamlayıcı ve farklı yönleriyle projeye katkı sunacağı görüşündeyim.

Banu GARİP: Tasarım adına cinsiyetten ziyade kişisel özelliklerin etkili olduğunu düşünmekteyim. Örneğin kişisel olarak çok detaycı olmamın projelere olumlu ve olumsuz etkileri olmuştur.

Bilgen DÜNDAR: Zannetmiyorum.

Melike ALTINIŞIK: Özellikle tasarım adına ayrıcalıklı bir katkı ortaya çıkardığını düşünmüyorum. Ancak ekip ile çalışma, disiplinler arası birlikte üretme koşullarında bir kadın mimar olarak ortaya çıkan başka karakteristik özelliklerin faydası olabiliyor. Kaotik zamanlarda empati gücünüz ile çoklu disiplinler arası ortamı toleranslı bir şekilde daha iyi yönetebiliyorsunuz.

Dicle HÖKENEK: Kesinlikle. Ben mimar kimliğimi her ne kadar cinsiyetimle özdeşleştirerek oluşturmasam da, işi üretmedeki disiplinim ve başlangıçta tüm süreci planlama yöntemimin kadın olmamla ilişkisini göz ardı edemem. Hatta çoğu zaman erkekler için bu bir külfet ve olağan akışında şekillenmesi gibi bir talep geliyor. Bunun dışında da farklı hassasiyetlerimiz olduğu görüşündeyim, kendi özelimde mesela her konuyu, insan, doğa, sürdürülebilirlik, yer bağlamında ele almak esas oluyor.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Kadın ve erkeğin farklı düşünce sistemleriyle kurulu olduğunu düşünüyorum. Bu sebeple diyebilirim ki; evet farklı cinsiyetlerin bir arada olması ekibi zenginleştirir ve güçlendirir.

19. Kadın yarışmacı olmanın sizce bir avantajı ya da dezavantajı var mı?

Birsen DORUK: Bence yok. Katıldığım yarışmalarda kadın olmamdan ötürü bir avantaj ya da dezavantaj yaratacak durumlarla karşılaşmadım hiç.

Azize ECEVİT: Kadın veya erkek olmaktan ziyade iyi bir eğitim almış olmanız ve mesleğinizi önemsemeniz önemli, yoksa yarışmalar güzellik yarışmaları gibi olmuyor. Projenizi teslim ederken isminiz kapalı oluyor, jürinin yarışmacının kim olduğunu bilmemesi gerekiyor.

Nesrin YATMAN: Kadın yarışmacı olunca ‘nasıl avantajlarınız olabilir, dezavantajlarınız nelerdir?’ sorularını hiç düşünmedim, bilmiyorum. Tasarım için masaya oturmuş bir mimarı kadın ya da erkek olarak ele alıp, ortaya çıkacak sonuç için belirleyici bir etken olarak düşünmek yanlış olur.

Semra UYGUR: Kesinlikle yok.

Feride ÖNAL: Avantajı olduğunu düşünüyorum.

Çiçek ÖZMERT: Yok.

Gülay USTA: *Bu konuda cinsiyetin bir avantaj ya da dezavantaj olabileceğini düşünmüyorum.*

Dürrin SÜER: *Herhangi bir etkisi yok bence. Ayrıca yarışmalarda kimlikler gizlidir.*

Melkan GÜRSEL: *Artı ya da eksi, bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Her toplu eylemde olduğu gibi, yarışmaya bir ekiple katılım ve bu ekibin mümkün olan en farklı temsillerin biraradalığı ile oluşması önemli.*

Erguvan Özgür ÜNAL: *Olmadığını düşünüyorum.*

Emel BİRER: *Yarışmaya katıldığınız grup üyeleri ile olan ilişkileriniz bağlamında kadın mimar olmanın avantajını ya da dezavantajını yaşayabilirsiniz. Örneğin ilk yıllarda katıldığım yarışma grubunda, gerek meslek hayatında yeni olmam, gerekse kadın olmanın duygusal bağlamda hislere dayalı bir geri duruşu içerdiği zamanlar yaşadım. Ancak yarışma sayıları arttıkça, grup içindeki üyelerin yaş aralıkları birbirine yaklaştıkça bu sorunun ortadan kalktığını düşünüyorum. O zaman kadın olmak değil mimar olarak var olmanın gücünü hissetmeye başladım.*

Ebru YILMAZ: *Böyle bir gözlemim olmadı. Kadın olmanın avantaj ya da dezavantaj yarattığını düşünmüyorum.*

Nur YAVUZ: *Kadın olmanın iş dünyasındaki dezavantajları ve yarışmaların talep ettiği yoğun çalışmanın özellikle anne olanlar için son derece zor olmasıdır.*

Derya Ekim ÖZTEPE: *Yarışma deneyiminin benim için avantajları olduğu görüşündeyim. Herhangi bir ödül almadığımız yarışmalarda dahi kazanan grupları inceleyerek yeni bir şeyler öğrendiğim olmuştur. Onun haricinde kadın olarak bir ayırım hissetmedim.*

Banu GARİP: *Bazı durumlarda avantaj ve bazı durumlarda da dezavantajlarının olduğunu düşünüyorum. Tasarım ve projelendirme aşamalarında kişisel özelliklerden kaynaklanan pozitif yönde etkisi olurken, yarışma sonucunda sözleşme aşamasında veya işin alınabilmesi sürecinde negatif yönde etkisi olabilir.*

Bilgen DÜNDAR: *Avantajı var mı bilmiyorum ama yarışma sürecindeki ekstra çalışma saatlerine karşılık, tam konsantre çalışma olanağı bulabilme durumu erkeklere göre daha zor. Aslında bunun bir dezavantaj olduğunu düşünüyorum.*

Melike ALTINIŞIK: *Olmadığını düşünüyorum.*

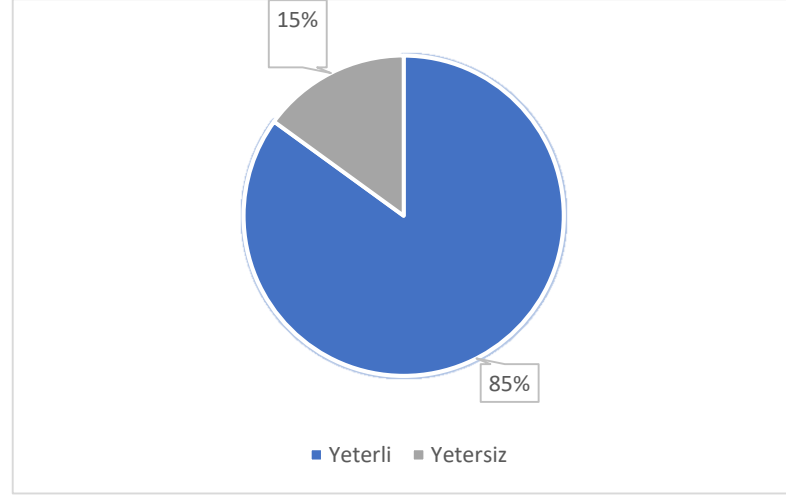
Dicle HÖKENEK: Avantajı, birlikte çalışma kültürüne daha yatkın olmamız diye düşünüyorum. Dezavantajları genelde dış etkenler oluyor. Toplumun kadın üzerine yüklediği sorumluluklardan kaçamayıp belki erkeklere göre ayırdığımız süre kısılabiliyor.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Varlığını sürdürebildiğin sürece yok.

Sevince BAYRAK: Yarışmalarda kimlik anonim olduğu için bir faydası var mıdır bilmiyorum. Ancak jürilerde özellikle bugünlerde bu konu çok görünür olduğundan, tamamı erkeklerden oluşan jüriler oluşturmaktan kaçınanlar, mutlaka kadın jüri üyesi arayışına giriyor.

3.3.6 Yarışmalar ve Kadın Mimarlara İlişkin Bulgular

- ✓ Kişiler ‘yarışmacı mimar’ tanımının ne ifade ettiği sorusuna karşılık akademisyen, serbest mimar ve yeni mezun mimar gözüyle, farklı algılar ve anlamlar üzerinden cevap vermişlerdir. Görüşülen kişilerin tamamı meslek ve yarışma ortamında ‘yarışmacı mimar’ terimini negatif olarak kodlamadıklarını ve bu kodlamaya maruz kalmadıklarını belirtmiştir.
- ✓ Akademisyen olan kadın mimarlar ‘yarışmacı mimar’ olmayı, akademide görev yaparken mimarlık pratiğiyle olan ilişkilerini yarışmalar yoluyla sürdüren mimarlar olarak tanımlamıştır.
- ✓ Kişilerin %85’i yarışma duyurularının yeterli olduğunu, %15’i ise yetersiz olduğunu düşünmektedir (Şekil 3.4). Kişiler duyuruları çeşitli mimarlık web sayfalarından ve Mimarlar Odası’ndan gelen duyuru e-postaları sayesinde haberdar olmaktadır. Özel sektörün açtığı yarışmaların devlet eli ile düzenlenen yarışmalara göre daha az duyurulduğu görüşünde olan kişiler olmuştur. Bunun yanında, ulusal olarak düzenlenen yarışma duyurularının yeterli olarak yapıldığı fakat uluslararası mimari yarışma duyurularının yeterince yapılmadığı görüşünde olan kişiler olmuştur.

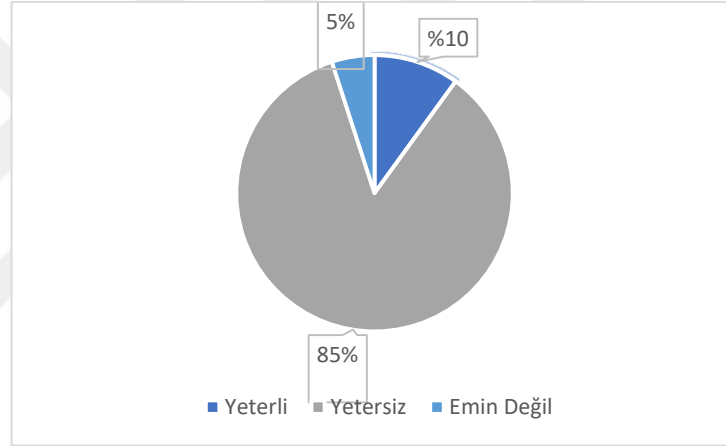
Şekil 3.4 Duyuru Yeterliliği Grafiği

- ✓ Yarışma şartnamelerinin değerlendirilmesi konusunda kişilerin tamamı, olumsuz değerlendirmeler yapmıştır. Güncel şartnameleri takip etmeyen fakat önceki yıllarda takip edebilmiş kişiler, yarışmaya hazırlık sürelerini yetersiz bulmuştur. Şartnameleri güncel olarak takip eden kişiler ise farklı konu, beklenti ve içerikteki yarışmalara birbirinin benzeri olan şartnamelerin uyarlandığını, şartnamelere gereğinden az zaman harcadığından dolayı yarışmacıdan beklentilerin somut bir şekilde yansıtılmadığı ve tasarımı kısıtlayıcı maddelerin bulunduğunu belirtmiştir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 Kadın Mimarların Şartnameleri Tanımladıkları Kavramlar

- ✓ Şartname maddeleri özelinde yorum yapan kişiler, nitelikli bir şartnamenin hazırlanabilmesi için yarışma jürisinin süreci yönetme ve yönlendirme konusunda sorumluluğunun yüksek olduğunu ve jüri ekibinin ve işveren kurum veya kişinin şartname maddeleri konusunda ortak kararlar vermesi gerektiğini düşünmektedir.
- ✓ Kişiler arasında, şartnamelerde istenilenin net olarak tanımlanmadığı, yarışmacının yorumuna bırakıldığı ucu açık maddelerin bulunmasından dolayı, yarışmaya katılımın riskli bulunduğu durumlar olmuştur.
- ✓ Şartnamelerde istenilen belgelerin fazla zaman ve emek gerektiriyor olması, kişileri ekonomi ve zaman açısından zorladığı belirtilmiştir.
- ✓ Kişilerin %85'i yarışma ödüllerini yetersiz, %10'u yeterli bulmuş, %5'i ise konu hakkında net bir yorum yapmamıştır (Şekil 3.6).

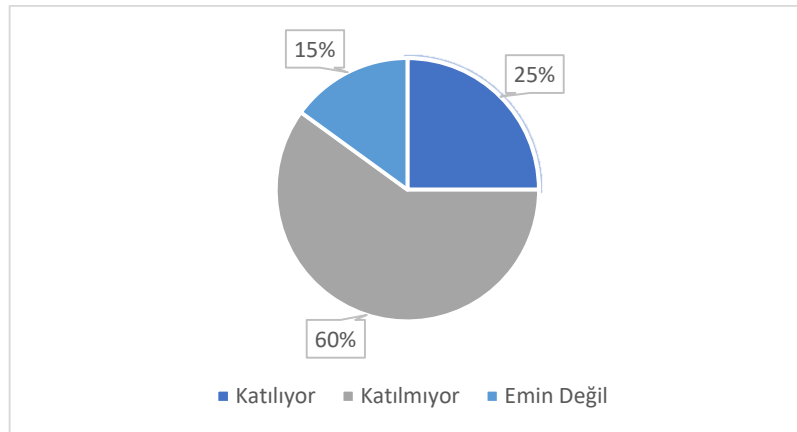
Şekil 3.6 Ödül miktarı yeterliliği

- ✓ Kişiler, ödül ve teşviklerin özellikle aşamalı yarışmalarda kendilerini yarışmaya teşvik ettiğini, ancak harcanan zaman ve emeğe karşılık yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir.
- ✓ Türkiye'deki mimarlık yarışmalarını kadın mimar gözüyle değerlendirmeleri istenildiğinde, yarışmalara ilişkin görüşlerin kadın/erkek ayrımı gözetmeksizin sadece 'mimar' olarak yorumlanması gerektiğini savunan kişiler yer almaktadır (Şekil 3.7). Kişilerin, yarışma ortamının sadece cinsiyet olarak değil, yaş, statü ve okul durumu ayırt etmeksizin herkes için demokratik bir ortam olduğu konusunda ortak bir fikre sahip oldukları anlaşılmaktadır.

• Danışma kurulunda sivil kullanıcı temsilcilerine yer verilmeli
• Yarışmalar ülkemizde hala en demokratik proje elde yöntemidir.
• Jüri, daha yenilikçi ve inovatif önerilere açık olmalı.
• Jüri ekibinde daha fazla genç mimarlara yer verilmelidir.
• Yarışmalar kadın mimarlar için daha adil bir ortam sağlıyor.
• Kamunun iş verme sistemi yarışmalar üzerinden olmalı.
• Yarışmalar sayı ve çeşitlilik olarak arttırılmalı.
• Kazanma odaklı projeler şematikleştirilmemeli.
• Ödüllü projelerin uygulanmasına imkan sağlanmalı.
• Jüriye göre proje üretimi yapılmamalı.
• Jüri üyeleri benzer isimlerden oluşturulmamalı.
• Jürilerde kadın/erkek mimar oranı daha eşitlikçi olmalı.

Şekil 3.7 Kadın Mimarların Güncel Yarışmalara Yönelik Değerlendirmeleri

- ✓ Kişiler Türkiye’deki mimarlık yarışmalarının sayı olarak yetersiz olmasının sebebini, yarışmayı açan kurum ve kuruluşların nitelikli mimari ürün elde etmek için yarışma yöntemini tercih etmemesi, en doğru yol olarak görmemesi olarak tanımlamıştır.
- ✓ Görüşülen kişilerin %60’ı Türkiye’deki kadın mimarların yarışmalara katılım göstermediğini, %25’i katılım gösterdiğini, %15’i ise bu konu hakkında yorum yapamadığını belirtmiştir (Şekil 3.8).

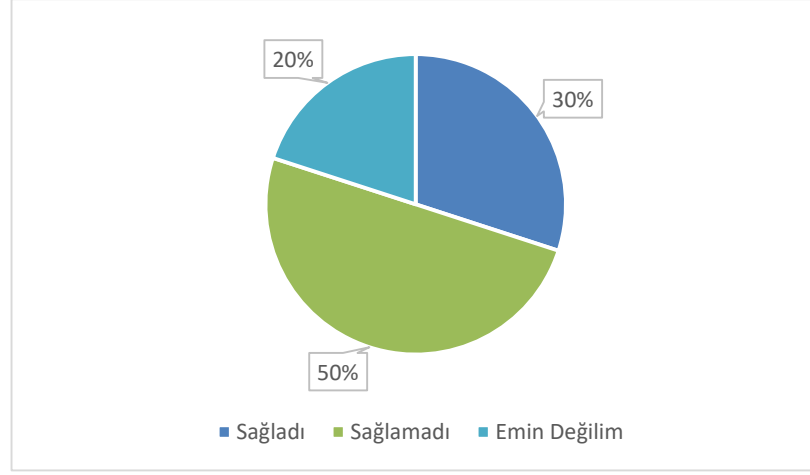
Şekil 3.8 Yarışmalara Katılım Durumu Farkındalığı

Türk kadın mimarların yarışmalara katılmadığı görüşünde olan kişilerin bu durumun sebebi olarak yaptığı yorumlar erkek mimarlar için de geçerli olmuştur. Ancak görüşülen kişiler arasında kadın mimarlar için toplumun kadına yüklediği evlilik ve çocuk sorumluluğunun erkek mimarlara göre daha engelleyici bir unsur olduğu görüşünde olanlar da vardır (Şekil 3.9).

• Mimarların mimarlık yapmak dışında farklı meslek alanlarına yönelmeleri
• Yaratıcı olmayan mimar sayısının fazlalaşması
• Yarışmaya girmek için mevcut iş yükümlülüğünün olmaması gerektiği veya az olması gerektiği görüşü
• Yarışma sürecinin maliyet ve zaman gerektirmesi
• Verilen emeğin boşa gitmesi düşüncesi
• Eş durumu
• Yarışma ile yapı oluşturma kültürünün oluşmamış olması
• Ekiplerin oluşma biçiminin kadın mimarları geri plana atması
• Evlilik ve çocuk durumunun erkek mimarlar için yarışma ritmini bozmazken, kadın mimarlar için bozuyor olması

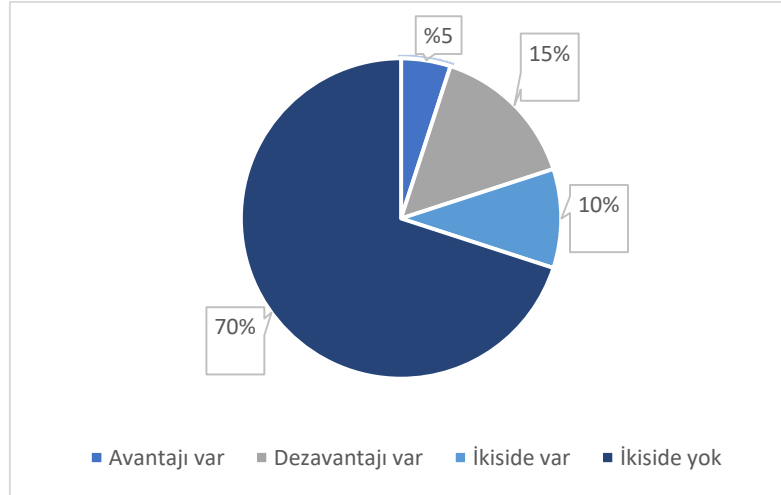
Şekil 3.9 Mimarların Yarışmalara Katılmama Durumunun Olası Sebepleri

- ✓ Kişilerin %50'si, kadın olmanın tasarladıkları projelerde tasarım adına olumlu etki sağlamadığını, %20'si sağladığını, %30'u emin olmadığını belirtmiştir (Şekil 3.10). Olumlu etkilediğini düşünenler, projelerinde fiziksel çevrenin tasarımı, ulaşım çözümlemesi ve çevreyle uyum, insan, doğa, yer ve sürdürülebilirlik bağlamında tasarımlardaki hassasiyetlerinin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Kişilerin çoğunluğu, kadın olmanın tasarımdan ziyade ekip içerisinde kadın olmak ile ilgili birleştirici, programlayıcı ve organize edici anlamında olumlu etki yarattığını belirtmiştir.

Şekil 3.10 Tasarımlarda Olumlu Etki Yaratma Durumu

- ✓ Kişilere yarışmalarda kadın mimar olmanın avantaj ve dezavantajları sorulduğunda, %70'i herhangi bir avantaj ya da dezavantaj sağlayan durumla karşılaşmadıklarını, %15'i dezavantajının olduğunu, %10'u her ikisinin de olduğunu ve %5'i avantaj sağladığını belirtmiştir (Şekil 3.11). Avantajı/dezavantajı var diyenlerin gerekçeleri Şekil 37'de belirtilmiştir.

Şekil 3.11 Avantaj/Dezavantaj Durumu

Avantajlar	Dezavantajlar
Kadınlar, birlikte çalışma kültürüne erkeklere göre daha yatkındır.	Yarışmaların talep ettiği uzun ve yoğun çalışma süreci, çocuk sahibi olan kadın mimarlar için son derece zordur.
	Toplumun kadına biçtiği rol, yüklediği sorumluluklar, kadın mimarların yarışmalara ayırdığı süreyi erkeklere göre azaltılıyor.
	Yarışma sonucunda işin alınabilmesi ve sözleşme yapılması sürecinde bazı işverenler tarafından cinsiyetçi yaklaşımlar hissedebiliyor.

Şekil 3.12 Avantaj ve Dezavantaj Gerekçeleri

3.3.7. Yarışma Tecrübeleri

20. Kaç sayıda mimarlık yarışmasına katıldınız? Bunlar ulusal mı, uluslararası mı?

Birsen DORUK: 12 tane ulusal yarışmaya katıldım. Bu yarışmalara öğrencilik yıllarımda katılmaya başladım ve bunda çalıştığım büronun çok etkisi oldu. Mezun olduktan sonra da kişisel veya eşimle birlikte yarışmalara katıldık. Ancak, akademik çalışma düzeninde maalesef bu devamlılığı sürdüremedim. Takip ve izleme ile yetindim. Sonrasında yarışmalara jüri üyesi olarak katıldım.

Azize ECEVİT: Eşim Özgür Ecevit ile 15 tane ulusal yarışmaya katıldık. Ayrıca her yarışmada emeğim vardır.

Nesrin YATMAN: 65 adet yarışmaya katıldım. 8 tanesi uluslararasıydı. 22 tane de şartname alıp, çalışıp fakat çeşitli nedenlerden ötürü teslim edilmemiş yarışma projelerimiz var.

Semra UYGUR: 77 tane ulusal yarışmaya katıldım.

Feride ÖNAL: Sanırım 24 ulusal yarışmaya katıldım. 16 ödül aldık. 3 kez uluslararası yarışmaya katıldım. Birincisinde 6. ödülü aldık.

Çiçek ÖZMERT: 100' den fazla... Hem ulusal hem uluslararası...

Gülay USTA: Aktif olarak yüz (100) civarında yarışmaya katıldım. Bir yarışma ekibimiz var, Prof. Dr. Ayhan Usta ve Mimar Ali Kemal Şeremet'ten oluşan bir çekirdek kadro. Uluslararası olanlar da var, fakat çoğu ulusal ölçekte.

Dilek TOPUZ DERMAN: Sanırım ellinin üzerinde yarışmaya katıldım. Bunların dokuz tanesi uluslararasıydı. Kırkı ödül aldı.

Melkan GÜRSEL: Onlarca, ulusal ve uluslararası yarışmaya katıldık. Sadece bir örnekle uluslararası hedefimizi tarif edecek olursam, 2012 yılında düzenlenen, Tadao Ando'nun başkanı olmak üzere, jürisinde Norman Foster, Richard Rodgers, Hiroyuki Suzuki, Takayuki Kishii, Hiroshi Naito, Makoto Yasuoka, Junji Ogura, Shunichi Tokura, Ichiro Kono'nun yer aldığı Japonya Yeni Ulusal Stadyumu Uluslararası Tasarım Yarışması'nda 11 finalist arasında yer aldık.

Erguvan Özgür ÜNAL: 3 tane uluslararası yarışmaya (Kıbrıs, Berlin ve Beyrut) ve yaklaşık 15 tane ulusal mimarlık yarışmasına katıldım.

Emel BİRER: Bir tanesi uluslararası olmak üzere profesyonel mimarlık hayatımda 11 adet mimarlık yarışmasına katıldım. Bunun yanı sıra bir o kadar da katılmak istediğim ama süreci tamamlayamadığım yarışma oldu.

Ebru YILMAZ: 1 tane uluslararası, 28 tane ulusal yarışmaya katıldım.

Nur YAVUZ: 5 tane yarışmaya katıldım. Fakat birçok öğrenci yarışmasında öğrencilerime danışman da oldum. 2 senedir Kaliforniya'da yaşıyorum. Burada yarışmalara katılım süreci için kendimi hazırlıyorum. Buranın yarışma kültürünü bilmek gerekiyor, ekip arkadaşı gerekiyor. Bu sürecin içindeyim.

Derya Ekim ÖZTEPE: Elli civarında sanırım. İki veya üç tane uluslararası deneyimimiz var, diğerleri ulusal yarışmalardı

Banu GARİP: Yaklaşık 50 yarışmaya katıldık, 28 ödül aldık. Bunlardan çoğu ulusal olmakla birlikte, birkaç tane uluslararası yarışmaya katıldık.

Bilgen DÜNDAR: 5 tane ulusal yarışmaya katıldım.

Melike ALTINIŞIK: 50'ye yakın ulusal, uluslararası yarışmaya katıldık.

Dicle HÖKENEK: 2 öğrenci yarışması, 2 uluslararası yarışma ve 6 ulusal yarışmaya katıldım.

Dürrin SÜER: 24 yarışmaya katıldım. 1 tanesi uluslararası, 21 tanesi ulusal, 2 tanesi davetli yarışma idi.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Ulusal ve uluslararası olmak üzere 40 civarı diyebilirim.

Sevince BAYRAK: Sayısını hatırlayamayacağım kadar çok yarışmaya katıldım. İlk mezun olduğumuz yıllarda senede 5-6 yarışma yaptığımız olmuştü. Ancak son 5 senedir çok azaldı, neredeyse iki senede bire düştü.

21. Sizce ulusal ve uluslararası mimarlık yarışmaları arasındaki farklar nelerdir?

Birsen DORUK: İncelediğim kadarı ile kurallar ve istenenler farklılık gösterebiliyor.

Azize ECEVİT: Uluslararası yarışmalara şartları uyan her millettten mimar girebilir, ulusal yarışmalara ise yalnız Türk mimarlar girer diye biliyorum.

Nesrin YATMAN: Uluslararası yarışmalarda genelde şartnameler daha özgür ve özgün tasarımlar yapabilme fırsatı veriyor. Teslim edilmesi istenen çalışma paftalarının standartları daha belirleyici oluyor. Eşit sunum, eşit değerlendirme şansını arttırıyor.

Semra UYGUR: Uluslararası yarışma deneyimimiz yok o nedenle karşılaştıramıyorum.

Feride ÖNAL: Konu ve ülkelere göre farklılıklar göstermekle birlikte, ulusal yarışmalarda özellikle bina yarışmalarında çok daha detaylı/çizim yükü fazla istenenlerle karşılaşıyor. Uluslararası yarışmalarda ise süreç konsept ağırlıklı olarak geliyor diyebilirim. En azından katıldığımız uluslararası yarışmalar böyleydi.

Çiçek ÖZMERT: Yarışma şartnameleri, jüri kompozisyonu, yarışma konuları, yarışmacılardan istenenler, ödül miktarları uluslararası yarışmalarda açık ara ile çok daha olumludur.

Gülay USTA: Ulusal ve uluslararası yarışmaların en önemli farkı uluslararası yarışmalarda şartnamenin hazırlanmasından jüri oluşumuna kadar daha profesyonel bir yaklaşımın olmasıdır. Jüri oluşumlarında yarışmanın konusu ve kapsamına uygun üyelerin belirlenmesi çok önemlidir.

Özellikle yeterince deneyimi olmayan üyelerin projeleri değerlendirme sonuçları da mimarlık kamuoyu tarafından tartışılır bir durum yaratıyor.

Dürrin SÜER: *Katıldığım tek uluslararası yarışma İzmir Liman Arkası Fikir Projesi Yarışması'ydı. Yer ve konu benim için tamamen yereldi. Jürinin uluslararası olması ise bizim çalışmamız, yaklaşım tarzımız yönünden bir fark yaratmadı. Bunun dışında uluslararası yarışma deneyimim olmadığı için daha fazla değerlendirme yapamayacağım.*

Dilek TOPUZ DERMAN: *Yarışma her şeyden önce sizi diri tutan bir şey. Kendinizi yenilemeye teşvik ediyor, güncel olmayı ve sürekli gelişimi içselleştiriyorsunuz. Buna ek olarak uluslararası yarışmalar günümüz mimarlığının geldiği noktayı görmek, fikirlerinizi uluslararası arenada test etmek, sunum tekniklerinizi geliştirmek gibi ufuk açıcı kazanımlar sağlıyor.*

Melkan GÜRSEL: *Projenin en etkin, uyumlu ve estetik bağlamda doğru bir proje olmasında sarf edilen emek, özen değişmese de uluslararası platformlarda açılan yarışmalarda rekabet daha güçlü ve proje tipi alternatifleri daha geniş, örneğin 'kuş yuvası', 'meditasyon kabini' ya da 'uzayda yaşam' başlıklarında yarışmalar açılabilir.*

Erguvan Özgür ÜNAL: *Katılımcı sayısı uluslararası yarışmalarda çok daha yüksek oluyor. Fakat en önemli fark bence jürilerin seçimlerindeki kriterler ve jüri toplantılarının süreleri. Uluslararası yarışmalarda değerlendirmeler 2- 3 ayı bile bulabilirken maalesef ülkemizde, yüzlerce projenin katıldığı bir yarışmada dahi 1 hafta sonunda, 2, 3 günde değerlendirme yapıp sonuçlar açıklanabiliyor. Bence jüriler derslerine iyi çalışmadan sadece görsel sunumlara göre karar veriyor.*

Emel BİRER: *Açıkçası uluslararası yarışma deneyiminin az olduğunu düşünsem de, temeli Türkiye tabanlı olan uluslararası yarışmalar ile farklı ülkelerin uluslararası yarışmalarında farklılıkların olduğunu düşünüyorum. Hazırlanan şartnamelerin o ülkenin imar yönetmeliği ve kültürel farklılıklarını da yansıttığı yarışmalar gördüm. Örneğin, Kore'de düzenlenen bir kütüphane yarışmasının teslim şartları mimari tasarım vurgusunu ve kuramı ön plana çıkaran, sadece konsepti istediğiniz temsil biçimiyle teslim edebileceğiniz bir platformda projeleri tartışmaya açıyordu.*

Bizim yarışmalarımızın daha standardize edilmiş kurallar içinde tasarımları çerçevelemeye çalıştığını düşünüyorum.

Ebru YILMAZ: *Uluslararası yarışmalarda katılım sayısı çok fazla olabiliyor. Bir de her düzeyde yarışmacı yer alabiliyor. Ulusala göre çok daha zorlu.*

Nur YAVUZ: *Uluslararası birkaç küçük projeye katılmaya niyetlendik. Bunun dışında bir deneyimim yok. Ama burada (ABD, Kaliforniya) tekrar başlamayı düşünüyorum.*

Derya Ekim ÖZTEPE: *Bu farkı net bir şekilde ifade edecek sayıda uluslararası yarışmaya katıldığımı söyleyemem.*

Banu GARİP: *Uluslararası yarışmaların, özellikle kriterlerinin daha serbest ve tasarım için daha özgür fikirler üretilebilecek şekilde tanımlandığını düşünüyorum.*

Bilgen DÜNDAR: *Uluslararası yarışma deneyimim yok.*

Melike ALTINIŞIK: *Yarışmadan yarışmaya, yarışmanın konusu, tipi vb. sebebe göre bu sorunun cevabı farklılık gösterebilmektedir. Not: Ön yeterlilik arayan profesyonel yarışmaların sayısı Türkiye'ye göre daha fazla.*

Dicle HÖKENEK: *Uluslararası mimarlık yarışmasının şartnameleri çok net ve açıklayıcı oluyor. Tüm size iletilen verilerin formatı da daha profesyonel ellerden çıkmış oluyor. Verilenlerin katman katman ayrılmış olması nedeniyle, sizden yalnızca bunları analiz etmeniz ve öneriniz ile ilgili mesai yapmanız isteniyor.*

Ulusal yarışmalarda ise genellikle soru cevap aşamasında birçok revizyon gündeme geliyor. Ya da gönderilen veri neyse herkese bu veriler gönderildi denilerek işin içinden çıkılıyor. Son dönemde katıldığım İzmir Belediyesi'nin açtığı Olivelo Yarışması'nın şartnamesi ise uluslararası yarışmalarda karşılaştığım örneklerle yakındı diyebilirim. Bu sebeple yarışmaya katılırken genelde jürideki isimler ve yarışmayı açan kuruma olan güvenimi süzgeçten geçirerek katılmaya karar veriyorum.

Oya ESKİN GÜVENDİ: *Uluslararası yarışmaların hazırlık süreçlerinin (şartname, ekler, ihtiyaç programı) çok daha titiz ve inandırıcı olmaları en önemli fark.*

22. Öğrenci yarışmalarına katıldınız mı? Eğer katıldıysanız;

22.1. Kaç tane?

22.2. Katılma kararını nasıl verdiniz?

22.3. Bu öğrenci yarışmaları eğitim ve meslek hayatınızı etkiledi mi? Nasıl?

22.4. Bu öğrenci yarışmaları sizi mimar olduktan sonra yarışmalara katılma hususunda etkiledi mi?

Birsen DORUK: Katıldım. Fakat katıldığım yarışma bir öğrenci yarışması değildi. Bizim zamanımızda öğrenci yarışmaları yoktu. Öğrenciyken staj yaptığım ofisin yarışmalara katılmam konusunda büyük etkisi var. Ofis sürekli yarışmalara katılırdı. Ben de dahil olurdum bu süreçlere. Hatta bir keresinde, büroda çalışmama rağmen bürodaki ekipten ayrı olarak bir yarışmaya katıldım. Mansiyon ödülü almıştık. Öğrenci olduğum için yarışma belgesine abimin imzasını attırmıştım. Çalıştığım SİTE bürosu kazanamadı, biz kazandık. Her bakımdan harika bir tecrübeydi bizim için.

Azize ECEVİT: Bizim zamanımızda öğrenci yarışması diye bir şey yoktu. Doğru dürüst kitap bile bulunmazdı.

Nesrin YATMAN: Biz öğrenciyken öğrenci yarışmaları yoktu (1966-1970). Bu nedenle katılamadık.

Semra UYGUR: Hayır, katılmadım.

Feride ÖNAL: Maalesef katılmadım. İlk öğrenci yarışması 1983'te açılmıştı diye hatırlıyorum.

Çiçek ÖZMERT: 22.1. Birkaç tane öğrenci yarışmasına katılmıştım. Sayılarını net hatırlamıyorum.

22.2. Öğretim üyeleri tarafından yönlendirildim.

22.3. Öğrenci yarışmalarının bana başarılı olma duygusu dışında somut bir katkısı olmadı.

Gülay USTA: Öğrenciliğimde çok fazla sayıda yarışmaya katılmadım. Mezuniyet sonrasında yoğun bir yarışma deneyimim oldu.

Dürrin SÜER: Katılmadım.

Erguvan Özgür ÜNAL: Katılmadım.

Emel BİRER: Katılmadım. Çünkü bizim öğrencilik yıllarımızda yarışmaları duyduğumuz bir platform ve bizi teşvik eden hocalarımız yoktu. En azından benim olmadı diyebilirim.

Ebru YILMAZ: 22.1. Bir tane öğrenci yarışmasına katıldım. Türkiye Prefabrikasyon Birliği'nin yarışmasıydı.

Nur YAVUZ: 22.1. 6-7 tane öğrenci yarışmasına danışman oldum. Bizim zamanımızda bu kadar çok yarışma yoktu.

22.2. Öğrencilerimi haberdar ediyordum. Yarışma programlarını takip etmelerini sağlıyordum. O esnada danışman olmaya karar verdim.

22.2. Üç yüksek lisans öğrencisi ve sınıf arkadaşı olarak dersimize gelen inşaat mühendisi ve Türk Prefabrikasyon Birliği üyesi hocamız sayesinde.

22.3. Bir deneyimi başlatmıştır. Ekip olmak, bir yarışma teslimi yapabilmek gibi.

22.4. Biraz.

Derya Ekim ÖZTEPE: 22.1. Bir kez katıldım.

22.2. Yüksek lisans eğitimimde Hülya Yürekli hocamın yönlendirmesiyle olmuştu.

22.3. Evet etkiledi. Uluslararası bir yarışma idi ve projem dördüncülük ödülüne layık görülmüş, sergisi İTÜ Taşkışla Kampüsü'ne getirilmişti. Bu deneyim bende mimarlık mesleğine daha fazla tutunma hissi yaratmıştı.

22.4. Evet, olumlu yönde etkiledi.

Banu GARİP: 2 tane öğrenci yarışma projesine katıldım. Sebebi ise yarışma konusu ilgimi çekmişti, birinin de uygulama ihtimali bizi teşvik etmişti.

Bilgen DÜNDAR: Katılmadım.

Melike ALTINIŞIK: Katılmadım.

Dicle HÖKENEK: 22.1. 3 tane yarışmaya katılmıştım. 2004 yılında Mimed (Ödülsüz), 2005 yılında Prosteel ve Archiprix (Her ikisinde de 1.lik kazandım).

22.2. Aslında beni yarışmalara teşvik eden en önemli konu 2000'li yıllarda vakıf üniversitelerinin sektörde kabul görmesinin oldukça zorlu olmasıydı. Mezun olduktan sonra da ne kadar çalışırsam çalışayım devlet üniversitelerinden mezun olan meslektaşlarım ile aynı düzlemde değerlendirilmeyeceğim korkusuydu. Yarışmalara katılmam bireysel çabamı görünür kıldı. Bir de aslında meslek hayatım boyunca da yarışma yoluyla tasarım yapma motivasyonum vardı. Denemek istemiştim.

22.3. Özellikle Archiprix Yarışması o dönemlerde çok önemseniyordu. Tüm okullardan katılan öğrenciler takipçisiydi diyebilirim. Bugün sektörde isimleri yer etmiş birçok mimar o dönemlerde derece almış mimarlar mesela. Ben 1. olduktan sonra tüm kapılar açıldı diyebilirim. O dönem daha çok yüksek lisans yapmayı, devlet üniversitelerindeki mezun öğrencilerle yeni bir kültürün içinde yer almayı çok istemiştim. Bu sebeple de Nevzat Sayın ile görüşmüş ve Bilgi Üniversitesi'nden özel öğrenci statüsünde kabul almıştım. Ancak yarışmayı kazandığım duyurulduktan sonra birçok ofis iş görüşmesine çağırılmıştı ve ben biraz da duygusal bir seçim yaparak okuldan hocam Bünyamin Derman ile çalışmaya karar vermiştim. Yarışmanın açıklanmasından önce mesela Bünyamin Derman ile staj yapmam konusunda görüşmüş ve geri dönüş alamamıştım. Kazandıktan sonra ise bizzat arayıp ofise çağırılmıştı ki bu o dönem benim için çok önemliydi.

22.4. Çok etkiledi. Çünkü yansımalarını hem mesleki hem sosyal hayatımda net bir şekilde görüyordum. Yeni tanıştığım yaşıtlım mimarlar genellikle ismini söylediğimde projemi anlatıyordu ki bu benim için çok farklı bir motivasyondur. Zaten Bünyamin Derman'ı seçme sebebim de tamamen yarışmalara devam etme isteğimden kaynaklanıyordu. Yarışmalarda kazandığı dereceler ile bilinen bir ofisti ve öyle devam edeceğine sanıyordum.

Öğrenci yarışmalarını çok önemsiyorum. Serbest Mimarlar Derneği yönetiminde çalışırken çeşitli kuruluşlar ile bağlantı kurarak birçok öğrenci yarışması çıkarttık. Bu yarışmalara katılmanın eğitimcilerin meslek yaşamlarında olumlu katkıları olduğuna inanıyorum.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Erkek arkadaşımın önerisi ile 2 tane öğrenci projesi yarışmasına katıldım. Öğrenci yarışmaları, yarışmalarla tanışmamı sağladı. Bütün kariyerimi etkiledi. Evet, mimar olduktan sonra yarışmalara katılma hususunda etkiledi.

Sevince BAYRAK: Katıldım.

23. Yarışmalara katılma kararlarınızı nasıl aldınız? Katılma nedeniniz nedir? Katılım sürecinizden bahseder misiniz?

Azize ECEVİT: Yarışmalara katılma nedenimiz büro açabilmek, tanınmak idi. Yarışma süreleri konuya göre 3 veya 4 ay olurdu. Yarışma konusu araştırılır, gerekli bilgiler toplanır, yer görmeye gidilir, sonra projeye başlanır ve çalışma maketleri yapılırdı. Bir çeşit diploma projesi gibiydi.

Nesrin YATMAN: Talebeyken hocalarımız yarışmacı mimarlardı. 3. sınıftan itibaren onların bürolarında çalıştık. Yarışmalara nasıl girildiğini gördük. Zorluklarını, mutluluklarını yaşadık. Bulaşıcı bir hastalık gibi bize de bulaştı. Katılım süreci için şunları söyleyebilirim; verilen süreler hiçbir zaman yeterli olmaz. Eskiden 3-4 ay süre verilirdi. Şimdi çok çabuk proje elde etmek isteyen kuruluşlar 6-8 haftayı yeterli görüp, süreleri azaltmak için çok direniyorlar. Zaten yarışmacıya verilen makul süreler de hiçbir zaman yetmez. Başlarda hep düşünürsün; yerken, içerken, yatarken... Son 15 günde masanın başına otursun ve hep sürenin azlığından yakınırsın.

Semra UYGUR: Yeni mezun mimar olarak deneyim kazanmak, başkalarının konuya nasıl baktıklarını görmek ve öğrenmek, ne yapabileceğimizi görmek için katıldım.

Feride ÖNAL: Yarışmaları mimarın düşünce, tasarım ve birikimlerini en iyi ifade edeceği platform olarak görüyorum. Diğer taraftan bir akademisyen olarak kendimizi tasarım alanında ifade edebileceğimiz başka bir alan da yok. Mesleki ilgi alanlarımıza, konu ve yarışma tarihinin uygunluğuna göre katılmaya karar veriyoruz. Çoğunlukla ekibimiz akademisyenlerden oluştuğu için akademik yoğunluğumuz da süreci belirliyor.

Çiçek ÖZMERT: Mezun olduktan sonra yarışmalara katılan bir ofiste işe başladım. O süreçte bağımsız kendi adıma da yarışmalar yaptım. Başarıyı yakaladıktan sonra kendi ofisimi kurdum.

Gülay USTA: Öncelikle, proje üretme süreci çok keyifli ve heyecan verici. Ben, mezuniyetimden sonra hemen araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladığım için proje üretme konusunda tek alternatif yarışmalara katılmaktı. Bu nedenle sınıf arkadaşım ve benim gibi araştırma görevlisi olan Ayhan Usta ile başladık. Aslında o, öğrenciyken de yarışmalara katılmıştı ve deneyimi vardı.

İlk yıllarda iki kişi olarak, daha sonraki yıllarda ise ekibimize öğrencilerimizi alarak ekipler oluşturduk. Hatta bir dönem hiçbir açılan yarışmayı kaçırmadık diyebilirim.

Dürrin SÜER: Yarışmaların biri dışında tümüne ofis ortağım Metin Kılıç ile katıldım. Açılan yarışma eğer yaşadığımız şehirde ise genellikle katılmak istiyoruz. Ofisin iş yoğunluğu da katılım kararımızı etkiliyor tabii. Yer, konu, zaman, istek gibi pek çok durum belirleyici oluyor katılım kararını vermekte. Eğer ilgimizi çekerse şartnameyi inceliyoruz. Katılmaya karar verirsek, yeri görüyor çalışmaya başlıyoruz. Katılma kararı verip çalışıp teslim etmediğimiz bir, belki iki yarışma olmuştur. Katılmaya karar verdikten sonra mutlaka teslim etmek istiyoruz.

Dilek TOPUZ DERMAN: Eşim mesleğe benden daha önce adım attığı ve hocaları, arkadaşları ile daha önce de yarışmalara girdiği için birlikte çalışmaya başladığımızda ben daha çok bu ortama dahil oldum diyebilirim. Yarışmaları, kendimizi mesleki olarak geliştirecek ve iş yapma imkanı oluşturacak bir alan olarak görüp değerlendirdik.

Melkan GÜRSEL: Genel bildirimler ve özel davetler yoluyla yarışmaya katılıyoruz. Ekibimizin zaman açısından elverişli olup olmadığından, konuya yakınlığımıza kadar birçok faktör kararımızda etkili oluyor. Katılma kararı aldığımızda ise geniş bir araştırma dönemiyle başlıyoruz, her projede olduğu gibi. Öncelikle farklı fikirler ve yaklaşımlar için geniş bir ekiple başlıyor daha sonra arada sık sık atölyeler, toplantılar yaparak projeyi geliştirecek ekibin konsantrasyonu ile devam ediyoruz.

Erguvan Özgür ÜNAL: Konunun heyecan verici olması, jürinin kim olduğu benim için katılma kararı vermemde önemli bir etken. Jürinin geçmiş dönemlerdeki yarışma kararlarını değerlendirip, katılacağım yarışmaya karar veriyorum. Bazı jürilerin olduğu yarışmaya güvenerek katılırken, bazılarına ise konu ne kadar cazip gelirse gelsin artık güvenmediğimden katılmıyorum.

Emel BİRER: Bir mimari tasarım hocası ve stüdyo yürütücüsü olarak öğrenci projeleri dışında tasarım dünyası ile beni bağlayan tek kolun mimari yarışmalar olduğunu düşünüyorum. Aktif bir biçimde içinde yer aldığım ve kendi tasarım düşüncemi sınadığım, başkasının bu düşünce üzerine neler ürettiğini görüp, gelişebileceğim bir süreç olarak mimarlık yarışmalarına katılmam öğretim üyesi kimliğime de oldukça katkı sağladı.

Ayrıca, o yıllarda doçentlik kriterleri, akademik yükselme ve atamada sadece makaleler veya araştırmalar üzerinden değil mimari tasarım yarışmalarında aldığınız dereceleri de kapsıyordu. Bursa Orhan Gazi Yarışması'na katıldığımız süreçte ben hamileydim. Aslında kadın olarak en zorlandığım yarışma olma nedeni bedenlen şartlarımı çok zorlamam (uykusuz kalmam, uzun süre masa başında oturmam gibi) oldu. Bu yarışmaya girme konusunda da Kayseri'de başarılı bir biçimde yürüttüğümüz süreç devam etsin istedik ve grupça girmeye karar verdik. Bir yandan hamilelik ve sonraki süreci düşündüğümde bir süre yarışmalardan uzak kalacağım fikri beni bu yarışmada daha çok çalışmaya sevk etti. Bu yarışmanın diğer ilginç tarafı yarışmayı teslim edeceğimiz hafta ekip başkanı hocamızın yurt dışında olması ve süreci telefonla takip etmesiydi. Uzakta olan ve yarışmanın gidişatını her daim merak eden hocamıza her şeyin yolunda olduğunu söylerken, son gece üç boyut çalışmalarında yaşadığımız sıkıntılar dışında paftaların yetişememe korkusu gibi ekip içinde yaşadığımız ve benim her şeyin yoluna gireceğine ve teslim edeceğimize inancım ile süreci tamamladık. Burada kadın olmamın ve diğer genç arkadaşları anaç bir tavırla bir arada tutabilmemin ve süreci tamamlayabileceğimize inandırmamın önemli bir rol oynadığını düşünüyorum.

Ebru YILMAZ: Yarışma bir ekip işidir. Güvenebileceğim bir ekip kurmuş olmasaydım yarışmalara sürekli katılır mıydım bilmiyorum. Kendim kadar öngörüsüne ve bilgisine güvendiğim ekip arkadaşlarım var. Yarışmaya katılmanın benim için en temel motivasyonu iyi, nitelikli bir mimarlık yapma hevesi. Fikrin gücü çok değerlidir ve motive edicidir.

Nur YAVUZ: O dönem bu yarışmaya ayıracak zamanımızın olması, yeri ve projeyi beğenmemiz gibi nedenler yarışmalara katılma nedenlerimdir.

Derya Ekim ÖZTEPE: Ulusal Mimarlık Yarışmasına ilk girişimiz 2005 yılında. İlk yıllarda katılma nedenimiz neyse bugün de o sanırım. Mesleğimizden tatmin olma duygusunu yaşama ve sevdiğimiz işimizi her türlü alanda yaratma imkanını değerlendirmeye çalışmamızdır. Yıllar içinde kendimizi çokça zorladığımız ve çokça araştırıp öğrendiğimiz yarışmalar ilgimizi çekiyor, tekil yapı yapmaktan çok çevresel ölçekte insanın doğa ve kültürle olan ilişkilerini sorguladığımız alanda kalmayı tercih ediyoruz.

Banu GARİP: Yarışmalara katılmamız için öncelikle konunun heyecan verici olması gerekiyor. Yarışma organizasyonunun ciddiyetine ve şartnameye de bakıp sonrasında karar veriyoruz.

Bilgen DÜNDAR: Tasarım yapmayı seviyorum. Yarışma bir akademisyen için bunu yapabileceği, kendisini geliştirebileceği bir alan. Yüksek lisansta tasarım anlamında çok anlaştığım bir arkadaşım vardı. İlk olarak onunla yarışmaya katılma kararı aldık. Uzun yıllar sonra da çalıştığım kurumdaki iki kadın arkadaşım ile katıldım. Dediğim gibi yarışma ekip işi, tasarım anlamında uyduğunuz ya da iş bölümünü iyi yapabildiğiniz bir ekip kurabilirsiniz yarışmaya katılım kendiliğinden gerçekleşiyor.

Melike ALTINIŞIK: Yarışmaları özünde fikrinizi özgürce ve anonim bir şekilde beyan ettiğiniz eşitlikçi bir platform olarak gördüğümüz için değerli bulmaktayız.

Dicle HÖKENEK: Aslında biraz bahsettim. Hem vakıf üniversitesinde ne kadar iyi bir eğitim alırsanız alın kabul görmeme ve önyargıları kırma çabası, hem de diğer okullardaki yaşlıtlarım ile aramdaki seviyeyi ölçmek gibi ekstra bir çaba harcamak nedenlerimdi. İlk MİMED Yarışması'na katıldığımda ödül alamadım ama İTÜ'ye gidip ödül alan ve katılan tüm projeleri incelemiştim. Aslında ödül alamam da biraz rahatlamaştım çünkü hem bağlam hem de sonuç ürün ile ilgili aramız çok da açık değildi. Bunu görünce de ara tatilimizde arkadaşlarımı ikna edip Prosteel Yarışması'na katıldık. İnşaat mühendisliği bölümünden de arkadaşlarla birlikte katıldık ve 1. olduk. İşin doğrusu çok ses getirdi o dönem. Ben de nispeten rahatlamaştım ancak yeterli gelmemişti. Bu motivasyonla da Archiprix yolu açıldı diyebilirim. Aslında kademeli olarak kendimi sürece hazırlamaştım.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Okuduğum yıllarda o dönemdeki erkek arkadaşım, proje hocası tarafından seçilmiş ve yarışma çizdiği ekibe dahil edilmişti. Aslında o dönem ona enjekte edilen virüs bana da sıçramış olacak ki mezun olduğumuzda bir araya gelip yarışma çizmeye başladık. İlk başlarda mesleğe duyduğum heyecanı, fikirlerimi ve zihnimi dinç tutmak ve onlarla sınanmak istiyordum. Sonrasında ise kendi işimi yapmak için hem ideal hem de tek fırsat olduğunu fark ettim.

Sevince BAYRAK: Anneniz babanız mimar değilse, yakından tanıdığınız müteahhitler yoksa, kurulu bir mimar-işveren düzeneğinin içine düşmemişseniz, kendinizi tanıtmanız ve proje yapabilmeniz 2000'lerin başındaki az yolundan biri yarışmalardı. Biz de bu yukarda saydıklarına sahip olmayan bir ofisin kurucuları olarak, kendi ofisimizi kurma sürecinde yarışmalardan çok faydalandık.

24. Katılacağınız yarışmaları neye göre seçersiniz? (Proje tipi, yarışmayı açan kurum veya kuruluş, uygulamanın yapılacağı konum vb.)

Birsen DORUK: Konuya göre ve jüriye göre seçerdim.

Azize ECEVİT: Yarışma konusu önemli tabi ki, fakat kurumlar da önemli, her kazandığı projesi yapılmış bir mimar tanımıyorum. Yarışmacı mimarların büyük çoğunluğu Ankara'da yaşırdı. Çünkü bakanlıklar ve kurumların merkezleri başkentte bulunuyordu. Hiç unutmadığım bir anıyı paylaşmak istiyorum. Tesisat raporu için başvurduğumuz tesisat mühendisliği sahibi "ben 20 bin metrekarenin üzerindeki yarışmalara rapor yazmam" demişti. Ve genellikle doğru bir tahmindir. Maalesef bizim Ankara Operası Yarışması, Kongre Merkezi Yarışması'nda 1. olan projemiz de gerçekleştirilmedi.

Nesrin YATMAN: Genelde mimari proje yarışmaları çok sık yapılmadığı için, eğer yarışmanın teslim tarihi ile çakışan iş yoğunluğunuz yoksa hepsine katılmak istersiniz. Seçme lüksünüz pek olmaz. Yarışma şartları en iyi iş alma fırsatıdır. Ne yazık ki son zamanlarda işi almak için birinci olmak yetmiyor. Yarışma çıkaran kuruluş, jürinin seçtiği birinciye işi vermeyebiliyor. Birinci ile pazarlığa oturuyor, istediği bedele indiremezse diğer ödüller ve mansiyonlarla pazarlığa girişebiliyor. Bu noktada mesleki dayanışma çok önemli! Maalesef mansiyon kazanmış bir yarışmacı, pazarlığı kabul etmeyen birinci seçilmiş projenin yerine idare ile sözleşme imzalayabiliyor. Burada jürinin verdiği kararda değişmezlik ilkesi de büyük zarar görmektedir. Bu durumda yarışma çıkaran kurumun, yarışma sonrası tutumu yarışmaya girip girmeme kararında etkili olabilir. Ayrıca uzmanlık gerektiren konularda da yarışmadan çekilebilirsiniz.

Semra UYGUR: Yarışmanın konusu ile şartnamesinin oluşturduğu heyecan, jüri kombinasyonu ve zamanımızın uygunluğuna göre seçiyoruz.

Feride ÖNAL: Proje tipi, yarışmayı açan kurum ve hepsinden önemlisi konu ve istenenlerin etik değerlere uygunluğu belirleyici oluyor.

Çiçek ÖZMERT: *Başlangıçta ayırım yapmadan her yarışmaya girerken, zaman içerisinde jüri kompozisyonu ve konusuna göre bir ayırım yapmaya başladım.*

Gülay USTA: *Aslında yarışmaya katılmak bir yandan meslek pratiğini geliştirmenin, bir yandan da yeni şeyler öğrenmenin bir yolu. Ekip olarak bizim için yarışmalar, her zaman tam bir araştırma ve öğrenme etkinliği olmuştur. Yarışmaya katılırken hiçbir zaman kurum, jüri, uygulamanın yapılıp yapılamaması gibi konuları düşünmedik. Amaç, sadece fikir ve proje üretme deneyimini yaşamak ve bir sorun karşısında söz söyleyebilmek oldu.*

Dürrin SÜER: *Sanırım bir üst soruda cevabı vermiş oldum. Çalıştığımız, deneyimli olduğumuzu düşündüğümüz konulardaki yarışmalar, İzmir ve yakın çevresinde açılan yarışmalar, konu olarak özellikli olanlara girmek istiyoruz.*

Dilek TOPUZ DERMAN: *Konu olarak ilgi duyduğumuz, söz söyleyebileceğimiz pek çok konu ve ölçekte yarışmaya katıldık. Bunlar içinde özellikle kentsel tasarım yarışmaları ilgamizi çekti. Bütüncül bir yaklaşım gerektirmesi, mimarlığın sadece arazi topoğrafyası, program ve kütle plastiğiyle ilgili olmadığını görmek ve göstermek yönünden...*

Melkan GÜRSEL: *İşinizi değerlendirecek ekibe güvenmek, saygı duymak açısından jüri çok önemli. Yarışmayı açan kurumun yaklaşımı bu seçimle de anlaşılıyor. Biz ekip olarak çok geniş bir yelpazede mimari üretim yapan bir ofis olduğumuz için ölçek, ya da proje tipi ile ilgili bir önyargımız olmuyor.*

Erguvan Özgür ÜNAL: *Önce jürinin hangi mimarlardan oluştuğu, daha sonra yarışmanın konusu ve ayrıca şartnamenin niteliği/yönetmeliğe uygunluğu benim için önemli. Mimarlar Odası'nın yarışmaya katılımı önerip önermemesi de seçimimde etken rol oynuyor.*

Emel BİRER: *Katıldığımız yarışmaları, uygulamanın yapılacağı konum ve daha çok kamusal alanda var olma konusuna göre grup arkadaşları ile seçtik.*

Ebru YILMAZ: *Yarışmanın konusu, yeri, programı, jürinin nasıl kurulduğu gibi etkenler yarışma katılım sürecimi belirlemiştir. Tasarım probleminin ilgi çekici olması etkili oluyor.*

Nur YAVUZ: Proje tipine, tanımına ve bizim için bir heyecan yaratıp yaratmamasına göre seçiyoruz. Toplumsal ve kamusal karakterinin olup olmaması, örneğin cem evi gibi değişik kontrastlar (gelenek-modernite, zahir-batin) sunup sunmaması vs.

Derya Ekim ÖZTEPE: Son zamanlarda tekil yapı ölçeğinden kentsel ve çevresel ölçekli yarışmalar ilgimizi çekiyor. Yine de çok değişkenlik gösterebiliyor, bulunduğu konum ve yarışmanın konusu da bizde farklı bir isteği tetikleyebiliyor.

Banu GARİP: Konu, proje tipi, yarışmayı açan kurum, uygulanma potansiyeli etkili oluyor. Bazı yarışmalarda ödüllerin miktarının yapılacak iş ile orantısını da değerlendiriyoruz.

Bilgen DÜNDAR: Yarışmanın konusu, yeri, programı, jürinin nasıl kurulduğu gibi etkenler yarışma katılım sürecimi belirlemiştir. Tasarım probleminin ilgi çekici olması (arazinin zorlayıcı olması, konusunun tipolojilerden farklı olması, mekânsal anlamda farklı düşünmemi sağlayacak zorlayıcı projeler olması, farklı kullanıcılara yönelik olması vb.) etkili oluyor.

Melike ALTINIŞIK: Yarışma konusu ilgimizi çekiyor ise ve yarışma bütçesel koşulları da uygun ise katılıyoruz. Açık yarışmalara yılda katılım limitimizi en fazla 2 ile sınırlandırdık. Diğer tiptekilere başvurularımızı yapıp katılıyoruz.

Dicle HÖKENEK: Yarışmayı açan kurum öncelikli oluyor benim için. Sonra jüri üyeleri ve tabi işin uygulanma ihtimali de çok önemli oluyor.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Yarışma sonrasında uygulanabilir olmasına diyebilirim.

Sevince BAYRAK: Proje konusu ve yarışma jürisine göre katılacağım yarışmaları belirlerim.

25. Katılmış olduğunuz yarışmalar arasında siz en çok etkileyen hangisi oldu? Neden?

Birsen DORUK: Eşim Teoman Doruk ile M.Ş.M. Şirketi'nin açtığı davetli yarışma için özel teklif alarak tasarlayıp inşa ettiğimiz Konukevi ve Ürün Teşhir Kabuğu tasarımı diyebilirim. Arazi seçimi onlara aitti. Seçtikleri arazi çok eğimli, zor bir arazi idi. O yarışma sayesinde eğimli arazinin nasıl kullanılması gerektiğini anlamıştım. Bir diğeri ise Ankara Ziraat Bankası Yarışması idi. Orası da zorlu bir araziydi. Tasarımda verdiğimiz yanlış kararları anlamama vesile olmuştu bu yarışma. Kazanamamıştık.

Azize ECEVİT: *Ankara Operası ve Kongre Merkezi projemizi severek çalıştık ve 1. olduk. Genellikle severek çalıştığımız için hepsi etkili benim için.*

Nesrin YATMAN: *Farklı okullardan yeni mezun olmuş 4 arkadaşın 1972 senesinde girdikleri ilk yarışmada birinci oldukları Sivas Hükümet Konağı Yarışması hepimizin hayatını çok etkilemiştir(EK 18). Mimari ofisimizi açmamıza ve diğer yarışmalara girmemize neden olmuştur. (Nesrin Erdem, Affan Yatman, Uğur Yüksel, Ahsen Mocan)*

1980 yılında yarışma teslim tarihine 20 gün kala apartman komşumuz Mimar Vedat İşbilir ile bahçe kapısında aldığımız bir karar ile katıldığımız Ankara Kızılay Kent ve Sosyal Tesisleri Yarışması'nda birinci seçilmemiz ile 30 yıl süren bir serüven başladı. Açılışını Affan Yatman da, Vedat İşbilir de göremedi. Şimdiki halini görmemeleri de bence daha iyi.

Semra UYGUR: *1) Atatürk Kültür Merkezi Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu ve Koro Çalışma Binaları Yarışması şartnamesi heyecan vericiydi (EK 17).*

2) TBMM Milletvekili Çalışma Binaları Yarışması.

3) TED Ankara Koleji Yerleşkesi Yarışması. Orta Anadolu bozkırında yoktan bir eğitim yerleşkesi, nasıl yapılmalı düşüncesi heyecan vericiydi.

4) Gelibolu Tarihi Alanı – Yeni Şehitlik Tasarımları Yarışması. Bu yarışmada Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcı olan Çanakkale Savaşı'nın şehitleri için anma mekanları tasarlamak, onur verici bir düşünce süreciydi.

Feride ÖNAL: *Her yarışmanın farklı deneyimleri olmakla birlikte iki aşamalı bir yarışma olması ve daha farklı bir süreç yaşattığı için Caferağa Spor ve Kültür Merkezi Mimari Proje Yarışması'dır (EK 15).*

Çiçek ÖZMERT: *İlk yarışmalara girdiğimiz dönemde yan yana 2 salonda 2 farklı projeden aldığımız 2 ayrı ödülün sergilenmesi gurur kaynağım olmuştu.*

Gülay USTA: *Beni en çok etkileyen yarışma 2001 yılında birincilik ödülü kazanmış olduğumuz Çevre Bakanlığı Hizmet Binası Ulusal Mimari Proje Yarışması'dır(EK 16). Çünkü çok fazla çalışmıştık ve yarışma sürecinde de birçok aksilikle karşılaşmıştık. Fakat sonuç çok sevindirici olmuştu. Ayrıca zamanın Çevre Bakanı bizleri davet etti, projenin uygulama aşamasına yönelik görüşmeler yapıldı.*

Projenin uygulama aşamasına yönelik hazırlıklar devam ederken, Çevre Bakanlığı kapanarak, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kuruldu. Bu nedenle proje uygulanamadı. Projenin tasarım süreci ve sonrasında bürokrasi dahil birçok konuda farklı deneyimler kazandık diyebilirim.

Dürrin SÜER: *OİB Teknik Lisesi Davetli Yarışması oldukça farklı bir deneyim idi (EK 2). Yarışma ortamı açısından da farklı bir örnek oldu bizim için.*

Otomotiv endüstrisinde önemli bir konumda bulunan Bursa UİB- OİB tarafından sektörde nitelikli eleman gereksiniminin karşılanmasına hizmet edecek, Milli Eğitim bünyesinde kurumsallaşacak bir okulun yaptırılması hedeflenmiş. Bir sosyal sorumluluk projesi olarak görülen bu düşüncenin gerçekleştirilmesi için 2008 yılında çalışmalara başlanmış ve MEB ile protokol imzalanmış. Yönetim bu eğitim yapısının projesini de davetli yarışma ile elde etme kararını vermiş. Bu doğrultuda İzmir, İstanbul, Ankara ve Bursa'dan 20 mimarlık ofisi davet edildi.

Program, işverenin teknik elemanları tarafından hazırlanarak gerekli tüm dokümanlarla yarışmacıya verildi. Bir aylık bir süre verilerek fikir projelerinin hazırlanması istenildi. Süre sonunda 13 ekip proje teslim etti. Projeler müellifleri tarafından, projenin tüm aktörlerinin yer aldığı, OİB yönetim kurulu üyeleri, MO temsilcisi, MEB temsilcisi, akademisyen ve yarışmacı mimarlardan oluşan bir jüriye projelerini sundu. Yani kimlikler gizli değildi. Bu da yarışmayı farklı kılan bir durumdu. Değerlendirme sonucunda jüri M artı D Mimarlık ekibinin sunduğu projenin uygulanması kararını verdi. Sonrasında süreç çok hızlı ilerledi. 2008 Kasım ayı sonunda yarışma sonuçlandı. 2010 Eylül ayından 16 ay sonra ise okul eğitime başladı.

Yarışmanın ardından katılımcı tüm projelerin yer aldığı bir kitap hazırlandı ve proje sergisi ile eş zamanlı dağıtıldı. Yapım süreci ve okulun kurumsallaşması ile ilgili tüm çalışmalar hakkında basın bilgilendirildi. İnşaat bitiminde de tüm süreci; Bakanlık ile Kurum'un imzaladığı protokolü, projenin elde edilmesini, yarışma ve sergisini, çalıştayları, yapım aşamaları gibi her etabı anlatan bir kitap daha hazırladılar. Aktardığım sürece dahil olduğumuz günden itibaren proje müellifleri olarak biz de sürecin her aşamasına katıldık. Jürinin seçtiği projeyi önemli ve değerli buldular. Kamu kurumlarında, yarışma projelerinin sonucu çok hızlı alınamıyor. Pek çok projede müellif olarak projeye müdahalelerle karşı karşıya kalınabiliyor.

Kurum müdahaleci bir eğilim içinde olmadı, tam tersine kolaylaştırıcı bir yaklaşımı oldu ve bu da sürecin hızlı ve kesintisiz devamını sağladı.

Dilek TOPUZ DERMAN: *Katılmış olduğumuz yarışmalar yarışma sürecinde ekipçe yaşadıklarımız, sonuçları ve sonrası ile mesleki hayatımıza çok şey katan deneyimlerdir. Ellinin üzerinde yarışma içinde seçim yapmak benim için zor olacak. Eskilerden bir anıyı paylaşırsam, 2003 yılında katılmış olduğumuz Osmanlı Parkı ve Anıtı Yarışması'nda sunduğumuz proje ekip olarak çok inandığımız bir projeydi. Bu proje jüri tarafından ilk oturumda elendi. Yarışma sonucunda kolokyuma katılan mimarlar sergideki projemizi görüp bize telefonla ulaşp tebrik etmiş, hatta ödül alan ya da son turda elenenlerden bir bölümü projemizi eleyen jürinin onları ödüllendirmesinden rahatsızlık duyduklarını ifade etmişlerdi. Bu deneyim bizim için çok kıymetliydi, bizi inandığımız yolda yürümeye yüreklendirdi. Öyle de yaptık. Bu anı sanırım geçtiğimiz günlerde katıldığımız ve eşdeğer ödül kazanarak halk oylamasına sunulan Uluslararası Taksim Kentsel Tasarım Yarışması projemiz nedeniyle gün yüzüne çıktı (EK 3). Ezcümle, yarışmaya sunduğunuz projenizin ödül alıp almamış olması, onun iyi ya da kötü olduğunun ölçüsü değildir. Jüri önemlidir. Nihayetinde ne söylediğiniz karşınızdakinin anladığı kadardır.*

Melkan GÜRSEL: *Tokyo Stadyumu'nu örnek olarak paylaşabiliriz (EK 4). Ayrıca süreç bağlamında Yenikapı Transfer Noktası ve Arkeopark, Cendere Vadisi Yarışması, Maltepe-Dragos Yenileme Projesi gibi kentsel ölçekte projeler, çok disiplinli profesyonel, sivil ve resmi kurumların çoğulcu katılımının yararını göstermesi açısından değerli.*

Erguvan Özgür ÜNAL: *En çok etkileyen 4 tane yarışma örneği vermek isterim.*

Manisa Büyükşehir Belediyesi ve Aışveriş Merkezi Mimari Proje Yarışması: Araziyi incelediğim sırada, 2 öneri yapıyı konumlandırırken mevcut topoğrafyayı yanlış etüt etmemden dolayı projemiz elendi. Kolokyum esnasında jüri başkanı; projemizin çok başarılı olduğunu, ancak belediye binası ile alışveriş merkezi yapısının yer değiştirmesini doğru bulmadığını, eğer kavşak tarafında alışveriş merkezi değil de belediye konumlandırılırdı projemizin 1.ödüle layık bir proje olduğunu belirtmesi beni çok etkilemiştir.

Akhisar Belediye Hizmet Binası: Mahir Ünal ile katıldığımız davetli yarışmada projemiz 1. seçildiğinden ilk yapımızı inşa etme fırsatını elde ettik. Arkiv seçkilerinde

2009'un en iyi yapıları arasına seçilen yapımız sayesinde Arkitera'nın organize ettiği Genç Mimar Ödüllerinde 2010 yılı jüri özel ödülüne layık bulundum (EK 10).

Gazipaşa Belediyesi Hizmet Binası yarışmasında projemiz 3. Ödüle layık görüldü. Avlulu yapısı ve kent ile kurduğu ilişki nedeni ile en sevdiğim projelerimizdendir (EK 11).

NEF Anaokulu Davetli Yarışması'nda 1. 'liğe layık bulunduk. 1. 'lik sahibi ile sözleşme imzalanarak anaokulu yapıları inşa edilecekti. Ancak öyle bir sözleşme ile karşılaştık ki, müteahhittin tüm sorumlulukları ve olası yanlış inşaatın cezası/ yanlış imalatın yıkılıp yeniden inşa edilmesine ait maliyetler, havalandırmadan hastalanabilecek çocukların velilerine ödenebilecek tazminatlar vs. gibi aklın almayacağı birçok maddenin mimari müellife yüklenmesi konusunda anlaşma sağlayamadığımızdan sözleşmeyi imzalamadık ve çekilmek zorunda bırakıldık (EK 12).

Emel BİRER: Katıldığım yarışmalar arasında beni en çok etkileyen Kayseri İç Kalesi'nin Korunarak Kültür ve Sanat Ortamına Dönüştürülmesi İçin İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması oldu. Yarışmanın iki kademeli olmasıyla beraber, özellikle tarihi bir alanın içine yapı yapma şansının verildiği ender rastlanabilecek bir örnek olması heyecan vericiydi. Yerin kendisini ön plana çıkarıp, tasarım egomuzu toprağa gömerek belki de bir adım geride gerçekleştirdiğimiz bu tasarım, yarışma sonrasında da çok ilgi çekmesiyle benim ilk yaşadığım tecrübelerin birçoğunu bir arada bulundurdu (EK 8).

Ebru YILMAZ: Sanırım ilk birincilik ödülü aldığımız yarışma oldu. Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Tasarım Yarışma Projesi'ydi. Hepsinin ayrı yeri ve anısı var (EK 6).

Nur YAVUZ: Mahalle Tasarımı Yarışması beni çok etkilemişti. Tek sorun 2. aşamada zamansızlıktan dolayı projenin üstüne yeteri kadar zaman ayıramamıştık. Bu yarışmada mekanın kendisinin bir araştırma konusu olması, kullanıcılarının kapsamlı olması ve kente, kamuya bir şeyler söylemesi ilgimizi çekmişti. Yarışmanın sonucu açıklandığında ödül almadığımızı gördük. Kısa bir süre sonra tekrar aradılar, size satın alma ödülü vereceğiz dediler. Projemizi çok kapsamlı bulmuşlar ve sonradan ödül vermek istemişler. Böyle bir duruma ilk defa şahit olmuşum.

Derya Ekim ÖZTEPE: Roboski Müzesi Yarışması bizim için özel bir yarışmadır (EK 14).

Yarışmanın açılma nedeninden yarışmanın yapılış biçimine kadar benzeri olmayan ender yarışmalardandır. Roboski Derneği'nin açmış olduğu yarışma şartnamesinin içeriği, jüri üyeleri ve Roboskili aileler tarafından yazılan mektupların da şartname eki olarak verilmesi özel bir durumdur. Ön kolokyumda diğer yarışma grupları ile bir araya gelerek projemiz hakkında konuşma imkanımız olmuştu. Jüri üyeleri ve Roboskili aileler ile bir araya gelmemiz durumu ile de tüm süreç bizde yoğun duygulara sebep olmuştur.

Banu GARİP: 2007'de 2.'lik kazandığımız İki Aşamalı Başakşehir Kent Merkezi Ulusal Kentsel Mimari Tasarım Yarışması (EK 19). İlk defa çok büyük ölçekli ve 2 aşamalı olarak düzenlenen büyük bir yarışmada ödül kazanmıştık. Süreç olarak 2 aşamalı olduğu için çok eğitici bir deneyim oldu. Farklı ölçeklerde çok büyük maketler ve paftalar teslim ettik. Teslime kamyon ile gittiğimizi hatırlıyorum.

Bilgen DÜNDAR: Mahalle Tasarımı Yarışması'nda, yarışmanın kurgulanması enteresandı. Fikir ağırlıklı ve iki aşamalıydı. Jüri ve yarışmanın sorunu daha çok kentsel tasarım ölçeğinde olmasına rağmen biz mimarlar olarak ekibi kurduk. Türkiye'den farklı bölgeleri seçme olanağımız vardı. Yani esnekti diyebiliriz. Kendi fikirlerimizi gerçekleştirebileceğimiz bir proje olarak düşündük. Ve aslında ilk görüşmemizde ana kurgusunu doğaçlama bir şekilde ürettik, bu yüzden de devam ettik.

Melike ALTINIŞIK: 2019 yılında 1.'lik ödülü aldığımız ve yakında yapımı başlayacak olan Seul Robot Bilimi Müzesi projemiz oldu (EK 13).

Dicle HÖKENEK: Benim için en önemlisi sanırım Khandama Kentsel Tasarım Yarışması süreciydi (EK 7). Bünyamin Derman ve Cem İlhan ile katılmıştık. Yarışmacı iki mimar ile böylesi bir sürecin içinde olmak gerçekten çok önemliydi benim için. İlk uluslararası yarışmamdı ve tüm süreci ben yönetiyordum. 2 aşamalı bir yarışmaydı ve ilk aşamayı geçtiğimizde başımıza iş aldık demiştik doğrusu. Kentsel tasarım projesi olması ise çok daha ilgimi çekmişti çünkü kentsel tasarım yarışmalarının matematiği ve dinamikleri çok farklı, hele ki size nispeten yabancı diyebileceğiniz bir ülkenin koşullarında yapmanız gerektiğinde.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Rauf Denктаş Anıt Mezarı ve Müzesi Yarışması için tasarladığımız öneri (EK 9).

Sevince BAYRAK: *Kayseri Kalesi Yeniden Düzenleme Yarışması benim için önemli bir yere sahiptir (EK 5).*

26. Yarışma süreçlerinde ne tür zorluklarla karşılaştınız?

Birsen DORUK: *Bizi en çok zorlayan zamansızlık oldu. Eşim de ben de akademisyendik. Yarışmalara geceleri çalışırdık. Bu da bizi epeyce yoruyordu.*

Azize ECEVİT: *Karşılaşılan en büyük zorluk verilen sürelerin az olması diye hatırlıyorum. Kendinizi istediğiniz gibi ifade edemeyebiliyorsunuz.*

Nesrin YATMAN: *Uzunca bir zaman çalıştıktan sonra tasarınızı ve aldığınız kararları yeterli bulmamak, çalışmayı bırakmak veya ne kadar zaman kaldığını düşünmeden sil baştan yapmak, soru-cevap sürecinde, gelen cevapları görünce yanlış yolda olduğunuzu anlamak, teslim günü maket atölyesi kaynaklı sürprizler...*

Semra UYGUR: *Bilgisayar ile proje üretim süreci başladıktan sonra gereksiz olduğunu, düşünceyi anlatmakta çok yararlı olduğuna inanmadığım sunuş şekillerini zorluk olarak niteliyorum.*

Feride ÖNAL: *En fazla mekan ve zaman sorunu yaşadık. Akademisyen olarak başka tür sorumluluklarımız olması nedeni ile sürekli yarışmalara giren bir yarışma bürosu değiliz. Bu nedenle sürekli çalışabildiğimiz bir mekanımız yok. Yarışmalardaki en büyük destekçilerimiz öğrencilerimiz. Onlar mezun olduklarında zaman zaman birlikte devam ediyor, ya da yeni bir öğrenci ekibi oluşturuyoruz.*

Çiçek ÖZMERT: *Zaman ve özellikle maketlerin yetiştirilmesi hep önemli bir sorun olmuştur.*

Çiçek ÖZMERT: *Zaman ve özellikle maketlerin yetiştirilmesi hep önemli bir sorun olmuştur.*

Gülay USTA: *Aslında proje üretme sırasında çok keyifli çalıştık, her zaman. Üniversitede öğretim elemanı olduğum için gündüzleri derse girer, geceleri ise okulda veya ofisimizde çalışırdık. Bazen dersler ve görevler nedeniyle geceleri çok geç saatlere kadar çalışıp, eve döner, sabah tekrar okula giderdik. Oldukça zor süreçler olmasına rağmen, her zaman keyif aldık. Zaman zaman da teknik sorunlar, projenin teslimi için yetiştirilmesinde gerginlikler, aksaklıklar oldu, şimdi hepsini tebessümle hatırlıyoruz.*

Dürrin SÜER: Tasarlama sürecindeki olağan heyecan, stres... Ekiple tartışma, uzlaşma, karar aşamalarındaki kimi gerilimli zamanlar... Aslında tüm tasarım süreçlerinde yaşananlar gibi...

Dilek TOPUZ DERMAN: Yarışma süreçleri herhangi bir iş sürecinden çok farklı zorluklar içermiyor. Tersine, yarışma süreci mimara, şartname ile tanımlanmış proje üzerinde teslim gününe kadar fikrini inandığı şekilde geliştirme ve sunma fırsatı veriyor. Zira proje üretim süreçlerinde çoğu kez daha konsept aşamasında işveren müdahalesi ile savrulan projeler oluyor.

Melkan GÜRSEL: Her zaman iyi bir bilgilendirme yarışmacıyı doğru yönlendirir. Hazırlık süreci detaylı yapılmış, bilginin paylaşıldığı, istenenin net olarak tarif edildiği bir yarışmada mimara doğru anlama ve ilerleme imkanı verildiğinde her yarışma zorlu ve bir o kadar heyecanlı, umutlu bir süreçtir.

Erguvan Özgür ÜNAL: Tasarım sonrasında sunuma ve maket yapımına yeterli zaman ayırmak önemlidir. Yarışma teslimi ile ofisimizin yürüttüğü işlerin toplantıları veya teslim tarihleri çakıştığında çok zorlandığımız dönemler oldu.

Emel BİRER: Yarışma süreçlerinde grup halinde çalışırken hepimizin birlikte çalışabileceği ortak alanlar ve zamanlar yaratma konusunda sıkıntılar yaşadık. Ayrıca yarışma sürecinde ekipte inisiyatif alma gerektiren konularda birbirimizin onayını beklemek ve kimi zaman her konuda ortak fikire varma çabaları da süreci yavaşlattı. Her yarışmada olmasa da, mimarlığa bakış açımızdaki farklılıklar yarışmada alacağımız temel tasarım kararlarını etkiledi ve bazen birbirimizi ikna etmeye çalıştığımız anlarda bulduk. Burada da yaşın ilerlemesi ve tecrübe ile bu sorunların daha rahat aşıldığını gördüm.

Ebru YILMAZ: Yarışma sonlara doğru, zaman daraldıkça çok yorucu ve yıpratıcı olabiliyor. Fiziksel enerjinizin azalmasıyla baş edip, direnç gösterip sonuna kadar koşmanız gerekiyor. En çok teslim haftası çok zor olur.

Nur YAVUZ: Zaman ve o bina ya da çevre tipolojisinde tam bir ekspertizin olmaması, deneyimsiz bir ekip çalışmaktan kaynaklı çok açıklama yapmak zorunda olmak, zaman kullanımı ve oğlumun bakımı...

Derya Ekim ÖZTEPE: Şartnamede muğlak durumlar varsa ve şartname eklerinde eksikler söz konusu ise, bu durumlar bizi zaman olarak zorluyor. Çünkü soru-cevaplarda gelen yeni bir bilgi projenin sürecini değiştirebiliyor.

Mimarlık, tasarım yapmak söz konusu olduğunda bireysel bir süreç iken, yarışma veya ofiste bir projeyi geliştirmek söz konusu olduğunda ekip çalışmasına uyulanması gereken bir disiplin oluyor. Bu yüzden ekip ruhu çok önemlidir. Bizim bu konuda şanslı olduğumuz söylenebilir, ama zaman zaman zorlandığımız anlar da olmuştur.

Yarışma sonrasında hem avan proje, hem de uygulama aşamasında işvereni inandığınız şey uğruna ikna edebilmeniz gerekiyor. Bu süreç yarışma projelerinin uygulama aşamasına geçtiğiniz süreçte de benzer bir şekilde ilerliyor. Müellif ve tasarımcı olmanız ile seçilmiş olmanız bu durumu değiştirmiyor. Benim mesleğin başında en çok zorlandığım ve ‘okulda öğretilmiyor’ diyerek birebir deneyimleyerek öğrendiğim, mücadele ettiğim zamanlardı.

Banu GARİP: Yarışma sürecinde en zorlu olmakla birlikte de bizi en çok bu sürece bağlayan aşama tasarım aşaması oluyor. Genellikle alternatifler oluşturup bu alternatifler üzerinden değerlendirmeler yapıp birini seçiyoruz. Yarışmalar genel anlamda bütünü düşündüğümüzde çok zor bir süreci barındırıyor, tasarım aşamasından en sonda çıktı alınıp teslim edilinceye kadar geçen süreç çok emek ve zaman isteyen bir süreç. Bununla birlikte maddi ve manevi olarak da çok fedakarlık isteyen bir süreç.

Bilgen DÜNDAR: Zaman yönetimi ve yarışma konusunda deneyimsiz olmak.

Melike ALTINIŞIK: Yarışma süreçleri genel olarak yoğun konsantrasyon içeren süreçlerdir. Teknik aksaklıkların da kimi zaman planlamanız harici yaşanması söz konusu olabilir. Yaşadığımız en büyük aksilik, dijital teslim kabul eden bir yarışmada başvurumuzu GMT saat sorunu sebebi ile kabul etmemeleri dolayısı ile yaşanmıştı.

Dicle HÖKENEK: Genellikle zamanı iyi kullanma konusunda öğrencilikteki alışkanlıklarım tekrar devreye giriyor, son hafta sabahlamaktan hiç geri kalmadım diyebilirim. Bunun dışında her yarışmanın beklentilerine cevap verecek ekipleri oluştururken zaman zaman iş bölümü ve birlikte çalışmanın zorlukları şevkinizi kırabiliyor.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Mezun olduktan sonra yarışma çizmek ve hayatımı finanse etmek ikileminde çift mesai harcamak oldukça yıpratıcı olmuştur. Ayrıca, ekip olarak üretmek yarışmanın en zor dinamiklerinden diye düşünüyorum.

27. Maddi kaygılar, kazanamama kaygısı, zaman problemi gibi durumlar yarışmalara katılma kararınızda engel yarattı mı? Bu durumlarla nasıl başa çıktınız?

Birsen DORUK: Dediğim gibi, zamansızlık engel yaratıyordu.

Azize ECEVİT: Kazanamama kaygısı olmaz.

Nesrin YATMAN: Maddi kaygılar, zaman problemi her zaman engeldir. Kazanamama kaygısı hep vardır. Ama girersin, çünkü girip birinci olmak hayali ağır basar.

Semra UYGUR: Eğer bu tür durumlar ve kaygılar varsa yarışmaya girmemek gerekir. Yarışmaya girmeye karar verdikten sonra tüm endişeleri bertaraf etmek gerekir. Aksi durumda düşüncede özgür olunamaz.

Feride ÖNAL: Zaman ve mekan en büyük sorunumuz oldu hep. Bu iki sorun nedeni ile çok sayıda yarışmaya giremiyoruz.

Çiçek ÖZMERT: Yarattı; hem master yapıp hem yarışmalara katılıyordum. Başarılar bu engelleri maddi ve manevi olarak aşmamı sağladı.

Gülay USTA: Yarışmalara katılmanın önemli bir maddi boyutu var. Yarışma yapma alışkanlığı yaşam biçimine dönüştüğünde tüm kazançlar bu yolda harcanabiliyor. Kazanamama kaygısı olabiliyor, fakat her yarışmaya kazanma motivasyonu ile hazırlandık.

Dürrin SÜER: İş yoğunluğu nedeniyle gerekli zamanı ayıramayacağımız kaygısıyla girmek istemediğim ve girmediğimiz yarışmalar oldu. Kazanamama kaygısı olmamalı diye düşünüyorum. Sonuçta bu bir yarışma, fikrinizi söyleyip bir çözüm önerdiğiniz... Ancak o fikir veya çözüm, değerlendiren kurulu ikna edememiş olabilir. Benzer fikrin daha iyi çözümleri olabilir. Benim için katılımı engelleyen bir durum değil. Maddi kaygıyla ödül miktarının düşüklüğü kastediliyorsa, bu da engel değil benim için ancak ödülü çok düşük olan yarışmaların ciddiyeti de biraz zayıf oluyor. O zaman girmemeyi tercih ediyoruz.

Dilek TOPUZ DERMAN: Yarışma, işinizin olmadığı dönemde iş yapma ihtimaliniz için verdiğiniz bir mücadeledir. İşin gelmesini beklemezsiniz. İş yaratmaya çalışırsınız. Yarışmaya da bu yüzden girersiniz. Tabii ki finanse etmek kolay değildir eğer belli bir birikiminiz yoksa, ama iş almak için de bir fırsattır. Özellikle mesleğe yeni adım atmış ve ofisini yeni açmış genç mimarlar için önemli bir başlangıç anahtarıdır. Tabii bunu söylerken yarışmaya kumar gözüyle bakarak ya tutarsa deyip hiçbir vizyonu, sözü olmayan bir proje yapıp göndermeyi, ya da kazanamama kaygısı ile jüriye göre proje yapmayı da kastetmiyorum. Yarışma iştir. Finansman bulmak ve zamanı yönetmek mimarın sorumluluğudur. Hamama giren terlemeyi de kabul ederek girer, girmelidir. Tabii para derdi olmayan, iş sıkıntısı olmayan, ün kazanmak, tanınmak için yarışmaya girenleri kastetmiyorum. Bizim deneyimimiz ve yolumuz o yol değildi çünkü.

Melkan GÜRSEL: Büyük bir ofis olmanın avantajıyla bu dengeyi kurabildiğimiz için biz şanslıyız, ancak gençler ve küçük ofisler bu süreçlerde desteklenmeli.

Erguvan Özgür ÜNAL: Yarışmaya hazırlanırken bu tür kaygılardan kurtulamamak ve yeterince konsantre olamamak başarısızlık getirir. Kaygılardan uzak ve rahat olmak şarttır. Gerçek koşullar buna imkan vermese dahi...

Emel BİRER: Zaman problemi, yetiştirememe kaygısı katılma kararımızı kimi zaman etkiledi ve hatta katılmadığımız yarışmalar da bu sebeplerden kaynaklandı. Ama iyi bir iş bölümü ve teknolojik olarak ekip donanımının zamanla artması bu sorunu aşmamıza yardımcı oldu.

Ebru YILMAZ: Her yarışmaya elbette kazanmak için katılır. Ama kazanamadığınız yarışmadan da çok şey öğrenirsiniz. Her yarışma ayrı bir tecrübe, deneyim ve birikim oluşturur. Dolayısıyla, çoğu zaman ödülün ne kadar olduğu önemli değildir. Ayrıca, akademisyen olduğum için böyle bir lüksüm de var. Kazanmasam bile maddi olarak beni pek etkilemez.

Nur YAVUZ: Maddi kaygılarımız hep oldu. Kazanamama kaygısıyla baş edebiliyorum. Benim kendimle ve korkularımla çalışma pratiğim var. Hem yoga hem meditasyon yapıyorum. O yüzden özgür bir alana geçip, elinden geleni yapmak ve huzurla çalışmak yolunu seçiyoruz. Ama bunu beceremediğimiz zamanlar da oldu.

Derya Ekim ÖZTEPE: Yürütmekte olduğumuz bir ofisimiz olduğu için yarışmalara program olarak uygun olduğumuz zamanlarda katılma şansımız oluyor.

Banu GARİP: Bazı yarışmalara zamanlama açısından uygun olmadığı için katılamadığımız ve bu duruma üzüldüğümüz oluyor.

Bilgen DÜNDAR: Kişisel hayatlarımızın gidişatına göre maddi kaygılar yaşadığımız dönemler oldu, ama maddiyat yarışmaya katılma amacımız hiçbir zaman olmadı. Keyif aldığımız bir süreç olduğu için süreçteki motivasyonumuz her türlü sorunu göz ardı etmemizi sağladı. Tabi ki ara ara düştüğümüz dönemler oldu, ama genel olarak başa çıkabildik.

Melike ALTINIŞIK: Açık yarışmalara yılda katılım limitimizi en fazla 2 ile sınırlanması bu durumun bir yansımasıdır. En fazla o kadarlık bir yatırım bütçesi ayırabilmektedir ofis. Bu bağlamda ön seçmeli, 2 aşamalı ya da davetli yarışmalarda zaten bir ödenek alacağınız için kabulleriniz ona göre değişmektedir.

Dicle HÖKENEK: Aslında maddi kaygılarla katılmıyorum pek. Konu, yer ve işin üstesinden gelebileceğimi düşündüğüm bir aralıktaysam mutlaka katılıyorum. Benim katılamama sebebim genellikle ofisteki iş yoğunluğundan kaynaklı oluyor. İç mimarlık yapıyorum ve süreler yapılacak işe göre yarışmadan çok daha kısa ve iyi yönetmem gerekiyor. Katılmaya karar verdiğim dönemlerde ise genellikle iş yoğunluğunu azaltıyorum. Daha çok vaktimi ve konsantrasyonumu yarışmaya ayırıyorum.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Ofislerde çalışmayı bıraktıktan sonra yarışmalar dışında nitelikli iş üretebileceğimiz alternatif bir fırsatla karşılaşmamış olmak, süreçte yaşadığımız kaygılarla başa çıkmanın en mecburi metoduydu aslında.

28. Sizce bir kadın mimar için evli olmak ya da çocuk sahibi olmak yarışmalara katılmak için engelleyici unsurlar mı?

Birsen DORUK: Evli olmak, çocuk sahibi olmak benim için engel değildi. Ancak mevcut iş sorumluluğum vardı. Bu yarışmalara katılmam için zamansızlık yaratıyordu.

Azize ECEVİT: Gayet tabii, pek çok boşanma bu konulardan dolayıdır zaten. Yaşadığınız zor ve stresli bir süreç. Bu arada bir de başta eşiniz ve çocuklar, büronun yürütülmesi... Yani zor dostum zor durumu.

Nesrin YATMAN: Asla değildir. Sadece bahane olabilir.

Semra UYGUR: Eğer kadın olarak yalnız çalışılıyorsa, eşi mimar değilse ve mimarlığın nasıl bir üretim süreci olduğunu tam olarak kavrayamadıysa, gerekli özveriyi ve anlayışı göstermiyorsa olabilir. Ama ben tüm çalışma hayatımı ve tüm hayatımı eşim Özcan Uygur ile birlikte paylaştığım için tüm sorunları birlikte paylaşarak çözüme ulaştırdık.

Feride ÖNAL: Engelleyici değil ama süreci zorladığını sanıyorum.

Çiçek ÖZMERT: Evet.

Gülay USTA: Aslında kadın olmaktan öte, anne olmak yarışma sürecinde engelleyici olmasa da zorlayıcı oldu benim için. Örneğin kızlarımın doğduğu yıllarda yarışmalarda çok aktif çalışmadım. Tüm ekip sabah üçlere kadar çalışırken ben gece 24:00' da evde olmaya çalışırdım.

Dürrin SÜER: Hayır benim için engelleyici değil. Çocuğum yok. Eşim meslektaşım ve iş ortağım. Bu engelleyici değil, olumlu bir durum yaratıyor benim açımdan. Ancak ofisteki iş yoğunluğu katılımın sağlanmasında engelleyici olabiliyor. Diğer kadın mimarlar için ise iş ve özel yaşam/ev dengesini nasıl kurduklarıyla ilgili olduğunu düşünüyorum.

Dilek TOPUZ DERMAN: Saydıklarınız yarışmaya katılım ya da mesleği sürdürmek için hem engel hem değil. Bu hem koşullardan bağımsız olarak kadının tercihine, hem de koşullarına bağlı. Kader toplantısından yaptığım aktarımda bahsetmiştim.

Melkan GÜRSEL: Her durum kendi koşullarını yaratır, bu koşullara uyum sağlamak, hatta ondan yararlanma becerisi geliştirmek insanı geliştirir, besler. Meslekte de bu böyle.

Erguvan Özgür ÜNAL: Evet. Eşim ile meslektaş olduğum için şanslıyım.

Emel BİRER: Engelleyici bir durum değil ama erkeğe göre dezavantajlı bir durum olarak değerlendirilebilir. Benim için kadın mimar değil, ama anne mimar olmak önceliklerimi değiştirmeme neden oldu.

Ebru YILMAZ: Bilmiyorum, ama evli insanlar için olması muhtemeldir diye düşünüyorum.

Nur YAVUZ: Bana göre, kesinlikle hepsi engelleyici unsurlardır. Ben bir de tek ebeveyn olduğum için çocuk bakımını ilk sıraya koyuyorum. Çok zor bir durum olduğunu düşünüyorum.

Derya Ekim ÖZTEPE: Bu sayılan unsurlar bazı kadınlar için engelleyici iken bazıları için engel olmayabilir. Kendi adıma mesleki ofisimin kuruluş nedeni, 2006 yılında kazanmış olduğumuz bir yarışmadır. Yarışma, akademik hayattan pratik mesleki hayata geçişimde önemli rol oynamıştır. Ofis sahibi olmanın ve mesleki hayatın da kendi içinde zorlukları var. Biz ofisimizi büyütmeyle yürütmekte olduğumuz işlerimizden fırsat yaratarak yarışmalardan kopmadık.

Bir de kızlarım küçükken Trabzon'da yaşadığımız için ödül aldığımız halde törenlerin, kolokyumların birçoğuna katılamadım.

Banu GARİP: Evli olmak değil, çocuk sahibi olmak zorlayıcı olabiliyor.

Bilgen DÜNDAR: Kesinlikle öyle olduğunu düşünüyorum.

Melike ALTINIŞIK: Hayattaki duruşunuz ve konumlanmanız ile ilgili olduğunu düşünüyorum. Benim penceremden bu sorunun cevabı engelleyici değildir olacak.

Dicle HÖKENEK: Kesinlikle. Ben evli ya da çocuklu değilim ama yakınlarımdaki örneklerden bunu gözlemleyebiliyorum.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Ebeveynlik sorumluluğunun büyük bölümünün anneye yüklenmiş olması, kadının iş hayatındaki başarısı ve mücadelesinde engelleyici ve yıpratıcı bir unsur. Üstelik mimarlık mesleği mesai saatlerinin son derece esnek ve uzun olması gerektiği düşüncesi bu kadar hakimken... Ancak kadın zihninin çoklu düşünce ve analiz yetisine hakim olması, mesleki hazzını kaybetmediği sürece yarışma çizmek konusunda engelleri aşabilmesini sağlayabilmekte diye düşünüyorum. Kendi annelik serüvenime başladığım günden beri ekibimle beraber 10'larca yarışma teslimini sadece mesai saatleri içinde çalışarak yapabildim.

Sevince BAYRAK: Evet, ama bu sorunun yanıtı ortağım ve eşim Oral için de aynı. Evde iş bölümü yapan bir erkek ya da kadın için küçük çocukların olması yarışmaya vakit ayırmayı çok zorlaştırıyor. O nedenle son 5 senedir çok azaldı katıldığımız yarışmalar.

29. Katıldığınız yarışmalar size kişisel ve mesleki olarak neler kattı?

Birsen DORUK: Yarışmalar sayesinde, kullanıcıların ne istediğini daha iyi anlamaya başladım. İşveren kurum veya kişi ile aramdaki ilişkiler, katıldığım yarışmalar sayesinde gelişti.

Azize ECEVİT: Bu şekilde tecrübe ve bilgi sahibi olunuyor, meslekle ilgili aktivitelere katılarak yenilikleri takip edebiliyorsunuz.

Nesrin YATMAN: Yarışmalar kimliğimizi oluşturdu. Tasarım gücümüzü arttırdı.

Semra UYGUR: Aynı konu ve aynı coğrafya için ne kadar farklı tasarımlar yapabilmenin mümkün olduğunu, mimarlığın kesin doğrusu olmayan ama kesinlikle duyarlılığın olmazsa olmaz olduğunu öğretti ve öğretmeye devam ediyor.

Feride ÖNAL: Katıldığım her yarışmadan mutlaka mesleki çıkarımlarım olmuştur. Hem farklı konularda araştırma yapmak, hem de farklı disipline arkadaşlarla çalışmak ve paylaşmak kişisel ve mesleki deneyimlerimi çoğalttı.

Çiçek ÖZMERT: Yarışmalarda başarılı olmak için belirli bir mesleki düzeyin üzerine çıkmış olmak gerekir. Bu size başarıyı yakaladığınızda farklı bir mesleki özgüven sağlar. Bu özgüven, iş alma, iş yapma ve iş takibinde sizi daha rahatlatacaktır. Bunu tüm mesleki yaşantımda hissettiğimi söyleyebilirim. Normal iş ortamlarına da bu özgüven kendini hissettirir. Ancak kendi meslek ortamı içerisinde de eğer bu bir kadın mimar erkek mimar ortaklığıysa, başarılar nedense hep erkek mimara atfedilir. Kadın mimarlar kıyaslamalarda da, piyasada da iç mimar, dekoratör yaftası ile dolaşır.

Gülay USTA: Yarışmalar bana kişisel olarak ekiple çalışma becerisi kazandırdı, kolektif çabayla üretmenin önemini kavradı. Mesleki anlamda fikir ve proje üretme konusunda gelişmemi sağladı, ayrıca yarışmalardan edindiğim bilgi, beceri ve deneyimi öğretime aktarmak, öğrencilerle paylaşmak her şeyden değerli diye düşünüyorum.

Dürrin SÜER: Yarışmalar mimarlar için kendini geliştirme olanağı sağlayan değerli ortamlar. Gündelik iş yaşamında her zaman karşınıza çıkamayacak konularda fikir üretmek, bilgi sahibi olmak için bir fırsat. Geliştirici, deneyim kazanmayı sağlayan bir ortam. Ayrıca bir yarışmayı kazanmak ve ödül almak meslek ortamındaki varoluşunuzu görünür kılan bir sonuç. Mesleki olarak güveni arttıran bir durum.

Dilek TOPUZ DERMAN: Şüphesiz, öncelikle çok farklı konu ve ölçekte düşünme, üretme imkanı verdi. Yaptığımız çalışmalar (okuma, araştırma, inceleme...) entelektüel ve mesleki olarak beni geliştirdi. Yaşayış ve bakışımı olgunlaştırdı. Yarışmaya katılan projeleri görmek farklı bakış açılarını kavrama ve esnek düşünebilme becerisi kazandırdı. Uygulanan projeler yarışmadaki fikirlerin hayata geçerken de geliştiğini gösterdi. Tıpkı kişisel ve mesleki gelişimimizin hayat boyunca devam etmesi gibi...

Melkan GÜRSEL: Her proje, her ortaklık, her farklılık ve tabii ki her yarışma yeni anlayışlar geliştirmeye, size benzemeyeni görmeye, alışık olmadığınızı anlamaya, sınırlarınızı geliştirmeye ve bazen becerilerinizi zorlayarak öğrenmeye yol açar. Öte yandan, yeni tanışıklıklara vesile olur ve sizi yeni tanıyan insanlar kazanırsınız.

Emel BİRER: Bir mimar ve aynı zamanda tasarım hocası olarak çok şey kattı diyebilirim. Aynı konuda farklı mimarların çözümlerini bir arada ve tartışabileceğiniz bir ortamda bulmanın çok öğretici bir süreç olduğunu düşünüyorum. Zaman planlaması yapmak, ekip arkadaşlarını seçmek ve onlarla mimari tartışmalar yapmak da oldukça önemli katkılardı. Aynı zamanda özellikle İstanbul dışında yapılan yarışmalar yeni yerleri öğrenmek, tanımak açısından da çok keyifliydi.

Ebru YILMAZ: Yarışmalar aracılığı ile nitelikli bir biçimde meslek pratiğini icra edebiliyor olmak çok değerli. Hem kişisel, hem de mesleki olarak çok şey öğretmiştir.

Nur YAVUZ: Kısa sürede amaca odaklanmak, yine kısa sürede çıkan problemleri çözmek, ekip çalışması gibi beceriler kazandırdı.

Derya Ekim ÖZTEPE: Katıldığım yarışmalar bana projeler üretebileceğim, farklı yeti ve kişiliklerde meslektaşlarımla çalışabileceğim, farklı disiplinlerle ortak işler yapabileceğim bir ortam yarattı. Her zaman öğrenme ve gelişme imkanlarını açarak kendimize has yapabileceklerimizi araştırıp geliştirdiğimiz bir alan oldu.

Banu GARİP: Katıldığım yarışmalardan, özellikle sonuçlandıktan ve diğer projeleri de inceledikten sonra çok şey öğrendiğimi düşünüyorum. Bu yüzden yarışmalar ile her yeni yarışmada farklı fikir üretimi ve paylaşımı ile, farklı ekiplerin ürettikleri projelerin görülmesi ve jürinin de üretilen projeler üzerine eleştirileri ile birlikte mimarlık pratiğinin geliştiğini düşünüyorum.

Bilgen DÜNDAR: *Kişisel olarak oldukça tatmin edici bir süreç oldu. Tasarım anlayışınızı sorguluyorsunuz her tasarım probleminde, sizi geliştiriyor. Rutin meslek hayatınızdan, mesleğin farklı bir pratiğine kayıyorsunuz bir süre ve bu sizi psikolojik anlamda besliyor. Mesleği daha bütüncül olarak görmeye başlıyorsunuz.*

Melike ALTINIŞIK: *Yarışmaları ofis portföyünün gelişmesi için çok değerli buluyorum. Her bir yarışma konusuna yeni bir araştırma projesi heyecanı ile başlayan bir mimar olarak kavramsal gelişim için de çok değerli olduklarını düşünüyorum.*

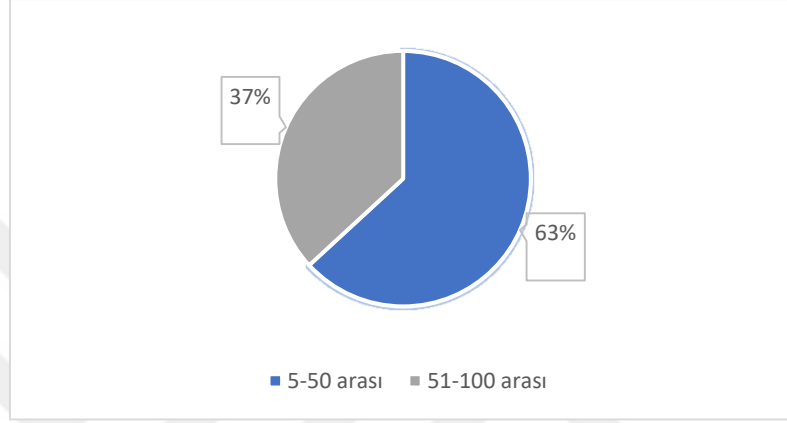
Dicle HÖKENEK: *Benim için belli periyotlarda kendimi değerlendirme yöntemi olarak gündeme geliyor. Sürekli yarışmalara katılan bir ofis değiliz. Ancak son dönemde katıldığım 2 yarışmadan birinde ödül almam beni yeniden motive etti diyebilirim. Diğer yarışmada da son turda ve benim önemseydiğim iki ismin karşı oyuyla elendiğimi öğrendiğimde tekrar denemem için gerekli motivasyonu edindim diyebilirim.*

Oya ESKİN GÜVENDİ: *Yarışma çizmek aslında gelebilecek iş fırsatları için önceden zihin jimnastiği yapmak gibi. Yarışmaya açılan sorunsala dair oluşturduğunuz cevabın kabulü ve ödüllendirilmesinden çok, o probleme gelen alternatif yüzlerce cevapla karşılaşarak inceleme fırsatı buluyorsunuz. Ayrıca ekip olmak, egolarınızı (eğitim sürecinde bolca şişirilen) kenara bırakmak ve doğru bildikleriniz üzerinde tartışmak mesleki bakışınızı devamlı taze tutuyor.*

Sevince BAYRAK: *Onlarca farklı hikaye biriktirdik, her biri başka bir mahallede, şehirde ve bazen ülkede geçen. Konusu, süreci, jürisi, kolokyumu ile bugün dönüp baktığımda ulusal, uluslararası, davetli ve ön seçimli neredeyse her türden her ölçekte yarışmaya katılmışız. Meslek hayatımızdaki deneyimin önemli kısmı yarışmalardan elde edilmiş. Maddi olarak da ciddi katkısı olmuştur ofisi kurma aşamasında.*

3.3.8. Yarışma Tecrübelerine İlişkin Bulgular

- ✓ Kişiler en az 5, en fazla 100 adet olmak üzere, %63'ü 51-100 adet, %37'si 5-50 adet yarışmaya katılmışlardır. Bu kişilerin %72'sinin uluslararası yarışma deneyimleri olmuştur. Deneyimi olmayanlar ise bu konu hakkında yorumda bulunmamışlardır (Şekil 3.13).

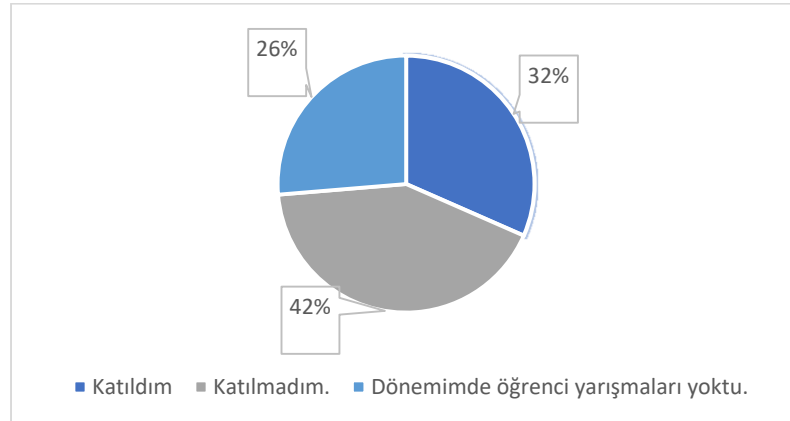
Şekil 3.13 Kişilerin Katıldığı Yarışma Sayıları

- ✓ Kişilere göre, ulusal ve uluslararası düzenlenen yarışmalar arasındaki farklar Şekil 3.14'te yer almaktadır.

• Kurallar ve istenilenler farklı olabiliyor.
•Uluslararası yarışmalarda rekabet daha fazla
•Uluslararası yarışmalarda proje tipi alternatifleri daha fazla
•Uluslararası yarışmalarda teslim edilmesi istenen çizim paftalarının standartları daha belirleyici olduğu için sunum aşamasında her yarışmacının eşit değerlendirme ve eşit sunum şansı artıyor.
•Jüri değerlendirme sürecine ayrılan süre uluslararası yarışmalarda daha fazla.
• Ulusal yarışmalarda istenilen detay ve çizimler daha fazla olabiliyor. Uluslararası yarışmalarda konsept ağırlıklı değerlendirmelerde bulunuluyor.
• Uluslararası yarışmalara katılım sayısı çok daha yüksek, bu yüzden daha zorlu
• Uluslararası yarışmalarda şartnameler daha özgün ve daha özgür tasarımlar yapılmasına imkan veriyor.
•Uluslararası yarışmalarda şartnameler daha profesyonel, daha açıklayıcı ve net hazırlanıyor.

Şekil 3.14 Kişilere Göre Ulusal ve Uluslararası Yarışmalar Arasındaki Farklar

- ✓ Görüşülen kişilerin %42'si öğrenci yarışmalarına katılmadığını, %32'si katıldığını, %26'sı ise öğrencilik döneminde öğrenci proje yarışmalarının düzenlenmediğini belirtmiştir (Şekil 3.15).

Şekil 3.15 Öğrenci Yarışmalarına Katılım Durumu Dağılımı

- ✓ Kişiler arasında, öğrenci yarışmasına katılmış olanların tamamı bu deneyimlerinin eğitim ve meslek hayatlarını olumlu etkilediğini belirtmiştir. Öğrenci yarışmalarına katılım sebepleri, yarışma konusuna duyulan ilgi, projenin uygulanma ihtimalinin olması ve ileriye dönük yarışma tecrübesi kazanabilmek olarak açıklanmıştır. Kişilerin yarışmalara katılım sebeplerine ilişkin bulgular şunlardır;
 - ✓ Yarışmaların, özünde eşitlikçi ve anonim bir ortam sunması,
 - ✓ Mesleğe duyulan heyecan ve fikirlerin kaybedilmemesi,
 - ✓ Akademisyen olarak tasarımdan ve tasarlamaktan uzak kalınmaması,
 - ✓ Akademisyenlik kimliğine katkı sağlaması,
 - ✓ Proje üretme sürecinin keyifli ve heyecan verici olması, meslekte tatmin olma duygusunun yaşanabilmesi,
 - ✓ Akademisyen olarak tasarım alanında kendini ifade edebilmenin yarışmalar sayesinde olabilmesi,
 - ✓ Nitelikli mimarlık yapma düşüncesi,
 - ✓ Mimari tasarım hususunda düşüncelerin sınılandığı, diğer meslektaşların aynı düşünce üzerindeki farklı üretimlerinin görülebildiği şeffaf bir olan yaratması,
 - ✓ Çalışılan ya da staj yapılan ofislerin yarışmalar yoluyla iş alma yöntemini kullanması,
 - ✓ Yeni mezunken deneyim kazanılabilmesi,
 - ✓ Alınan eğitime dair işverenlerin önyargısını kırabilme şansını sağlaması,
 - ✓ Kazanmanın verdiği hazzı yaşama olanağını sunması,
 - ✓ Serbest mimar olarak tanınırlık kazanabilme ve büro açabilme olanağı vermesi,
 - ✓ Yarışmaların en iyi iş alma fırsatı olarak görülmesi.
- ✓ Kişilerin çoğunluğu, yarışmaya katılma kararlarının jüri ekibine ve yarışma konusuna göre değişiklik gösterebildiğini belirtmiştir. Ödül miktarı, yarışmanın açıldığı konum, şartnamenin niteliği, uygulanabilirlik durumu da karar verilmesinde etkili olmuştur. Kişilerden sadece %7'lik bir kısım yukarıda belirtilenleri dikkate almadığını, zaman bulabildiği ve fikir üretebildiği her durumda yarışmalara katılmaya karar verdiğini belirtmiştir.

- ✓ Kişilerin yarışma deneyimlerinden yola çıkarak sağladığı faydalara ilişkin irdellemeler; yarışmaların meslek ortamına, mesleki kimliğe ve kişisel gelişime sağladığı faydalar olarak 3 alt başlıkta toplanmıştır.

Kişisel olarak katkıları;

- Yarışmalar, mimar kişiye farklı karaktere ve becerilere sahip olan meslektaşlar ile çalışma becerisi kazandırır.
- Yarışma ortamında söylemde bulunmak, üretmek ve üretilenler üzerinden tartışabilmek, kişiye mesleki haz ve tatmin olma duygusu yaşatır.
- Yarışmalar, farklı yerler görebilmeyi, farklı kültürlerden insanlar tanıyabilmeyi sağlar.
- Ülke özelinde kazanılmış zaferleri ve şehitleri anmaya dair açılan yarışmalarda mekan tasarımı yapmak normalin dışında hislerin yaşanmasına ve yaşatılmasına imkan sağlar.

Meslek ortamına katkıları;

- Yarışmalar çoklu paylaşım alanıdır. Sonuçlanan her proje farklı fikirlerin ve üretimlerin bir arada görülebilmesine ve yarışma kurulunu oluşturan farklı paydaşlar (işveren, jüri, kullanıcı) tarafından eleştirilmesine ortam sağlar.
- Yarışmalar nitelikli mimari ürün elde etmenin en doğru yoludur.
- Yarışma sürecinde ve sonucunda projeye dair kararların doğrularını veya yanlışlarını örnekleri ile bir arada görebilmek yarışma süresince sürekli bir eğitim almayı sağlar.
- Yarışmalar farklı disiplinler ile ortak iş yapma imkanı ve ortamı oluşturur.
- Yarışmalar sayesinde genç ve yeni nesil mimarların mimari söylemde bulunabileceği dinamik ve yenilikçi mimari ortam oluşturulur.

Mesleki katkıları;

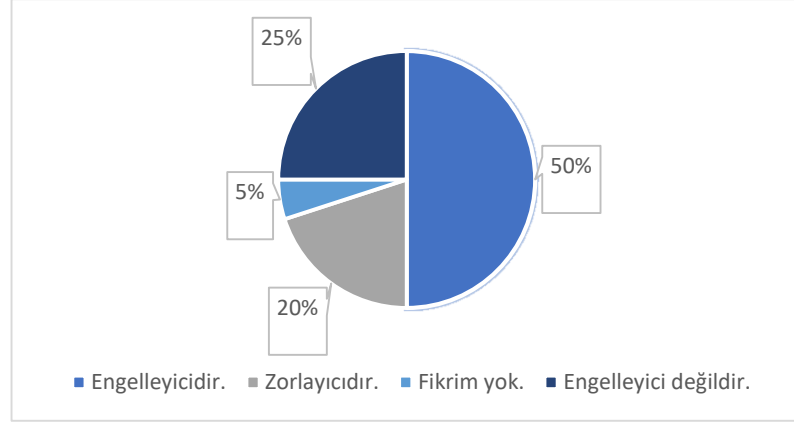
- Yarışmalar sayesinde, yapı kullanıcılarının beklentileri tasarımcı mimar tarafından daha iyi analiz edilmektedir.
- İşveren kurum veya kişiler ve mimar arasında kurulan ilişkiler yarışmalar sayesinde gelişebilir.
- Her yeni yarışma bilinmeyen yeni bir deneyime, bilgiye, anlayışa ve kavrama ulaşabilmenizi sağlar. Yarışmalar mimar kişiye benzemeyeni görmeyi, alışılmışın dışında olanı benimsemeyi ve yetenekleri zorlayarak geliştirmeyi öğretir.

- Yarışmalar mesleğiniz üzerinden kazanç elde etmenizi sağlar.
 - Yarışmalar kişilerin veya mimari ofislerin proje portföyüne katkı sağlar.
 - Yarışmalar kısıtlı zaman ile yarışarak planlama yapabilme ve iş üretilme beceresi kazandırır.
 - Yarışmalar kişinin mimari pratiğini ve tasarım problemi çözme yetisini geliştirir, farklı ölçeklerde tasarım yapma deneyimi yaşatır.
 - Yarışmalar farklı coğrafyalarda, farklı kültürlerden insanlara, o ülkenin koşullarına göre tasarım yapma, tarihi mekanların içinde yapı yapma gibi ender rastlanılabilecek fırsatlar ve imkanlar tanır.
 - Yarışmalardan elde edilen başarılar, meslekte yeni atılımlarda bulunulmasına imkan sağlar (yeni iş fırsatları, ofis kurma, yeni ortaklıklar, nitelikli akademik kariyer sağlama vs.).
 - Yarışmalar mimar kişiye sektörde tanınırlık ve tasarımlarını inşa edebilme fırsatı sağlar.
- ✓ Kişilerin yarışma serüvenleri dinlendiğinde, karşılaştıkları zorluklar 5 alt başlık halinde toplanmıştır.

Meslekte kadın mimar olmaktan kaynaklı zorluklar; kişilerin tamamı, sadece ‘kadın mimar’ olmanın yarışmalara katılmak için engelleyici bir unsur olmadığını düşünmektedir. Ancak kişilerin %50’si evli ve çocuk sahibi olmanın yarışmalara katılımında ‘engelleyici’ unsur olduğunu, içlerinden bir kişi ise sadece ‘evli kadın mimar’ olmanın değil, ‘anne mimar’ olmanın engelleyici unsur olduğunu düşünmektedir.

Ebeveynlik sorumluluğunun ağırlıklı olarak anneye yüklenmiş olması, kadın mimarın iş hayatında ve yarışmalar özelinde engelleyici durum yaratmaktadır. Görüşme yapılan kişiler arasında evli ve çocuk sahibi olup, aynı zamanda eşi ile meslektaş ya da iş ortağı olan kadın mimarlar, dönem dönem ev içerisindeki artan sorumluluklarına karşılık iş hayatındaki sorumluluklarında eşleri tarafından koşulsuz yardım alabildikleri için eş ile meslektaş olma durumunu avantaj olarak nitelendirmektedir.

Kişilerin %20’si ‘anne mimar’ olmanın yarışmalara katılım için zorlayıcı ve dezavantajlı olduğunu, %50’si engelleyici olduğunu belirtmiştir. Kişilerin %25’i evli ve çocuk sahibi olmayı engelleyici unsur olarak görmemiş, %5’i ise fikrinin olmadığını belirtmiştir (Şekil 3.16).

Şekil 3.16 Evli ve Çocuk Sahibi Olmanın Yarışmalara Katılıma Etkisi

Zamansızlık ve yersizlik kaynaklı zorluklar; kişilerin tamamı yarışmalara hazırlık sürecinin uzun saatler çalışma ve tam konsantrasyon gerektirdiği görüşündedir. Bu yüzden akademisyen olan, anne olan ya da mimarlık bürolarında aktif olarak çalışan kişiler, gün içerisinde vaktinin büyük kısmını mevcut iş sorumluluklarına ayırmak zorunda olduğunu, yarışmalara ancak geceleri ya da hafta sonları hazırlanabildiklerini belirtmiştir. Kurulu bir ofisi/bürosu olmayan kişiler yarışmalara hazırlanma sürecinde ekip olarak çalışmaya elverişli mekanlar bulamamaktadır. Anne olan kadın mimarlar ise, uzun çalışma süreleri sonucunda geç saate kadar mesai içerisinde olduklarını ve bu yüzden çocuklarını bırakabileceği mekan (yuva, çocuk bakımevi vb.) olmadığını, olsa dahi bazen bu seçeneği tercih etmek istemediklerini belirtmiştir.

Şartname kaynaklı zorluklar; şartname ve genel bilgilerde muğlak ifadelerin olmasından ve gerekli eklerin eksikliğinden kaynaklı belirsizlikler oluşabilmektedir. Soru-cevap sürecinden sonra elde edilen yeni bilgiler proje sürecini değiştirebilmekte, bu nedenle aksaklıklar yaşanmaktadır.

Ekip içerisindeki zorluklar; yarışmaların farklı beklentilerine göre ekip üyelerinin farklı kişilerden oluşması, üyeler arasında iş bölümü yapmak ve ortak düşünceye varma çabasında olmak beraberinde zorluklar getirebilmektedir.

İşveren ile sözleşme sürecindeki zorluklar; yarışma sonucu uygulanmasına karar verilen tasarımın uygulama projesi çizimi ve imalat süreçlerinde işveren ile mimar arasında anlaşmazlıklar yaşanabilmektedir.

Teknik ve finansal kaynaklı zorluklar; yarışmalara bilgisayar destekli sunum ve çizim programları ile hazırlanılması, maketlerin maket kesim atölyelerinde hazırlanması her zaman teknik aksaklıklar olabileceği ihtimalini doğurmaktadır. Yarışmalar hiçbir zaman kazanma garantili olamayacağı için, finansal fedakarlıklar gerektirmektedir.

3.3.9. Yarışma Ekipleri

30. Katıldığınız yarışmaların kaç tanesinde ekip başı oldunuz? Ekip başı olduysanız, bu kararı nasıl verdiniz? Olmadıysanız, sebebi nedir?

Birsen DORUK: Genellikle yarışmalara eşimle girerdik. Bazen ekibe katılan arkadaşlarımız olurdu. Ekipte herkes eşitti. Yarışmalara bir tane ekip başı ismi verilecek ise, bu genelde benimki olurdu, çünkü alfabetik sıraya göre 'B' harfi 'T'den daha önce.

Azize ECEVİT: Ekip başı genelde erkekler oluyor, siz de çekip çeviren oluyorsunuz.

Nesrin YATMAN: Bu ekip başı olma modası sonradan çıktı. Kurumlar müellif mimarlarla iş yapmayı pek sevmez. Hele de uzmanlık isteyen işlerde birçok mimarla uğraşmamak için aranızdan birini seçin, ben onunla muhatap olayım der. Ayrıca Odaların kimlik savaşı da bu konuda etkili olmaktadır (şehircilik, peyzaj mimarlığı gibi).

Semra UYGUR: Ekip başı olmak, yarışma ekibi ile arasında farklılık yaratan bir durum değildir. Yalnızca idare açısından iletişim kolaylığı sağlar. Ekip başı olmak ekip arkadaşlarınız arasında ortaklaşa kararlaştırılır.

Hiç ekip başı olmadım. Hep çok müelliflik oldu veya ben mimar olarak, ekibin diğer üyeleri ise yardımcı mimar olarak yazıldı.

Feride ÖNAL: Mimari proje yarışmalarında ekip başı mimar olmak zorunda olduğundan mimar arkadaşlarımla dönüşümlü olarak ekip başı olmuşuzdur.

Çiçek ÖZMERT: Hepsine ekip başı olarak katıldım.

Gülay USTA: Yarışmaların bir bölümünde ekip başı oldum. Bazen birkaç yarışmaya aynı anda katılırız ve aramızda paylaşıp ekip başı olduğumuz yarışmanın tasarım kararlarında daha aktif görev alırız.

Dürrin SÜER: Tam sayıyı bilmiyorum ama yarıya yakını olabilir. Ancak bizim çalışma düzenimizde ekip başı olmak süreci çok farklı kılınıyor. Çünkü birbirimizle tartışarak, ikna ederek, uzlaşarak karar almaya çalışıyor ve tasarlıyoruz. Böyle olunca ekip başı formalite bir konum oluyor. Ama bazı yarışmalarda birimiz daha istekli olabiliyoruz. O zaman o kişi ekip başı oluyor.

Dilek TOPUZ DERMAN: Ekip başı kavramı bizim için öyle çok kafa yorduğumuz bir şey olmadı. Eşimle girdiğimiz yarışmalarda da başka arkadaşlarımızla ortak girdiklerimizde de. Ekibin en deneyimli ya da kıdemlisini yazardık ya da iki alternatif verdiğimizde birine benim birine onun adını yazardık.

Melkan GÜRSEL: Kurucu ortaklar olarak Murat Tabanlıoğlu ile 1995'ten bu yana ekip başı olarak yer alıyoruz yarışmalarda. Etkinliğimizin dengesi programa göre değişse de ikimizin de yürütücülüğünde götürülüyor yarışma süreçleri.

Erguvan Özgür ÜNAL: Eşim ile ortak girdiğimiz yarışmalarda genelde sıra ile ekip başı oluyoruz. %50 dersek yaklaşık 8 kez.

Emel BİRER: Katıldığım yarışmaların 6 tanesinde ekip başı oldum. Ekip başı olmadığım zamanlarda ekipte benden daha tecrübeli mimar hocalarım vardı, ya da yarışmaya katılma konusunu organize eden kişi ben değildim. Ekip başı olduğum yarışmalarda en tecrübeli mimar bendim ve yarışmaya katılma konusunda öncüydüm.

Ebru YILMAZ: Yaklaşık üçte birinde oldum. Özel bir sebebi yoktu.

Nur YAVUZ: Hepsinde ekip başıyım. Genelde kararı ben veriyorum. Ama ekip arkadaşlarımın 'ekip başı sen ol' dedikleri de oldu. Sadece kadınlardan oluşan bir yarışma ekibimiz vardı. Bu ekipte hiyerarşi yoktu. Kadınlar arasında hiyerarşinin önemsiz olduğunu düşünüyorum.

Derya Ekim ÖZTEPE: Özellikle girmek istediğimiz yarışmalara ekip başı olarak başlarız, yine de tüm ekipçe çalışarak tasarımı ve projemizi geliştirmeye gayret ederiz.

Banu GARİP: 3 tanesinde oldum. 1 tanesinde yarışma katılım koşulları, diğerlerinde ise ortak alınan karar ile.

Bilgen DÜNDAR: Bir yarışmada oldum, aslında genelde eşdeğerdik ama birisinin ekip başı olması gerekiyor ve çok da önemli değil benim açımdan; çünkü bu bir ekip işi.

Melike ALTINIŞIK: Tüm yarışmalarda şu ana kadar ekip başı oldum. Katılım kararını almamın ve ekibi kurma rolünü üstlenmemin bunda önemi oldu. Ancak ekip başı olmak sizi ekipteki müelliflerden daha üstün kılmaz, siz sadece temsilcisinizdir.

Dicle HÖKENEK: Genellikle ekip başı oluyorum aslında. Bünyamin Derman ile girdiğimiz yarışmalarda süreci yönetirdim ancak elbette ekip başı müellifler olurdu.

Ekip başı olmadığım 2 yarışma var ve sebebi de o yarışmaya katılma kararının başka bir arkadaşımın teklifi ile ve onun organizasyonu ile gerçekleşmesindendi.

Oya ESKİN GÜVENDİ: En az 1/3'ünde diyebilirim. Çalıştığım ekiplerde ekip başı olmak sadece gereklilik halinde belirtilen bir olgu oldu. Çoğu zaman sırayla ekip başı olduk.

31. Tekil katıldığınız yarışma veya yarışmalar oldu mu? Olduysa, bu kararı nasıl verdiniz? Olmadıysa, sebebi nedir?

Birsen DORUK: Tekil katıldığım yarışma olmadı. Sebebi ise zamanımın olmayıştıydı.

Azize ECEVİT: Evli olunca tekil çalışmak çok zor oluyor. Kocanız da mimar olunca...

Nesrin YATMAN: Çok oldu. Ofisimde çalışan mimarlarla girdiğimiz yarışmalarda müellif mimar bendim. Diğerleri yardımcı mimarlardı.

Semra UYGUR: Yalnız katıldığım yarışma olmadı. İhtiyaç duymadım.

Feride ÖNAL: Yarışmaların her zaman bir ekip, paylaşım süreci olduğuna inanıyorum.

Çiçek ÖZMERT: Oldu. Farklı öznel fikirlerimi yansıtmak istedim.

Gülay USTA: Tekil olarak katıldığım yarışma olmadı.

Dürrin SÜER: Hayır, tekil katıldığım bir yarışma olmadı. Yarışma bana hep ekip işi olarak gelir. Ayrıca hazırlanma sürecindeki, yoğun bilgilenme, tartışma, birlikte üretim ortamının çok değerli olduğunu düşünürüm.

Dilek TOPUZ DERMAN: Hayır olmadı. Büromuzu kurduğumuzda iki kişi çalışıyorduk. İş ya da yarışma olduğunda kendi kendimize ya da arkadaşlarımızla birleşerek yapardık. Bazen öğrenci arkadaşlar katkı koyardı. Bazen bir yarışmaya alternatifli önerilerimiz olurdu. Diyeceğim ancak çizerdik.

Melkan GÜRSEL: Meslek yaşamının bire bir icra dönemi Tabanlıoğlu Mimarlık'ta başladığı için yarışmalara ofis olarak, bir önceki cevapta belirttiğim koşullarda katıldık.

Erguvan Özgür ÜNAL: Çalıştığım iş yerinde, işverenin teklifi ile tek başına yarışmaya katıldım. Ekip olarak destek göreceğimi düşünmüştüm ancak tek başına tamamlamam gerekti, sadece son gece 3 boyutlu sunum desteği aldım ve çok zorlandım. Çünkü bence yarışma projesi yapmak ekip işidir.

Emel BİRER: Tekil katıldığım bir mimarlık fotoğraf yarışması oldu. Bu kategoride değerlendirir misiniz bilemedim. Genellikle ekip halinde katılma kararımız hepimizin mimarlık yarışmasında tasarım, beceri, yönetim, zaman planlaması konusunda yeteneklerimizin bir araya gelmesiyle oldu. Çünkü yarışmaların bir ekip işi olduğuna inanıyorum. İyi çizim yapan, tasarım kuramını geliştiren, raporları hazırlayan, maketi yapan gibi çeşitli konuların ekipteki kişilerin ilgi ve yeteneklerine göre organize edilip bir araya gelmesi ile süreç tamamlanır diye düşünüyorum.

Ebru YILMAZ: Hayır, olmadı.

Nur YAVUZ: Evet, oldu. Hem de 28 yaşındaydım. Son elemelerde elenmiştim. Tek çalışmış olmamdan dolayı birkaç eksikim olmuştu.

Derya Ekim ÖZTEPE: Yüksek lisans zamanında tekil katıldığım bir yarışma olmuştu. Bir defasında da üniversiteden bir arkadaşımın ulusal bir mimarlık yarışmasına katılacaktık, fakat soru cevaplarda açıklanan bir durumun bizi zorladığını hatırlıyorum, sonrasında katılamadık.

Banu GARİP: Sadece 1 tanesine tekil katıldım. Yarışma küçük ölçekli olduğundan kolaylığını da düşünerek tekil öneri geliştirmek istedim.

Bilgen DÜNDAR: Hayır, olmadı.

Melike ALTINIŞIK: Bundan yaklaşık 10 yıl kadar önce henüz MAA ofisi kurulmadığı dönemde bireysel katılımlar yaptığım yarışmalar oldu. Yarışmanın konusu ve ölçeği bireysel katılıma olanak sağlıyor ise yarışma sürecini tek başına göğüslenmeniz mümkündür.

Dicle HÖKENEK: *Oldu. Aslında iç mimarlıkla meşgulken dahi projemi yeni açılan bir yarışmaya gönderdim ve ödül aldım. Bu da yaptığım yeni ölçeklerde de kendimi test etme yöntemim oldu.*

İztuzu Yarışması'na da, ölçeği ve yeri itibari ile kendi başıma teslim edebileceğimi düşündüğüm bir iş olduğundan, tek başıma ve ofisteki ekibimle katıldım.

Tekil katılmadığım yarışmalar genellikle büyük ölçekli ve ciddi ekip çalışması gerektiren yarışmalar oluyor.

Oya ESKİN GÜVENDİ: *Kolektif Mimarlar'dan bağımsız ofis açtığım dönemde açılan yarışmalara katıldım.*

32. Yarışma ekibinizi neye göre seçiyorsunuz?

Birsen DORUK: *Eşim ile hem meslektaş hem de can dostuyduk. Diğer arkadaşlar ise yarışma konusu ilgilerini çekerse eğer ekibe katılıyorlardı.*

Azize ECEVİT: *Yarışma ekibi büro çalışanları ile maketçiden oluşurdu. Fakat şimdi bilgisayar var.*

Bu konu benim merak ettiğim bir konu aslında. Mesela bir büro sahibi ekibi nasıl kurar? SİDE Mimarlık ekibi; Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Metin Hepgüler birbirlerini nasıl bulmuşlar? Üçü de birbirinden farklı özelliklerde. Uzun yıllar birlikte çalıştılar ve çok sayıda yarışmaya katıldılar. Çok enteresan, birbirlerini nasıl bulup da bu kadar iyi çözümleyebilmişler?

Nesrin YATMAN: *Ofiste çalışan mimarlar ile giriyoruz. Başka ofis sahibi mimar arkadaşlarımızla ortak olarak girdiğimiz yarışmalar da olmuştur.*

Semra UYGUR: *40 senedir iki kişilik ekibiz. Ancak son yıllarda kızımız ve genç arkadaşlar ile yarışma yapmak bakışımızı güncelliyor.*

Feride ÖNAL: *Akademisyen olmak bu konuda büyük bir avantaj oldu benim için. Büyük çoğunlukla üniversitedeki meslektaşlarım, arkadaşlarım ve öğrenci arkadaşlarımla katıldık yarışmalara.*

Çiçek ÖZMERT: *Sabit bir ekibim oldu. Ayrıca dönem dönem farklı katılımlar da aldım. Ulusal yarışmalarda uzmanlık ve özellik gerektiren konular çok ender olduğu için ekip oluşturmada konu gerektirmedikçe kriterler değişmedi.*

Gülay USTA: Yukarıda da belirttiğim gibi yarışmalarda çekirdek bir kadromuz var. Ekibimiz; eşim Ayhan Usta ve mezuniyetinden beri birlikte çalıştığımız mimar Ali Kemal Şeremet'ten oluşuyor. Bu ekibe zaman zaman başka mimar, iç mimar, kentsel tasarımcı ve peyzaj mimarlarını, çoğunlukla da öğrencilerimizi dahil ediyoruz. Yarışma süreçlerinde genellikle öğrencilerimiz kendi istekleriyle dahil olmak için gelirler, şimdiye kadar hiçbirini geri çevirmedik. Ekip içinde tek kadın mimar olmak bir tercih değil, avantaj ya da dezavantajlı bir durum yaratmadı benim için.

Dürrin SÜER: Disiplinler arası yarışmalara, birlikte çalışma deneyimimiz olan peyzaj mimarı, kent plancısı gibi genellikle akademisyen arkadaşlarımızla katılıyoruz. Ayrıca bazı yarışmalarda birlikte bir çalışma deneyimi yaşamak için ortak girdiğimiz meslektaşlarımız da oldu.

Dilek TOPUZ DERMAN: Şartnameye göre proje multidisipliner bir çalışma gerektiriyorsa ona göre bir ekip oluşturuyoruz ancak böyle bir koşul yoksa yarışmayı bir iş teklifi gibi görüp ofisimizde oluşturduğumuz ekip ve gereken konularda danışmanlarımızla görüşerek projemizi hazırlıyoruz.

Melkan GÜRSEL: Yarışmanın konusuna uygun, deneyimi daha yoğun olan arkadaşlarımız programlarının uygunluğuna göre ekibe dahil olurlar. Her grupta birlikte çalışan ve tüm projelerde olduğu gibi yarışma sürecine destek veren bir araştırma ekibimiz var ayrıca.

Erguvan Özgür ÜNAL: Eşim ile katılıyoruz. Dönemine göre yanımızda çalışan, yarışma yapmaya istekli mimarlar ve stajyerlerimiz de yardım ediyor.

Emel BİRER: Yarışma ekibini ilk olarak kişilerin mimarlığa bakış açısı, konuları ele alma biçimi ve benim kadar bu yarışmaya istek duyup duymaması üzerinden seçiyorum. Aslına bakılırsa girdiğim yarışmaların birçoğuna aynı ekip arkadaşları ile devam ettim. Bu da bir süre sonra aramızda birbirimizin ne demek istediğimizi anlamamıza sebep oldu ve iş bölümü daha rahat gerçekleşti.

Ebru YILMAZ: Yarışmadaki çekirdek ekibim aynı zamanda ofis ortağım ve eski bir arkadaşım. Yardımcılarımız ya ofis çalışanlarımız ya da öğrencilerimizden oluşan gönüllü kişiler.

Nur YAVUZ: O anda etrafımızda olan mimarlardan seçiyorum. Bizim sabit bir ofisimiz yoktu. Ekibimiz de. Bize destek olabilecek eski öğrencilerimizi, koşulları

belirterek ekibimize alıyorduk. Üniversitede hoca iken, ben yarışma dersi açmışım. Bu konular dersin içeriğiydi. Ama maalesef üniversite kapanınca her şeyi askıya aldık. Öğrencilerimle de bir yarışmaya katıldık. Bornova Çocuk Müzesi 'ydi. Yine öğrencileri toplamak zor olduğu için son elemelerde elenmişiz.

Derya Ekim ÖZTEPE: *Uzun yıllar çalışabildiğimiz ve tanıdığımız insanlarla bir ekip kuruyoruz genellikle. Son yıllarda farklı disiplinlerden kişilere ulaşmaya çalıştık ve ekibimizde yer aldılar.*

Banu GARİP: *Uyumlu çalışan, yarışma hevesi ve heyecanı olan, tasarım ve sunum kabiliyeti ve deneyimi olan kişiler ile oluşturuyoruz.*

Bilgen DÜNDAR: *Tasarım anlamında benzer anlayışlara ve bakış açlarına sahip olmak.*

Melike ALTINIŞIK: *Çoğunlukla MAA ofisi olarak yarışmalara dahil oluyoruz. MAA ekibe dahil olacak ofis dışı kişiler müellif olarak dahil olabilecekleri gibi danışman olarak da dahil olabilmektedir*

Dicle HÖKENEK: *Hem Kültür Üniversitesi hem de Kadir Has Üniversitesi'nde davetli öğretim görevlisi olarak stüdyo yürütücülüğü yapıyorum. Ofisteki 2 arkadaşın yanı sıra tekil katıldığım yarışmalarda stajyer ve eski öğrencilerimi dahil ediyorum sürece.*

Benim için ekipte yer alan her bireyin farklı becerilere sahip olması ve farklı verileri birleştirebilme becerisi olması önemlidir. 2 boyutlu çizimleri yapanlar ve onları görselleştirenlerle 3 boyut görselleştirmeleri yapanlar arasındaki köprüyü her ne kadar ben kursam da onların da her iki dile de hakim olabilmesi ve nihayetinde bunu grafik olarak paftaya aktarabilmesi önemlidir.

Oya ESKİN GÜVENDİ: *Yaklaşık 10 yıldır oturmuş bir ekibimiz var. Başlangıçta hedef birliği, heyecan, benzer ruh hallerinde olmak gibi sebeplerle bir araya gelmiştik.*

33. Yarışma ekiplerinizde akrabalık ilişkinizin olduğu kişiler oldu mu? (Eş durumu, çocuk durumu vb.) Kaç tane yarışmada oldu? Bu tercihin sebebi nedir?

Birsen DORUK: *Eşim ile katılırdık hep. Farklı fikirler çok yararlı oluyordu.*

Azize ECEVİT: *Hiç olmadı.*

Nesrin YATMAN: Evet, oldu. Pek çok yarışmaya eşimle birlikte katıldım. Bu bir tercih değildi. Aynı ofisi paylaşan iki mimar olarak, iş alma amacı ile pek çok yarışmaya birlikte katıldık.

Semra UYGUR: Baştan beri eşim Özcan Uygur ile bir ekibiz. Son yıllarda kızımız da meslektaşımız oldu. Bu tercihin nedeni, yılların alışkanlıklarını kırması ve birlikte üretmenin verdiği güzel duygu.

Feride ÖNAL: Hayır, olmadı. Zaten ailemde benden başka mimar yok.

Çiçek ÖZMERT: Yarışmalar özveri gerektiren zor işlerdir. Aynı ofisi paylaşıyoruz, tüm işleri birlikte yaptığımız gibi yarışmaları da birlikte yürütüyoruz.

Gülay USTA: Mimari yarışma ekibimizde yukarıda belirttiğim gibi eşim var, hemen hemen hepsinde birlikte çalıştık. Şimdi kızımız mimarlık okuyor, bundan sonra belki o da ekip içinde yer alır.

Dürrin SÜER: Bir yarışma dışında hepsine eşimle birlikte girdim. Ortak bir çalışma ortamımız olduğu için. Benim üniversitede çalıştığım dönemlerde onun başka ekiplerle ve yalnız yarışmalara girdiği oldu. Ben o dönem çalışma tempomda fazla zaman ayıramıyordum yarışmalara. Bir yarışmaya da okuldaki asistan arkadaşlarımla girmiştik.

Dilek TOPUZ DERMAN: Eşim aynı zamanda iş ortağım. Birlikte çalıştığımız için yarışmalara da birlikte giriyoruz.

Melkan GÜRSEL: Olmadı. Jürisinde ya da danışma ekibinde olduğumuz yarışmalara katılmıyoruz doğal olarak.

Erguvan Özgür ÜNAL: Hepsine eşim ile katıldık.

Erguvan Özgür ÜNAL: Hepsine eşim ile katıldık.

Emel BİRER: Hayır yok.

Ebru YILMAZ: Hayır, olmadı.

Nur YAVUZ: Olmadı.

Derya Ekim ÖZTEPE: Evet oldu. Eşim Ozan Öztepe ile evlenmeden önce yarışmalara girmeye başlamıştık, evlendikten sonra da devam etti. Mimari Tasarım Fikirleri'ni kurduktan bir sene sonra kardeşim iç mimar Deniz Çubukçu ile sekiz sene çalıştık.

Banu GARİP: Tüm yarışmalara eşim ile katılıyoruz. Tasarım ve fikirlerimizin uyumlu olması ve birlikte daha verimli çalışabildiğimizi düşünüyor olmamız.

Bilgen DÜNDAR: Hayır, olmadı.

Melike ALTINIŞIK: Evet. Birçok yarışmada oldu ancak bunun akrabalık ile özel bir ilişkisi yok. Bireylerin sahip olduğu mesleki özellikler bunu tanımlamaktadır.

Dicle HÖKENEK: Olmadı.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Katıldığım yarışmaları kendi ofis serüvenim dışında eşimle ve diğer ekip arkadaşarımla beraber çizdim. Başlangıçta pek tercih değildi aslında, birbirimizi hem finansal hem de mesleki iş yükü anlamında tamamlıyorduk. Ardından yakalanan heyecan ve uyumla eklenen yeni arkadaşlarla süreç devam etti. Katıldığım yarışmaların büyük çoğunluğunda eşimle aynı ekipte yer aldık.

Sevince BAYRAK: Eşim ve ortağım Oral Göktaş ile yarışmaların çoğuna beraber katıldık. Benim ayrıca bir ofiste çalıştığım sürede, o ofisle yaptığım yarışmalar da var. Onlar dışında, stüdyoyu Oral'la beraber kurduğumuz için projeleri de beraber yapıyoruz.

34. Ekip içerisinde nasıl bir iş dağılımı var, sizin ekipteki rolünüz nedir? (Tasarım, çizim, proje takibi, uygulama vb.)

Birsen DORUK: İş bölümü yapardık. Herkes aldığı işi bitirir ve sonrasında aramızda jüri düzenlerdik. Ben hem tasarımda, hem de uygulamada çalışırdım.

Azize ECEVİT: Yarışma dönemi öyle ki herkes elinden geleni yapıyor, esas tasarıma eşim karar veriyordu. Fakat birlikte konuşup karar vererek, herkes elinden geleni yapıyordu. Yemek yapmak bile buna dâhil idi.

Nesrin YATMAN: Herkes her şeyi yapar. Ben tasarım da yaparım, çizim de yaparım. Proje takibi, istihkak takibi, uygulama (şantiyeye gitme), malzeme seçimi, proje mühendisleri ile toplantılar yaparım. Bunları birebir yapmak zorundasınız. Projecilik böyle bir şey, ya da ben öyle yapıyorum.

Semra UYGUR: *Tasarım, karar verme süreci devamlı tartışma ile sonuçlandırılır. Yarışmanın konusu ve günün koşullarına göre iş bölümü yapıyoruz.*

Feride ÖNAL: *Tasarımın ana kararlarına hep birlikte çalışıp, tartışıp karar veriyoruz. Sonra kendi içimizde hepimizin çalışmayı tercih ettiği konu, uzmanlık alanı ya da konuya göre çoğu zaman da kendiliğinden bir iş bölümü ile devam ediyoruz. Sonraki her süreç ise tekrar tekrar tartışılarak ilerliyor.*

Çiçek ÖZMERT: *Duruma göre tasarım esas olmak üzere her konuyu üstleniyorum.*

Gülay USTA: *Yarışmalarda ekip içerisindeki iş dağılımı zaman zaman değişebiliyor. Ben genellikle tasarım aşamasında ve gerekli raporların hazırlanmasında yer alıyorum. Tasarım kararlarını oluştururken kapsamlı bir araştırma ve bilgi toplama aşaması gerçekleştiriyoruz ve tartışarak kararlar alıyoruz.*

Dürrin SÜER: *Tasarımı ekip ile ortak yapıyoruz. Proje takibi, raporlar, fikrin anlatımını sağlayan kavramsal şemalar ise genellikle benim sorumluluğumda oluyor.*

Dilek TOPUZ DERMAN: *Eskiden tasarımdan çizime, makete, raporlara her işimizi eşim ve ben yapardık. İki kişilik bir ekiptik. Tasarımı fikir üzerinde konuşarak, deneyerek geliştirdik. Şimdi de çok farklı değil, sadece daha kalabalık bir ekibiz artık. Tecrübe ve enerji birbirini dengeleyip destekliyor.*

Melkan GÜRSEL: *Proje lideri olarak bizlerle birlikte çalışan partnerlerimiz aynı zamanda ‘tasarım direktörleri’ olarak ekibin başında yer alıyor. Proje ilerlerken daha küçük gruplar müstakil çalışırken, ortak toplantılar ve atölyeler yapmayı sürdürüyor, tasarım eleştirileri yapıyoruz. Fikir veriyorum ve eskiz yapıyorum tabii ki, ancak uygulamada bilgisayar başında çizim yapmıyorum.*

Erguvan Özgür ÜNAL: *Birlikte tasarladığımız yarışmalar olduğu gibi sadece eşimin tasarladığı yarışmalarda çizim, sunum veya maket desteği verdiğim de oldu. Benim tasarladığım yarışmaya birlikte hazırlandığımız durumlar da söz konusu oldu. Genelde ana tasarım kararını birlikte aldıktan sonra iş dağılımını, yarışmanın iş yüküne ve istenenlere göre belirliyoruz.*

Emel BİRER: *Ben tasarımcı ve tüm süreci yöneten kişi olarak görev aldım.*

Ebru YILMAZ: *Her aşamada dâhil olurum. Çekirdek ekip olarak tüm tasarımı yaparız ve teslimin pek çok aşamasına dâhil oluruz.*

Nur YAVUZ: Ben genelde ekip başı oluyorum. Son yarışmada ekip arkadaşımı önermeme rağmen o ve ekip beni seçmişti. Ben genelde tasarım ve kavramsal yaklaşımı üstleniyorum, diğer arkadaşlar görselleme yapıyor. Maket yapan başka bir arkadaşımız oluyor.

Derya Ekim ÖZTEPE: Ekibimizin ana omurgasını Ozan ile ikimiz yürütüyoruz, ofisimizde çalışan arkadaşlarımız da yardımcı oluyorlar. Projenin sürecine ve iş durumumuza göre görselleştirme ve üç boyutlu anlatımları temasta olduğumuz ve yıllardır birlikte çalıştığımız yakın arkadaşlarımızla birlikte yürütüyoruz. Tasarımdan koordinasyona aslında projenin her sürecine dahilim diyebilirim.

Banu GARİP: Ekte proje müellifi olarak yer alıyorum. Özellikle tasarım aşamasında, kısmen çizim aşamasında ve proje takibi aşamalarında etkin olarak bulunuyorum.

Bilgen DÜNDAR: Yarışmadan yarışmaya geçiyor. İlk dönemde katıldığım yarışmalarda genel olarak ben tasarım ve fikir aşamasında yer aldım. Diğer yarışmalarda ana kurguyu kararlaştırdıktan sonra maket işi yaptığım yarışmalar da oldu.

Melike ALTINIŞIK: Tasarım, konsept eskiz, konsept model, proje takibi, müşteri ilişkileri...

Dicle HÖKENEK: Genelde tüm ekibin yönetimi bende oluyor. Kimin hangi aralıkta hangi işle meşgul olacağını ben planlıyorum.

İlk analizleri ve araştırmaları birlikte yapıyoruz, genellikle model üzerinden tasarım analizlerini de ben yapıyorum. Sonrasında hep birlikte değerlendiriyoruz. Genellikle asıl yük benim üzerimde oluyor. Ciddi bir koordinasyon süreci oluyor diyebilirim.

Zaman zaman elle eskizler zaman zaman da bilgisayar ortamında eskizler yaparak paylaşıyorum ekiple. Özellikle bilgisayar ortamındaki eskizlerimin görselleştirmelerini ekipten bir kişi ara ara deniyor ve etkisini konuşuyoruz. Bir analiz grubu, bir plan-kesit grubu, bir de görselleştirme grubu oluyor. Ben ise genel olarak sonuç ürünlerini birleştirip görselleştiriyorum diyebilirim.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Yarışmalarda tasarım ve teslim aşamalarında eş ortaklık söz konusu, roller belirgin değil, herkes her şeyle uğraşabiliyor. İşin üretim aşamasına geçildiğinde ise kazandığım iş tecrübelerim sebebiyle uygulama proje süreci sorumluluğunu genelde ben üstleniyorum.

35. Yarışmalara ekipçe nerede hazırlanıyorsunuz?

Birsen DORUK: Evde hazırlanırdık.

Azize ECEVİT: Biz büromuzda hazırlanıyorduk, hatta ilk üç sene evimizi ofis olarak kullandık.

Nesrin YATMAN: Ofisimizde hazırlanıyoruz.

Semra UYGUR: Çalışma alanımız büroda, ama düşüncelerimiz her yerde.

Feride ÖNAL: Ev, büro ve üniversitenin mekanlarında hazırlanıyoruz. Ekip ve sürece göre hepsini kullanıyoruz.

Çiçek ÖZMERT: Kendi ofisimizde hazırlanıyoruz.

Gülay USTA: Genellikle üniversitedeki ofisimizde ya da ekip arkadaşımızın ofisinde hazırlanıyoruz.

Dürrin SÜER: Kendi ofisimizde hazırlanıyoruz. Yalnız son katıldığımız yarışmalardan biri pandemi dönemine denk geldiği için ekip arkadaşlarımızın bir kısmı ile online bağlantı kurduk.

Dilek TOPUZ DERMAN: Yarışmalara ofisimizde hazırlanıyoruz.

Melkan GÜRSEL: Pandemi öncesine kadar ofisimizde hazırlanıyorduk. Şimdilerde ise herkes olduğu yerden internet ile iletişim kurarak hazırlanıyor.

Erguvan Özgür ÜNAL: Döneme göre değişiyor. Ev, ofis, ev-ofis.

Emel BİRER: Üniversitede kimi zaman odalarımızda kimi zaman öğrencilere ayrılmış alanlarda bir araya gelerek çalıştık. Üniversitenin maket atölyesini kullandık, bazen de dışarıdan maketi yaptırdığımız atölyeler de oldu.

Ebru YILMAZ: İlk başlarda evlerimizde hazırlanırdık. Ofis açtıktan sonra orada çalışıyoruz.

Nur YAVUZ: Birinde evimde, diğer ikisinde bir ahabamızın ofisini kendi ofisimiz yapmıştık. Bir sene kadar orada hazırlandık. Üniversite binasında da bir denememiz olmuştu hatırladığım kadarı ile.

Derya Ekim ÖZTEPE: Yarışma çalışmalarını ofisimizde yürütüyoruz.

Banu GARİP: Yarışma ofisinde hazırlanıyoruz.

Bilgen DÜNDAR: Üniversitede, ya da tanıdıkların ofislerinde hazırlanıyoruz.

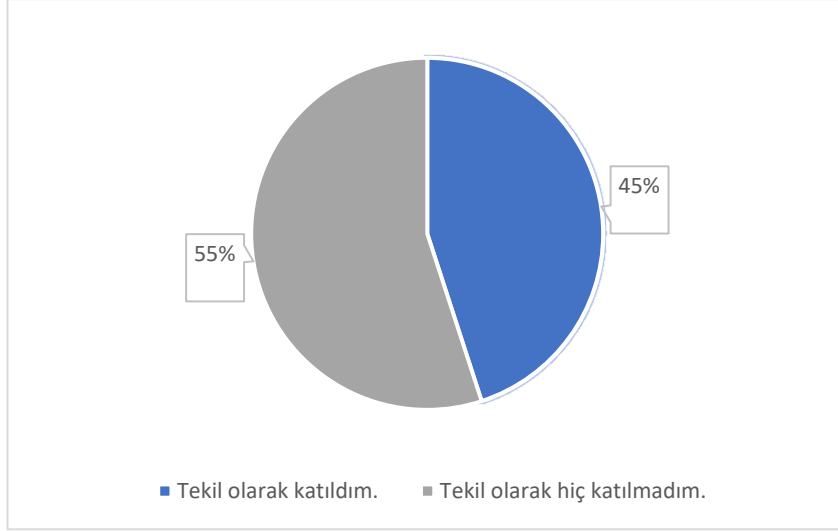
Melike ALTINIŞIK: MAA- Melike ALTINIŞIK Architects Istanbul ofisinde hazırlanıyoruz.

Dicle HÖKENEK: Ofisimde toplanıyoruz, bazen de çevrimiçi destek alanlar oluyor.

Oya ESKİN GÜVENDİ: Kendi büromuzda.

3.3.10. Yarışma Ekiplerine İlişkin Bulgular

- ✓ Kişilerin tamamı yarışmalarda ekip başı olmayı deneyimlemişlerdir. Bu kararları, çoğunluk ile yarışmaya katılım kararını kendilerinin vermiş olması, ekibi kuran ve organize eden kişinin kendileri olması ya da ekip başı belirlemenin müellifler arasında dönüşümlü olarak seçilmesi kararından kaynaklı olduğu ve cinsiyete göre bir ayrım yapmadıklarını belirtmişlerdir.
- ✓ Kişilerin %45'i tek müellif olarak yarışma tecrübelerinin olduğunu, %55'i ise yarışmalara çoklu müellif olarak katılmayı tercih ettiklerini söylemiştir (Şekil 3.17). Kişiler yarışmayı bir ekip işi olarak gördükleri ve büyük ölçekli yarışmalarda tekil yarışmanın fazla zaman aldığını düşünmelerinden ötürü çoklu müellif olarak katılmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Mimarlık ofisine sahip olan ya da eş mimar olan kadın mimarlar, yarışmalara kurucu ortakları ile ya da eşleri ile müellif olarak katılmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Tek müellif olarak katılan kişiler ise, proje ölçeğinin tekil katılıma uygun bulunması koşulu ile tercih edildiğini ya da tek müellif olarak ofis ekibinin veya öğrencilerinin yardımcı üye pozisyonunda katılımı ile yarıştıklarını belirtmiştir.

Şekil 3.17 Müelliflik Durumu Dağılımı

- ✓ Yarışmalara eşleri ile katılan kadın mimarlar, bu durumu eşleri ile iş ortağı olmak, finansal açıdan birbirlerini tamamlıyor olmak, mesleki iş yükünü anlayış çerçevesinde paylaşabilmek ve tasarım fikirlerinin uyumlu olması sebeplerini öne sürerek tercih ettiklerini belirtmiştir.
- ✓ Kişilerin çoğunluğu, yarışma ekibindeki rollerini tasarımcı ve süreci yöneten kişi olarak tanımlamıştır.
- ✓ Kişiler yarışmalara eğer varsa ofis ortamında, akademisyen ise görev aldığı okulun mekanlarında ya da evlerinde hazırlandıklarını belirtmiştir. Pandemi sürecinde ise çalışmalarını çevrimiçi olarak uzaktan yürütmüşlerdir.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada kadın mimarların, mimarlık mesleğinde proje elde etme yöntemlerinden biri olan mimari yarışmalara katılım durumlarının ne oranda olduğu, yıl bazlı olarak belgeler ışığında saptanmıştır. Belgeler Türkiye mimarlığında yaşanmış önemli gelişmelere göre dönemlere ayrılarak incelenmiştir. Bu genel bakış açısıyla irdelenerek ortaya çıkarılan sonuçlar dönemselsel olarak açıklanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde, modernleşme ve Batılılaşma süreci, 1839'da Sultan Abdülmecid'in Tanzimat Fermanı'nı ilan etmesi sonrasında politik reformların uygulanması ile başlamıştır. 1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile kapsamı genişletilen modernleşme ve Batılılaşma sürecinde, kadınlar için 'İnas Darülfünunu (Kadın Üniversitesi)' yükseköğretim kurumu ve sadece kadınlara yönelik liseler ve öğretmen okulları açılmıştır. Mimarlık okulları, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde sadece erkeklere yönelik eğitim vermek üzere açılmıştır. Bu dönemde, kadınların mimarlık bölümünde eğitim almaları söz konusu olmamıştır. Kadınlar ancak 1914'te İstanbul'da kurulan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nde kız öğrencilere sanat eğitimi hakkı verilmesi ile sanat dallarında eğitim almaya başlayabilmişlerdir.

19. yüzyıl süresince dünyada kadınların mimarlık ortamına dahil olmaları için yaşanan yenilikler ve mücadeleler ile kadınların diplomalı ya da diplomasız olarak meslek pratiğinde var olma çabaları söz konusu iken, Osmanlı'da kadınların diplomasız olarak serbest piyasada yer aldığına dair herhangi bir bilgiye ulaşılmamıştır. Ayrıca Osmanlı'da mimarlık yapmak için kadınlardan herhangi bir talep gelmemiştir. Bu durum, Osmanlı'da kadınların geleneksel sosyal statüsü ve mimarlığın bir erkek mesleği olarak kabul edilmesi ile açıklanabilir.

Cumhuriyet'in ilanı sonrasında yeni Türkiye'de çıkarılan yasalar sonucunda kadınlara birçok alanda haklar verilerek kamusal ve sosyal alandaki varlıkları pekiştirilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, 1924'te eğitim laikleştirilerek kadın ve erkeğe eşit eğitim hakkı sağlanmış, 1926'da Türk Medeni Kanunu benimsenmiştir. Türkiye, 1934'te kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan dünyadaki ilk ülkelerden biri olmuştur (Dostoğlu, 2005).

Atatürk'ün yeni Türkiye'de kadına ve kadın haklarına verdiği önem sayesinde, Türkiye'de kadınlar 'erkek mesleği' olarak görülen mimarlık mesleğine ilgi duymaya

başlamışlardır. Mimarlık ve kadın kimliği konusunda ilklerin yaşanması, Atatürk'ün oluşturmak istediği modern toplum ve çağdaş Türk kadını imgesi ideali sonucunda yaşanan değişimlerden biridir (Arat, 1998; Kırkpınar, 1998).

Türk kadınları mimarlık mesleğine ilk kez 1929'da Güzel Sanatlar Akademisi'nin Mimarlık Bölümü'ne adım atmaları ile dahil olmuşlardır. Türkiye'nin ilk kadın mimarları olan Leman Tomsu ve Münevver Belen'den önce Akademi'ye başvuru yaptığı halde reddedilen kadınların olup olmadığı hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu durumda Türk kadınının mimarlık eğitimi almak için bir mücadelede bulunmadığı varsayılmaktadır. Burada önemli olan nokta Batı'daki kadınların diplomasız bile olsa meslek pratiğinde görünmeleri ve mimarlık eğitimi almak için verdikleri mücadeleye karşın, Türkiye'de kadınlar arasında henüz mimarlık yapma fikrinin filizlenmemiş olmasıdır. Türk kadınları, ancak Cumhuriyet'in ilk yıllarında devlet tarafından kendilerine mimarlık eğitimi alma fırsatı verilince mesleğe katılmışlardır. Bu durum kadınların ilk isteğinin mimarlık yapmaktan ziyade kamusal alanda yer edinebilmek olduğunu göstermektedir. İlk kadın mimarlar da, bu kapsamda, mezun olduktan sonra kendilerine yine devlet tarafından gösterilen kamu kurumlarında çalışmayı tercih etmiştir (Özgüven, 2002).

İlk iki kadın mimarın (Leman Tomsu ve Münevver Belen) o zamanki adıyla Güzel Sanatlar Akademisi'nden (günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) 1934 yılında mezun olmasından sonra mimarlık mesleğini tercih eden kadınların sayısı giderek artmıştır.

Erken Cumhuriyet Dönemi olarak adlandırılan 1923-1950 döneminde, 1934 yılında ilk kadın mimarların mezun olduğu göz önüne alındığında, kadın mimarların sayısının erkek mimarların sayısına oranı sadece %6'dır. Ancak, ilk kadın mimarların yarışmalardaki görünürlükleri fazladır. Bu dönemde neredeyse tamamı kamu sektöründe çalışan kadın mimarların %42'si yarışmalarda derece almıştır. Bu durum, Cumhuriyet'le birlikte gelen modernizm politikalarının etkilerinin kadın mimar-meslek ilişkisi ve mimarlık-toplum ilişkisi üzerindeki olumlu etkilerinin sonucu olarak görülmektedir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda kadın mimarların yarışma kulvarında olmama durumunun 1972-1973 yıllarından itibaren olduğu saptanmıştır. Bu yıllarda mesleğe katılan kadın mimarların sayısında ciddi bir artış gözlenirken yarışmalara katılım

oranları var olan kadın mimarların yarısından azdır. Günümüze kadar geçen sürede, her yıl artan ve nihayetinde 2005-2006 yıllarından sonra erkek mimarlara göre sayıları çoğalan kadın mimarlar tarafından yarışmalara duyulan ilgi aynı oranda artış göstermemiştir. Ancak, düzenlenen yarışmalara katılarak derece alan ve projelerini hayata geçiren kadın mimarların üretimlerinin çoğunun yapılı çevreye başarılı mimari ürünler olarak katkıda bulunması, kadın mimarların yarışmalar kulvarında başarılı sonuçlar elde ettiğini göstermektedir.

Belgeler ışığında ortaya çıkarılan kadın mimarların yarışmalardaki görünürlüklerinin az olması durumunun sebepleri, belirlenen kadın mimarlar ile yapılan görüşmeler sonucunda irdelenerek belirlenmiştir. Çalışmada yapılan varsayımlara göre farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Öncelikle kadın mimarların yaş durumu, mezun olunan okul, yaşanılan yer gibi etmenler kadın mimarlar için yarışmalara katılımı engelleyici unsurlar değildir. Yarışmalara katılmak için rekabetçi ve hırslı bir yapıya sahip olma gerekliliği yoktur. Kişinin başka yarışmacılar ile rekabet halinde olmak yerine, kendi mesleki öz yeterliliği ile sürekli rekabet halinde olması, mesleki kimliğini geliştirmektedir.

Kadın mimarların büyük bölümü mimarlık mesleğini bilinçli olarak ilgi, merak, yetenek ve istekleri doğrultusunda seçmiştir. Mimar olmayı sevmek ile yarışmalara ilgi duymak arasında doğru orantı vardır. Yarışmalar kazanılması kesin olmayan, sonucu belirsiz bir mimarlık pratiği kulvarı olduğu için, mimar kişi yarışmalara katılmak için sosyal hayatından, parasından ve en önemlisi zamanından fedakarlık etmesi gerektiğinin bilincinde olmalıdır. Bu fedakarlığı yapanlar, mesleğinin gerekliliklerinin farkında olan, bilinçli ve tanıyarak mimarlık mesleğini seçen kişilerdir.

Kadın mimarlar, yakın çevrelerinden birilerinin (eş, anne, baba, çocuk, kardeş, iş arkadaşı, ofis ortağı vs.) mimar olması durumunda, yarışmalara girmek için ekip olarak tercihlerini bu kişilerden yana kullanmaktadır. Bu durum onlar için yarışmalara hazırlanma sürecinde kolaylık ve avantaj sağlamaktadır. Kadın mimarlar için ekip üyeleriyle aynı evi ya da ofisi paylaşabilme, finansal dengelemeleri kolay sağlayabilme ve tasarım fikirlerinin birbirini tamamlayıcı ve uyum içerisinde olması durumları yarışmalara hazırlanma sürecinde zaman, ekonomi ve fikir birliği açısından avantajlı bulunmaktadır.

Kadın mimarların yarışmalara katıldıkları ekiplerde müellif kişilerin çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Kadın mimarlar için ekip başı olma ya da olmama durumunun bir önemi yoktur. Ekip başı belirlemek, projenin tasarım kararlarını veren kişinin kim olduğu, belirlenmesi gereken resmi bir zorunluluk ya da yarışmaya katılım fikrini ortaya koyan ve ekibi oluşturan kişinin kim olduğu ile ilgilidir. Yarışma, ekip halinde tamamlanan bir süreçtir. Ekip içerisindeki iş dağılımlarında kadın/erkek mimar ayrımı yapılmamaktadır. Ancak kadın mimarların çocuk sahibi olduktan sonra ev ve aile içerisinde artan sorumlulukları, özellikle eşleri ile yarışmalara katılan kadın mimarları ekip başı olma konumunda ikincil konuma düşürmektedir.

Serbest mimarlık pratiğinde kadın mimarlar işveren, müşteri ve işçiler tarafından cinsiyetçi tutum, davranış ve önyargılara maruz kalmaktadır. Bu durum kadınların yapılı çevre üzerindeki etkisini azaltmaktadır. Ancak serbest yarışmalarda jüri tarafından ödüllendirilmek üzere değerlendirilen projeler anonimdir. Yarışmalar, erkek egemen mimarlık piyasasında kadın mimar olmaktan ötürü ayrımcılığa uğrama, iş alma potansiyelini azaltma ve haksız rekabete maruz kalma durumlarını kadın mimarlar için ortadan kaldıran; eşit rekabet edilen, cinsiyetçi önyargıların bulunmadığı, sadece mimarlığın ve mimari tasarımların konuşulduğu ortamlardır. Erkek mimarların yarışmalara kadın mimarlardan daha fazla katılıyor olması, kadın mimarlar için yarışma ortamının erkek egemen olması ile ilişkilendirilmemektedir.

Mimarlık eğitimi süresince öğrenci yarışmalarına katılmak, mimar kişinin tasarım tecrübelerini arttırmasını ve yeteneklerini geliştirebilmesini sağlamaktadır. Erkek egemen inşaat sektöründe, kadın mimarların öğrencilik hayatında edindiği yarışma tecrübeleri meslek yaşamlarında işverenler tarafından referans niteliğindedir. İnşaat sektöründen kurulu bir çevresi olmayan fakat serbest mimar olarak kariyerini geliştirmek isteyen kadın mimarlar için proje yarışmaları tercih edilen ilk yöntemdir.

Türkiye’de yıllık olarak düzenlenen yarışma sayısı azdır. Ülkenin dönemsel ekonomik ve sosyal durumu, meslek odalarının yarışmalar için uyguladığı yönetmelikler, sektörde yarışmalar yöntemi ile yapı üretme bilincinin henüz yerleşmemiş olması bu durumun nedenlerindendir. Yarışma sayıları azaldıkça, mimarlık ortamı dinamikliğini yitirmektedir.

Yarışma şartnamelerin niteliksiz olması, yarışma ödülllerinin yetersiz bulunması, jüri üyelerinin kararlarına güven duyulmaması durumları kadın mimarlar için yarışmalara

katılımın riskli bulunmasına sebep olmaktadır. Kazanan projelerin uygulanma oranının az olması, yarışmaları iş alma yöntemi olarak gören kadın mimarlar için katılım kararı konusunda karamsarlık yaratmaktadır.

Kadın ve mimarlık mesleği ile ilgili geçmişte yapılmış bilimsel çalışmalara göre dünyada ve Türkiye’de mimarlık, toplum tarafından erkek egemen bir meslek olarak görülmektedir. Dostoğlu’na göre 2007 ile 2015 yılları arasında Türkiye’de mimarlık mezunu kadın sayısının erkek sayısından fazla olması, toplumun mimarlık mesleğinin erkek egemen olarak benimseme algısının azaldığını göstermektedir. Ancak, Türkiye’de Mimarlık Meslek Odası’na kayıtlı kadınların sayısı son yıllarda erkeklerden fazla olmasına rağmen kadın mimarların yapıli çevreye etkisi erkek mimarların çok gerisindedir (Dostoğlu, 2002).

Buna bir örnek olarak Trabzon’da yapılan bir çalışmanın sonuçları ele alınabilir. Trabzon ili ölçeğinde Akyüz tarafından yapılan söz konusu çalışmada, büro/ofis sahibi kadın mimar sayısı erkeklerin çok gerisindedir. Çalışmada bu problemin en önemli sebebi, kadın mimarların toplumda ve inşaat sektöründe kadın olmaktan ötürü karşılaştıkları cinsiyetçi tavır ve tutumlardır. Diğer nedenler, kadın mimarların eş olma durumu, anne olma durumu, toplumun kadına yüklediği sorumluluklar gibi özel hayatın dinamikleri ile iş hayatının dinamikleri arasındaki dengeyi kuramamaları olarak belirtilmiştir. Öte yandan çalışmada, düşünülenin aksine, kadın mimarların eş/anne olma halinin getirdiği sorumlulukların kendi ofisine sahip olma durumunda daha kolay üstesinden gelindiği belirtilmiştir (Akyüz, 2016).

Sadece ülkemizde değil dünyada da benzer durumlar söz konusudur. Örneğin, Torre’ye göre, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki kadın mimarların 1970’li yıllarda meslek odalarına kayıt oranlarının tüm mimar sayısının %3,7’sini oluşturmasının başlıca sebebi, kadın mimarların anne olmaları durumunda üstlendikleri sorumlulukların meslekte ilerleyebilmelerini engellemiş olmasıdır (Torre, 1977; Dostoğlu,2002).

Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre de, yarışmalara katılmak için sadece ‘kadın mimar’ olmak engelleyici bir unsur değildir, hiçbir zaman olmamıştır. Ancak ‘anne/eş mimar’ olmak; aile içerisinde ebeveynlik sorumluluğunun ağırlıklı olarak annenin üzerinde olması, içinde bulunduğumuz kültürel yapı ve toplumun kadınlar üzerine yüklediği sorumluluklar ile mimarlık sektörünün uzun mesai saatleri, kadın mimarlar

için yarışmalara katılım hususunda zorlayıcı faktörler oluşturmaktadır. Bu sebepten ötürüdür ki, eşleri ile meslektaş olan ‘anne/eş mimarlar’ yarışmalarda eşleri ile görünürlük kazanmışlardır.

Çalışmada ulaşılan bir diğer sonuca göre, kadın mimarlar erkek egemen mimarlık piyasasına karşın yarışmaları eşitlikçi bulmalarına rağmen, yarışmalarda görünürlük elde edememişlerdir. Oysaki erkek egemen mimarlık piyasasında haksız rekabet ettiklerini düşünen kadın mimarlar, yarışmalar ortamının sağladığı eşit rekabet ortamı sayesinde meslekteki görünürlüklerini elbette sağlayabilirler. Ancak, proje üretme ve iş alma yöntemlerinden biri olan yarışma kulvarı, Türkiye’deki kadın mimarlar için bulundukları aile ve meslek yaşamındaki sorumluluklarını yerine getirdikten sonra geriye kalan zamanlarda katılmayı tercih ettikleri veya hiç tercih etmedikleri bir alan olmuştur. Bu durumun sebebi olarak saptanan nedenler, yalnızca kadın olmanın varoluşsal düşünme ve algılama biçimi olarak görülmemelidir. Türkiye mimari yarışma düzeninin kendi içinde var olan problemleri de bu durumun sebeplerindendir.

Kadın mimarların yarışmalardaki görünürlüklerinin az olmasının sebeplerinden yola çıkarak pek çok çözüm üretilmiştir. Yarışmalar için daha nitelikli ve özverili hazırlanmış şartnamelerin sağlanması, jüri ekibinde sık sık aynı kişilere yer vermek yerine ekibin farklı kişilerden oluşturulmasına özen gösterilmesi, yarışma sayılarının arttırılması, şartnamelerde teslim edilmesi istenilen belgelerin zamansal ve ekonomik açıdan olması gereken minimum düzeyde tutulması sağlanarak kadın/erkek mimarların yarışmalara katılma hususundaki karamsarlıkları engellenmelidir. Ayrıca şartnamelere, ekip içerisindeki cinsiyet oranının eşit tutulması şartının eklenmesi ya da bir müellif kadın mimar ve bir müellif erkek mimar olarak katılım şartlarının yeniden düzenlenmesi, kadın mimarları yarışmalara teşvik edebilir.

Kadın mimarların tasarım duyarlılığı ile yarışma sonucunda ortaya çıkarılan nitelikli mimari ürünler yapılı çevre üzerinde olumlu etkiler yaratabilir. Bu yüzden kadın mimarların yarışmalara katılımının arttırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Meslek hayatı boyunca yarışmalara katılmamış kadın mimarlar ile ilgili çalışmalar yapılarak, yarışmalara katılım hususundaki önyargı ve çekinceleri tespit edilip konu hakkında daha detaylı çözümleme çalışmaları yapılmalıdır.

Ayrıca, mimarlık lisans eğitimi süresince üniversitelerde yarışmalar ile ilgili bilgilendirici, özendirici dersler veya seminerler verilmelidir. Yarışmaların

mimarlıktaki eğitici rolü, öğrenci yarışmalarının sayısının artırılması ile daha etkin hale gelebilir. Öğrenciler, akademisyenler tarafından yarışmalara teşvik edilmelidir.

KAYNAKLAR

Acar, F., (1994), “*Türkiye’de Kadınların Yüksek Öğrenim Deneyimi*”, Arat, N., (ed.), Türkiye’de Kadın Olmak, Say Dağıtım, İstanbul, 195-211.

Adams, A., ve **Tancred, P.**, (2000), “*Designing Women: Gender and the Architectural Profession*”, University of Toronto Press, Toronto, 14-25.

Akyüz, N., (2016), “*Serbest Mimarlık Pratiğinde Kadın Mimarların Görünürlüğü; Trabzon Örneği*”, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Allaback, S., (2008), “*The First American Women Architects*”, University of Illinois Press, Urbana, 1-50.

Ay, P., (2010), “*1980 Sonrası Türk Mimarlığı’nda Yaşanan Dönüşümlerin Yarışma Projeleri Üzerinden İrdelenmesi*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 90-183.

Aydın, D., (2013), “*Sanayi-i Nefise Mektebi’nin Türk Heykel Sanatındaki Yeri ve İlk Heykeltıraşlar*”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.

Aygün, M., (2004), “*Tarihsel Dönemekte Proje Yarışmaları*”, Mimarlık Dergisi, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=38&RecID=837>, 20.10.2020.

Aytaç, K., (1967), “*Türkiye’de Eğitim Sistemi ve Eğitim Seviyesi*”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi 5, 241–54.

Başkan, S., (2016), “*Türk Modernleşmesi ve Erken Cumhuriyet Döneminin 'Milli Mimarlığı'*”, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt. 11/13, Ankara, 97-116.

Batur, A., (1984), “*Cumhuriyet Dönemi’nde Türk Mimarlığı*”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 5, 1379-1921.

Bengtsson, M., (2016), “How to plan and perform a qualitative study using content analysis”, *NursingPlus Open*, 2, 8-14.

Bozdoğan, S., (2002), “*Modernizm ve Ulusun İnşası*”, Metis Yayınları, İstanbul.

Bozdoğan, S., Kasaba R., (Ed.), (1998), “*Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Brock, Gretchen A., (2004), “*National Register of Historic Places Inventory/Nomination: League, Ellamae Ellis, House*”, National Park Service, https://npgallery.nps.gov/NRHP/GetAsset/NRHP/050000053_text, 15.02.2020.

Büyükyaprak, F., (2015), “*Çalışan Kadın Personelin Kariyer Gelişimi Engellerinden Cam Tavan Sendromu: Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatı Örneği*”, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Caven, V., (2006), “*Career Building: Women and Non-Standard Employment in Architecture*”, *Construction Management and Economics*, 23,10.

Cezzar, M., (1991), “*XIX. Yüzyıl Beyoğlusu*”, Ak Yayınları, İstanbul, 170-174.

Cilento, K., (2010), “*Why Open Architecture Competitions Are Good for Architects, A Counter Argument*”, <http://www.archdaily.com/60705/why-open-architecture-competitions-are-good-for-architects-a-counter-argument/>, 18.06.2020.

Creswell, J. W., (2002), “*Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative*”, Prentice Hall Upper Saddle River, New Jersey.

Çilingir, B., (2000), “*Cumhuriyet Dönemi Proje Yarışmalarında Değerlendirme Kriterleri ve Gelişimi Çalışma Alanı: Kamu Yönetim Binaları*”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Dostoğlu, N., (1998), “*Türkiye’de Cumhuriyetin İlk Döneminde Kadın Mimarlar*”, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 28-31.

Dostoğlu, N., (2002), “*Mimarlıkta Kadının Rolü: Dünyaya ve Türkiye’ye Genel Bir Bakış*”, Mimarlık ve Kadın Kimliği, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 9-25.

Dostoğlu, N., (2003), “*Mimarlıkta Kadının Adı*”, Arredamento Mimarlık, no. 9, 71-74.

Dostoğlu, N. (ed.), 2005, “*Cumhuriyet Döneminde Kadın ve Mimarlık*”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.

Dostoğlu, N., (2010), “*Fiziksel Çevrenin Oluşumu ve Kullanımında Kadının Yarattığı Fark: Cumalıkızık Örneği*”, Akpınar, A., Bakay G., Dedehayır, H. (derl.), Kadın ve Mekan, Turkuvaaz Kitapçılık ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 58-71.

Dostoğlu, N., (2012), “*Kadın ve Mimarlık*”, Diyarç Bülten, Sayı 7, 34-41.

Dostoğlu, N. T. ve Erkarıslan, Ö. E., (2010), “*Türkiye’de Kadın Mimarların Statüsü Üzerine Niceliksel Analiz*”, Dosya: Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını, 19, 22-26.

Dostoğlu, N. T. ve Erkarıslan, Ö. E., (2013), “*Leman Cevat Tomsu: Türk Mimarlığında Bir Öncü: 1913-1988*”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.

Erdoğan, A., (2009), “*Türkiye’de 1980 Sonrası Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sürecinde Yaşanan Gelişmeler, Karşılaşılan Problemler ve Süreç Üzerine Değerlendirmeler*”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 19-66.

Erkarıslan, Ö., (2001), “*İsim, Rümu, Cinsiyet: Yapılaşmış Çevrede Temsiliyet Sorunları*”, İletişim Dergisi 10, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, Ankara.

Erkarıslan, Ö. E., (2002), “*Modern Türkiye’nin İnşasında Kadın Mimarlar*”, Mimarlık ve Kadın Kimliği, Boyut Yayın, İstanbul.

Erkarıslan, Ö. E., (2002), “*Yarışmalarda Gündeme Geldiği Biçimiyle Türk Kadın Mimarların Etkinlikleri (1938-1969), Bir Kronolojik Döküm*”, Mimarlık Kadın Kimliği, İstanbul, Boyut Yayın Grubu Yayınları

Evirgen, Ö., (2018), “*Sürelî Yayınlarında Mimarlık Eleştirisi: ‘Mimarlık’ Dergisi Örneği*”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 29-30.

Gencal, O. A., (2011), “*Ulusal Mimari Proje Yarışmalarının İzinden Türkiye’de Mimarlık*”, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 44-67.

Göle, N., (1994), “*Modern Mahrem*”, Metris Yayıncılık, İstanbul, 36-38.

Grierson, J., (ed.), (2008), “*For the Record: The First Women in Canadian Architecture*”, Dundurn Press, Toronto.

Kanat, G. R., (2014), “*Diyalog Tabanlı Yarışmalara Yeni Bir Model Önerisi*”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kırkpınar, L., “*Türkiye’de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın*”, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1998.

Kingsley, K., (1988), “*Gender Issues in Teaching Architecture History*”, JAE, Sayı:41/2.

Kuçak Toprak, G., (2020), “*Türkiye’de Bir Dönüşümün Kısa Hikayesi: Mimari Proje Yarışmalarından İhale Yöntemine*”, XXI Dergisi Yayını, Sayı: Mart 2020, İstanbul, 2020.

Lipstadt, H., (1989), “*Competing in the Academy and the Marketplace: European Architecture Competitions 1401-1927*”, New York, Princeton Architectural Press: 21-45.

Meltem, İ., (2010), “1930-2010 Yılları Arasında Bir Proje Elde Etme Yöntemi Olarak Türkiye’deki Mimari Tasarım Yarışmalarının İrdelenmesi”, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Moonan, W., (2013), “AIA Awards 2014 Gold Medal to Julia Morgan”, <https://www.architecturalrecord.com/articles/3039-aia-awards-2014-gold-medal-to-julia-morgan> 04.04.2020.

Özbay, H., (1993), “Yarışmalar Sahip Olduğumuz Tek Sağlıklı Kurumdur.” Mimarlık Dergisi 251, Mimarlar Odası Adına Yayın Komitesi, Ankara, 34–35.

Özgüven, Y., (2002), “Türkiye’de Kadın Mimar Kariyerinin Başlangıcı (1934-1960)”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özgüven, Y., (2002), “1934-1960 Yılları Arasında Türkiye’deki Mimarlık Okullarından Mezun Olan Kadın Mimarlar Üzerine Bir Değerlendirme”, Mimarlık ve Kadın Kimliği. Boyut Yayınları, İstanbul.

Özorhon, İ. F., (2008), “Mimarlıkta Özgünlük Arayışları: 1950-60 Arası Türkiye Modernliği”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Pendl, G., (2012), “Making Competitions”, Silvia Forlati, Anne Isopp, Astrid Piber (Ed) Wonderful Chances to Success and Abuse, Wien, Springer Wien New York Press: 274-277.

Ray, K. R., (2001,) “Bauhaus Hausfrau Gender Formation in Design Education”, JAE, sayı:55/2, 73-90.

Sayar, Y., (2004), “Türkiye’de Mimari Proje Yarışmaları 1930-2000: Bir Değerlendirme”, Mimarlık Dergisi, Sayı: 320, 29-36.

Sayar, Y., (2004), “*Dosya Her Daim Gündemde: Yarışmalar Türkiye’de Mimari Proje Yarışmaları 1930-2000: Bir Değerlendirme*”, Mimarlık Dergisi Kasım-Aralık 320, Ankara.

Seidman, I., (2006), “*Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*”, Teachers College Press.

Stratigakos, D., (2007), “*I Myself Want to Build: Women, Architectural Education and the Integration of Germany’s Technical Colleges*”, Paedagogica Historica, Sayı:43/6, 727-746.

Svensson, C., (2009), “*Speaking of Architecture: A Study of the Jury’s Assessment in an Invited Competition*”, Nordic Journal of Architectural Research, 2009(2/3), 94-107.

Tanyeli, U., (1998), “*1950’lerden Bu Yana Mimari Paradigmaların Değişimi ve Reel Mimarlık*”, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 235-254.

Tanyeli, U., (1999), “*Osmanlı Saray Kadınlarının Banilik Rolü (16-18. Yy.): Görüntünün Ardında Ne Var?*”, MS Tarih Kültür Sanat Mimarlık, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, Sayı 1, İstanbul, 76-85.

Tekeli, İ., (1998), “*Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması*”, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1-24.

Temel, N., (2018), “*Türkiye Mimarlık Dergilerinde Kadın Toplumsal Kimliğinin İnşası*”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Toprak, G., (2020), “*Türkiye’de Bir Dönüşümün Kısa Hikayesi: Mimari Proje Yarışmalarından İhale Yöntemine*”, XXI Mart 2020, <https://xxi.com.tr/i/turkiyede-bir-donusumun-kisa-hikayesi-mimari-proje-yarismalarindan-ihale-yontemine>, 22.10.2020.

Torre, S., (1977), “*Women in American Architecture*”, Whitney Library of Design, Newyork.

Türnüklü, D. A., (2000), “*Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme*”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Dergipark Cilt 24, Sayı 24.

Uzun, T., (1999), “*1916-1998 Türkiye’de Düzenlenmiş Uluslararası Mimarlık Yarışmaları Üzerine Bir Değerlendirme*”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yaramış, A. B., (2000), “*1930-2000 Yılları Arasında Türkiye’de Gerçekleştirilen Mimari Tasarım Yarışmalarının Belgelenmesi ve Genel Bir Değerlendirme*”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yıldız, M., (2017), “*Türkiye’deki Mimari Proje Yarışmalarının Değerlendirme Süreçlerinde Nesnellik/Öznellik Dengesi*”, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, Z. Ö., (2004), “*Yarışmalar Dizini 1930-2004*”, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını, Ankara.

Walker, L., (1989), “*Women Architects*” in Attfield J. and P. Kirkham (eds) *A View from the Interior: Feminism, Women and Design*, The Woman's Press, London, UK.

Weisberg, G. P., ve Becker J. R. (ed.), 1999, “*Overcoming All Obstacles: The Women of the Académie Julian, Rutgers University Press / Dahesh Museum*”, New Brunswick, New York.

Zahra, N. R., (2009), “*2000-2008 Yılları Arası Ulusal ve Bölgesel Mimarlık Yarışmalarına Yönelik Bir Profil Belirleme Denemesi*”, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

URL1

<https://web.archive.org/web/20070219004645/http://www.collectionscanada.ca/women/002026-407-e.html> 21 (Erişim Mayıs, 2020)

URL2

https://web.archive.org/web/20170515135143/http://public.aia.org/sites/hdoaa/wiki/AIA%20scans/I-L/League_EllamaeEllis.pdf (Erişim Mart, 2020)

URL3

<https://web.archive.org/web/20070219004645/http://www.collectionscanada.ca/women/002026-407-e.html> (Erişim Mart, 2020)

URL 4

https://www.architecturaldigest.com/gallery/power-couples-of-architecture-and-design-slideshow_ (Erişim Mart, 2020)

URL 5

<https://www.britannica.com/biography/Louise-Blanchard-Bethune#ref36914> (Erişim Mart, 2020)

URL 6

<https://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-103684-HornborgSigne> (Erişim Mart, 2020)

URL7

https://purehost.bath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/187945859/UnivBath_MPhil_2009_S_Howard.pdf (Erişim Mart, 2020)

URL 8

<https://www.britannica.com/biography/Jane-Drew> (Erişim Mart, 2020)

URL 9

<https://www.arkitektuel.com/bir-tasarim-ikonu-charlotte-perriand/> (Erişim Mayıs, 2020)

URL 10

<https://www.knoll.com/designer/Florence-Knoll> (Erişim Mayıs, 2020)

URL 11

<https://www.knoll.com/designer/Florence-Knoll> (Erişim Haziran, 2020)

URL 12

<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2012-feb-10-la-me-norma-sklarek-20120210-story.html> (Erişim Haziran, 2020)

URL 13

<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2012-feb-10-la-me-norma-sklarek-20120210-story.html> (Erişim Haziran, 2020)

URL 14

<https://www.zaha-hadid.com/> (Erişim Haziran, 2020)

URL 15

<http://yeryuzundebeyazizler.com/sanatsal-ressam-mihri-hanim-72> (Erişim Haziran, 2020)

URL 16

<https://islamansiklopedisi.org.tr/sanayi-i-nefise-mektebi> (Erişim Haziran, 2020)

URL 17

<https://islamansiklopedisi.org.tr/hakkaklik> (Erişim Mart, 2020)

URL 18

http://www.mimarizm.com/haberler/soylesi/meral-ekincioglu-ile-mimarlik-ve-kadin-uzerine_131110 (Erişim Haziran, 2020)

URL 19

<http://www.dergibursa.com.tr/bir-basari-oykusu-bursadan-amerikaya/> (Erişim Mayıs,2020)

URL 20

<https://gaiadergi.com/ataerkil-toplumlari-asarak-ilkleri-gerceklestiren-20-kadin-mimar/> (Erişim Nisan, 2020)

URL 21

https://tr.wikipedia.org/wiki/Leman_Cevat_Tomsu (Erişim şubat, 2022)

URL22

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mualla_Ey%C3%BCbo%C4%9Flu (Erişim şubat, 2022)

URL 23

<https://undiaunaarquitectura2.wordpress.com/2016/09/26/leyla-asim-turgut-1911-1988/#more-531> (Erişim Mayıs,2020)

URL 24

https://www.mimarizm.com/haberler/soylesi/meral-ekincioglu-ile-mimarlik-ve-kadin-uzerine_131110 (Erişim Nisan, 2020)

URL 25

<https://web.archive.org/web/20160618012405/http://istanbulavrupa.vgm.gov.tr/editor/file/Vak%C4%B1f%20Restorasyon%20Y%C4%B1ll%C4%B1%C4%9F%C4%B1SAYI%2011/11-004.pdf> (Erişim Nisan, 2020)

URL 26

<http://www.arkiv.com.tr/mimar/sevinc-hadi/7017> (Erişim Haziran, 2020)

URL 27

<http://ismd.org.tr/uyeler/saziment-arolat/> (Erişim Mayıs, 2020)

URL 28

<http://yatman.com.tr/about/> (Erişim Mayıs, 2020)

URL 29

<http://www.arkiv.com.tr/mimar/tulin-hadi/176> (Erişim şubat, 2022)

URL 30

<https://www.projedefirsat.com/haber/turkiyenin-en-iyi-5-turk-mimari-kim> (Erişim şubat, 2022)

URL 31

<http://www.dergibursa.com.tr/bursanin-sahne-almis-hali/> (Erişim Haziran, 2020)

URL 32

<https://www.kepirtepeliler.org.tr/kepirtepe/tarih/> (Erişim Temmuz, 2020)

URL 33

<http://www.mimarlikmuzesi.org/Main/> (Erişim Temmuz, 2020)

EKLER

Ek 1. Tez Kapsamında Belirlenen Kadın Mimarlara Sorulan Sorular

A) KİŞİSEL BİLGİLER

1. Adınız? Doğum tarihiniz nedir?
2. Medeni durumunuz nedir?
3. Çocuğunuz var mı? Varsa, kaç tane ve yaşları kaç?
4. Bir kaç kelime ile kişisel özelliklerinizi tanımlar mısınız? (Ör: Titiz, detaycı, sosyal, hassas, duyarlı, toleranslı vb.)
5. Hangi üniversiteden ve bölümden, ne zaman mezun oldunuz?

B) MESLEKİ BİLGİLER

6. Şu andaki göreviniz nedir?
7. Mimar olmaya nasıl karar verdiniz?
8. Mimar olmanızda sizi etkileyen kişiler veya yaşadığınız bir olay oldu mu? Anlatır mısınız?
9. Mimar olarak çalışma hayatınız ne zaman başladı? Hiç ara verdiniz mi? Neden?
10. ‘Kadın Mimar’ ve ‘Cam Tavan’ kavramları sizin için ne ifade ediyor? (Cam Tavan Sendromu: Kurumlarda istihdam edilen kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliği analiz etmek için kullanılan etkili bir metot olup, kadın çalışanların bekledikleri terfileri, karşılaştıkları engellerden dolayı alamaması olarak açıklanabilir.)

C) YARIŞMALAR ve KADIN MİMARLAR

11. ‘Yarışmacı mimar’ terimi sizin için ne ifade ediyor?
12. Yarışmalardan genel olarak nasıl haberiniz oluyor? Sizce ülkemizde yarışma duyuruları yeterli olarak yapılıyor mu?
13. Ülkemizde yarışma şartnamelerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
14. Yarışma ödülleri yeterli buluyor musunuz?
15. Türkiye’deki mimarlık yarışmalarını önce mimar gözüyle, sonra da kadın mimar gözüyle değerlendirebilir misiniz?
16. Sizce Türkiye’de kadın mimarlar yarışmalara yeterince katılıyor mu? Neden?
17. Sizce günümüzde düzenlenen mimari yarışmalar kadın mimarları meslekte aktif ve girişimci olmaya teşvik ediyor mu? Etmiyorsa teşvik etmesi için ne yapılabilir?
18. Sizce ‘kadın mimar’ olmanız projelerinizde tasarım adına olumlu bir katkı sağladı mı?

(Fiziksel çevreyle ilişki, sosyal çevreyle ilişki, sunum vs.)

19. Kadın yarışmacı olmanın sizce bir avantajı ya da dezavantajı var mı?

D) YARIŞMA TECRÜBELERİ

20. Kaç tane mimarlık yarışmasına katıldınız? Bunlar ulusal mı, uluslararası mı?
21. Sizce ulusal ve uluslararası mimarlık yarışmaları arasındaki farklar nelerdir?
22. Öğrenci yarışmalarına katıldınız mı? Eğer katıldıysanız;
- 22.1. Kaç tane?
- 22.2. Katılma kararını nasıl verdiniz?
- 22.3. Bu öğrenci yarışmaları eğitim ve meslek hayatınızı etkiledi mi? Nasıl?
- 22.4. Bu öğrenci yarışmaları sizi mimar olduktan sonra yarışmalara katılma hususunda etkiledi mi?
23. Yarışmalara katılma kararlarınızı nasıl aldınız? Katılma nedeniniz nedir? Katılım sürecinizden bahseder misiniz?
24. Katılacağınız yarışmaları neye göre seçersiniz? (Proje tipi, yarışmayı açan kurum veya kuruluş, uygulamanın yapılacağı konum vb.)
25. Katılmış olduğunuz yarışmalar arasında siz en çok etkileyen hangisi oldu? Neden?
26. Yarışma süreçlerinde ne tür zorluklarla karşılaştınız?
27. Maddi kaygılar, kazanamama kaygısı, zaman problemi gibi durumlar yarışmalara katılma kararınızda engel yarattı mı? Bu durumlarla nasıl başa çıktınız?
28. Sizce bir kadın mimar için evli olmak, çocuk sahibi olmak, mevcut iş sorumluluğu gibi durumlar yarışmalara katılmak için engelleyici unsurlar mı?
29. Katıldığınız yarışmalar size kişisel ve mesleki olarak neler kattı?

E) YARIŞMA EKİPLERİ

30. Katıldığınız yarışmaların kaç tanesinde ekip başı oldunuz? Ekip başı olduysanız, bu kararı nasıl verdiniz? Olmadıysanız, sebebi nedir?
31. Tekil katıldığınız yarışma veya yarışmalar oldu mu? Olduysa, bu kararı nasıl verdiniz? Olmadıysa, sebebi nedir?
32. Yarışma ekibinizi neye göre seçiyorsunuz?
33. Yarışma ekiplerinizde akrabalık ilişkinizin olduğu kişiler oldu mu? Kaç tane yarışmada oldu? Bu tercihin sebebi nedir? (Yarışmalara çoğunlukla eşiniz ile katılıyorsunuz, bu durumun sebebi nedir?)
34. Ekip içerisinde nasıl bir iş dağılımı var, sizin ekipteki rolünüz nedir? (Tasarım, çizim, proje takibi, uygulama vb.)
35. Yarışmalara ekipçe nerede hazırlanıyorsunuz?
- Başka eklemek istedikleriniz var mı?

UİB. Otomotiv Anadolu Teknik Lisesi Bursa-2008

MİRAN TASARIM MİRAN KILIÇ

YER BAĞLAM

EĞİTİM GALLERİ

Vaziyet Planı

Toplam İnşaat Alanı: 29355 m²
± 0.00 - 135.85

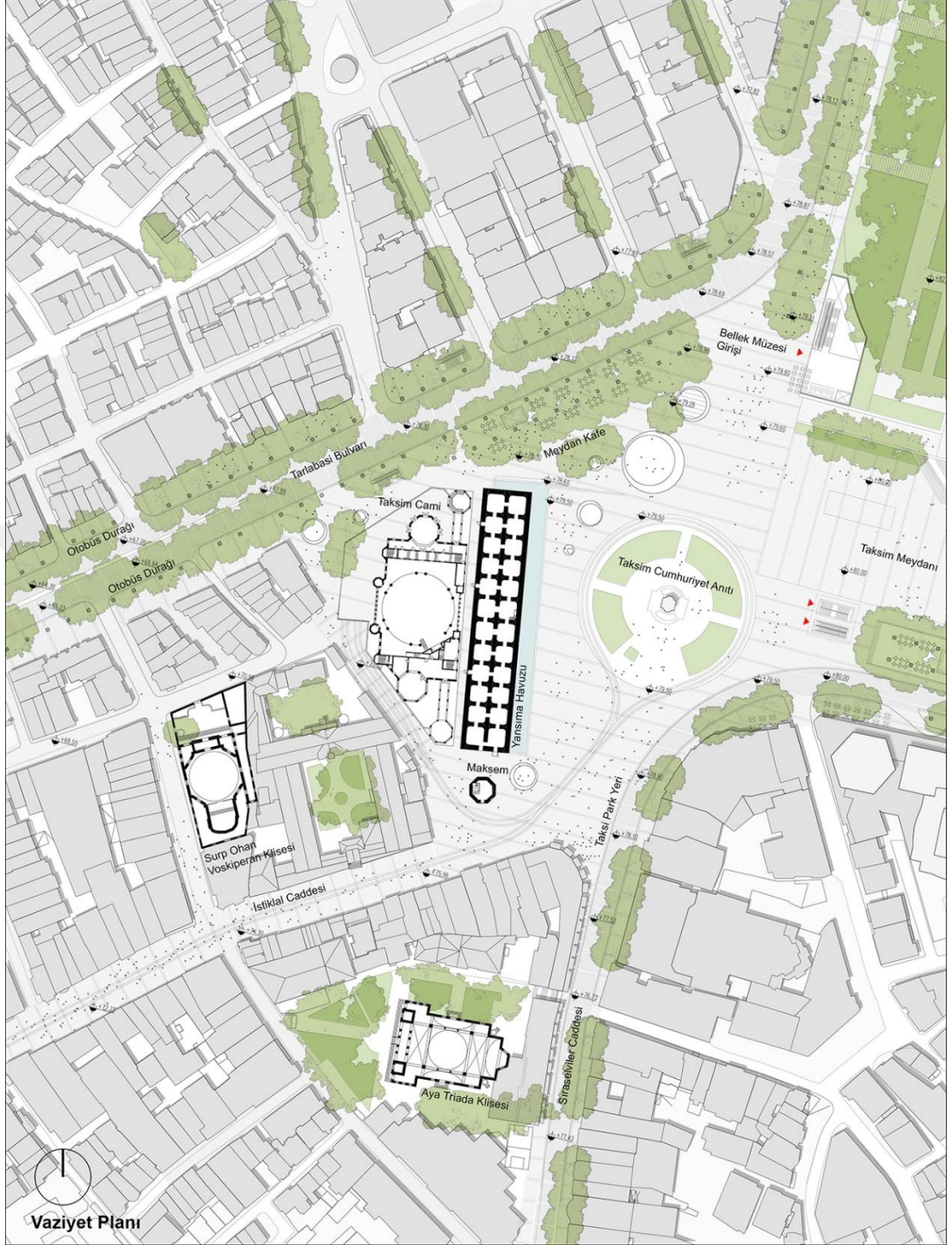

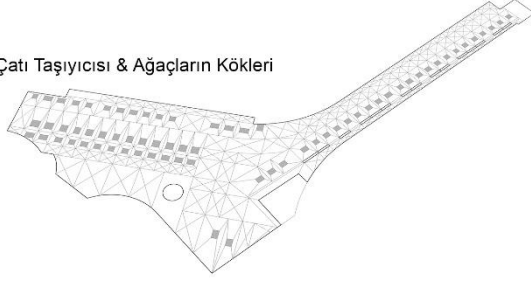
Şekil Ek 2.1 OİB Teknik Lisesi Davetli Yarışması (Dürrin Süer Arşivi)

Ek 3. Dilek Derman-Uluslararası Taksim Kentsel Tasarım Yarışması Projesi

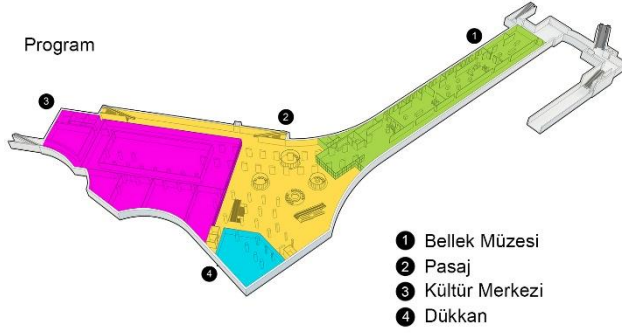

Çatı Taşıyıcısı & Ağaçların Kökleri

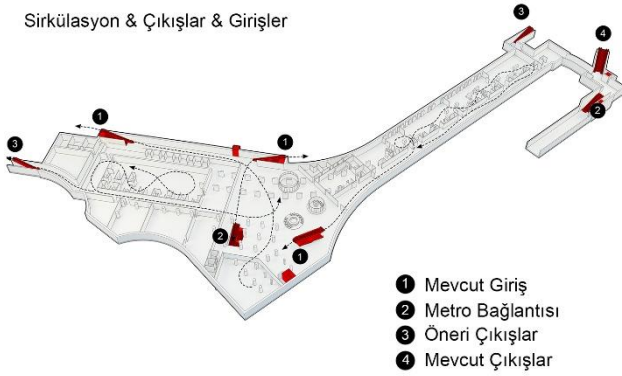

Program

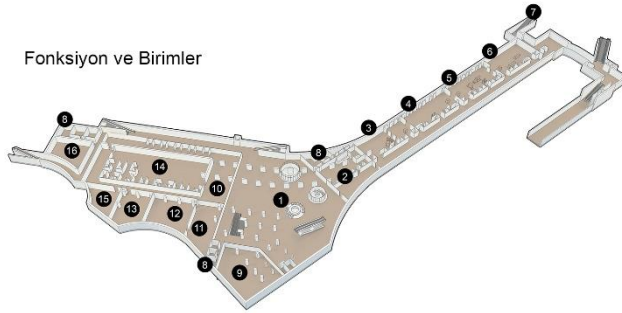
- 1 Bellek Müzesi
- 2 Pasaj
- 3 Kültür Merkezi
- 4 Dükkan

Sirkülasyon & Çıkışlar & Girişler

- 1 Mevcut Giriş
- 2 Metro Bağlantısı
- 3 Öneri Çıkışlar
- 4 Mevcut Çıkışlar

Fonksiyon ve Birimler

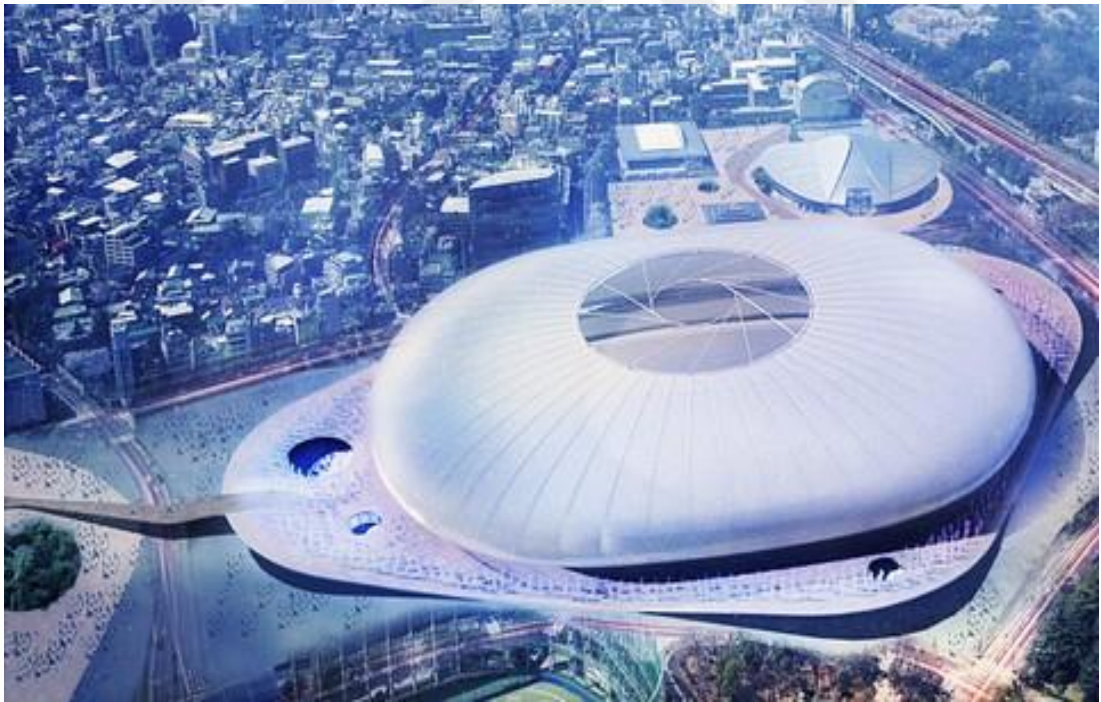
1 Pasaj	5 Sergi Salonu
2 Bellek Müzesi Girişi	6 Sergi Salonu
3 Müze Satış	7 Yangın Kaçış
4 Sergi Salonu	8 Tuvalet
9 Dükkan	13 Seminer
10 Giriş	14 Çok Amaçlı Salon
11 Fuaye	15 Atölye
12 Konferans Salonu	16 Teknik

Şekil Ek 3.1 Uluslararası Taksim Kentsel Tasarım Yarışması Dilek Derman projesi
(Dilek Derman Arşivi)

Ek 4. Melkan Gürsel- Tokyo Stadyumu Yarışma Projesi

Şekil Ek 4.1 Tokyo Stadyumu Yarışması Melkan Gürsel projesi (Melkan Gürsel
Arşivi)

Ek 5. Sevince Bayrak- Kayseri Kalesi Yeniden Düzenleme Yarışması Projesi

KAYSERİ İÇ KALESİ KENT PARKI VE KÜLTÜR SANAT ALANI, DUVARIN ÜÇ KALI

SEYİT

KAYSERİ İÇ KALESİ KENT PARKI VE KÜLTÜR SANAT ALANI, DUVARIN ÜÇ KALI

Yarışmanın ikinci aşamasında, jüri raporundaki önerileri ve uygulamaya geçirmenin gerektirdiği detaylandırmalara dayanarak yeni kararlar alındı ve proje bu kararlar doğrultusunda olgunlaştırıldı.

İlk olarak jüri raporunda da vurgulanan kabukları birbirine bağlayan koridorun doğal aydınlatma olanaklarının güçlendirilmesi için üç adet ışık bahçesi oluşturuldu. Bunun yanı sıra koridorun doğu-batı eksenindeki başlangıç ve bitiş noktaları, üst bahçe kolu ile ilgili, iç mekânlara doğal ışık girmesini sağlayan iç bahçelere dönüştürüldü. Yapının girişleri, ikinci de kalesin mevcut güney ve doğu girişlerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlendi. Koridor doğusunda kalesin doğu girişi ekseninde yeni bir giriş açılarak, kalesin güney ve doğu girişleri eksenlerinde iki adet ana giriş oluşturuldu. Bu ana girişlerin yanına kafe ve kütüphaneden bahçeye direkt çıkış verilmek bu mekânlardan bahçeye ve kafeyle ilişkileri güçlendirdi ve yine koridorun iç bahçelere açılan açılı çıkış olarak da kullanılabilen çıkışlar düzenlendi. Kafeye giriş ve çıkışların güvenliğini korumak için kalesin dış kapılarında yapılacak düzenlemeler kalesin iç bahçesi ve mekânlardan dışarıya geçiş mümkün olduğunca esnek kurgulandı bu sayede kale içi yeni yapı ile birlikte Kayseri'nin günlük hayatına gece gündüz dahil olabilecek bir mekân olarak tasarlandı.

İkinci aşamada sayıca yeni olan kabukların sayısı ikinci aşamada altıya düşürüldü. Bunun nedeni sinema kabuğunun doğal aydınlatmaya gereksinim duymayacağına düşündürüldü ve çok amaçlı salona ortak bir kafeyi kullanabileceğinin öngörülmesidir. Sinemanın bütünüyle yer alması sayesinde jüri raporunda da doğrudan açık hava konser ve gösteri alanı bürüne bakan anfilerin tam ortasına alması böylece üç mekân kurgusu işlevsel ve kurgusal açıdan birleşti.

İkinci aşamada programda bulunan restoran, kafe içine altyapı açısından getireceği yükleri düşürülerek yoğun servis giriş çıkışı, yemek kokusunun dışarıya alması... programdan çıkarıldı.

İkinci aşamada programa, Kayseri şehrinin genç nüfusu ve üniversitenin varlığı bir potansiyel olarak düşündürüldü için, gençlik merkezi eklendi. Böylece içinde konser alanı, sergi holleri ve sinema salonu bulunan program, farklı zaman dilimlerinde farklı kullanıcılara açık hale gelebilir. Gençlik merkezinde müzik, dans, tiyatro gibi performans dallarına ait eğitimler verilebilecek atölyeler ve bunların sergilenileceği bir performans alanı bulunmaktadır. Yaz okulları, kısa dönemli kurslar ve gösterilerle etkinlik takvimi zenginleştirilebilir, böylece mekân günün farklı dilimlerinde ve farklı mevsimlerde işlevler kazanabilir. Performans alanı gerektiklerinde kapatılarak büyük bir atölye olarak da kullanılabilir. Ayrıca Kalesi'nde düzenlenecek şehir festivalleri için gerekli mekân sağlanabilir. Kütüphane gençlik merkezinin tam karşısında konumlandırılarak merkezle ilişkisi güçlendirilmiştir. Ayrıca sinema, konferans salonu ve sergi holü de gençlik merkezi ile bir bütün olarak ele alınabilir. Kütüphanede hem dijital hem yazılı kaynaklardan oluşan bir arşiv bulunabilir. Kütüphanenin üst bahçe katından dışarıya çıkış verilmek kale duvarı ve kabuk arasında açık bir okuma bahçesi oluşturuldu. Zemin katında çocuk oyun alanları ve okuma-dinlenme alanlarıyla kent parkı olarak önerilen alan, çeşitli dönemlerde açık hava konser, festival ve panayır gibi etkinlikler için de daha elverişli hale getirildi. Kabukların üst yüzeylerinde oturma alanlarında ahşap kaplamalar kullanılarak hem farklı dokular oluşturuldu hem de kullanıcılar için daha konforlu hale getirildi.

Çim alanlarda kale duvarına ilk olarak ağaçlandırmaya yapılacak hem gölgeletti alanlar oluşturulmuş, hem de kale duvarının algısının maksimim olması hedeflendi.

İkinci aşamada seçildiren yerlerine çıkmak için önerilen merdivenler kale duvarının algısını kapatacağı ve duvara çok yakın ekstra bir yük getireceği düşünilerek kaldırıldı, bunun yerine mevcut merdivenlerde yapılacak iyileştirmelerle bu noktaların çıkılması öngörüldü. Seçildiren yerinde ahşap bir yürüyüş yolu tasarlandı.

Yeni yapı için gerekli altyapı mekânın zemin altında çözüldü, bunun dışında dışarıdan araçla servis alınması gereken, jeneratör ve çiller gibi dışarıya çıkış verilmek kale duvarı ve kabuk arasında açık bir okuma bahçesi oluşturuldu. Zemin katında çocuk oyun alanları ve okuma-dinlenme alanlarıyla kent parkı olarak önerilen alan, çeşitli dönemlerde açık hava konser, festival ve panayır gibi etkinlikler için de daha elverişli hale getirildi. Kabukların üst yüzeylerinde oturma alanlarında ahşap kaplamalar kullanılarak hem farklı dokular oluşturuldu hem de kullanıcılar için daha konforlu hale getirildi.

Bütün bu düzenlemeler sonucunda Kayseri Kalesinin kültür ve sanatın sadece izlendiği değil aynı zamanda ürettiği ve kamusal alanı yeniden keşfedeceği bir merkez olacağı hayal etmekteyiz.

"Duvar" önünden, arkasından ve içinden her bakışta farklı şeyler vaat etmeye yeniden başlayacaktır.

Şekil Ek 5.1 Kayseri Kalesi Yeniden Düzenleme Yarışması Sevince Bayrak projesi
(Sevince Bayrak Arşivi)

Ek 6. Ebru Yılmaz- Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Tasarım Yarışması Projesi

P
R
O
G
R
A
M

S
E
M
A
L
A
R
I

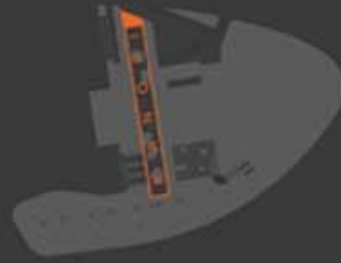
MARKET VE TOPLU MAĞAZA

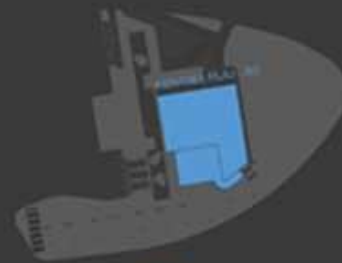
ALISVERIS VE ETKİLEŞİM

REKREASYON VE ETKİLEŞİM

SULU YER

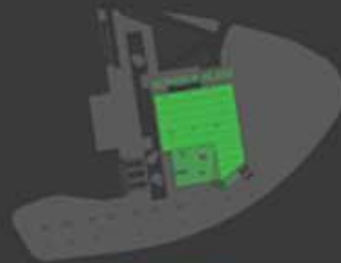
ÇOCUK

YEREL VE
KÜLTÜREL
ETKİLEŞİM
VE ETKİLEŞİM

SEYİR

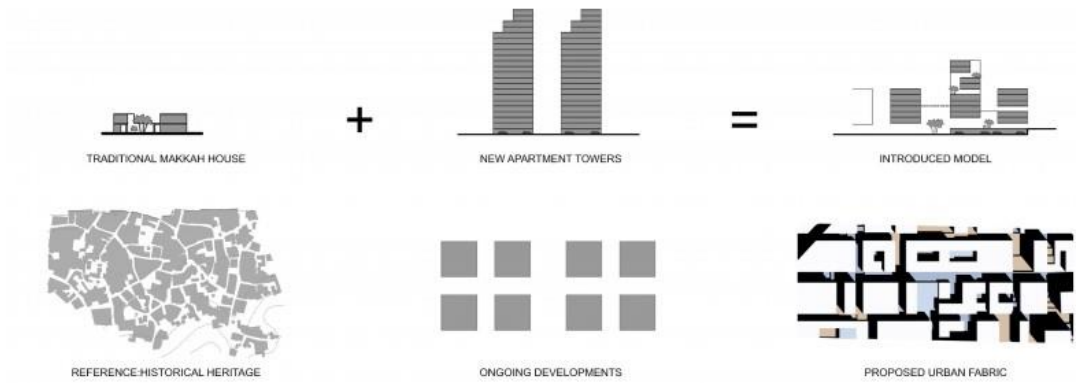

TOPLU GÖRÜŞİM

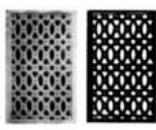

Şekil Ek 6.1 Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Tasarım Yarışması Ebru Yılmaz projesi (Ebru Yılmaz Arşivi)

Ek 7. Dicle Hökenek Khandama Kentsel Tasarım Yarışması Projesi

REGENERATION OF ARCHITECTURAL FACADE

TRADITIONAL
PATTERN

SUPERIMPOSITION OF
ROTATED PATTERNS

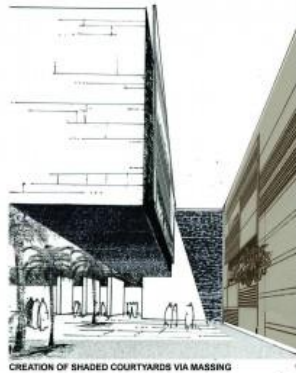
PATTERN
SIMPLIFICATIONS

BUILDING
SKIN

ARCHITECTURAL
CHARACTER

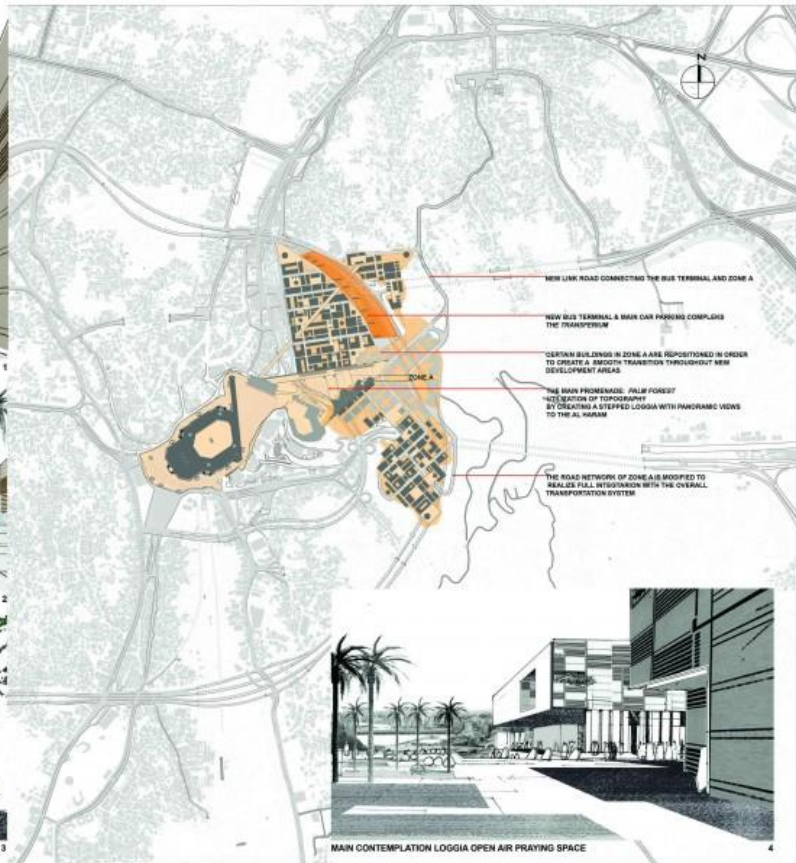
CREATION OF SHADED COURTYARDS VIA MASSING

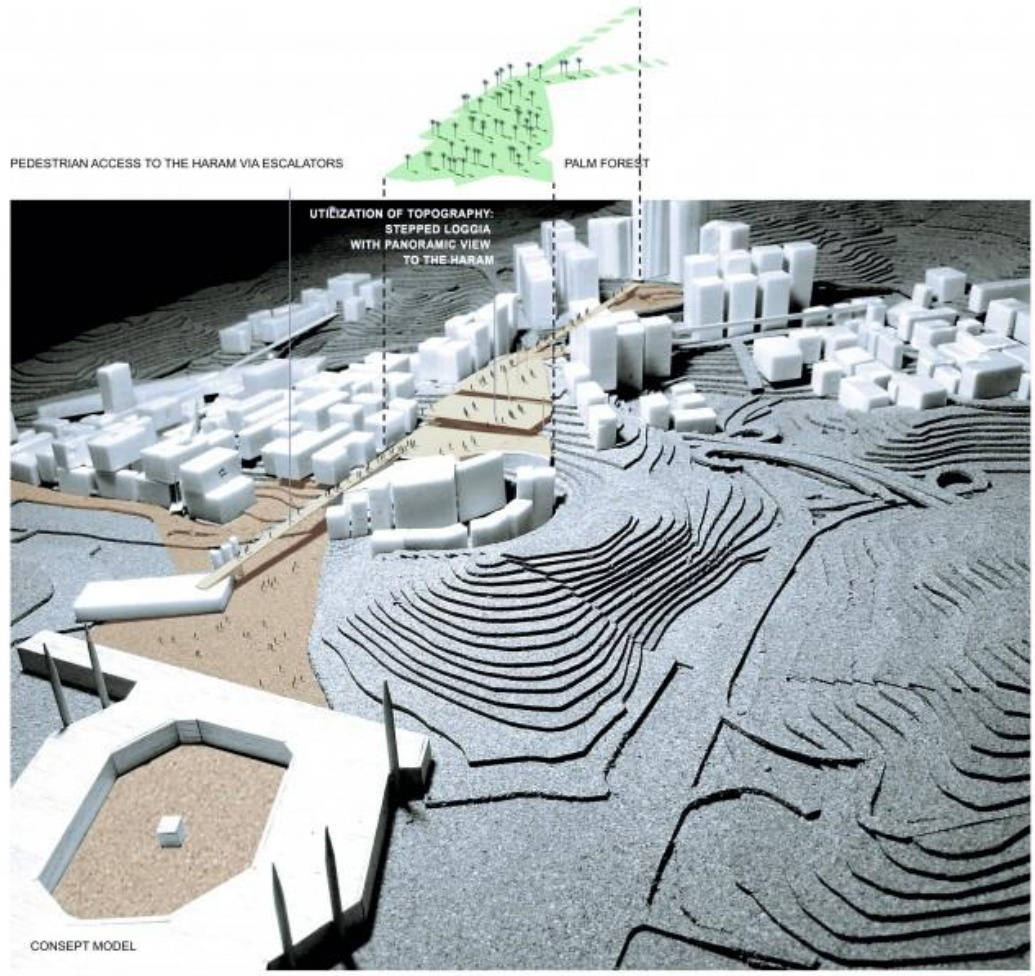

FRAMED VISTAS TO THE AL HARAM

VIEW FROM MAIN PEDESTRIAN PATHS

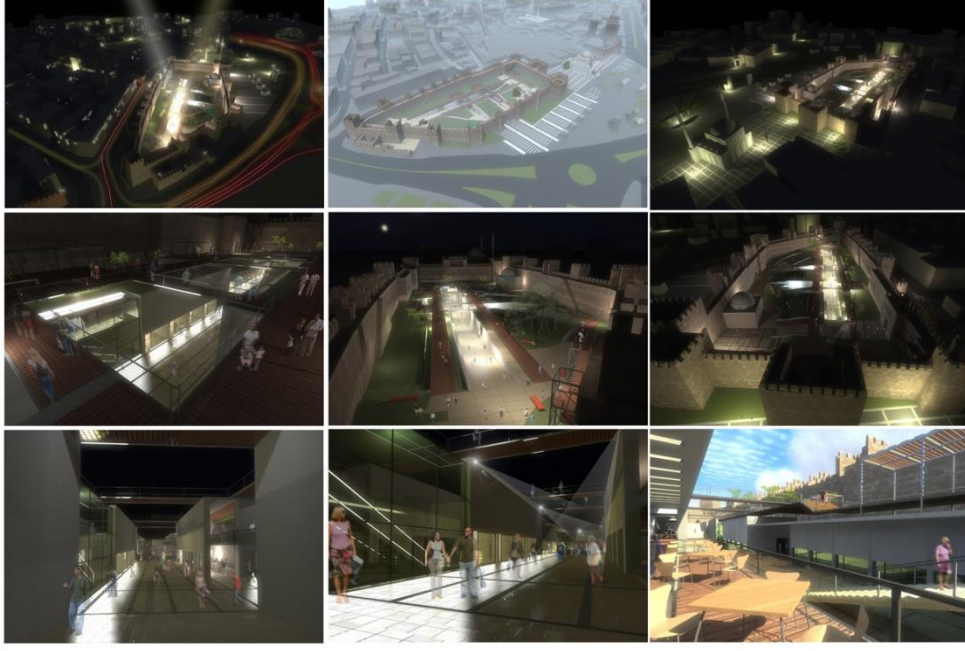

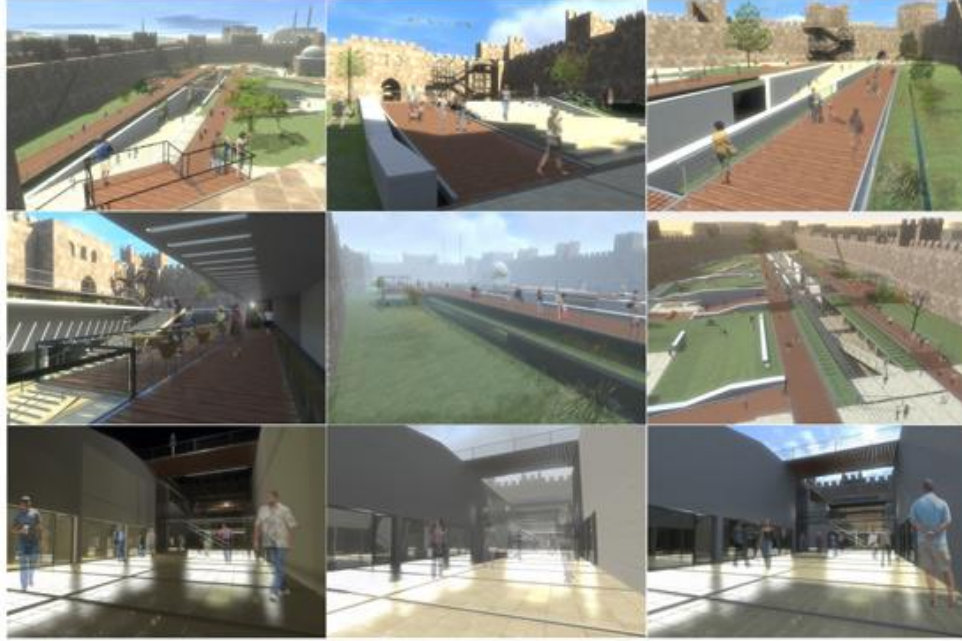
Şekil Ek 7.1 Khandama Kentsel Tasarım Yarışması Dicle Hökenek projesi (Dicle Hökenek Arşivi)

Ek 8. Emel Birer- Kayseri İç Kalesi'nin Korunarak Kültür ve Sanat Ortamına Dönüştürülmesi İçin İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması Projesi

KAYSERİ İÇ KALESİ'NİN KORUNARAK KÜLTÜR VE SANAT ORTAMINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ İÇİN İKİ KADEMELİ ULUSAL MİMARLIK YARIŞMASI 1 5730

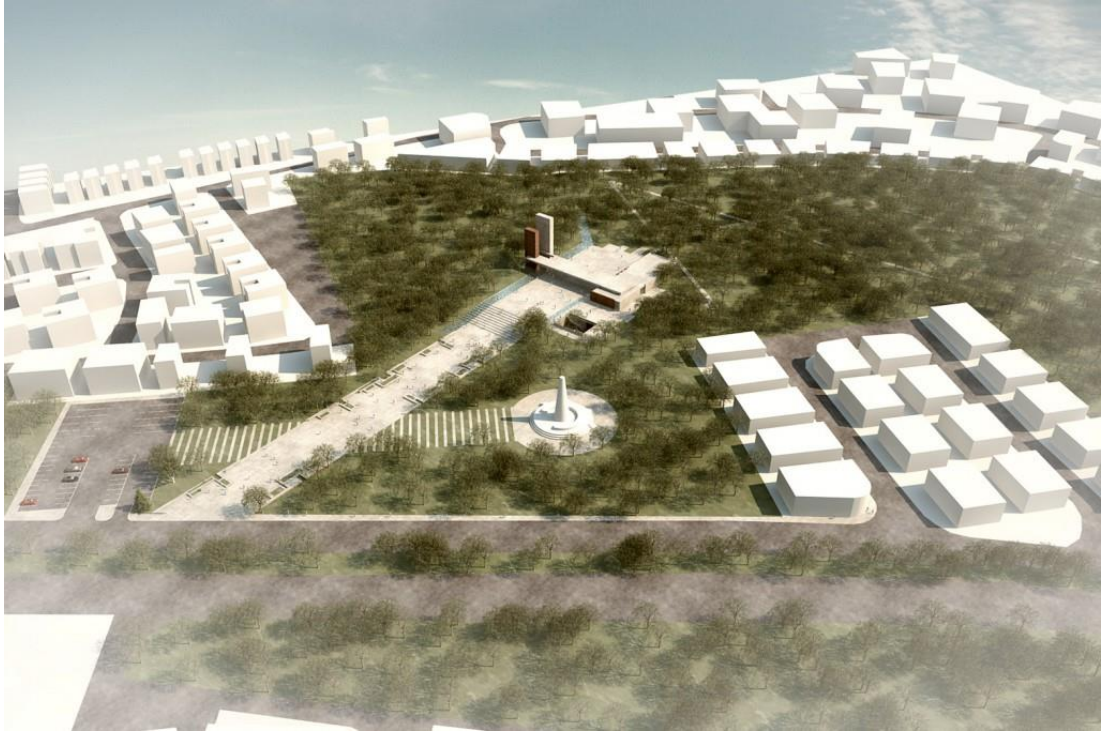

KAYSERİ İÇ KALESİ'NİN KORUNARAK KÜLTÜR VE SANAT ORTAMINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ İÇİN İKİ KADEMELİ ULUSAL MİMARLIK YARIŞMASI 1 5730

Şekil Ek 8.1 Kayseri İç Kalesi'nin Korunarak Kültür ve Sanat Ortamına Dönüştürülmesi İçin İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması Emel Birer projesi (Emel Birer Arşivi)

Ek 9. Oya eskin güvendi- Rauf Denктаş Anıt Mezarı ve Müzesi Yarışması Projesi

Şekil Ek 9.1 Rauf Denктаş Anıt Mezarı ve Müzesi Yarışması Oya Eskin Güvendi projesi (Oya Eskin Güvendi Arşivi)

Ek 10. Erguvan Özgür Ünal- Akhisar Belediye Hizmet Binası Yarışması Projesi

maer&partners

AKHISAR MUNICIPALITY BUILDING, MANISA
Best buildings of 2009_Arkiv awards, Client: Municipality, Contractor: ZHS, **12 000 m2**

maer&partners

AKHISAR MUNICIPALITY BUILDING, MANISA
Best buildings of 2009_Arkiv awards, Client: Municipality, Contractor: ZHS, **12 000 m2**

Şekil Ek 10.1 Akhisar Belediye Hizmet Binası Yarışması Erguvan Özgür Ünal projesi
(Erguvan Özgür Ünal Arşivi)

Ek 11. Erguvan Özgür Ünal -Gazipaşa Belediyesi Hizmet Binası Yarışması Projesi

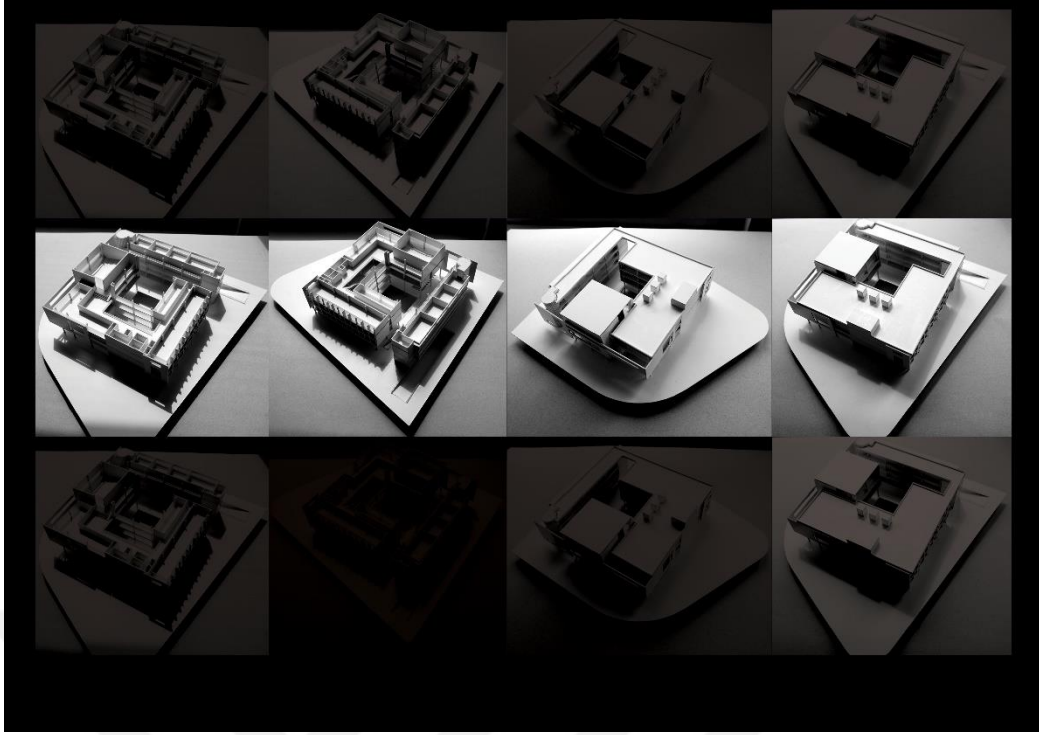
maer&partners

Gazipaşa Municipality Building Competition
Architectural Competition _ 3rd Prize

maer&partners

Gazipaşa Municipality Building Competition
Architectural Competition _ 3rd Prize

Şekil Ek 11.1 Gazipaşa Belediyesi Hizmet Binası Yarışması Erguvan Özgür Ünal projesi (Erguvan Özgür Ünal Arşivi)

Ek 12. Erguvan Özgür Ünal- NEF Anaokulu Davetli Yarışması Projesi

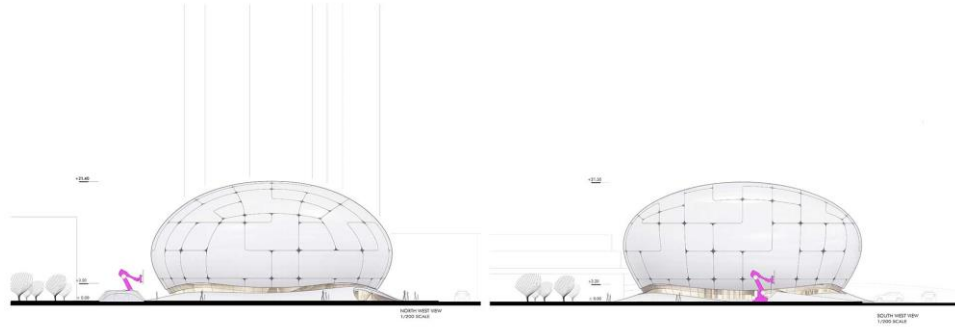

Şekil Ek 12.1 NEF Anaokulu Davetli Yarışması Erguvan Özgür Ünal projesi
(Erguvan Özgür Ünal Arşivi)

Ek 13. Melike Altınışık- Seul Robot Bilimi Müzesi Yarışma Projesi

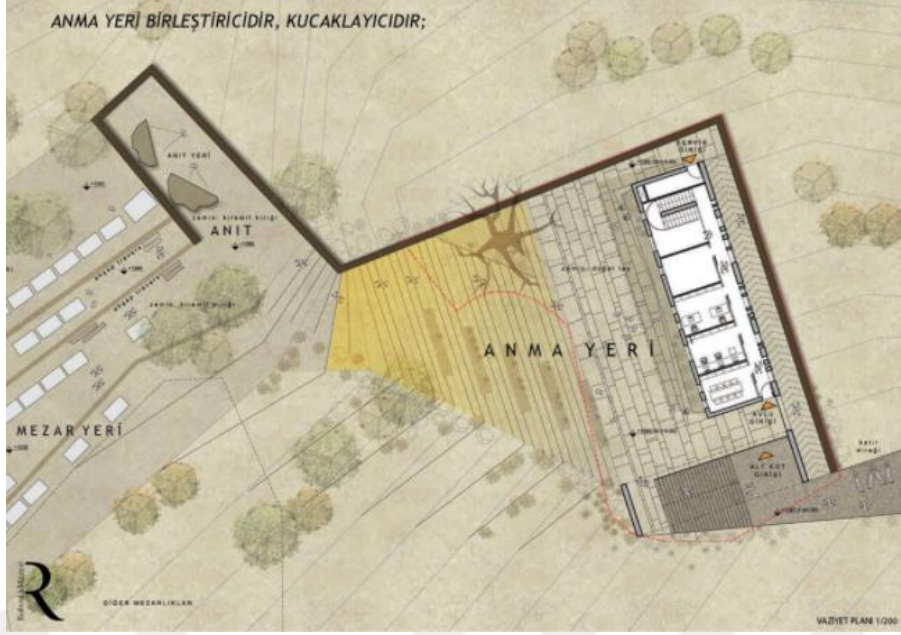

Şekil Ek 13.1 Seul Robot Bilimi Müzesi Melike Altınışık projesi (Melike Altınışık Arşivi)

Ek 14. Derya Ekim Öztepe- Roboski Müzesi Yarışması Projesi

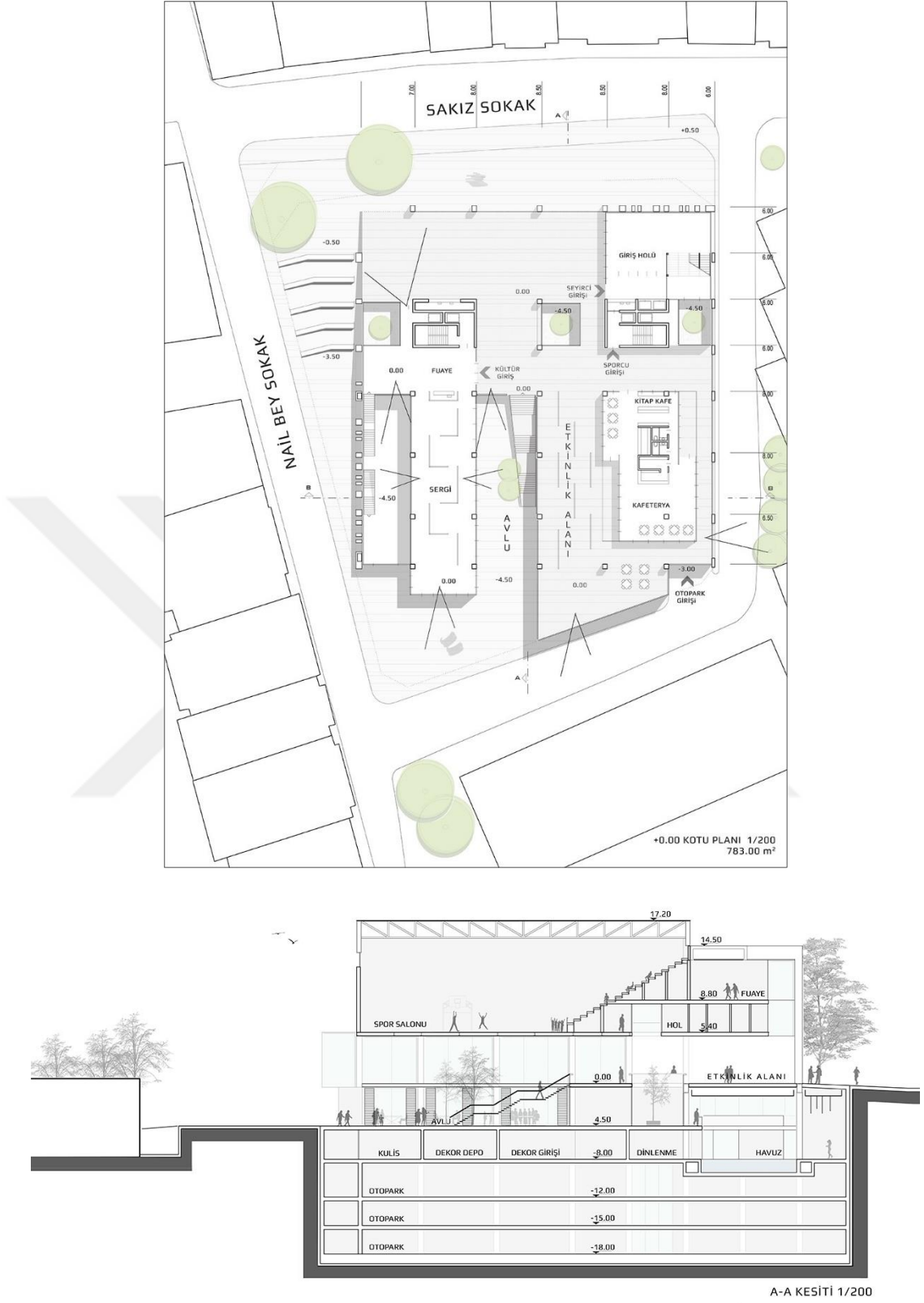

Şekil Ek 14.1 Roboski Müzesi Yarışması Derya Ekim Öztepe projesi (Derya Ekim Öztepe Arşivi)

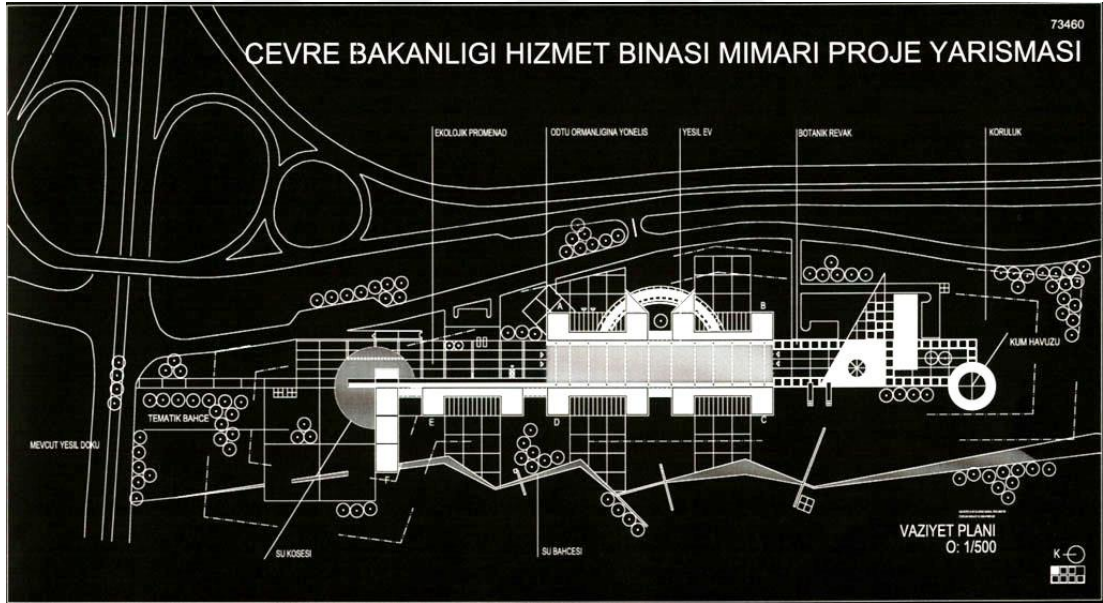
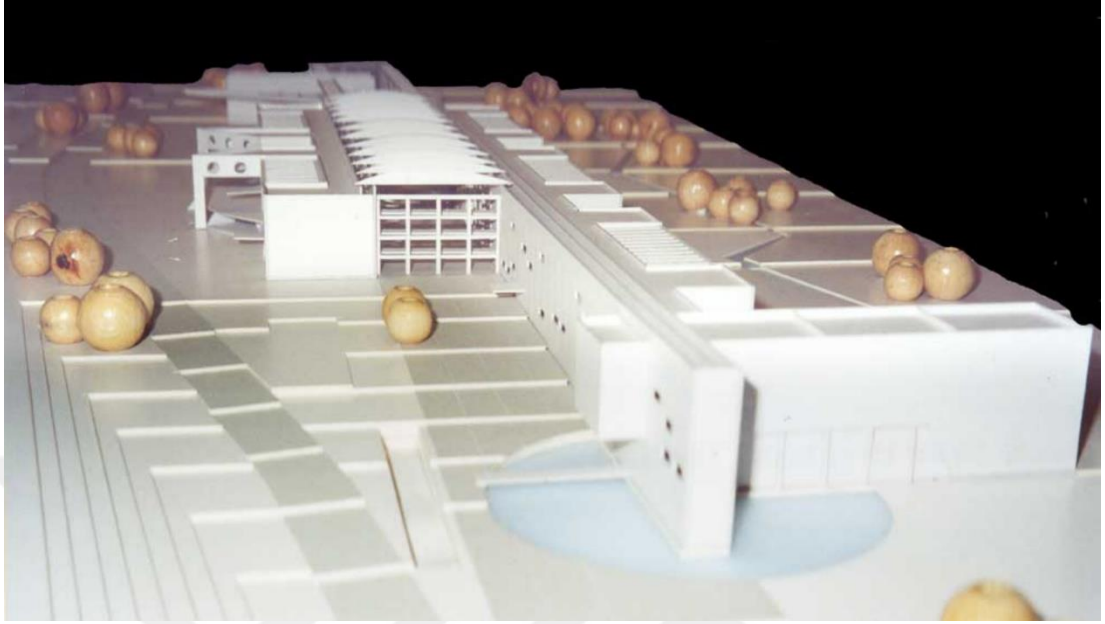
Ek 15. Feride Önal -Caferağa Spor ve Kùltür Merkezi Mimari Proje Yarışması Projesi

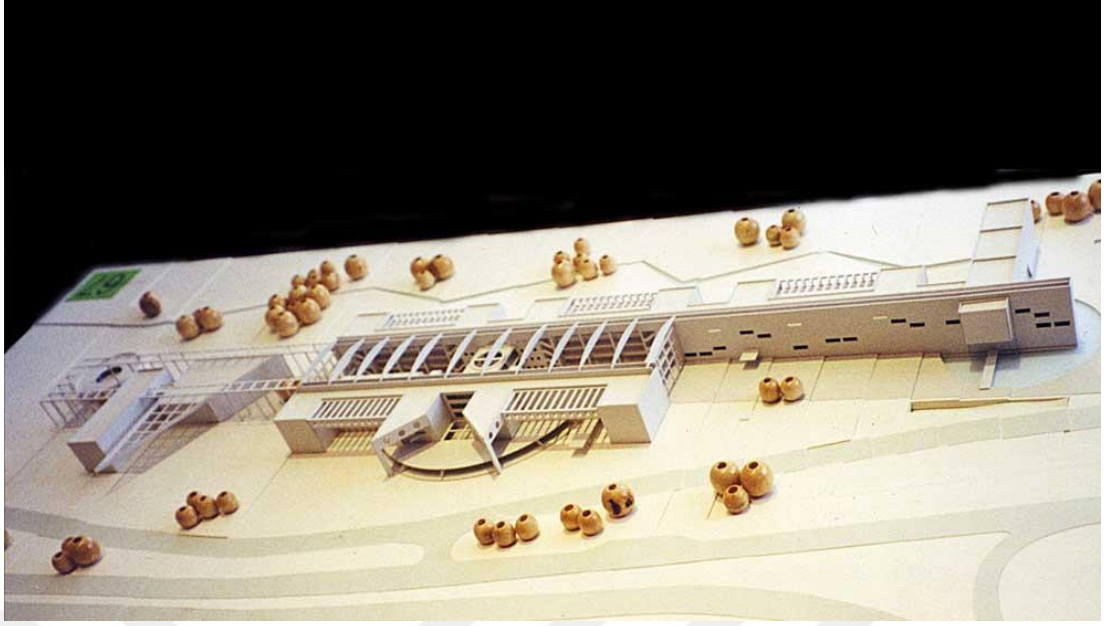

Şekil Ek 15.1 Caferağa Spor ve Kültür Merkezi Mimari Proje Yarışması Feride Önal projesi (Feride Önal Arşivi)

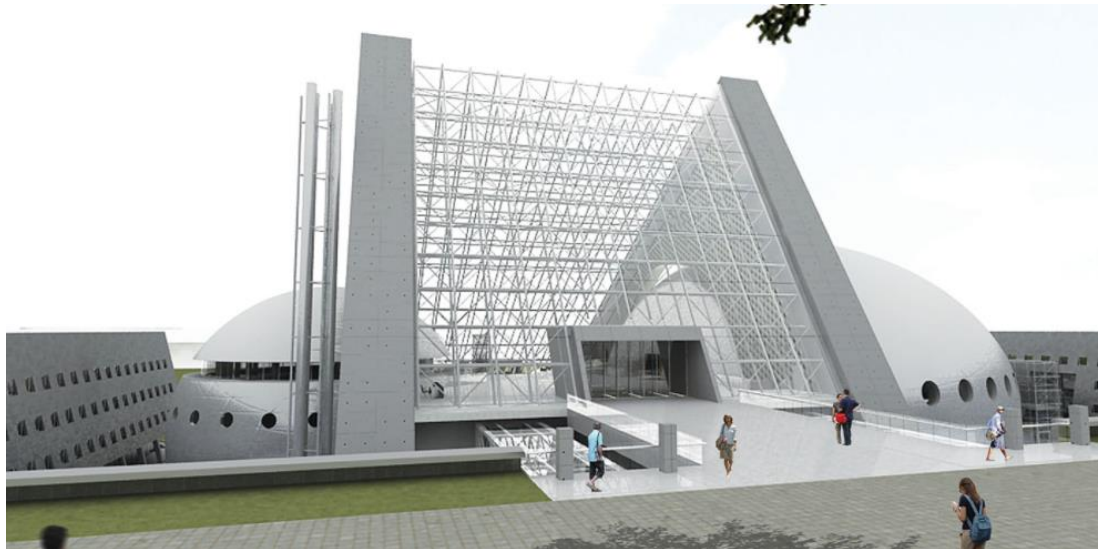
Ek 16. Gülay Usta- Çevre Bakanlığı Hizmet Binası Ulusal Mimari Proje Yarışması Projesi

Şekil Ek 16.1 Çevre Bakanlığı Hizmet Binası Ulusal Mimari Proje Yarışması Gülay Usta projesi (Gülay Usta Arşivi)

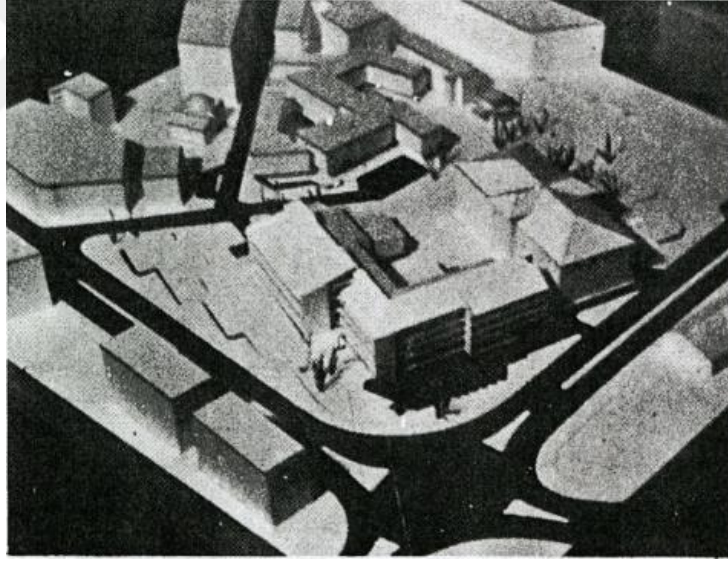
Ek 17. Semra Uygur -Atatürk Kültür Merkezi Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu ve Koro Çalışma Binaları Yarışması Projesi

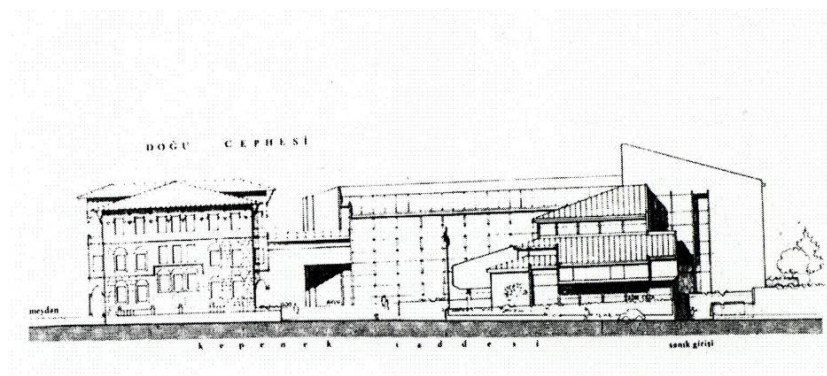
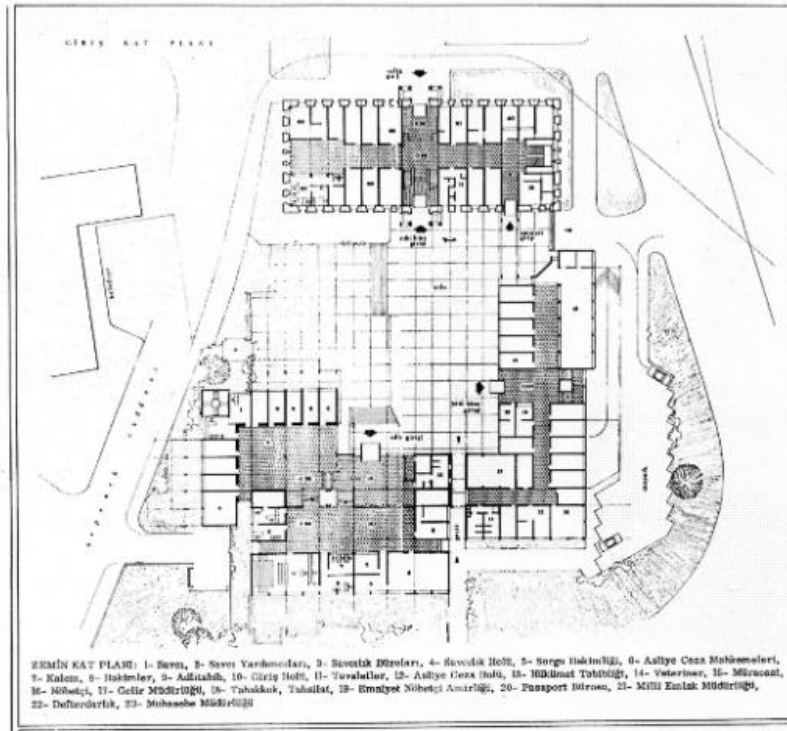
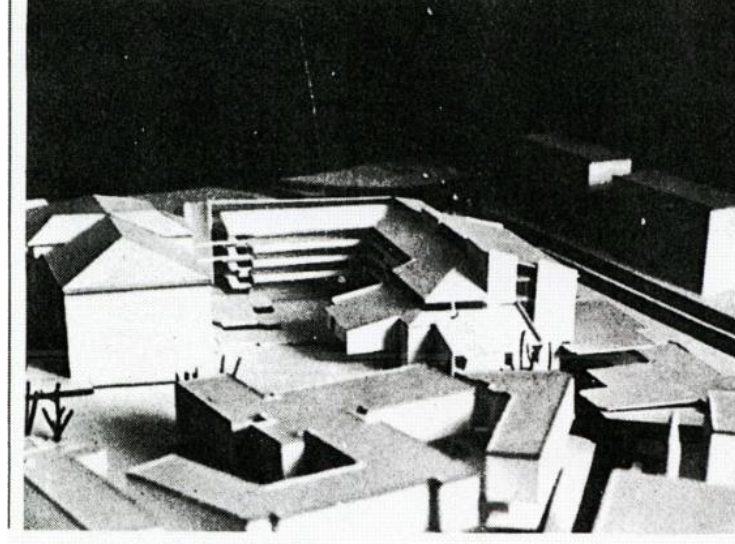

Şekil Ek 17.1 Atatürk K lt r Merkezi Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu ve Koro  alışma Binaları Yarışması Semra Uygur projesi (Semra Uygur Arşivi)

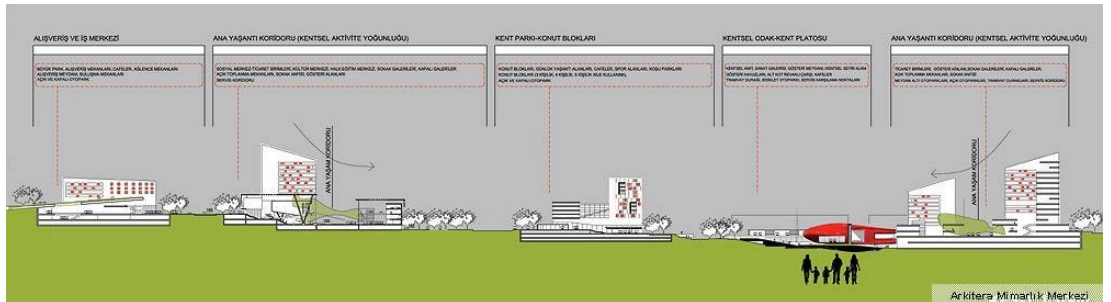
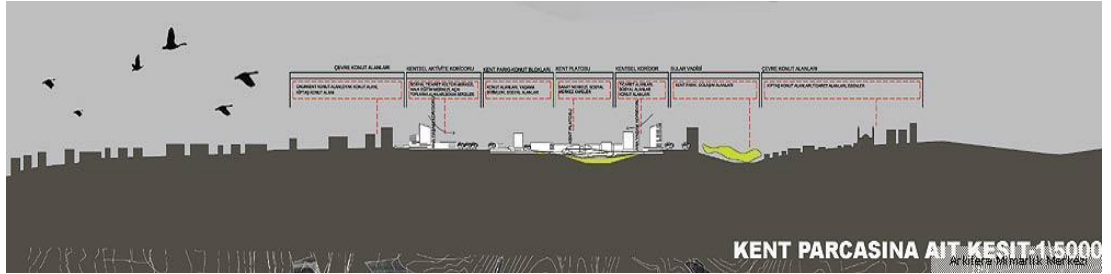
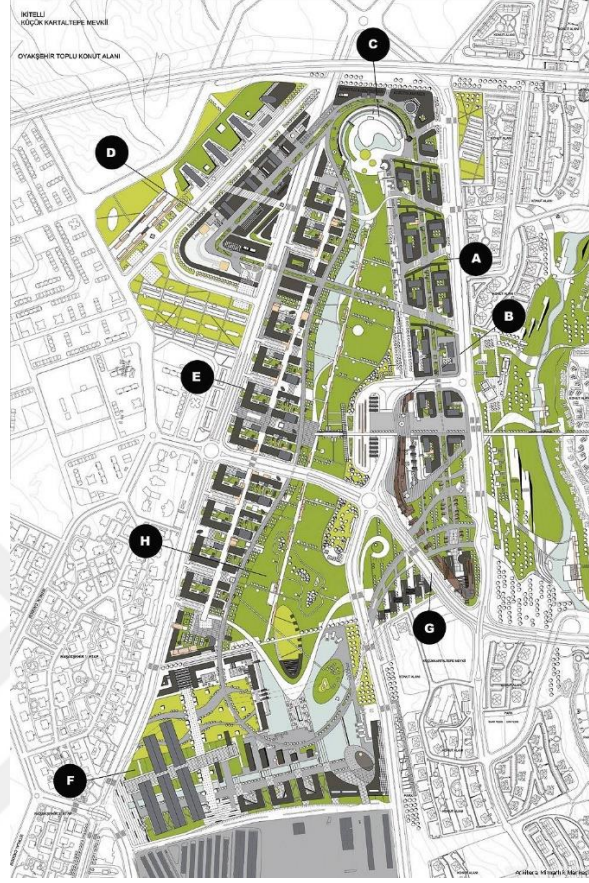
Ek 18. Nesrin Yatman- Sivas Hükümet Konağı Yarışması Projesi

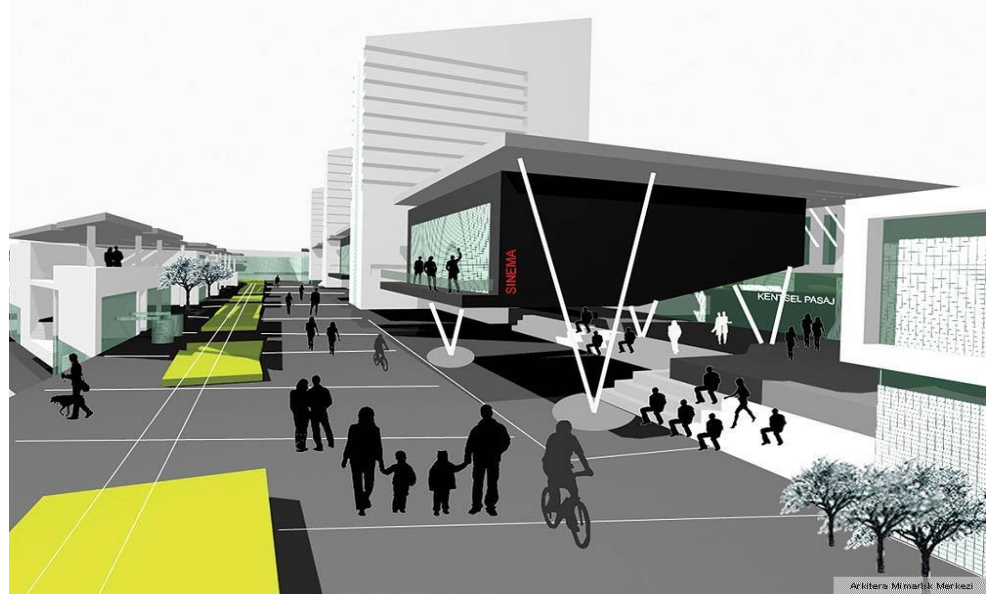

Şekil Ek 18.1 Sivas Hükümet Konağı Yarışması Nesrin Yatman projesi (Nesrin Yatman Arşivi)

Ek 19. Banu Garip- Başakşehir Kent Merkezi Ulusal Kentsel Mimari Tasarım Yarışması Projesi

Şekil Ek 19.1 Başakşehir Kent Merkezi Ulusal Kentsel Mimari Tasarım Yarışması
Banu Garip projesi (Banu Garip Arşivi)